

LUND UNIVERSITY

Julkrubban i Svenska kyrkan : Julkrubbans reception i Stockholm, Göteborgs och Lunds stifts gudstjänstrum fram till 1900-talets slut

Ahlfors, Hans

2012

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Ahlfors, H. (2012). *Julkrubban i Svenska kyrkan : Julkrubbans reception i Stockholm, Göteborgs och Lunds stifts gudstjänstrum fram till 1900-talets slut*. [Doktorsavhandling (monografi), Centrum för teologi och religionsvetenskap]. Centre for Theology and Religious Studies, Lund University.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

JULKRUBBAN I SVENSKA KYRKAN

BIBLIOTHECA HISTORICO-ECCLESIASTICA LUNDENSIS 53

Red. Anders Jarlert

HANS AHLFORS

JULKRUBBAN I SVENSKA KYRKAN

Julkrubbans reception i Stockholms, Göteborgs och
Lunds stifts gudstjänstrum fram till 1900-talets slut

LUNDS
UNIVERSITET

Doktorsavhandling framlagd vid Centrum för teologi och religionsvetenskap,
Lunds universitet 2012

Omslagsbild: Hans Ahlfors

Händene kyrkas julkrubba 1886 – den hittills äldsta kända svenska kyrkorecipierade julkrubban.

Copyright © Hans Ahlfors

Omslagsbild: Hans Ahlfors

Centrum för teologi och religionsvetenskap

ISBN 978-91-89515-20-8

ISSN 0346-5438

Tryckt i Sverige av Media-Tryck, Lunds universitet
Lund 2012

Abstract

JULKRUBBAN I SVENSKA KYRKAN

Julkrubbans reception i Stockholms, Göteborgs och Lunds stifts gudstjänstrum fram till 1900-talets slut

(Summary: The Christmas Crib in the Church of Sweden. The reception of the Christmas Crib in the churches and chapels in the dioceses of Stockholm, Göteborg, and Lund until the end of the twentieth century)

The basis for this thesis is mainly gathered from Lund University's Archives of Ecclesiastical History, LUKA. Questionnaires called "kyrklig sed" are frequently emitted to all Swedish parishes to document different customs within the church. Since 1962 they also contain questions about cribs in the churches. Beside these questionnaires, there are also special questionnaires of different extent. LUKA 24 (2001), "Julkrubban i Svenska Kyrkans församlingar i Stockholms, Göteborgs och Lunds stift", was emitted as a support for this thesis.

In this thesis, the concept of Christmas crib is a representation, independent of technique, material or size that is devoted to symbolize the Christian Christmas announcement only during Advent and Christmas time. The systematization of the crib is subsequently treated in its different characteristics, natures, types, etc together with its position in the church. Also Christmas cribs that often are claimed with special values are treated here.

In 1804 "en catolsk ceremonie" (a Catholic ceremony), depicting the birth of The Savior or The Child in the Crib and more, was publicly shown in a privat house in Stockholm. On Christmas Eve 1850 a Christmas eve service was preceded before the Christmas crib at a private home in the province of Småland, in the tradition of German Home Mission. In 1886, the first Christmas crib was presented in a Swedish church: in Händene church in the diocese of Skara.

With the Ersta Diakonissanstalt in the front in 1906, churches are now receiving Christmas cribs: City Mission 1915 (picture 7), Diakonianstalten Stora Sköndal 1922 and the German congregation 1925. The Christmas crib is often decorating the rectory and the vestry, but in the church it takes its time. Within the ecclesiastical institutions this location was probably solidified to a tradition in the tradition: 90 years later, in 1996, the Christmas crib was presented in Ersta church, in 1992 in the City Mission's Church Hall, in 1995 in Stora Sköndal church, and in the German church not until 1991.

With the Hjorthagskyrkan in the diocese of Stockholm, in the year of 1923, every single church slowly presented Christmas cribs. Their introduction

is studied in the dioceses of Stockholm, Göteborg, and Lund. In old research, the Christmas crib in Malmö S:t Petri church 1929 was held as the first reception in the Church of Sweden. It was in fact the first one in the diocese of Lund.

Key words: Christmas crib, Ecclesiastical archives, questionnaires, Catholic, Home Mission.

Till min Mor

Innehållsförteckning

Abstract	5
Några förord	11
1. Inledning	13
1.1 Syfte	13
1.2 Forskningsläge	15
1.3 Teori, metod och begreppsanalys	17
1.4 Material och representativitet	19
1.5 Avgränsning	23
2. Historisk utveckling	37
2.1 Rötterna	37
2.2 Den tidigaste receptionen	52
2.3 Vägen mot julkrubbans kyrkliga implementering	57
3 Stockholms stift	65
3.1 Receptionen av julkrubbor i kyrkorna 1923–2000	65
3.2 Spridningskartor för Stockholms stift	116
3.3 Kyrkoreception av julkrubborna i bokstavsordning	124
4 Göteborgs stift	131
4.1 Receptionen av julkrubbor i kyrkorna 1947–2000	131
4.2 Spridningskartor Göteborgs stift	198
4.3 Kyrkoreception av julkrubborna i bokstavsordning	222

5 Lunds stift	233
5.1 Reception av julkrubbor i kyrkorna 1929–2000	233
5.2 Spridningskartor för Lunds stift	330
5.3 Kyrkoreception av julkrubborna i bokstavsordning	357
6 Diagram och kommentarer	369
7 Sammanfattande analys	375
8 Bilder	385
9 Notförteckning	401
10 Bilaga	411
11. Källor och litteratur	419
11.1 Otryckta källor	419
11.2 Tryckta källor och litteratur	420
12 Summary in English	427
13 Bildförteckning	431
BIBLIOTHECA HISTORICO-ECCLESIASTICA LUNDENSIS	433

Några förord

Att söka beskriva och bevara Frälsarens födelse och därmed även kyrkohistoriens punctum saliens har alltsedan denna händelse fånglat människors sinnen. Ingen vet i dag hur många bokrullar, hyllkilometer och terabytes som behandlat detta skeende: – och Ordet blev kött och tog sin boning ibland oss.

Kristi krubba är ännu en självklar kristen motbild sedan saturnalier, midvinterblot och sekulariserad helgkommersialism deponerat särgods som ännu präglar framtoningen av den stora vinterhögtiden. Änskönt detta skulle tiden dröja innan vår tids julkrubba blev svensk kyrklig tradition och under säsongen en symbiotisk del av kyrkorummet. Föreliggande arbete söker beskriva detta skeende som därmed i huvudsak omfattar det första millenniets två sista sekler, med särskilt fokus på hur julkrubborna under nittonhundratalet recipierar i kyrkorna i våra tre storstadsstift.

Kyrkohistorisk metod tecknar samtidens aktörer genom tidsutvecklingens dynamiska flöde. Tillgången till Lunds Universitets Kyrkohistoriska Arkiv (LUKA) öppnade dessutom för att undersökningen kunde genomföras som en makroundersökning av det presenterade materialet och de härigenom gripbara enskilda julkrubborna som under tidsrymden från 1920-talet fram till millenniets slut recipierade i något av de tre storstadsstiftens kyrkorum. Som ofrånkomligt inslag i varpen är naturligtvis inte heller föreliggande material helt befriat från mänskliga feltagelser. Efter vetenskaplig doktrin har naturligtvis det presenterade materialet redogjorts opåverkat i ett dokumenterande arbetssätt. Divergenser och paradoxer kommenteras därpå separat.

Det stämmer till djupt ödmjuk tacksamhet att inom ämnet kyrkohistoria vid lundauniversitetet fått vederkvickas av den kyrkliga folklivsforskningens levande källor. I denna underbara lustgård, där själva vägen känts mödan värd, har dock självinsikten allt oftare kastat sitt kalla morgonljus på viljan att klamra sig fast vid det trygga och underbara. En trasig kropp har även stundtals givit incitament till att hellre vilja åter krypa in i skalet än att äntligen få bli utkläckt. Min handledare professor Anders Jarlert har med största integritet och tålmod alltid känts närvarande i tröst, stöd och uppmuntran. – Tack Anders, också till hela Din underbara familj. Likaså till alla vänner kring den pufendorfska lärostolen, licentiat Thomas Björkman för all vänlig hjälpsamhet kring LUKA och till min äldre lärare, docent Bertil Rehnberg, emeritus i Göteborg, för alla intressanta samtal kring den kyrkliga folklivsforskningen, inte minst kring prästgårdstraditionerna från föräldrahemmet i Morlanda. Tack till mina tidigare professorer: Carl-Edvard Normann (†), älskad fadersgestalt bland oss studenter. Inom kyrkohistorisk metod gav han samtidigt en befriat gränslös syn

på forskningen. Tack till professor Ingmar Brohed som beskrivit mikro/makroundersökningen som kyrkohistorisk undersökningsmetod och därmed givit inspiration till detta arbetssätt. Tack även till min vän pastor Arne Sandström för våra många härliga samtal och till min kyrkliga kollega Anders Thomæus som blivit något av en läromästare i datorteknikens och logistikens hemligheter.

”Slutgiltigt bleve det ändock icke, ty forskningen stannar aldrig.” Så konstaterade redan Ewert Wrangel i Lunds domkyrkas konsthistoria (Ewert Wrangel, Lunds domkyrkas konsthistoria 1923, s. I–II). Må också detta lilla bidrag få lämna sitt blygsamma flöde till den eviga vetenskapens dynamiska flod.

Glumslöv på S:t Hans afton MMXII A. D.

Hans Ahlfors

1. Inledning

1.1 Syfte

Från mitten av förra århundradet står ännu minnets doft av pepparkakbak, lack och gran kring barndomens julminnen. När Mor klämtat till bords julaftons kväll, tänder Far det stora julluset invid julkrubbans lilla bord mellan granarna i matsalen varefter julevangeliet följer på bordsbönen.

Julkrubbor har funnits i svenska hem åtminstone sedan 1853¹ och inom Svenska kyrkans kyrkorum sedan 1886, då julkrubban i Händene kyrka fick sin placering mitt på altaret, där den än i dag har sin plats under säsongen².

Sakta men säkert skulle julkrubbans sed bli svensk kyrklig tradition. Att klargöra detta förlopp utgör ett huvudsyfte med detta arbete. Metodiskt har valts att utföra detta studium som en makroundersökning av julkrubbornas implementering och reception i Svenska kyrkans kyrkorum i de tre storstadsstiften. Så långt det låtit sig göra har strävan varit att dokumentera de enskilda julkrubborna sedan seden recipierat i en kyrka eller motsvarande.

Urvalet omfattar de tre storstadsstiften kring Stockholm, Göteborg och Lund-Malmö. Som en kostbar skattkammare erbjuder Lunds Universitets Kyrkohistoriska Arkiv (LUKA) svaren på de flesta frågor. Något av metoden blir där även reciprokt med syftet. Ett dokumenterande arbetssätt som söker uppfånga tidens strukturer och förlopp har blivit ett naturligt val. Med finmaskiga garn för att fånga information som bara LUKA kan tillhandahålla har uppgiften blivit att belysa julkrubbesedens implementering ner till ett makroperspektiv av de enskilda julkrubbornas reception i kyrkorna inom Svenska Kyrkans tre storstadsstift fram till år 2000. Härigenom kommer föreliggande arbete även att likna något av en uppslagsbok och ciceron. I kronologisk ordning presenteras de olika kyrkorna efterhand som de i respektive stift recipierar julkrubba i kyrkorummet. Efter respektive kyrkorubrik hänvisas till de LUKA-listor som bejakar eller i övrigt anger årtal när vederbörande kyrka har recipierat julkrubba i kyrkorummet, det vill säga en eller flera av LUKA-listorna 4, 6, 12, 15, 19, 23 och 24, dessutom för Stockholmsstiftet även LUKA 21 (se vidare 1.4 material). Då detta arbete

behandlar julkrubbesedens recipiering i kyrkorummen har regelmässigt utelämnats julkrubbor som inte är recipierade i kyrkorummet, ej heller har julkrubbor i församlingshem eller motsvarande medtagits. Ofta hänvisas i LUKA-listorna till en julkrubba i församlingshemmet. Så var fallet med de första julkrubbor som kom till de kyrkliga institutionerna, t.ex. Ersta i Stockholm som 1906 placerade sin första julkrubba i stora samlingssalen för att först 1996 bli recipierad i Ersta kyrka (se bild 6). Placeringen i samlingssalen hade sannolikt samband med att undvika en annars möjlig diskussion om lämplighet av skilda orsaker. I Göteborgs och i viss mån även Lunds stift motsvarades huvudstadens institutioner av främst prästgårdarna. Dessa förhållanden kom sannolikt att snart nog stelna till en tradition inom traditionen (se även 7 Sammanfattande analys). Det kom alltså att ta 90 år innan julkrubban från 1906 recipierade i Ersta kyrka. Bilden ter sig vid jämförelse mycket likartad från plats till plats. När julkrubban är så placerad att församlingen till och från kyrkans gudstjänst har att passera denna talas det här om en defileringskrubba. Urvalsprincipen har varit att krubban skall ingå i kyrkorummet, i t.ex. vapenhus eller sidokapell. I materialet har dock valts att ta med ett litet antal åtminstone för diskussionen intressanta särfall. Ett sådant är stallet vid Sättraängskyrkan i Stockholms stift. En julkrubba med figurer i naturlig storlek belägen nära kyrkporten, samt det möjligen tyngsta argumentet vid sidan av övriga för att räkna den som recipierad i en kyrka: att denna julkrubba användes som en del av julens gudstjänst, då församlingen tågar ur kyrkan och fram till stallet vid psalmsången: När juldagsmorgon glimmar, jag vill till stallet gå etc. (se bild 15). Förvisso är krubban inte recipierad i kyrkan, men skulle dock kunna sägas ha ett filialförhållande till denna. Ytterligare exempel på ett sådant förtjusande särfall av defileringskrubba framgår även av den dokumentation fru Märta Edquist, f. Borgenstierna, ger av 1937 års defileringskrubba i Stockholms Katarina kyrka⁵

Med den kyrkohistoriska metod som innefattar ett dokumenterande arbetssätt syftar alltså föreliggande arbete till att försöka beskriva det förlopp varunder julkrubbans implementering skedde i Svenska kyrkans tre ”storstadsstift”. Detta kräver självfallet såväl en historisk bakgrund som en begreppsanalytisk avgränsning med lämpliga stipulativa definitioner. Här kommer även dessa problemställningar att tacklas.

1.2 Forskningsläge

Forskningen kring julkrubban är, med hänvisning till Skriftens trenne magier, eller vise män, paradoxalt nog äldre än Kristi födelse. Om dessa magiers ursprung och deras samband med stjärnan och krubban har från svensk horisont Uppsalaprofessorn Geo Widengren, som religionshistoriker och Irankännare, länge intagit en spetsposition inom världsforskningen.¹ Professor Åke V. Ström har likaså sedan länge varit en av de lyckosamt ledande inom denna forskning.²

Ur internationellt perspektiv har det förvisso skrivits åtskilligt om julkrubban i allmänhet, dess egenskap av fenomen och historiskt faktum. Då inget arbete ur denna digra utgivning ännu tangerar här föreliggande studium, skall endast påminnas om ett fåtal tyngre standardverk ur ämneskretsen. Platsen som något av en ämnets encyklopedi, innehar trots sin aktningvärda ålder dock ännu Rudolf Berliners verk *Die Weihnachtskrippe* (1955). Här behandlas allt, från ”Wesen und Sinn der Weihnachtskrippe” till historik, spridning och utveckling. Arbetet är dock exklusivt relaterat till de europeiska förhållandena från de mediterrana till och med de mellaneuropeiska områdena där Tyskland utgör kontinental nordgräns.³ Liknande arbeten, dock oftast med mera lokala begränsningar utgör t.ex. Otto Kastner, *Die Krippe* (1964).⁴ Josef Benedikt Ringler, *Alte Tiroler Weihnachtskrippen* (1969)⁵ och Alfred Karasek & Josef Lanz, *Krippenkunst in Böhmen und Mähren* (1974).⁶ Ur den svenska fataburen fokuseras samma geografiska område i Alfred Westholm, *Gamla julkrubbor, sydtysk och italiensk skulptur från Bayerisches Nationalmuseum, München, Göteborgs Konstmuseum* (1953)⁷ eller Martin P:n Nilsson, *Om julkrubbans förekomst* (1936).⁸

Inom svensk kyrkohistorisk folklivsforskning intar professor Nils-Arvid Bringéus i Lund en sedan länge självklar ledande ställning. I hans kompakta standardverk *Julkrubban i vårt moderna samhälle*⁹ presenteras julkrubbans reception i Sverige på 17 sidor, en utbredningskarta över julkrubbans reception i Sverige 1929–1965 samt sju tabeller och sju bilder. 1972 publiceras i *Festschrift Matthias Zender, ”Die Einführung der Weihnachtskrippe in schwedischen Kirchen. Mit 2 Karten und 6 Abbildungen”*.¹⁰ Professor Bringéus påvisar här bland annat betydelsen av de tidiga relationerna mellan julkrubbseden i 1800-talets tyska evangeliska kretsar såsom diakoni- och epileptikeranstalten Bielefeld och dess föreståndare von Bodelschwingh samt svenska kretsar som besjälades av denna sed i ett evangeliskt perspektiv. Julkrubbor förekommer här i olika form såväl i hem som i kyrka såsom kyrkan i Bethel, Bielefeld 1883. Ofta består julkrubban vid denna tid av tvådimensionella papp- eller papperskrubbor eller s.k. transparanger som

belystes bakifrån. Anders Lundebeck visar i sin biografi "Gustav V som ung" hur år 1863, den fem år unge Gustaf V klippt och målat sin första julkrubba av denna typ.¹¹ Professor Bringéus dokumenterar i här av honom anförda arbeten åtskilliga av den tidiga julkrubbans traditionsbärare i Sverige, deras nätverk och samverkan.

Sålunda dokumenteras det utbyte föreningen Paramentikens Vänner innebar för bl.a. biskop Ullman och kyrkoherde Lundblad, som i Händene kyrka 1886 var först att recipiera en julkrubba i en svensk kyrka. Som framgår av den stipulativa definitionen av begreppet "julkrubba", under kapitlet avgränsning, är det alltså vad hittills känt Sveriges första och äldsta julkrubba i en kyrka, och dessutom ännu i bruk. Professor Bringéus sätter dock citationstecken kring begreppet julkrubba för 1886 års Händenekrubba och hävdar samtidigt att en riktig julkrubba i kyrklig miljö först möter oss på diakonissanstalten Ersta i Stockholm,¹² vilket naturligtvis här bestrides.

I forskningslägets aktuella frontlinje ligger även, med särskilt avseende på den svenska julkrubban och julbordet som historiskt kulturarv och budskap i en helgtradition, docent Bertil Rehnberg och Lilian Kullvén Rehnberg, Julkrubban berättar¹³. De båda forskarna har bl. a. med utgångspunkt i den Rehnbergska prästgårdsjulkrubban från Morlanda, som en makroundersökning följt denna och den svenska julkrubbans/julbordets historiska kulturarv genom åtminstone fyra generationer.

Utöver vad som kan inräknas i forskningsläget förekommer en rik flora av mer eller mindre blandat och populärvetenskapligt gods, helt eller delvis relaterat till aspekter kring julkrubban. Här endast några exempel: Ying Toijer Nilsson, "Adventskalendern" i Karlstads stifts julbok 1962,¹⁴ Carl Henrik Martling, "Den återupptäckta julkrubban" i Karlstads stifts julbok 1962,¹⁵ Günther Niemeyer, Julkrubban (1978),¹⁶ Inge Löfström, Julen i tro och tradition (1981),¹⁷ Jan-Öjvind Swahn, Den svenska julkoden (1993),¹⁸ Görel Kristina Näslund, Julkoden (1995).¹⁹

I ett datoriserat tidevarv torde det här nästan vara överflödigt att nämna World Wide Web som universellt medium, även att förmedla alla tänkbara aspekter på begreppet julkrubba. Här finns samlare, handlare, föreningar, muséer, dokumentationer, publikationer och forskning. I långa tider kan man mycket väl låta sig hänryckas av allt skiftande material i denna underbara värld. Efter en sådan exkursion är det dock gott och väl att få återkomma med konstaterandet att ämnet för föreliggande studium ännu inte tangerats annorstädes.

Beträffande korrelation, uppkomst och spridning av kulturelement och i föreliggande fall särskilt ideella innovationer som julkrubban i kyrkorna, är ännu de båda svenska professorerna Torsten Hägerstrands och Sigfrid Svenssons verk de grundläggande. Kulturgeografen Torsten Hägerstrands

dissertation "Innovationsförloppet ur korologisk synpunkt" (1953)²⁰ och folklivsforskaren Sigfrid Svenssons verk "Bygd och yttervärld" (1942)²¹ utgör trots sin nu aktningsvärda ålder ännu i mycket en normgivare för vetenskaplig undersökning och beskrivning av diffusion och kronologiska förlopp.

Ett intressant studium av modernare årgång ger oss den amerikanske forskaren, byråchefen för New York City och redaktören för the New Yorker, Malcolm Gladwell, som i sitt standardverk "The Tippingpoint. How little things can make a big difference" (2000) visar hur innovationer finner genomslag då de positivt relateras till utlösande faktorer i tiden.²² Sammanfattningsvis kan det inte heller tarvas större forskningsinsatser att påvisa hur i vårt mediala informationssamhälle främst moden och livsstilsrelaterade innovationer styrs och marknadsförs genom massmediala egopersoner.

1.3 Teori, metod och begreppsanalys

Verkligheten svarar inte utan att man frågar. Men ofta är svaret inte alltid omedelbart förståeligt. I sådana fall återstår att i det empiriska materialet finna ledtrådar till frågeställningarna.

Då föreliggande arbete påkallat reflexioner om relationerna mellan erfarenhet och teori vid sökandet efter ny historisk kunskap har min strävan varit att finna en teori som icke blott förklarar hur innovationer sprids rent geografiskt, utan även varför förloppet gestaltar sig som det sker.

Sålunda uppkommer frågeställningar kring vad som drivit aktörerna, såväl i de enskilda fallen som kring de strukturer, mönster, normer, konventioner och vanor, kort sagt mentaliteter som de där haft att möta i sin samtid. Historieprofessorn John Tosh vid University of North London, belyser här särskilt vad han benämner som skrivhandlingen:

"Det är nämligen i skrivhandlingen som historikerna ger mening åt sin forskningserfarenhet och lyfter fram de insikter om det förflutna som de skaffat sig. Verkligheten under varje historisk konjunktur sådan den framgår av källorna är så komplex, och ibland så motsägelsefull, att det bara är disciplinen att försöka uttrycka den på sammanhängande prosa med en början och ett slut som gör det möjligt för forskaren att förstå kopplingarna mellan ett historiskt erfarenhetsområde och ett annat."¹

Christer Winberg påpekar hur Hägerstrandsskolans anhängare transformerar ner ett ytterst komplicerat förlopp till enkel och ensidig generalisering:

”Den kritik mot spridningsteorin som framförts här påstår naturligtvis inte att nya idéer, redskap eller dylikt alltid, eller ens särskilt ofta, uppstår oberoende av varandra på en mängd skilda platser. Att nyheter sprids är obestridligt. Problemet är bara trots att Hägerstrand explicit ställer frågan hur innovationer sprids att spridningsförloppet i praktiken ses som något väldigt okomplicerat, ungefär som en naturföreteelse. Skall man kunna få en mer realistisk uppfattning om spridningsförloppet måste man, tvärtemot vad Hägerstrand säger, också kunna besvara frågan varför”.²

Även Mats Rehnberg ifrågasätter denna spridningsteori, och hävdar häremot att befolkningar inte alltid är entydigt innovationsbenägna eller konservativa. Ekonomiska innovationer måste skiljas från t.ex. värderingar, religiösa eller ideella.³ Gravljusseden möter t.ex. motstånd i samma gammalkyrkliga bygder som utan vidare tidigt accepterar järnplogar. Rehnbergs båda innovationskategorier belyser här ytterligare den Weberska distinktionen mellan målrationellt och värderationellt handlande, en nödvändig distinktion för förståelsen av det komplicerade sätt på vilket värderingar och innovationer sprids.

Föreliggande arbete indicerar gentemot en tidigare starkt förenklad spridningsmodell hur källorna i stället ger vid handen en mängd olika initiativ så som dessa t.ex. framgår av kapitel 2. Vi möter förlopp genom enskilda människors handlande efter olika mentala, religiösa, kulturella och ideella bevekelsegrunder, och för övrigt andra hänsyn, som praktiska, rationella eller ekonomiska. Kring dessa står även andra krav, regler eller värderingar i t.ex. samhälle, kyrka och social gemenskap. Historiens alla aspekter gör här sina inslag i tidens varp, och denna väv bildar strukturer. Liknar detta möjligen kaos, genererar det dock mönster. Den interrelation vi här finner mellan olika faktorer synes bilda sådana mönster. Olika intressen genererar olika julkruddor som implementeras i tid och rum på sätt som determineras av interrelationen mellan olika faktorer. En förenklad teori riskerar här att leda till en endimensionell tolkning som lätt förvanskar den historiska processens verkliga komplexitet.

Att följa eller bortse från juridiska, religiösa, kulturella, sociala eller andra konventioner, traditioner, regler eller *comme-il-faut*, leder hos de olika aktörerna till handlingsval efter olika kombinationer av bevekelsegrunder. Denna ytterst komplicerade mentala process styres av en mängd enskilda tillfälligheter. För att söka interrelationerna mellan dessa olika faktorer, bör man, för att åter anknyta till Winberg, också kunna besvara frågan ”varför”. Det är först då dessa fraktala faktorer bildar mönster och strukturer som de kan förväntas ge en realistisk uppfattning om t. ex implementering och korrelationsförlopp av en sed eller innovation.

Inom historisk och kyrkohistorisk metod studeras sådana förlopp, mentaliteter och samband i tiden: Av studiet rustad återstår där att med sakkunskap kunna söka och där finna fram adekvata kvarlevor eller källor som därefter utvärderas och granskas. Genom att underkasta dessa källor bl. a. ett kritiskt och jämförande studium tecknas en första bild av ett sannolikt historiskt sammanhang med detaljer och samband. Det är här angeläget att söka finna ett så brett och rikt såväl som mångsidigt underlag av kvarlevor och källor som möjligt. Kvarlevor lämnar oftast en god bild av materialet, t.ex. de bevarade julkrubborna i detta arbete. Källorna består i övrigt ofta av material från olika arkiv. I detta arbete har främst brukats källor ur Lunds universitets kyrkohistoriska arkiv, LUKA, i Lund, men även ur andra arkiv. Därmed över till materialet.

1.4 Material och representativitet

Underlaget till detta studium har i främsta hand hämtats från Lunds Universitets Kyrkohistoriska Arkiv, LUKA, och den ytterst omfattande frågelista som LUKA sedan 1962 med regelbundna intervaller tillställt samtliga Svenska kyrkans församlingar under serienamnet ”Kyrklig sed”. Som namnet ger vid handen dokumenteras häri det kyrkliga bruket och de kyrkliga sedvänjorna. Utifrån detta unika material kan sålunda processer, variationer och innovationer, ideella såväl som materiella, studeras efter olika variabler, som t.ex. tid, geografisk ort m.m., en sannolikt världsunik skatt. Göran Gustafsson ger i ”Luka 27 om Kyrklig sed 2002, Materialbeskrivning Resultatuppvisning Analysexempel”(Meddelanden från Kyrkohistoriska Arkivet i Lund. Ny följd 8. 2006)¹ en god översikt av denna dokumentation.

Sedan 1962 innehåller LUKA-listorna även frågan om kyrkan innehar julkrubba och då sedan när. Detta debuterar i LUKA-listan ”Kyrklig sed” 4, 1962. Sedan dess finns frågan om julkrubborna med i LUKA-listan ”Kyrklig sed” under resten av det nittonhundratals som är aktuellt i detta arbete. Dock förekommer här, som redovisas nedan, en viss skillnad av frågans utformning, och dess omfattning, mellan listornas olika emissioner.

LUKA Kyrklig sed med fråga om julkrubbor omfattar under 1900-talet en serie om 6 stycken:

Nr 4 (1962) Fråga 32. Har kyrkan julkrubba, när anskaffades den?

Nr 12 (1968) Fråga 42a. Har kyrkan julkrubba? Fråga 42b. Om den anskaffades efter 1962 vilket år, tillverkare?

Nr 15 (1974) Fråga 56a. Har kyrkan julkrubba? Fråga 56b. Om den anskaffats efter 1968 vilket år, tillverkare?

Nr 19 (1980) Fråga 53. Har kyrkan julkrubba?

Nr 21 (1986) Fråga 55. Har kyrkan julkrubba?

Nr 23 (1995) Fråga 51. Har kyrkan julkrubba? Fråga 52. Om kyrkan har julkrubba, i vilka sammanhang användes krubban (förskolebesök, andakter, osv)?

Nr 24 (2001) Specialfrågelista om julkrubban i Svenska kyrkans församlingar i Stockholms, Göteborgs och Lunds stift

Utöver dessa tillkommer en diminutiv speciallista med beteckningen LUKA 6 (1964) "Kyrkornas julkrubbor", en frågelista om 26 frågor, bl.a. om julkrubba i kyrkan sedan år? Konstnär? Ursprung? Material? Figurhöjd/Storlek? Ett problem med denna LUKA 6 är möjligen dess ringa omfattning. I Stockholmsstiftet utgick den till 21 kyrkoförsamlingar, i Göteborgsstiftet till 15 och i Lundastiftet till 68.

Under beteckningen LUKA 24 (2001) utgick specialfrågelistan om julkrubban i Svenska kyrkans församlingar, begränsade till Stockholms-Göteborgs- och Lundastiften. Efter en sida med presentation och tack för medverkan följer frågeformuläret.² De fem första frågorna ägnas åt en inventering av tidigare och nuvarande julkrubbor i församlingens bruk. De därefter följande tio frågorna (6–15) ägnas åt huruvida krubban nytillverkas för säsongen, t.ex. som periodiskt återkommande verksamhet för barngrupper, samt om, och i så fall hur julkrubba uppställts och flyttats i lokalerna, främst då i gudstjänstlokaler. Efter detta följer femton frågor (16–30) kring figurernas ursprung, tillverkning, format, omfattning och anskaffning. Därutöver följer ytterligare femton frågor (31–45) om tillverkare och framställning av julkrubbans sceneri i tid och rum, dess storlek och vidare omfattning, ljuseffekter, belysning, eventuella övriga specialiteter såsom ljud eller rörelser i samband med framställningen. Avslutningsvis frågas här även om krubbans eventuella lokala tradition med att Jesusbarnet lägges i krubban först till julafton/julnatten, då även herdarnas tillbedjan kan påkalla att dessa föres nära inför Barnet i Krubban, likväl som de vises ofta successiva förflyttande fram till Epifaniatraditionens stall. Tre frågor om eventuella gudstjänster, samlingar eller arrangemang inför kyrkans julkrubba (41–43) föregår de två avslutande frågorna (44–45) huruvida församlingskyrkan innehar någon vidareutveckling av julkrubbans idé också på annan kyrkoårstid än advent och jultid, tillverkare, material, storlek, tillverkningsår, receptionsår i kyrkan, anskaffare etc.

Under presenterat material och representativitet agerar dock även hos LUKA-listorna den s.k. mänskliga faktorn. Uteblivna eller bortkomna svar, betydande lakuner i svarmaterialet eller vid jämförelser mellan listorna, från tid till annan motsägande svar, ger inte sällan en bild av hur LUKA-listorna

kan möta provinsiella, understundom lätt rurala, förhållanden hos avnämarna i vårt avlånga land. Inför föreliggande arbete har vi därför där detta material inte satisfierar så långt varit möjligt sökt vinna adekvat information genom annan kontakt med avnämarna.

Ständigt påvisas hur kyrkornas julkrubbor kommit, gått och åter uppstått ur glömskans flod. Ibland återstår i bästa fall endast ett fotografi. Men det har också hänt att över sekelgamla julkrubbor, tänkta för en kyrklig miljö och genomdokumenterade med akribi som från ax till limpa, i så gott som nyskick äntligen får komma hem till sin kyrkliga miljö: Ljungby kyrkas julkrubba (Göteborgs stift) från 1899 och recipierad 1995 (se bild 23) samt Fjellie kyrkas (Lunds stift) julkrubba som redan 1928 var tänkt till Malmö S:t Petri kyrka, men genom ödet äntligen kom att recipiera i Fjellie kyrka 1973 (se bild 31).

Mycket hinner ske under det studerade förloppets tidsrymd: pastoratsregleringar kommer och pastoratsregleringar går. Spontant påkallade kyrkolokalsvarianter genomgår inte sällan disparata metamorfoser varunder kyrkolokalen inte sällan upphör.

I svaren till LUKA-listorna förekommer förvånande kreativitet vad avser namn på Svenska kyrkans gudstjänstrum, något som blott tycks öka förvirringen inför olika försök till begreppssystematisering då det gäller deras rent kyrkliga bruk för vilket någon hämsko heller inte föreligger i något fall. Benämningarna är dock många, och förvisso har åtskilliga av dem tillkommit ur äldre kyrklig administration, ur arkitekturbegrepp etc. I LUKA-listorna förekommer frekvent begreppen: kyrka, kyrksal, församlingssal, församlingsgård, vandringskyrka, kapell, distriktskyrka etc. I denna undersökning som är ägnad julkrubbornas reception i Stockholms, Göteborgs och Lunds stifts gudstjänstrum till 1900-talets utgång, räknas här som sådant gudstjänstrum: rum där Svenska kyrkans församling enligt gällande regelverk frekvent sammankallar till huvudgudstjänst.

I representativiteten för detta studium har därför, med hänsyn till materialets immanenta föränderligheter och svårigheter som ovan framvisats, valts att ha med ett minimum av matematiska redovisningar och tabeller. Spridning och korrelation redovisas i det kartmaterial som här utan att åberopa absolut matematisk eller statistisk exakthet är ägnat att återge mönster i ett kronologiskt förlopp.

Människorna, informanterna och kulturbärarna, utgör naturligtvis de värdefullaste källorna bland de s.k. otryckta. Denna förstahandsinformation ger ofta samband som öppnar nya vägar för den aktuella forskningen. Även i brev och nedteckningar lever människor med kunskap och minnen. Påfallande mängd ny kunskap finns att inhämta genom att resa ut i landskapet och knyta personliga bekantskaper i sökandet efter kulturbärare. Detta har även ingått

som en metod vilken dessutom givit god sekundärvinst i form av nya vänner och ny insikt.

I detta sammanhang skall även påminnas om de många hyllmeterna lokalt producerat material i liten upplaga, typ församlingsblad, jubileumsskrifter, presentationer, julhälsningar etc. Inte sällan är det i lokalförsamlingarnas minnen man kan ta krysspejl till annan dokumentation som speglar föremål och skeende, t.ex. inventarieböcker, protokollsböcker, kassaböcker etc.

I det tryckta materialet ingår, förutom de utgivna och tryckta volymerna, även tidningspress och övrig periodika. Förvånande är här dagspressens brist på material från de tidiga julkrubbornas implementering. Kan ämnet möjligen i sin samtid ha upplevts som en pseudohändelse? I vad som hittills framgått lyser praktiskt taget all samtida dagspress med sin frånvaro. Längre fram i tiden blir bilden dock något annorlunda: På 1950- och 1960-talen börjar sporadiska glimtar relaterade till kyrkornas julkrubbor med viss sparsamhet förekomma i pressen. Nu kan artiklarna rent av avse utbyten av äldre julkrubbor som fått modernare efterträdare, t.ex. Stefanskyrkans i Stockholm, som 1968 renoverades med mera tidsenliga, stiliserade figurer och sceneri av näver, ull och andra naturmaterial. Samtidigt börjar även de olika kyrkornas krubbor vinna ett nostalgiskt affektionsvärde. Detta ger nu också anledning till tidningsartiklar om t.ex. Birger Frohms förstlingsverk i Sofiakyrkan 1931,³ eller om hur Albert Lysander i Malmö Petri kyrka 1929 recipierade vad som länge ansågs vara den första julkrubban i ett Svenska kyrkans kyrkorum.⁴ (Se bild 24.) Från denna tid är inte heller krubbrelaterade tidningsartiklar i övrigt helt ovanliga.⁵ De kan nu avse utställningar eller konståvlingar med julkrubban som ämne.⁶ (Se bild 14.)

I veckopressen förekommer julkrubbrelaterade artiklar med något generösare frekvens än i samtida dagspress men här behandlar artiklarna till största delen julkrubban som fenomen för sig, årstidsrelaterad konstform eller julpynt för hemmet. Till skillnad från större kolorerad veckopress, förekommer även tryckt barn- och ungdomsrelaterad periodika ofta med kristen framtoning, t.ex. jultidningar. I dessa relateras ofta till julkrubban i dess olika aspekter. Här kan sådan information finnas redan tidigt, t.ex. i Dufvorösten, Christlig barntidning 1851 och Julpost 1929. I detta material får inte heller förglömmas de källor som döljer sig i föreningspress relaterad till hembygdsföreningar, kristen, kyrklig eller karitativ verksamhet som t.ex. stiftens och diakonissanstaltarnas julhälsningar etc.

Utgångsmaterialet består vid sidan av LUKA emellertid av de landvinningar som i ämnet gjorts av de forskare som gått före och därmed möjliggjort det arv efterkommande har att förvalta och bygga vidare på i en forskning som aldrig stannar. Även då äldre sanningar faller och teorier bryter mot varandra kan forskningens ständigt nya lyckokast endast innebära en

hyllning till dem som gått före och möjliggjort vår nutid. Deras arbeten finner vi sålunda i bibliotekens tryckta utgivna volymer. Sökandet av ny kunskap ger tvärvetenskaplig insikt, inte minst om det faktum att ingen kunskap är förgäves.

1.5 Avgränsning

Exempel på tidigare tryckta definitionsförsök av begreppet "julkrubba"

Då hittills kända tidigare försök att definiera begreppet "julkrubba" endast kommer att ånyo aktualisera detta krav, skall här blott anföras några få tryckta varianter ur denna flora, merparten plockade ur de större svenskspråkiga encyklopedierna:

"Jul, [---] Kyrkan sökte med framgång bekämpa de gamla hedniska ceremonierna och offerbruken delsdäriigenom att hon helgade många af dessa som goda kristna plägseder (så t.ex. fick julhalmen en alldeles ny betydelse, såsom en påminnelse om Frälsarens vagga, krubban), dels däriigenom att hon till sin egen kult lade en yttre prakt, som särskilt vid julen tog form i bl.a. dramatiska framställningar af Jesu födelse (krubban med barnet, herdarna, de vise männen o.s.v.) samt första barndom. Dessa upptåg blevo uppslaget till de *julsånger* och *juldramer* [---], som ännu mångenstädes äro oskiljaktiga från julen. För att inskränka de bullersamma juluppträden, som förr ofta egde rum på allmänna platser utfärdades vid flera tillfällen påbud. Så t.ex. utgafs 24 dec. 1649 ett patent 'om julfreden' och 16 dec. 1721 en förordning med förbud att 'löpa omkring gator och gränder med den s.k julbocken, stiernan och andra fåfängeligheter'."¹

"Jul, [---] Helt av kristen karaktär är julkrubban som leder sitt ursprung från den framställning av händelserna kring Jesu födelse, som redan på 400-talet el. tidigare gavs i kyrkorna under julhelgen. Figurerna utbyttes senare mot levande människor, och ur den kyrkliga liturgin utvecklades en dramatisk framställning med jungfru Maria, barnet och de tre vise männen som huvudpersoner (se sp. 287 om stjärngossar samt Trettondagen). Bruket att med kulisser och figurer framställa julevangeliets sceneri bibehölls samtidigt och spred sig i miniatyrformat till hemmen under namn av julkrubbor, ett bruk, som bibehållits i katolska länder och sporadiskt även kommit till Sverige, under senare år genom hemslöjds- affärernas påverkan. [---] v. Sw; Sn."²

”Julkrubba, avbildning av stallet i Betlehem med oxar och åsnor, ibland även med omgivande landskap, samt med figurer som föreställer Maria, Josef, herdar och änglar, heliga tre konungar med följen samt Jesusbarnet i sin krubba. Den första kända julkrubban förevisades 1223 av Franciscos av Assissi i byn Greccio i mellersta Italien, men redan på 300-talet dyrkades själva ’urkrubban’ i form av några brädbitar som relik i kyrkan Santa Maria Maggiore i Rom, där de alltjämt kan beskådas (palestinska stallkrubbor gjordes dock på Jesu tid inte av trä utan var murade av lera). Som en speciell konststart har julkrubborna särskilt odlats i Italien, där man under 1700-talet åstadkom överdådiga skapelser av detta slag. I Sverige introducerades julkrubborna i katolska kretsar (första gången i Stockholm 1803) och betraktades länge som typiskt katolska. Först 1929 uppställdes en julkrubba i en svensk kyrka (Sankt Petri i Malmö) men redan 1906 hade Ersta diakonissanstalt efter tysk förebild arrangerat en sådan, och under 1930-talet fanns de i stockholmska församlingssalar. Från Malmö och Stockholm har de sedan spritts i Sverige som en ny kyrklig julsed. Julkrubbor av papp som julprydnad för hemmen, med transparangbelysning har kunnat köpas i vårt land sedan 1920-talet. JÖS”³

”Julkrubba, ital. P r e s é p e, tablåartad av statyetter i ett scenrum sammanställd framställning av Kristi födelse och herdarnas och heliga tre konungars tillbedjan, J. som ha sitt upphov i de kyrkliga mysteriesspelen, förekommo urspr. i kyrkor men ha senare även blivit populära inslag i hemmens juldekoration. Konstnärligt och konsthistoriskt intresse ha J. framför allt i Italien under 1700-talet, där bl.a. skulptören Giuseppe Sammartino (f. 1720, d. 1793) arbetade i denna genre. En stor samling J. finns i Bayerisches Nationalmuseum, München.”⁴

”Krippe [...] C. Weihnachtskrippe: Figurlich-räumliche, anschauliche Darst. des Weihnachtsgeschehens zur Meditation, zum Miterleben der hl. Geschichte u. als Hilfsmittel zur geistl. Pilgerfahrt gedacht, auch zur häuslichen Andacht, etwa seit A. des 16. Jahrhunderts. Die Darst. Reichen thematisch v. der alleinstehenden K. bis zur figurenreichen Schilderung des gesamten Weinachts-geschehens. Entstehung im 14./15. Jh. Blutezeit im 18. Jh [---] G. Jászai (Mit freundl. Mitt. v. G. Ristow).”⁵

Definition av begreppet ”julkrubba”, här stipulerad:

I detta arbete stipuleras per definition begreppet ”julkrubba” som:

en framställning som oberoende av teknik, material eller storlek är ägnad att endast under advent och jultid aktualisera det kristna julbudskapet.

Yttre och inre egenskaper

Julkrubban skall alltså vara en framställning, vilket automatiskt diskvalificerar olika former av julspele, tablåer och motsvarande i vilka levande deltagare medverkar.

Julkrubban begränsas inte av någon viss teknik eller något visst materialval för sin framställning, inte heller av sin dimension eller areal. Detta innebär att bruket med en exponering exklusivt ägnad att under advent och/eller jultid aktualisera det kristna julbudskapet här kommer att utgöra bestämmande kriterium för huruvida aktuell framställning per definition tillhör begreppet "julkrubba". Ett lysande exempel som bekräftar detta kriterium utgör Hjorthagens kyrka i Stockholm: Altaruppsatsen utgörs här alltsedan kyrkans invigningsår 1909 av ett arbete i gjuten murbruk med polykroma reliefscener, ett verk av kyrkans arkitekt Carl Bergsten och konstnären Tore Strindberg. Denna altaruppsats består av en triptyk, just ägnad att återge det kristna julbudskapet. Centralmotivet framställer Stjärnan över Josef, Maria och Barnet i krubban. Högra fältet avbildar en herde med sin hjord samt heliga tre konungar med gåvorna till Barnet. Vänstra fältet återger konung Herodes med en svärd bärande tjänare.⁶ Se bild 10. Änskönt altaruppsatsens ständiga aktualiserande av det kristna julbudskapet äger den alltsedan sin invigning den obestridliga egenskapen av kyrkans altaruppsats, och här endast altaruppsats. Trots denna magnifikt julbudskapsrelaterade altartavla, så fick Hjorthagskyrkan som en av Sveriges första kyrkor, en julkrubba först 1923. Denna framställes årligen under advents- och jultiden i kyrkans kor, för att där aktualisera det kristna julbudskapet.

Exempel på tvådimensionella julkrubbor är transparanger och målade verk, friser, platta figurer, reliefer och papperskrubbor. Tredimensionella julkrubbor omfattar vidare de vanligare krubborna med helrunda figurer och fullt utförda landskap. Hit föres naturligtvis även nonfigurativa eller konkretistiska tredimensionella krubbor. Så långt konstårbegreppets uttryck problematiserats i figurativt och nonfigurativt får här hänvisas till den amerikanske konstkritikern Hilton Kramer som kanske fångar något av konstens innersta väsen så nära att det skulle kunna gränsa till en definition:

"Realismen saknar inte anhängare, men den saknar på ett tämligen frapperande sätt en övertygande teori. Med tanke på formen för vårt intellektuella umgänge med konstverk är avsaknaden av en övertygande teori liktydigt med avsaknaden av något centralt det instrument med vilket vår upplevelse av enskilda verk kopplas till vår kännedom om de värderingar de ger uttryck åt."⁷

Om sålunda det upplevda objektet upphöjes till "konst" först i betraktarens öga, fordras alltså, med relaterade förutsättningar, ett sådant

interaktionsförhållande mellan objektet och betraktaren, som beskrivs ovan. Genom denna insikt bibringas måhända även en ökad förståelse för konstens immanenta potential att kunna bära fram ett dynamiskt religiöst budskap eller förhållningssätt som en ideell innovation. Figurativ eller inte ställer sålunda julkrubban en medveten betraktare kravet att förhålla sig till, och inför, det kristna julbudskapets imperativ här och nu: I samma tid och rum som betraktaren. Julkrubbans tilltal och interaktion med betraktaren, manifesterar sig naturligtvis även utmed referensramarna; alltifrån barnens lek med pennor, färg och modellera, stämningsskapande julpynt eller moderna tiders nonfigurativa konkretism.

Julkrubbans karaktärer

Som tidigare nämnts indelas här julkrubban till sin karaktär i de tvenne huvudgrupperna figurativa respektive nonfigurativa.

Som framgår av denna undersökning noteras att den svenska kyrkliga traditionen i allt väsentligt endast omfattar figurativa julkrubbor. Dock förekommer även nonfigurativa julkrubbor, såsom t.ex. i Spånga kyrka i Stockholms stift. Frekvensen av dessa understiger dock vida en procent av materialet.

Figurativa universella julkrubbor

De universella julkrubborna framställer budskapet övervägande befriat från specifika tids-, rums- eller kulturaspekter. Detta gäller även beträffande en långtgående strävan att korrekt återge sitt historiska original. Däremot präglas dessa julkrubbor ofta av den genomförda naiviteten det här kan innebära att följa en, ofta parabolicistisk, tradition av legendariskt allmängods, t.ex. heliga tre konungar som krönta representanter med ursprung i de kända världsdelarna och av de tre människoåldrarna etc. Hit räknas t.ex. julkrubban i Malmö S:t Petri kyrka från 1929, Hjorthagskyrkans från 1923 och Händenekyrkans från 1885. Hit räknas här likaså de krubbor som återger inte omedelbart rekognoscerbara, dock inte nonfigurativa, bilder, t.ex. i form av silhuetter etc. Gränsen kan här understundom verka flytande, eller hårfin, mellan figurativt universell, respektive nonfigurativ framställning, t.ex. i den julkrubba av dåvarande konstfackstudenten Alf Wiberg som 1959 presenteras i Svenska Dagbladet:

”På en botten av en bit byggnadsplatta har Alf Wiberg lagt kiselstenar tätt och från denna botten reser sig genombrutna cylindrar av brunröd faner. När man sett på dem en stund får de liv och form och man ser både herden med sin stav och den begrundande Maria, de ödmjukt knäfallande konungarna, och den äldre Josef. Med ljus inuti cylindrarna får formspelet ett särskilt liv.”⁸

Figurativa dokumenterande julkrubbor

Till skillnad från de universella söker de dokumenterande julkrubborna eftersträva att korrektast möjligt återge sin historiska förebild. Byggnader, klädedräkt och utrustning eftersträvar här att ofta återge sina arkeologiska förebilder på ett näst intill bibliskt bokstavstroget sätt. I viss mån exempel på sådan krubba är den gamla krubban i Storkyrkan i Stockholm. Lena Börjesson återger där födelsegrottan, som föregick trettondedagens förflyttning till stallet.

Figurativa lokalkulturella julkrubbor

Denna karaktär av julkrubbor strävar efter att återge en speciell kultur och dess särart. Ett specialfall av de lokalkulturella julkrubborna utgörs av den lokalkulturella, historiserande karaktären hos de julkrubbor som dessutom strävar efter att återge en viss lokalkulturell historisk epok, persongrupp eller skeende. Bland svensktillverkade julkrubbor utgör delar av konstnär Lena Börjessons produktion goda exempel på lokalkulturella julkrubbor, så t.ex. den mångfaldigade ”Dalakrubban”, som från 1940-talet marknadsfördes av firman Libraria i Stockholm. Denna julkrubba tillhör även karaktären historiserande: Med heliga tre konungar i skepnad av Erik den helige, Gustav Vasa och Gustav II Adolf måste den därtill räknas till de definitivt lutherska. Andra exempel på lokalkulturella julkrubbor utgörs av Össjö kyrkas julkrubba i Lunds stift, som alltsedan den av Romersk-katolska församlingen i Malmö 1933 presenterades dåvarande kyrkovaktmästaren i Össjö, har sin plats i kyrkan. Denna julkrubba består av en tysktillverkad bondgård i polykrom massa från tidigt 1900-tal. Förutom figurer utformade som tyska bönder eller herdar ingår här även den heliga familjen och gårdens djur. Alltsedan 1979 inrymmer Stockholms Adolf Fredriks kyrka en julkrubba från den afrikanska Kakonde stammen och utförd av skuren ebenholz i afrikanskt formspråk med de traditionella figurerna av ca 25 cm:s höjd.

Nonfigurativa julkrubbor

Denna karaktär av julkrubbor hämtar sina uttrycksmedel från konsten, främst nonfigurativ konkretism och installation. Besjälad av det kristna julbudskapets inspiration och sitt eviga imperativ att ständigt vidga gränserna, spränger denna karaktär av julkrubbor de yttre ramarna i konstens eviga kommunikation med

betraktaren. Ett gott exempel på en sådan julkrubba från Konstfack i Stockholm framgår ur "Vår Kyrka", nr 51, 1959: "Österlandets mystik slår emot en i Ante Lindboms märkliga krubba utan egentliga figurer. Kristus symboliseras av ett ljus placerat bakom det främsta husblocket. Glaskulorna på väg dit blir mindre ju närmare ljuset de kommer. Egendomlig, tyckte många, fin i tanken och inspirerande, sa andra."

Spånga kyrka, med julkrubba alltsedan 1959, förmedlad från Konstfack, utgör ett sådant exempel på kyrka med konstfacksjulkrubba.

Julkrubbans typer

Tvådimensionella

Krubbor där höjd och bredd huvudsakligen innesluter framställningen definieras här, i enlighet med vad som tidigare anförts, som tvådimensionella julkrubbor. Hit räknas alltså plana bilder, transparanger, reliefer, textilier, montage t.ex. privatjulkrubban på Tagel, med platta figurer av målad papp, dokumenterad där sedan 1858 (se bild 1), Händenekyrkans julkrubba i transparang, dokumenterad där sedan 1886 (se bild 3), eller Lidingökyrkans julkrubba i Lena Lerviks relief från 1988. Dimension av djup åstadkommes ofta även med tvådimensionella medel, t.ex. genom placering av platta figurer med djup, som privatkrubban på Tagel, eller genom transparang, och även trompe l'œil-måleri, som i Händenekyrkans julkrubba, som dessutom genom perforering av duken och med en levande bakgrundsbelysning skapar ett holografiskt skimmer till barnets gloria (se bild 4). Vad som nedan avser de tredimensionella julkrubborna, gäller i tillämpliga delar även de tvådimensionella.

Tredimensionella

Tredimensionella julkrubbor, där även den fullständiga djupdimensionen tillkommer, utgör redan tidigt den allt dominerande typen av julkrubba. Möjligheterna att här på olika sätt flytta, ändra och kombinera framställningen ger en indelning av dessa i dels fixerade julkrubbor där figurer och funktioner oavsett om möjligheten föreligger eller ej, inte ändras under julkrubbans årliga exponering och dels i flexibla julkrubbor (se nedan).

Tredimensionella fixerade, ensceniga och monokrona

Dessa fixerade julkrubbor kan ytterligare indelas i ensceniga julkrubbor, som i sin tur kan indelas i monokrona julkrubbor, ägnade att återge ett enda "fryst" kronologiskt skeende ur julberättelsen, t.ex. julnattens evangelium om det lindade barnet i krubban med eller utan herdarnas tillbedjan. Den allra mest minimalistiska av denna typ är det nyfödda Kristusbarnet, t.ex. Stockholms S:t

Jakobskyrkas julkrubba som endast visar ett nyfött Kristusbarn i naturlig storlek. Dokumenterad där sedan 1963.

Tredimensionella fixerade, ensceniga och polykrona (eller öppna)

I typen polykrona (eller öppna) julkrubbor har flera olika kronologiska, och därmed oftast även rumsliga och traditionsfixerade skeenden av julberättelsen synkroniserats i den fixa ensceniga julkrubbans fokus: Här kan t.ex. julnattens evangelium om det lindade barnet i krubban och herdarnas tillbedjan samtidigt sammanfalla med trettondedagens evangelium om stjärnan och de vise männens, sida vid sida med herdarna etc. Om de vise däremot utlokaliserats från sådan omedelbarhet inför stallet och herdarna och i stället i fjärran tänkes följa Stjärnan på sin färd mot trettondedagens händelser, är krubban fortfarande monokron. Som exempel på tredimensionella fixa, ensceniga och polykrona julkrubbor kan här hänvisas till Hjorthagskyrkans i Stockholm julkrubba, där sedan Trettondedagen 1923, Christinæ kyrkas i Göteborg julkrubba, där sedan 1947, eller Malmö S:t Petrikyrkas julkrubba, där sedan 1929.

Tredimensionella fixa, flersceniga

Vid sidan av dessa fixa ensceniga, indelas här julkrubborna i ytterligare fixa flersceniga (eller seriella) julkrubbor. Här framställs julberättelsen i en serie, idémässigt inte helt olik den medeltida biblia pauperum, där skeendena kronologiskt och rumsligt följer på varandra. Till skillnad från framställningen i de ensceniga julkrubborna, representerar de fixa flersceniga julkrubborna julberättelsens aktörer genom att i förekommande fall upprepa dessa i kronologisk följd genom julkrubbans olika scenerier. För att identifiera aktörerna från scen till scen återges oftast dessa för att utan svårighet kunna identifieras, inte olik tekniken i moderna tiders seriemagasin. Olika klädesplagg, färgval, attribut, kroppshållning etc. har oftast fått bilda arketyper eller tradition till denna "hagiologi". Även yttre förändringar och åldrande är här i regel även poängterat, som t.ex. Maria som havande eller som nyförlöst moder, Jesusbarnet eller Jesus vid tolv års ålder i templet. Dessa flersceniga julkrubbor förekommer tidigt i svensk ägo, redan under 1800-talet, vad ännu känt med tyngdpunkten på Västsverige, där begreppet julkrubba av tradition oftast benämndes julbord.

I "Julkrubban berättar, kulturarv och budskap i en helgtradition" visar Bertil Rehnberg och Lilian Kullén Rehnberg hur denna framställningsaspekt brukas i västsvensk tradition, sammanhängande med en syn på frälsningshistorien och Guds handlande i världen, nära besläktad med den tyska, lågkyrkliga, karitativa väckelsefromhet som präglade de nordtyska diakonala anstalterna, t.ex. i Bielefeld och Zülchow. Figurer för julkrubbor framställdes och marknadsfördes där sedan 1800-talets mitt, i Zülchow

åtminstone sedan 1858. I en priskurant ur Zülchows årsberättelse 1875 marknadsförs olika, i ett större skeende kombinerbara figurgrupper, som t.ex: Änglarnas förkunnelse för herdarna. Herrens födelse, eller Frambärandet i templet.¹⁰ Det är en sådan julkrubba, från det Rehnbergska hemmet i Morlanda prästgård som dokumenteras i Rehnberg & Rehnbergs arbete och som säkert fångas i professor Anders Jarlerts förord:

”Många stannade upp inför julkrubbans form, figurer och budskap. Den ger ett tydligt exempel på västkyrkans tredimensionella konst. De enhetliga figurerna visas i nästan filmiska sekvenser – vi ser de vise männen samtidigt på väg till Betlehem, framme vid stallen och på väg hem. Vi får också följa julens händelser i deras längre sammanhang från bebådelsen till Jesus vid tolv års ålder i templet.”¹¹.

Det traditionella västsvenska ordet ”julbord” skänker, som Rehnberg & Rehnberg visat, en vidare såväl förståelse som betydelse av begreppet ”julkrubba”: Ur denna gamla jultradition att framställa ett landskap befolkat med djur och människor, åtminstone de senare på väg till kyrkan, gärna hembygdens, sätts krubban i Betlehem in i ett bibliskt-kristet sammanhang som spränger ramarna för tid och rum. – Guds handlande i världen löper genom tid och rum och är städse närvarande också här och nu, i en evig kontinuitet till krubban. Som tidigare påpekats är det denna västsvenska frälsningshistoriska aspekt som efter ”julbordets” rent bibliska scenerier ofta låter framställningen övergå i alltmånga bomullsvita nejder, där kyrkfolket pulserar till ottan i hembygdens kyrka.

Samtidigt uppenbaras här även en förklaring till receptionen av en sålunda närbesläktad julsed; nämligen den ofta vackert illuminerade ”julkirken”. Denna kyrka som under advent och jultid pryder många fönster och hem utgör i sig även en slutstation i frälsningshistorien, ett minimalistiskt julbord.

Det är i denna västsvenska tradition vi också finner det förborgade svaret på varför här hemmets, och prästgårdens, julkrubba/julbord så högt värderades, samtidigt som det skulle dröja in på mitten av det tjugonde århundradet innan de här allmänt började recipiera i kyrkornas helgade rum: Samma lärare som i kyrkorummet förkunnade ostörd intellektuell klarhet i Ordet och nådens rätta ordning i ett frälsningshistoriskt perspektiv, vårdade även ömt hemmets julbord i prästgården. Julkrubban som hemmets altare och angelägenhet fick dock inte störa kyrkans framtoning och förkunnelse.

Tredimensionella, flexibla

Vid sidan av de tredimensionella fixa, återstår här att redogöra för typen tredimensionella flexibla julkrubbor. I dessa julkrubbor ingår som regel endast en uppsättning av agerande figurer som oftast kontinuerligt exponeras, förflyttas eller förändras att sålunda härtill successivt bilda nya scenerier utefter julberättelsens skeenden. Det är denna typ av julkrubba som konung Gustaf III och hans uppvaktning mötte i Neapel 1784. Härefter ingår ofta en nästan oändlig kreativ variationsrikedom i form av effekter som rörelse, ljus, ljud, etc, inte olik vår egen tids modelljärnvägsanläggningar. Denna typ är alltså som sådan variabel att exponera efter regissörens gottfinnande, samtidigt som hela registret av effekter i form av rörelse, ljus, ljud etc. står till förfogande samtidigt som julkrubbans scen fortlöpande förändras till berättande delar. I S:t Eriks kyrka i Sollentuna finns en magnifik julkrubba av denna successivt berättande typ. Här har församlingens Anders Stenström tillsammans med bl.a. konstnären Urban Gunnarsson åstadkommit en sevärdhet under advent och jultid, med t.ex. Mariavarianter som havande och sedermera moder, heliga tre konungar som i kyrkorummet alltmånga nalkas stallet och där följer en stjärna som genom modern intrikat teknik projiceras att kontinuerligt nalkas sitt mål, detta med många flera sådana liknande effekter i julkrubban. Sedan 1982, då Anders började, har det här varit tradition att till varje ny säsong presentera församlingen något nytt tillskott till julkrubban.

Julkrubbans placering i kyrkorummet

Julkrubbans placering indicerar ofta något av förståelsen för kyrkorummet, syn på julkrubban, dess bruk och tillämpning. De kyrkliga julkrubborna indelas här i centralkrubbor och defileringskrubbor.

Centralkrubbor

Utgör den äldsta typen av julkrubba i svensk kyrka. Här exponeras julkrubban på kyrkans huvudaltare, eller på ett mindre altare eller bord där julkrubban intar en central, synlig plats i kyrkorummet varifrån den sålunda ständigt under perioden aktualiserar det kristna julbudskapet. Där centralkrubban förekommer på kyrkans högaltare kan vi urskilja denna grupp med beteckningen altarsatta centralkrubbor. Kongenialt med julkrubbans altarsättande kan också den östkyrkliga symboliken med kalken och patenen som Kristi krubba, där Kristi kropp vilar i den heliga liturgin, återspeglas i uppdukandet respektive exponerandet på altaret. I den altarsatta krubban talar naturligtvis också Herren, som är i sitt heliga tempel, med altaret som särskild symbol för Herrens tron i templet. Genom en sådan placering och framtoning framhäves sakraliserandet av vad julkrubban återger, och därmed indirekt av julkrubban som bärare av symboliken. Såväl med som utan sådan kristologi

och/eller kyrkosyn, är julkrubban med central placering åtminstone pedagogiskt bättre synlig, även att vid behov kunna referera till i predikan etc. och som ständig påminnelse om periodens budskap om Herrens nalkande, ankomst och mandotsanammelse. Exempel på centralkrubbor utgör bl.a. julkrubborna i Händene 1885 och Hjorthagen 1923, varav Händenekyrkans julkrubba utgör en altarsatt centralkrubba, likaså Stockholms Stadsmission efter 1992.

Defileringskrubbor

Intar, som namnet anger, en sådan placering i kyrkorummet att församlingen på sin väg in eller ut defilerar förbi julkrubban. Av denna placering är julkrubban i Malmö S:t Petri sedan 1929 den hittills äldsta kända, även om julkrubban först på 2000-talet fördes fram till långskeppets nordvägg, vid kyrkans huvudentré. Tidigare hade den sin plats omedelbart väster därom, i det s.k. Krämarkapellet, vilket krävde en liten omväg av de förbipasserande. I Göteborgsstiftet kan t.ex. nämnas Halmstads Nikolaikyrka med defileringskrubba från 1950, placerad invid vapenhusets sydvägg. En levande skildring av en annan defileringskrubba ger oss fru Märta Edquist, f. Borgenstierna, maka till kyrkoherden i Stockholms Katarina kyrka, Carl Edquist, komminister där 1920 och kyrkoherde 1931. I Göteborgs stifts julbok 1938 skildras med västsvensk benämning hemmets västsvenska julbord, och den defileringskrubba med 25 cm höga italienska träfigurer från firma Libreria i Stockholm vilka tillkom Katarina kyrka 1937.

”Detta vår barndoms julbord i Göteborg, som stod upp nytt och älskat år efter år, tills det gamla hemmet upplöstes, och återuppstod i ett nytt hem, hälsat med samma glädje av en ny generation, gav också impulsen åt ett nytt ‘julbord’, som sedan några år blivit en institution i Stockholms största församling. Där förhöjer det advents- och julstämningen för dem som samlats i församlingssalarna och flera hundra kyrkobesökare, vilka direkt från julottan i kyrkan passera förbi det, och unga med de gamla stanna inför det, andäktigt gripna.”¹²

I anslutning till ovanstående ”församlingssals-kyrkojulkrubba” från gamla Katarinakyrkan i Stockholm, har ytterligare en form av specialfall här inräknats under kyrkoreciperade defileringskrubbor. Ett exempel på en sådan utgör Sättraängskyrkans julkrubba i naturlig storlek, i ett stall invid kyrkan, med de traditionella figurerna i effektfull belysning. Här låter församlingen ett visst kyrkorum referera till en egen krubba för kyrkan, utan att denna behöver finnas inne i kyrkorummet. Sambandet med detta markeras i stället möjligen starkare därigenom att denna julkrubba ingår som ett fast liturgiskt inslag i

julnattsmässan, då de församlade tågar ut ur själva kyrkan med tända ljus, varvid stalldörrarna öppnas och

församlingen stämmer upp den svenska psalmen 297: "När juldagsmorgon glimmar, jag vill till stallet gå ..."

Julkrubbans omfång

Storlek

I sin egenskap av anläggning begränsas julkrubbans storlek endast av resurser och kreativ fantasi, alltifrån de omfångs- och upplevelserika anläggningar av den typ som nedan visas redan 1784 mötte konung Gustaf III under hans italienska resa, till de efterföljande till denna julkrubbetradition vi möter här och nu. Ett gott exempel är den julkrubba i Sollentuna S:t Erikskyrka som redan här ovan nämnts under de tredimensionella flexibla julkrubbornas kategori. De allra minsta julkrubborna är, just på grund av denna egenskap, naturligt sämre lämpade att utgöra blickfång i ett kyrkorum. Storleken varierar här, som visas, i regel mellan decimetern och naturlig storlek avseende figurerna. Marknaden tillhandahåller dock prefabricerade julkrubbor ner till några millimeters storlek. Minimalism i anläggningens omfång kan exemplifieras av endast Kristusbarnet i krubban som i Stockholms S:t Jakobskyrka, där denna krubba har sin placering i jultid.

Julkrubbans traditionella figurer

Vad som här definieras som julkrubbans traditionella figurer omfattar de i julevangeliet nämnda: Det heliga barnet, Maria, Josef, Änglarna (en eller flera), Herdarna (oftast en till tre stycken, flera kan förekomma) och eventuellt deras hjord (innefattande varierande antal får, understundom en eller flera hundar) samt de vise männen från österns länder oftast tre, efter gåvorna: guld, rökelse och myrra, och den därtill knutna medeltida trekonungatraditionen från Köln om Caspar, Melchior och Balthazar. Bortsett från hypoteser om det heliga i tretalet har de tre vise ansetts representera de då tre kända världsdelarna (Europa, Afrika och Asien) och de tre människoåldrarna (ungdom, medelålder och ålderdom).

Till dessa traditionella bibliska figurer fogas krubban, stallet och stjärnan, där var och en av dessa företeelser ägnats sin egen diskussion genom historien: krubban, förmodligen huggen eller murad enligt samtida kulturtradition. Traditionen enligt födelsegrottan i Betlehemskyrkan kan hittills inte anses osannolik. När de vise männen kom fram gick de in i huset och fick se barnet och Maria. Hypoteser och traditioner om stjärnan innebär en här alltför vidlyftig redogörelse.

Utöver nämnda figurer tillkommer oftast oxen och åsnan som flankerar krubban, stundom även åsnan som den heliga familjen medförde, uppvaktning och kameler för de vise männen.

Härutöver förekommer figurer och företeelser från de äldre västsvenska julborden med frälsningshistorisk aspekt, ofta vår egen tids kyrka, dess by och människor, så utvecklar sig härur såväl den separata julkyrkan, som det i vår tid populära, och sekulära, jullandskapet sig.

I mången äldre julkrubba förekommer figurgrupper som följer bibelberättelsen seriellt, vilket naturligtvis inräknar flera figurer ur bibel och tradition, jämför ovan: tredimensionella, fixa, flersceniga julkrubbor.

Olika traditioner har utformat många figurer som tycks framstå som ytterst aparta i julkrubban: Traditionen om den heliga natten, jfr Selma Lagerlöfs novell med samma titel,¹³ med fred mellan allt levande. Den natt då ormen inte stinger har tillfört djurens samlade tillbedjan inför krubban i enlighet med förebilden i den "kreaturens suckan" ur Romarbrevets åttonde kapitel, verserna 18–23. Motivet möter t.ex. i Stockholms Stefanskyrka, som även upptar panter, tiger, lejon, flodhäst och bältdjur med flera exotiska inslag i denna skara. Till denna krets får sannolikt även föras t.ex. hönan i Stockholms Kummelbykyrka och den lilla musen i Tyska kyrkan.

Julkrubbor med mervärden

Ur saga och legend

Många julkrubbor nöjer sig inte med att enbart återge det kristna julbudskapet, utan när även en strävan att öppna sinnen mot den fromma legendens värld. Som betraktaren lätt konstaterar omfattas redan de allra flesta julkrubborna av en sådan strävan, där t.ex., som här tidigare visats, de vise männen inte bara blir tre till antalet, utan även heliga konungar. Understundom förekommer till dessa även en figur som sluter den åldriga legenden till vår egen tid: Artaban, den fjärde vise mannen. Alltsedan 1940-talet, då den amerikanske författaren Henry van Dyke utgav berättelsen,¹⁴ kan under stundom även Artaban återfinnas i julkrubban i sin egenskap av "fattig konung", oftast avskild från de övriga tre, till vilkas möte han kom för sent. Under sitt sökande efter Kristus brukar han juvelerna, i det smycke han medfört som gåva till barnet, i människokärlekens tjänst. Efter att slutligen funnit Frälsaren erfar han dennes tack, inte bara för gåvan, utan även för det sätt han brukat den i tjänsten åt honom.

Bland övriga legendariska gestalter som befolkar en och annan julkrubba märks ibland Ahasverus, "den vandrande juden" eller "Jerusalems skomakare", värdshusvärden som efter att ha nekat den heliga familjen vila och härbärge, fick vidlådas förbannelsen att evigt vandra hemlös jorden kring.

Ahasverusgestalten framstår som en representant för judafolkets diaspora. Härbärgets värdshusvärd ingår t.ex. i Sollentuna S:t Erikskyrkas krubba. Även legendens judiska jordemoder förekommer vid krubban som tjänstekvinna, ofta assisterad av en hjälpekinna, dock mera sällan, som t.ex. i Stockholms Tyska kyrka, där dessa båda utgör en pendang till krubbans trenne herdar.

Med arv och affektion

De gamla julkrubborna i hem och kyrka har ofta fått karaktären av ett koncentrerat kulturarv, bärare av nostalgi, minnen och samband mellan människor och generationer, här och de som gått före oss, i ljuset av ett frälsningshistoriskt perspektiv, hemmets julkrubba bärande minnen från de gamla hemmen, med de kära i helgen samlade kring samma bord.

Stenarna i Stora Sköndal

Stenarna i Stora Sköndal utgör ett vackert exempel på en lokal, personlig traditionsvariant som ger särprägel åt en julkrubba. Bland elever, anställda och vänner utbildades här tidigt en tradition att för julkrubbans utsmyckning sända personliga stenar från världens alla hörn. Dessa julkrubbans stenar är samtliga numrerade, förtecknade samt försedda med lämpliga bibelcitater. Så t.ex. är sten nr 7 från Ångermanälvens flodfåra, försedd med hänvisning till Josua 4,1–11, som talar om Israels tåg över Jordanfloden. Denna samling som omfattar objekt från Nordkap till Hawaii utökas fortlöpande med nya hälsningar från nya platser jorden runt. De som samlats kring Eric von Rosens gamla julkrubba på Rockelstad kanske här drar sig till minnes de gotländska stenarna som ingick i denna och även uppmärksammats i publikationen Svenska Hem, i ord och bilder, julnumret, nr 12, 1941.¹⁵

Olivträ från det heliga landet

En inte oväsentlig exportprodukt inom turistindustrin är de julkrubbor av olivträ som marknadsföres i det heliga landet. Känslan av helig närvaro i framställningen av Frälsarens födelse uppgraderas här ytterligare av att denna framställning blivit till och tagits ur de träd som vuxit i de trakter där vår Herre vandrade på jorden. Ett sådant reseminne tillåter även något av besökets essens att följa med hem, där dessa lätt magiska kvaliteter även i framtida tradition ger krubban mervärde. I detta sammanhang behöver inte erinras om den romerska Aracoelikyrkans kult kring ”Il Bambino” som enligt traditionen likaledes emanerar ur ett av Oljebergets olivträd. I t.ex. stockholmsstiftets kyrkor finnes sådana krubbor i bl.a. Djursholm, Hägersten, Kista, Sollentuna, Stenhamra och Värmdö.

Oberammergau

En immanent laddning av associativt immaterialvärde kan heller inte uteslutas beträffande de julkrubbor som tidvis hemföres från Oberammergau. De berömda passionsspelen och den andliga nimbus som härigenom vilar över orten och dess namn har i en träsnideritradition blivit något av en hallstämpel för kristet relaterad konst och adiafora, som i inte ringa skala produceras och utbjuds på detta populära turistmål. Julkrubba från Oberammergau finns t.ex. i Färentuna kyrka.

Ekumenik och exotism

Samlingar av julkrubbor präglade av folkliv och etnografi från hela världen är inte sällan föremål för expositioner. Betydande sådana samlingar förestås av bl.a. Rudi Josefsson i Helsingborg och Charlotte Weibull i Åkarp.¹⁶ Här finns ebenholzkrubbor från Kongo, bananbladskrubbor från Rwanda, degkrubbor från Ecuador, kalebasskrubbor från Puerto Rico och mycket, mycket mera.¹⁷ Det är naturligt att ett utbyte av julkrubbor bygger broar och knyter band mellan kristna människor och församlingar. Så t.ex. inrymmer Stockholms Adolf Fredrikskyrka en ebenholzjulkrubba tillverkad i Kakondestammen i Tanzania.

Julkrubbans förlängning

Som aktuell illustration till kyrkoårets temata i övrigt intar julkrubbans metod naturligtvis en pedagogisk rangplats. Ur denna form har i svensk kyrkotradition utvecklats att som ett kontinuum genom kyrkoårets faste- och påskcykel följa Jesu jordevandring, ofta fram till himmelfärdshelgen. Vad hittills känt skedde detta här tidigast på 1970-talet genom keramikern och kyrkvärden Ulla Frick i Billinge, Lunds stift, som påbörjade att tillhandahålla svenska kyrkor sådana figurer. Påskbordet/Påsklandskapet var ett faktum.

Som en intressant parallellitet till det gamla västsvenska begreppet julbord uppstod här begreppet påskbord, för denna form av julkrubbans förlängning, även beteckningen påsklandskap förekom. Det senare har tenderat att vinna terräng, även för andra sådana framställningar med kristet innehåll; t.ex. Getsemanelandskap etc. Svenska Akademiens ordlista tar emellertid ännu i sin senaste upplaga från 2006 upp substantivet påskbord, dock utan närmare precision, precis som även för de båda substantiven julbord och julkrubba. Hur julkrubban via fasteberättelsen griper an till påskbordet som fortsätter att skildra Herrens jordavandring till himmelfärdsdagen och sedan kanske ända fram till pingst har författaren som ung präst i Billinge blivit förevisad i kyrkvärden Ulla Fricks hem och verkstad på tidigt 1970-tal. Visionen fanns att nå fullt ut i en strävan att med julkrubbans metodik återge det totala kyrkoåret genom något av ett kyrkans taktikbord.

2. Historisk utveckling

2.1 Rötterna

Gustaf III i Neapel 1784

I ”Dagbok öfver En Resa genom Tyskland och Italien åren 1783 och 1784 af G. Adlerbeth”, betygar författaren sin framställning vara skådad så som den visade sig för konungen. I Neapel hade emellertid det kungliga sällskapet otur med vädret: Frost och snö, som här, änskönt i februari, är så sällsynt att malisen fruktar det vara ett fenomen som åtföljer nordliga furstar. I sin egenskap av sann lutheran avfärdar Adlerbeth den enastående julkrubba sällskapet den 3 februari 1784 här besöker, med gycklerier som ingen sann uppbyggelse befordrar. I vilken mån vädret; med kyla, regn och storm, blåste ytterligare på hans apologetiska glöd kan vi här bara gissa:

”Jag nämnde från Rom en katolsk påminnelse om Kristi födelse och uppenbarelse för de tre visa konungarna genom så kallade presepej. Man tillställer sådana i Neapel med än mera omsorg; och jag i förmiddags en dylik hos en förmögen köpman, som därtill använt vinden i sitt hus. Dekorationen föreställde ett landskap med höjder och dälдер beklädda med gräs och mossor. Tre små fontäner gävo vatten. En mängd väl bildade kreatur syntes där betande, och 150 väl gjorda människofigurer af trä med hufvuden af terre cuite och kläder af guld- och silfvertyg befolkade parken. De voro ungefär en half aln höga. Deras vaisselle var af guld och silfver, prydd med smaragder och andra stenar; byggnader såsom slott, värdshus, kolonnader, voro strödda mellan klippor, skogar och sjöar. En del av dessa voro nätt skurna i trä, andra åter målade på skärmar, men med en hållning som narrade ögat. Kostymen var i allt illa iakttagen, och hvem finner icke att hela verket, huru lyckligt det ock måtte varit utfördt, var en barnlek? Jag har dock trott mig böra nämna det såsom ett prof af nationens lynne, af religionsfördomar och af en uppeldad inbillning, som se Guds ära befrämjad genom så fåfänga medel, och slösa möda och kostnad på gycklerier, som ingen uppbyggelse befordra.”¹

I *Memoires secrets et critiques des cours, des guvernements, et des moeurs des principaux états de l'Italie*, par Joseph Gorani a Paris 1794 (sic!) finns en fyllig samtidsskildring av denna, "den enastående krubban". Det dokumenteras här också hur den svenske konungen vid sitt besök visade sin erkänsla genom att presentera julkrubbeinnehavaren, antikvitets- och bokhandlaren, monsieur Torres flera medaljer.² Om konungen, eller eljest någon i hans sällskap, hemförde något ur monsieur Torres antikvitetsutbud framgår emellertid ej här. Sådana krubbor förekom vid åtskilliga hov och katolska kyrkor litet varstans i södra och centrala Europa, t.ex. vid hoven i Madrid, Lissabon, Wien och München, men Neapel och Palermo var i detta avseende de allt överskuggande världsmetropolerna.

De främsta och förnämsta ur konstnärsvärlden arbetade på dessa anläggningar. Intentionen var här inte att troget återge Frälsarens födelse, utan fastmer att roa betraktaren; till sin genre alltså något av senare tiders modelljärnvägsanläggningar. Paradoxalt nog finner vi här dock även en sak som dessa krubbor faktiskt har gemensamt med många av senare tiders västsvenska julbord/julkrubbor: den upplösta tidsaspekten. Frälsarens födelse gör alla, inklusive betraktaren, till deltagare i frälsningshistoriens eviga närvaro. I 1700-talets Neapel möter oss Frälsarens födelse, med heliga tre konungar, som skrudade i S:t Januari ordensinsignier, nalkas Betlehem, invid abbéer och lazzaroner vid foten av Vesuvius. I senare tiders Västsverige finner vi inte sällan hur födelsekrubban övergår i alltmåra bomullsvita nejder, där kyrkfolket pulsar till ottan i hembygdens kyrka som en pedagogisk illustration till en lutherskt intellektuell utläggning av frälsningshistorien.

I professor Andreas Lindbloms samling julkrubbor ingår ovan beskrivna med samtida neapolitanska figurer. Dessa figurer från det senare 1700-talet har vunnit stor uppmärksamhet, bl. a. vid Historiska museets utställning 1975.³ Dessa neapolitanska 1700-talskrubbor anses än i dag som krubbkonstens hittills sedda höjdpunkt. Folke Odenbring berättar om ett sentida besök vid en av dessa neapolitanska, nu museala, fantastiska julkrubbor.⁴ En levande beskrivning av Kasimir Chledowski dokumenterar på ett utmärkt sätt denna enastående krubba.⁵ Ett jämförande studium av de båda skildringarna; Goranis respektive Chledowskis, visar hur Chledowskis yngre beskrivning stundtals ligger Goranis så nära att det inte är uteslutet att Chledowski inte blott tagit del av denna, utan även låtit den få genomslag i den egna skildringen, som i övrigt tillför åtskilligt av helt eget gods:

”Den berömdaste julkrubban i Neapel i andra hälften av 1700-talet utställdes av bokhandlaren signor Torres. Det var en mästerlig skapelse. I första planet parker, dalar med vattenfall, en brusande ström, av frukter dignande träd, i fonden Vesuvius, snöhöljda berg, en vid horizont. Mitt i detta landskap hus, gator, en rörlig procession av marionetter; den neapolitanske ärkebiskopen, omgiven av prästerskapet och en mängd folk, bär kruset med den helige januari blod och söker med denna relik besvärja ett utbrott av Vesuvius. Längre bort på gatan går en kapucin från hus till hus, ringer på och ber om en allmosa, vidare ses nunnor sitta i sin kyrka och läsa böner, på åkrarna bärgar lantfolk säd eller plöjer. Slutligen ses de tre konungarna nalkas Betlehem prydda med den helige januari orden, och efter dem följer en rad hovvagnar efter mönstret av Bourbonhovets guldkareter. Glädjen över Kristi födelse symboliseras av en balsal, där en elegant abbé just träder in arm i arm med en vacker dam i robrong, följd av en hel rad par beredda att börja tråda dansen. Där saknas varken harlekiner, pantalonier, pulcineller eller lazzaroner, som utför muntra ”lazzi”. Det existerade en viss skillnad mellan marionettfigurerna i Neapel och på Sicilien. I Neapel utställdes för det mesta dockor i dräkter, som voro trogna kopior av det dåtida modet. Huvudena voro gjorda av emailjerad terrakotta, händer och fötter skurna i trä. De sicilianska dockorna åter, helt och hållet av trä, voro visserligen iklädda dräkter av ylle, siden eller lärft, men dräkterna voro överdragna med gips, för att de skulle styvna och göra intryck av att vara snidade i trä. En av de skulptörer vilkas marionetter skattades högst var Giuseppe Samartino, och jämte honom utmärkte sig Giuseppe Gori, Lorenzo Mosca, och flera andra i detta konsthantverk. Brokad - sammet och sidentyg i diminutiva mönster vävdes enkom för marionetterna, och juvelerna förfärdigade smycken av äkta stenar för samma ändamål. Alla hantverk bidrogo till marionetternas utstyrelse; vapensmederna smidde vapen, sömmerskor och brodöser förfärdigade linne, krukmakarna mikroskopiska bordskärl, och på det sättet uppstodo de trognaste imitationer av allt vad man i dagliga livet såg på gatan, på teatern, på landet och vid kungliga hovet.”⁶

Varför den ytterst konstintresserade konung Gustaf III av Sverige, eller någon ur de såväl framstående som månghövdade kretsarna kring honom, aldrig veterligen hemförde något exempel på julkrubba kan vi endast spekulera över. Tankar i hypotesens riktning ter sig alltmer aktuella mot bakgrund av att den internationellt kände hovmålaren och förste arkitekten hos konung Gustaf den III, Louis Jean Desprez, som själv härstammade från Neapel. Dennes betydelse för den första svenska julkrubban kommer, om än 20 år senare, dock att framstå som här nedan visas.

En catolsk ceremonie 1804

”1804 januari 3 tisdag. Vacker väderlek och mindre köld. Till middagen hitkom Skolmästar Söderberg. Han omtalade att man uti Suterska Huset⁷ kunde få se en catolsk ceremonie, föreställande Frälsarens födelse eller Barnet i krubban, med mera. Hans Abr.⁸ och jag foro således klock. 6 dit, efven följde Prästen med oss. Trängseln var stor, men slutl: träffade vi pastor Moretti, som skaffade mig en beqväme plats. På ömse sidor om ingången voro Transparenta stycken, föreställande några hundra Bibliska Historier, ganska väl tecknade⁹ Hägerström och Andersson¹⁰ fingo ock se detta, emedan entréen endast kostade 2 skilling¹¹ per person.”¹

Denna anteckning ur fru Märta Helena Reenstiernas dagbok utgör den hittills äldsta kända bevarade dokumentationen av vad som här definieras såsom ”julkrubba” i Sverige. År 1803 var denna alltså tillgänglig för allmänheten i den katolska kyrkans regi i Stockholm.

Mellan denna 1803 års julkrubba och konung Gustav III: s besök i Neapel 1784, står dock ett samband att finna i konungens internationellt kände hovmålare, förste arkitekt och agent för konsterna i Italien, Louis Jean Desprez.¹³ Änskönt Desprez stod konungen nära skulle denna till eftervärlden dokumenterat kända verksamhet på krubbkonstens område dock veterligt inskränka sig till de 168 transparenttavlor som fick beledsaga den av fru Reenstierna 1804 dokumenterade julkrubban.

Efterforskningarna till dess punctum saliens pekar emellertid på abbé Moretti i Stockholm, en nära vän till överintendenten och preses i konstakademien, Carl Fredrik Fredenheim¹⁴. Abbé Moretti besjälades här av tanken på ett bibliskt skuggspel till allmän uppbyggelse. Om detta skriver vidare Nils Gustaf Wollin:

”I augusti 1809 var abbé Moretti uppe hos Fredenheim och lånade av honom det under slutet av 1500-talet och början av 1600-talet i Rom utkomna stora verket Hieronymi Pradi et Iohannis Baptistae Villalpandi e Societate Iesu in Ezechielem explanationes et apparatus urbis, ac templi Hierosolymitani (Rom 1596). Den gode abbén hade nämligen övertalat sin vän Desprez att hjälpa honom med ett ”bibliskt skuggspel”. Bläddra vi i de digra volymerna finna vi bland gravyrerna bl. a. Ezechiels syn, Den heliga nattvarden, Tabernaklet och förbundsarken, exteriör och interiör och interiör av Salomos tempel etc. Vi erhindra oss från Desprez, tidigare produktion att han vid flera tillfällen utnyttjat äldre gravyrer vid utformandet av sina figurkompositioner. Här låg uppgiften enklare till. Tekniskt sett hade han väl närmast att ansluta till de transparanger, som han upprepade gånger själv utfört eller låtit utföra till de kungliga illuminationerna. I anledning av skuggspelen utgavos av trycket såväl

på svenska som franska detaljerade program. Till nyårsdagen 1803 utannonserades den första föreställningen, som till förmån för de fattiga gavs i huset nr 31 Stora Glasbruksgatan. Enligt detta tillkännagivande skulle där visas 'Agenten Desprez' ritningar i transparang av de bibliska historierna uti 168 stycken'. Det var alltså ett omfattande arbete, för vilket konstnären måst utnyttja även andra förlagor än de nämnda. I vissa fall voro kanske kompositionerna självständiga. Men då Desprez läggning ej var religiös och figurkompositioner ej voro hans styrka, får man antaga, att dessa voro jämförelsevis få. Av den under Gustav III: s dagar i så hög grad uppskattade dekoratören för de kungliga teatrarna och tecknaren av så många genrebilder, som respektlöst gycklade med prästerskapet, hade det sålunda blivit en gammal herre, som resignerat tecknade bibliska bilder, anpassade för ett enklare publikum."¹⁵ 1836 berättar Johan Erik Rydquist, i "Nordens äldsta skådespel" vidare om krubban: "I sammanhang härmed må läsaren erinras om den marionettförelisning af Christi födelse och herdarnes tillbedjande, som under namn af "Frälsarens krubba i Betlehem", för icke många år sedan under jultiden sågs uti Schönborgska huset i Stockholm; hvartill, enligt en resandes berättelse, ett motstycke skall finnas i ett dockskådespel af alldeles samma innehåll, uppfördt, likaledes under Jultiden, uti kyrkan Ara Celi i Rom."¹⁶

En jämförelse med den världskända krubban i Santa Maria in Aracoeli sul Campidoglio i Rom, kan möjligen inrymma någon likhet med jultidsprocessionerna med Jesusbarnet, "Il Bambino", så som dessa föregår i Santa Maria in Aracoeli i Rom. Inkluderande fru Reenstiernas noteringar om 1803 års krubba som en katolsk ceremoni föreställande Frälsarens födelse, eller Barnet i krubban, stärker Rydquists skildring hypotesen om en sannolik krubba med Jesusbarnet, arrangerad efter omständigheterna i likhet med sin berömda förebild i Rom.¹⁷ Julnatten, vid midnatt, kan en katolsk ceremoni här ännu bevitnas, då Il Bambino hämtas från en konstgjord födelsegrotta i katedralens vänstra sidoskepp och bäres i högtidlig procession till högaltaret, för att därifrån sedan motta hyllning med lovsång och förböner. Denna högtidliga ceremoni upprepas därefter varje kväll, ända fram till Trettondag Jul, varefter Il Bambino återbördas till det skyddsskåp i glas där han som regel residerar. 1880 beskriver åter August Strindberg och Claes Lundin, i arbetet "Gamla Stockholm" Stockholmskrubbans vidare öden:

"Julkrubban var en julförnöjelse, som roade stockholmarna ganska länge. Den tillhörde ursprungligen katolska kyrkan och förevisades först i Schönborgska huset, senare på Norra Smedjegatan."¹⁸

Före nittonhundratalets rivning av Klarakvarteren i Stockholm låg här sedan 1784 S:ta Eugenia katolska kyrka. Denna må alltså, hittills känt, sannolikt,

änskönt dock inte tillhörig Svenska Kyrkan, vara den första kyrka som i Sverige innehade en julkrubba. Strindberg & Lundins beskrivning kastar ytterligare ljus över denna, 1803 års julkrubba, i Suterska huset och de lokaler som årligen kom att inrymma den. Samtidigt som religionslagstiftningen här vid strängaste påföljd inte tillät svenska medborgare tillträde till katolska kyrkorum och gudstjänster, var, även om ämnet skulle röra sig om en katolsk ceremoni, tillträdet fritt vid expositioner och förevisningar i åtminstone juridiskt profan regi och miljö.

”Den förra omnämnda julkrubban var länge det förnämnda förevisningsämnet i Schönborgska huset och därmed följde gamla och nya testamentet i 164 transparenta tavlor i Etrusque smak, av Després [...] 'Ett verk,' tillägger en annons år 1830, 'som i anseende till många förbättringar år ifrån år har fullkomligt hunnit sitt ändamål att befrämja ungdomens undervisning i kristendomen'.”¹⁹

Fru Reenstiernas beskrivning torde sannolikt stå sig ganska väl efter de snart nog tre decennier som passerar mellan 1804 års beskrivning och 1830 års annons.

”Mormor på Herrestad” 1780–1859

Vid tiden för det nittonde århundradets första decennier sprider napoleonkrigen ofattbara lidanden och därur sprungna behov över de berörda delarna av den europeiska kontinenten. Samtidigt kommer detta att väcka en uppfordring för bland annat de tyska, protestantiska inremissionernas karitativa verksamhet i dess olika former, företrädna av namn som en Falk, en Flidner, en Löhe, en Wichern, med flera nu historiska centralgestalter. Napoleonkrigens europeiska situation föregick naturligtvis inte helt utan flyktingrelaterade demografiska strukturförändringar. Det är även bland dessa kretsar de hittills äldsta kända julkrubborna i protestantisk ägo låter sig dokumenteras.

”Mormor på Herrestad”, alias Emilie Petersen, var född Eckherdt, i Bostel utanför Berlin, den 15 juli 1780 och dotter till köpmannen, preussiske konsuln och hovrådet Johann Christian Eckherdt och makan Catharina Cecilia Leve. 1803 ingick Emilie äktenskap med Johann Philipp Petersen, född i Hamburg den 16 oktober 1772 och son till köpmannen och senatörn Hinrich Petersen och makan Anna Elisabeth Bröss. 1813 lämnar makarna Petersen Hamburg undan krigshändelserna och bosätter sig på sin svenska gård Herrestad, belägen i Kärda socken av Östbo härad, en mil väster om Värnamo. Till det nya hemmet på Herrestad medför makarna redan från hamburgertiden ett brett kontaktnät med rötter i protestantisk inremission och väckelse. Bland många andra tiders prominenser ingår här såväl Johann Hinrich Wichern som Philipp

Otto Runge. Genom sin tidigaste väninna Caroline och hennes broder Theodor Liborius, ungdomsvän till Hinrich Wichern, skulle också denne bli en framtida gäst på svenska Herrestad. Caroline Liborius, sedan våren 1830 bosatt på Herrestad, kom så att bli "Mormors högra hand" och sedermera gift med godsets inspektör Nils Pehrsson. Besjälade av denna tyska inremissions andliga väckelse, påbörjar nu makarna Petersen på Herrestad en starkt karitativ verksamhet som härifrån skulle spridas med en alltmer växande vänkrets ²⁰. Efter makens död, den 9 mars 1835, fortsätter fru Emilie Petersen den karitativa verksamheten utifrån Herrestad. ²¹

Vad Mormor och hennes högra hand skulle betyda för julkrubbans tidiga svenska reception betygas av Carl Wilhelm von Sydow i en berättelse 1929 om barndomens jular i hemmet, Norra Tranhult i Ryssby församling av Kronobergs län:

"Krubban var också en julsed som mor fört med sig från sitt hem, där man hade ett litet halmtäckt stall utan framsida. Där inne var uppställda bilder målade med vattenfärg på papp, föreställande Jesusbarnet i krubban omgivet av oxen och åsnan, Josef och Maria och några herdar. Seden är typiskt tysk, och min morfar hade fått sina krubbilder av en tysk fröken Liborius som vistades hos den s.k. Mormor på Herrestad, som med sin herrnhutska fostran kom att betyda så mycket inom den småländska väckelserörelsen. Våra bilder hade målats av min mors äldsta syster. Vi hade emellertid ingen stallbyggnad med halmtak, utan ett berg gjort av papp och delvis täckt med mossor. På framsidan var en grotta, där bilderna satts in. Bakom Jesusbarnet var ettbrinnande ljus, och en ljus var också uppställd framför krubban. Utanför grottan brukade också ställas upp några kameler och andra djur, skurna i trä av Aron Johansson, som sedan blev arkitekt och på den tiden bodde i närheten av Tranhult."²²

Under de svenska nödåren i slutet av 1830-talet grundar Mormor bl.a. en arbetsförening som under parollen "hjälp genom arbete" inbringar inkomster för de behövande genom att organisera dessa i produktion och avyttrande av olika hemarbeten. Denna verksamhet hade även det svenska konungahusets stöd.

Med inrättandet av Svenska Missionssällskapet för Protestantiska lärans utbredande bland Hedningarne, 1835, bättre känt som Svenska Missionssällskapet, vilken benämning här fortsättningsvis brukas, når denna form av väckelse en verkligt bred karitativ och evangeliserande verksamhet på folkdjupet i många svenska bygder. Här skapar nu verksamheten starka band, och ett omfattande nätverk av gemenskap och samverkan tillväxer alltmer.

1826 skulle en lång och dynamisk samverkan mellan fru Petersen och en sväger till hennes syster, Wilhelm Rappe, inledas då han övertar gården Tagel,

vid sjön Rymmen i Mistelås socken av Allbo härad, i Alvestatrakten, drygt fyra mil från fru Petersens Herrestad. 1830 ingår han äktenskap med Mathilda von Schmiterlöw 1809, dotter till då framlidne landshövdingen Henning von Schmiterlöw.²³ Inte opåverkad av ett herrnhutiskt arv förenade Rappe kampen för nykterhetssaken och missionsverket med en av samfundsgränser i stort oförhindrad kristen enhetssyn, en vision om en evangelisk allians. Redan 1833 samverkar makarna Petersen och Wilhelm Rappe till att skolor för barn inrättas på båda gårdarna Herrestad och Tagel. På Herrestad inrättas samma år ett räddningshem för trettio gossar och 1837 upplåtes hemmen i de båda gårdarna för Svenska Missionssällskapets månatliga missionsböner. Åtskilliga av tidens stora andliga ledare skulle där komma att såväl bidra till bygdernas andliga utveckling som att sammanföras i en församling som bildade nätverk över såväl lärdomssäte som landsbygd, där bland andra nära och kära vänner, efterlängtnade i hemmen på Herrestad och Tagel, inte sällan sågs nu historiska gestalter såsom, bland många andra; en Oskar Ahnfeldt, en Peter Fjellstedt, en Carl Olof Rosenius, en Johann Hinrich Wichern och en Peter Wieselgren. Förutom reguljära prästmän biträdde stundtals även förkunnare ur folkdjupet vid det andliga livet på de båda gårdarna, exempelvis den av sin samtid namnkunnige och karismatiska predikanten "Blinde Hans", alias Hans Håkansson.

Till räddningshemmet för gossar på Herrestad upptogs i regel den nya årskullen av treåringar på julafton. Gossarna stannade sedan tills de blivit konfirmerade.²⁴ Det är en sådan julafton år 1850 som Emilia, i folkmun och av efterkommande i historien, mera känd under hedersnamnet "Mormor på Herrestad" själv beskriver:

"Dörren öppnas wid ljudet af en liten ringklocka, och stora och små tränga sig hastigt in i det stora rummet hwarest blott en swag skymning utbreder sig från två hörn af rummet. I det ena, på ett högt bord, står en liten hydda med spetsigt tak, över hwilket en stor klar stjerna af oljadt papper wänligt lyser de inkommande till mötes. I hyddan ser man en man och en ung qwinna, som i tillbedjande ställning böja sig ned öfwer en krubba och betrakta ett litet nyfödt barn som der slumrar. En engel swäfwar i bakgrunden öfwer krubban och några små hwhita lamm hwila ostörda i halmkärffarna omkring densamma. I hörnet midt emot står en stor tafla, på hwars mörka botten med lysande bokstäver de orden läsas: 'I dag är eder födder Christus, hwilken är Herren i Davids stad.' Känner I väl igen den fattiga hyddan och de gyldene orden? [...] Skolläraren uppstämmer nu en fröjdefull sång och barnen sjunga glada med. Derefter uppläser han Christi födelsehistoria och talar deröfwer några behjertansvärda ord till de församlade."²⁵

Denna berättelse från julafton 1850, utgör, tillsammans med vad som hittills framgått ur det digra materialet från och kring Emilie Petersen, hittills veterligt äldsta kända dokumentationen av en evangelisk julkrubba i Sverige. Samtidigt avslöjas även hur en förvånansvärt välutvecklad liturgisk tradition uppenbart tillämpas inför krubban; likaså den veterligt hittills äldst kända dokumentationen av en protestantisk julbön inför krubban i Sverige. Mormor berättar hur alla efter julmiddagen samlas inför krubban i ett särskilt rum med stämningsfullt dämpad illumination, sannolikt ett avskilt rum (ett gårdens andaktsrum?), dit dörren öppnas under ringandet i en liten klocka. Uppenbart är emellertid hur det avskilda rummet med den dämpade belysningen, dit dörren upplåtes under klockringning, samtidigt efterliknar, symboliserar och förebådar kyrkans helgade rum, och vad som där i runda tal ett sekel senare upphöjts till allmän sed och tradition. Samma gäller även den fröjdefulla sången, läsandet av julevangeliet och dess korta utläggning. Efter denna julbön öppnas så dörren till salen, där Mormor själv förrättar julklappsutdelning och julgranen kan beundras, med sin pappersfana med texten: "Jag och mitt hus wi wilja tjena Herren" i toppen, och klädd med många klara vaxljus, gyllene kakor, sannolikt en benämning för pepparkakor samt äpplen och blanka tennskedar, av vilka sedermera ett exemplar tillfaller var och en på gården. Med rötterna i barndomens tyska Christbaumtradition, uttolkar Mormor julgranens symbolik som en påminnelse från paradiset förbjudna träd, till Jesus Kristus, som det träd vars grenar vi måste bli för vår salighet. Enligt en annan parallell dokumentation av jultraditionerna på Herrestad berättas:

"Särskilt vid julen gick det högtidligt till. Då samlades alla eleverna från Bergets skola med sin lärare på herrgården, där rummen var vackert smyckade. I det stora köket började festen med en riklig middagsmåltid. Sedan samlades alla i mormors rum, där julträdet prunkade av prydnader och ljus. Högar av julklappar låg staplade på stora bord. I ett av rummen stod en Betlehems krubba med stjärnan, Maria, Josef och herdarna. Ett inbjudande kaffebord med goda julkakor stod dukat i ett av hörnen. I en transparang kunde man läsa orden Idag är Eder född Frälsaren, som är Kristus Herren i Davids stad. Hosianna och andra julsånger klingade stämningsfullt från barnens läppar och mormor själv ackompanjerade på pianot. Barnen fick ur mormors hand motta kakor och varma kläder. De äldre fick julljus, mjöl, bröd m.m." (Alfhild Anderssons minnen Robert Johanssons samling).²⁶

Självfallet utgör Mormors julkrubba ett julfirandets naturligt sammanfattande pedagogiska och stämningsfulla höjdpunkt, sannolikt såväl före som långt efter 1833 års skola och räddningshem inrättats på Herrestad.

Tidigare forskning har ofta betonat betydelsen av Ersta diakonissanstalt, och dess julkrubbtradition från 1906 för spridningen av julkrubbens tradition i Sverige. Långt före dess fanns emellertid redan fasta band mellan Mormors Herrestad och Ersta diakonissanstalt: För krubbsedens svenska spridning, torde det här inte vara helt oväsentligt att första föreståndaren för 1851 nyetablerade Ersta diakonissanstalt, Marie Cederschiöld, ingick som nära vän och ofta sedd gäst i de båda hemmen, och nätverket, på Tagel och Herrestad. Den protestantiska julkrubbens sed torde där inte ha förbigått henne oberörd. Mot denna bakgrund är det därmed fullt tänkbart att Erstatraditionen, med 1906 års julkrubba, redan från sina tidigaste rötter hämtat näring och inspiration till vad som ett halvsekel senare skulle bli ett naturligt inslag i den andliga miljön. Den Flidnerska grund på vilken även de tidiga svenska diakonala institutionerna vilade, inneslöt självfallet den inre missionens varmt karitativa och öppna lågkyrkliga andlighet. En intressant detalj som möjligen tangerar detta sammanhang är om den dräkt Mormor på Herrestad oftast brukade, och som dokumenteras bl.a. i en porträtteckning utförd av J. Chr. Berger 1846. Detta porträtt skulle utan vidare kunna ha utgjort förlaga till svenska diakonissdräkter. Gunnar Helén ställer också den högst observanta frågan om Mormors ”nunneaktigt utstyrd bindmössa kan möjligen ha inspirerat till den svenska diakonisshättan.”⁷

Av Mormors Herrestad återstår i dag inte mycket efter den stora branden 1912. Tagel återstår däremot i dag välbevarat som skogsforskningsanstalt. Genom Tagels gårdsarkiv har den äldre historiens skeenden dokumenterats till eftervärlden. En värdefull korrespondens från Herrestad till Tagel speglar ännu den samverkan mellan Petersens Herrestad och Rappes Tagel som här berörs. Även andra källor utgör ännu viktiga länkar till den här skildrade tidssituationen. En ännu välbevarad korrespondens mellan Helfrid, näst äldsta dotter av Mathilda och Wilhelm Rappes sju döttrar, och hennes väninna, den två år yngre majorsdottern Louise Kuylenstierna från Strand i Reftele socken, spänner, med nästan tusentalet brev, över tiden från slutet av 1850-talet, fram till Helfrids frånfalle 1913. Det är i denna samling som Sveriges hittills veterligt äldsta ännu bevarade julkrubba först dokumenteras. Detta sker i Helfrids skildring av julen på Tagel, den 27 december 1858:

”27.12.1858. (Jul på Tagel.) En glad o högtidlig Julafton hade vi då folket som vanligt samlades mellan 6-7 i salen då allt och alla voro i ordning. Vi sjöngo först psalmen 52 derefter läste Pappa en julpredikan hvarefter vi åter sjöngo en psalm och så höll Mathsson en kort bön. Efter detta medan folket ännu voro inne tändes de båda stora Julgranarne då de som ville gingo fram och besågo Bethlehemshyddan hvilken alltid står emellan granarne. Sedan bjödo vi som vanligt omkring kaffe till tjenare och tjenarinnor o hvar sin tallrik med kakor, russin, mandel o annat namnam på, efter denna förtäring utdelades allas julklappar först Mammans och sedan Pappas – af Pappa få de alltid hvar sin bok, alla nykomna helbiblar. Denna stund är nästan den roligaste på hela Julafton, allas ansigten lysa af glädje och tacksamhet, och detta närmande mellan husbondefolk och tjenare kännes så godt. Efter ett oändligt nigande, bockande, tackande och ihandtagande tåga alla ut då vårt thébord dukas o så julbordet – derefter placera vi oss omkring bordet framför soffan i salen då Mamma eller Pappa läsa upp våra klappar – detta är allt också en rolig stund. Jag fick en klädning, ett par dynor till min soffa, en matta att lägga framför densamma, två böcker, eau de cologne, en broderad undermössa, en silfverstickhållare, bokmärken, pennstorkare och flera små porslinsaker m.m.”²⁸

Göran Åberg dokumenterar ytterligare den kulturmiljöbild med Bethlehemshyddan mellan granarna som Helfrid skildrar från 1858. I Åbergs dokumentation är det rektorn vid Lunds universitet, August Qvennerstedt, som välsedd julgäst med ritstiftet förevisat en julestuga på Tagel den 3 januari 1870.²⁹ Ännu ställes upp för säsongen samma julkrubba/bethlehemshyddan, i samma rum, på samma ställe, mellan två stora granar på nuvarande skogsforskningsanstalten Tagel. En sed har blivit tradition och välvårdad, kulturmärkt kvarleva. Se bild 1.

En kunglig julkrubba 1863

1858 begåvades det svenska hertigparet Oscar och Sofia med en son, efter föräldrarnas svenska trontillträde 1872 tronföljare: kronprins Gustaf. Som lärare och rådgivare i uppfostringsfrågor för hertigparets barn utsågs lektor Carl Rogberg. Valet av lärare och mentor till lille Gustaf visade sig lyckat och glädjande. I Anders Lundbecks skildring av Gustaf V som ung finns en bild publicerad av en julkrubba, klippt och målad av prins Gustaf vid 5 års ålder. Julgåva till dr Rogberg.³⁰

Bethelmissionen i Tyskland, med julkrubba i kyrka och hem 1883 – vad hittills känt, den första och äldsta dokumenterade julkrubban i ett lutherskt kyrkorum

Till Bielefeld, inte långt från det Hamburg som makarna Petersen 1813 lämnade för sitt småländska Herrestad, kommer 1872 Friedrich von Bodelschwingh som föreståndare för epileptikeranstalten Bethel och diakonissanstalten Sarepta. Här lyckas det honom att mycket snart utöka dessa till ett ytterst omfattande storföretag med sjukhus, barnhem, hem för arbetslösa och seminarium för utbildning av präster och missionärer. Så uppstår här på något decennium den vittomfattande Bethelmissionen. Sonen, med samma namn, efterträdde sin fader i detta verk, och avancerade 1933 till tysk evangelisk riks-biskop, men tvangs att avsäga sig.

I sin barndomsskildring "Aus einer hellen Kinderzeit" berättar han om sin barndom i Bielefeld. Den observante läsaren märker snart likheten mellan julkrubborna och deras former och bruk på Tagel och Herrestad och de julkrubbor som von Bodelschwingh här dokumenterar. Den skildring han här ger av julbönen på Bethel 1883 utgör den hittills veterligt äldsta dokumentationen av en julkrubba i ett lutherskt kyrkorum, om än i Tyskland:

"[---] Men det bästa kom, när mor gick upp på vinden och hämtade ner den gamla krubban. Den var så enkel som möjligt, men oss tycktes den vara det största konstverk. Redan våra bortgångna syskon hade suttit framför samma krubba, och deras små fingrar hade en gång lekt med dess figurer. Därför voro dessa särskildt dyrbara för mor och oss." [---]

"Denna ton ljud mäktigt vidare i oss, då vi på julaftonen gingo i julbön med far och mor. Från alla håll kommo de gående, våra stora och små sjuka vänner. Med dem sutto vi tätt framför krubban. På vardera sidan bakom den stod en stor gran med tända ljus, och mellan grenarna syntes ett kors av röda rosor, som ljusskenet föll på. Att Frälsarens krubba och kors höra samman gjordes därigenom åskådligt för oss alla. [---]"

"När högtidsstunden i kyrkan var slut, gingo far och mor från hem till hem i vår församling för att på så många ställen som möjligt hälsa på sina sjuka skyddslingar vid julgranen. Men när mor återvände hem för att vidtaga de sista förberedelserna, besökte far också de allra eländigaste bland Bethel-folket, [---]"

"[---] Det märkte vi, när han äntligen kom hem. Han var alldeles utmattad. Men hans ande var i desto kraftigare verksamhet. Och nu kastade han av alla främmande bördor för att helt vara till för sina egna barn. Hastigt försvann han i salen för att hjälpa mor att tända ljusen. Snart hördes det efterlängtna ljudet av en liten klocka. Så öppnades dörren, och mot oss strömmade grandoft och strålade ljusglans. Mor satt vid pianot, far på en låg stol tätt framför den lilla krubban. Bakom dess röda papper var ett ljus tänt, och så föll ett hemlighetsfullt sken in i den lilla grottan och på barnet i krubban. Vi stämde upp Paul Gerhards psalm:

Vi sjunga med din änglahär
dig lov och pris, o Herre kär,
att Du, som länge väntad var,
nu äntligt till oss kommit har.

Far sade sedan inte mycket. Men vi måste hela tiden se in i hans ögon. I dem låg en djup förundran. Långsamt och stilla hörde vi honom säga: "Ljuset från den här lilla grottan når ut i hela världen." Mor spelade och i alla våra hjärtan ljöd liksom en ton från den himmelska julförsamlingens jubelsånger:

Här vill ditt halleluja jag
med glädje sjunga dag för dag,
och där i himlens höga sal
i tider utan gräns och tal." ³¹.

Ur denna Friedrich von Bodelschwingh juniors skildring från det nittonde århundradets evangeliska Nordtyskland framstår traditionerna med julgran och julkrubba, såväl i hemmet som i kyrkans helgade rum, som självklara och sedan länge praktiserade: Det bästa i julförberedelserna var när mor, traditionen trogen, gick upp på vinden och hämtade ner den gamla julkrubban, av berättelsen att döma knuten till familjen genom en lång tidigare antecendentia.

Traditionen är här redan sed och sedvänja. Så är här även fallet beträffande dess kyrkliga reception. Julaftonens julbön i kyrkan äger rum inför julkrubban, flankerad av tvenne granar, Christbäume, med tända ljus, och i fonden ett kors av rosor i kärlekens och blodets röda färg, att påminna om hur krubban och korset hänger samman i Kristi försoningsverk. Uppenbarligen intar julkrubban här kyrkans förnämsta plats; på högaltaret. En centralt placerad krubba, med detta arbetes terminologi en centralkrubba, utgör alltså redan i denna tidssituation hela gudstjänsten igenom en tyst predikan inför hela församlingen. Även i hemmet har här julkrubban sin sedvanliga, bestämda liturgi: Ringandet i klockan och inträdandet i den högtidligt illuminerade salen

sammanfaller med bruket hos Mormor på Herrestad, detaljer som stärker hypotesen om sannolikt tillämpade sedvänjor från sin ungdoms evangeliska Hamburg. Även Göran Åberg påpekar:

”Seden med julgran och julkrubba hade med fru Petersens tyska bakgrund att göra. Julkrubban på Herrestad torde vara en av de allra tidigaste evangeliska julkrubbor som är kända i Sverige, kanske den första. Krubbor av liknande art är kända inom den rapperska släkten, bl.a. på Tagel och Drettinge i Mistelås respektive Dädesjö, båda i Kronobergs län.”³²

Bodelschwings Bethel i Bielefeld var en av flera evangeliska institutioner vid vilka julkrubbbfigurer tidigt framställdes; Tillverkningen förenade dessutom evangelisation med ett tillskott för kristet kärleksverk. Detta samtidigt som en pedagogisk syssla härigenom även kunde sättas i händerna på de yngre. I Lunds universitets kyrkohistoriska arkiv berättar fru Maria Stade, född 1884 och dotter till Strängnäs-biskopen Ullman och hans hustru, själv av tysk protestantisk börd, om just en sådan julkrubba som funnit sin väg till det Ullmanska hemmet:

”Vi hade ett vackert julbord, som föräldrarna skaffade sig på 1870-talet. Det fanns inte i Sverige utan skickades efter från Bielefeld i Tyskland. Greve v. Bodel-Schwinkl, som bildade ett hem för föräldralösa gossar, gjorde dessa figurer. Pappa brukade ordna julbordet, bl. a. fanns det vaxänglar från Tyskland och små hus av papp.”³³

Som Oloph Bexell i sin dissertation om liturgins teologi hos U. L. Ullman visat, framhöll Ullman hur den kyrkliga liturgins högtidlighet skulle i kyrkorummet och dess paramenta avspegla ett ädelt, idealt och heligt innehåll. Hela sinnevärlden, menade Ullman, skulle tas i anspråk när sanningen och frälsningen skall framställas.³⁴

Denna grundtanke i den Ullmanska kyrkosynen torde ha gjort honom oförhindrad att i kyrkliga paramenta även inräkna julkrubban/julbordet, på liknande sätt som redan var fallet i Bielefeld. Synen på budskapets intellektuella alvar skulle dock, på ett motsvarande sätt som samtidigt möter inom den västsvenska kyrkotraditionen, sannolikt vara avgörande för att avstå. Nedslående kyrkliga samtidsförhållanden gjorde det här, som Bexell påpekar, dessutom långt, mycket långt, till ett infriande av Ullmans ideal.³⁵ Dessa förhållanden, tillsammans med ett för tidsandan genuint repressivt förhållningssätt till allt som kunde tolkas katoliserande borde, för åtskilliga framtida decennier, ha lagt hämsko på varje tanke om reception av en julkrubba i ett svenskt kyrkorum. Men: det är mot denna bakgrund ytterst överraskande att finna hur de facto en julkrubba av transparangmodell

alltsedan receptionsåret 1885 årligen uppställts i Händene vackra medeltidskyrka, omedelbar grannkyrka till Skara domkyrka. Vad sker stort kan alltså mycket väl redan kunnat ha skett tyst, mycket tyst.

Till detta kommer skuggan av en katolsk ceremoni som ännu i viss mån verkar falla över begreppet julkrubba I en tid då svenska präster med påstådda eller verkliga tecken till katoliserande sympatier utsattes för skarpa repressalier är det uppenbart att den prästerliga ämbetsmannakåren med få undantag ängsligt undvek vadhelst som kunde strida mot den läromässiga renheten. Ett näraliggande exempel på dessa repressalieåtgärder utgör behandlingen av pastorsadjunkten vid Ersta diakonissanstalt, Jean Gondret, som avskedades från sin tjänst efter att ha infört "katolska kyrkobruk" vid Ersta och dessutom ertappats med att knäfalla vid en katolsk mässa i Stockholm, vilket uppfattades som offentlig bekännelse. Att under detta kyrkliga arbetsklimat inrymma julkrubban i kyrkan vore något av att själv sätta ett mäktigt vapen i motståndarnas händer. Inom de närmaste decennierna skulle det heller inte blåsa några goda vindar på den ekumeniska förståelsen. Situationen för det s.k. kyrkorovet i Riga 1921 fick ett redan lätt inflammerat ekumeniskt förhållande att eskalera till skymningsläge mot Katolska kyrkan. 1921 ställde den romersk-katolska kyrkan krav på två kyrkor i Riga. För att hålla samman riket från hotet att förlora en stor del till det expanderande och katolska Polen, biföll därför den lettiska sejmen, den 23 maj 1923, det romersk-katolska förslaget att överlämna den lutherska Jakobikyrkan och den ortodoxa Alexejkyrkan till den romersk-katolska kyrkan. Detta i ett läge där av Lettlands då c:a 1 600 000 invånare drygt 900 000 var lutheraner och endast c:a 375 000 katoliker, av vilka c:a 300 000 boende i Lettgallen, gränslandet mot Polen.

Protester uteblev, naturligtvis, inte. Bengt Wadensjö framvisar t.ex. hur man vid ASP:s septembermöte i Norrköping 1923 hävdade att redan förekomsten av romersk-katolska personer i landet var ett hot mot Svenska kyrkan. Om samma hårda observans mot katolicerande tendenser var lika förhärskande över allt i rikskyrkan som i och kring huvudstadsstiftet är emellertid starkt tveksamt. Från rikets centralort rådde sannolikt en hög bevakning och debatt. Så torde även variera efter kyrkosyn, kyrkogeografi, anhängighet, eller ej, till här aktuella grupperingar etc.

2.2 Den tidigaste receptionen

Julkrubban i Händene kyrka år 1886 – vad hittills känt den tidigaste receptionen av första och äldsta julkrubba i ett Svenska kyrkans kyrkorum (se bild 2)

Julottan 1886, alltså tre år efter att Friedrich von Bodelschwingh 1883 dokumenterar julkrubban i Bethel, stod högaltaret i Händene 1100-talskyrka i Skarabygden smyckad med den transparang som återger julkrubban och dess traditionella figurer. Vad hittills känt, den första och äldsta julkrubban i ett Svenska Kyrkans kyrkorum. Dåvarande komministern Gustav Teodor Lundblad, en då 35 år ung man med rika nådegåvor, inte minst inom konstens och musikens områden, kunde knappast ha anat vidden av vad detta hans företag skulle förebåda. Julkrubban bestod här av en målad transparang, med de traditionella figurerna, uppställd på högaltaret, och belyst bakifrån. Som framgår av bilderna är denna framställning genom sitt högt drivna tromp d'œilmåleri ytterligt svår att skilja från en julkrubba med tredimensionella figurer.

I brev till förf. 2007-01-13 dokumenteras denna julkrubba av informanten fru Gunilla Flink. Om sin farfars, Gustaf Theodor Lundblads, julkrubba skriver hon:

”[---] År 1886 var den klar. Farfars 2-åriga dotter Ingeborg satt vid stora matsalsbordet bredvid sin pappa Gustaf, när han knåpade, klippte och klistrade. Klistret var från körsbärsträdet (utanför fönstret) som han blandade med vatten. Han hade upptäckt att det fungerade utmärkt. Min syster 'Piggan' (=Margareta) och jag har hört att 'krubban' kom fram varje juldags morgon och sattes fram på Altaret med ljus bakom.

'Transparenten' = krubban, lystes upp av 'levande' ljus först och senare i tiden av el. ljus, som placerades bakom krubban. När julottan var över lades den varligt in i brunt, tjockt papper och ett kraftigt "fibersnöre" virades om. Paketet lades sedan upp på kyrkans vind. [---] ”¹

Vad själva motivframställningen beträffar, kan den måhända, vid en första hastig blick, framstå som blott och bart en av många övriga familjeidyller kring den heliga familjen och Barnet i Krubban. Men, vid ett djupare studium låter sig ett tränat öga snart finna ett långt vidare budskap i kompositionen: I förgrunden, i kompositionens gyllene snitt, dras ögat till en knäböjande sannolik herde, med högerhanden för hjärtat som i en orantposition. Herdens

blick faller dock längs ett starkt förkortat perspektiv, ännu mer på Barnet i kompositionens mitt, nedåt till basens mitt där dess kroppsställning uppenbart avslöjar ett dött lamm med slutet öga. Detta utgör även basen i kompositionens centrala vertikallinje, där Barnet, som sagts, utgör kompositionens centrum, med dess moder lätt böjd däröver. Rummet öppnar sig i bakgrunden mot ett exotiskt landskap, med palmer och en avlägsen vulkan som förmörkar en blå himmel med ett violett, sfumatodisliknande moln. I bakgrundens centrum reser sig en svartbevuxen kulle på vilken beväxningen avtecknar ett svart kors mot vulkanmassivets askgrå fond, små detaljer väl ägnade att sakta växa fram för betraktarens öga (se bild 3).

Uppenbart är att vi här har en prefigurerande scen där den ikonografiska tolkningen hänvisar till Kristi försoningsdöd jämlikt profetian i profeten Jesaja bok, om Herrens lidande tjänare: "Vi gingo alla vilse såsom får, var och en av oss ville vandra sin egen väg, men HERREN lät allas vår missgärning drabba honom. Han blev plågad, fastän han ödmjukade sig och icke öppnade sin mun, lik ett lamm som föres bort att slaktas, och lik ett får som är tyst inför dem som klippa det – ja, han öppnade icke sin mun."²

Likaså jämlikt Apokalypsen, om det slaktade Lammet: "Och de sade med hög röst: 'Lammet som blev slaktat, är värdigt att mottaga makten, så ock rikedom och vishet, och starkhet och ära, och pris och lov'. "³

Kompositionen i Händenekrubban ger alltså uttryck för samma kors- och försoningsteologi som i dess praktiskt taget samtida motsvarighet i Betel, där korset av röda rosor fullbordar kompositionens teologiska budskap: "Att Frälsarens krubba och kors höra samman gjordes därigenom åskådligt för oss alla [...]"⁴

I Händenekrubban prefigureras Kristi försoningsdöd av offerlammets tillbedjan, samtidigt som bakgrunden, vid foten av en hotfullt ångande vulkan, uppenbarar det svarta korset i centrallinjen över Kristusbarnet. De i landskapet markerade palmerna, framför vulkanen, utgör, en möjlig medveten symbolik för segerpalmen inför Kristi uppståndelse, och vulkanen: Tanatou portar; underjorden-dödsriket-helvetet, dit vår Herre genom korsets väg nedsteg, för att på den tredje dagen genom uppståndelsen vinna frälsningens segerpalm.

Det är ytterst sannolikt att pastor Lundblad, som mästare till 1886 års julkrubba i Händene, varit både medveten om, och påverkad av, den vid mitten av 1850-talets England tongivande Prerafaelitiska skolan, som ofta med etiketten viktoriansk typologi delade den högkyrkligt anglikanska rörelsens bruk av metaforer med symbolisk, prefigurerande innebörd i förkunnelse och bildvärld. Hedvig Brander Jonsson, Uppsala, har på ett enastående sätt fångat detta skeende i sin dissertation Bild och fromhetsliv i 1800-talets Sverige.

”Det är emellertid inte den heliga familjens förebildliga hemliv som skildras i 1800-talets nyskapande konstbilda framställningar av Jesu barndom. Snarare är det den mystiska dimensionen, en latent spänning mellan familjemedlemmarna beroende på deras ovanliga relation till varandra och Barnets storhet och framtida uppgifter. I bilderna prefigureras Kristi lidande, med snickarverkstadens trä och verktyg som givna symboler. Mot idyllen ställs föraningarna om ett abrupt och smärtsamt slut.

Mest representativ för detta framställningssätt är troligen John Everett Millais ’Christ in the House of His Parents’, vanligen kallad ’The Carpenter’s Shop’ (1850), vid sidan av Dante Gabriel Rosettis bebådelsescen ’Ecce Ancilla Domini’ från samma år och William Holman Hunts ’Light of the World’ (1854), den mest kända av prerafaeliternas målningar med bibliska motiv.”⁵

Att julkrubban i Händene vid sin tillkomst, 1885, torde ha varit väl så mycket ägnad att fokusera på Kristi försoningsdöd och frälsningsverk som på den gudomliga mandonsanammelsen i Kristi födelse, borde enbart anses följdriktigt för samtidens västsvenska homiletiska förkunnselse. En inte oväsentlig orsak till Händenekrubbas fortsatta lyckade tradition låg sannolikt till stor del i dess immanenta, allvarsamma och intellektualiserande budskap; en julkrubba för fullvuxna. Mot bakgrund av detta resonemang utgjorde också högaltaret den självklara platsen i kyrkorummet. Denna, den första hittills kända julkrubba som recipierar i ett Svenska kyrkans kyrkorum, är alltså en centralkrubba som från altarplatsen ständigt aktualiserar sitt budskap inför hela församlingen. De senare receptionerna, på 1900-talet, av julkrubbor i Svenska kyrkans kyrkorum skulle ofta, som t.ex. i Hjorthagen ställas upp på särskilt bord, även om denna dock genom sin centrala placering i koret måste räknas som centralkrubba.

Gustaf Teodor Lundblad, 1851–1931, gift 1880 med Hildegard f. Beckman, 1851–1923, en brorsdotter till biskop Beckman, ikläddes 1884 komministaturen i Händene, där makarna välsignades med såväl en snabbt växande barnskara som, fram till 1904, tjugo gemensamma år av pastoral idyll.⁶

Som gemensam bakgrund för implementeringen av såväl Händenekrubban, och dess sedermera tidigaste efterföljare på 1900-talet finner vi i samtliga fall kreativa prästmän med oftast betydande nådegåvor inom både konstens och musikens områden.

Under Gustaf Teodor Lundblads gymnasietid i Skara uppdolades hos honom kärleken till konsten och musiken. Snart har han här både grundat en sträckkvartett och erhåller även frilektioner i teckning och måleri. Men, framför allt skulle Polyhymnias bevägenhet följa hans bana: 1888 bildade han sålunda

Kyrkosångens Vänner, där han blev "sånganförare" till "Prästakören". Efter 25 år av uppskattade konserter i hemmastiftet har han också fått epitetet "Kyrkosångens Vänners fader."⁷ 1901 ingår han på sällskapet Kyrkosångens Vänners centralkommitté uppdrag, i egenskap av dess sekreterare, med sin sakkunniga medverkan som utgivare av Svensk Koralbok i reviderad rytmisk form.⁸ 1921 års svenska psalmbok skulle genom den av honom, med J. A. Eklund, författade psalmen sv. ps. 630, "Ensam lämnad här i världen",⁹ ytterligare inskriva Gustaf Teodor Lundblads namn i svensk kyrkohistoria och hymnologi. Ännu vid 76 års ålder, fyra år före sin död, den 1 februari 1931, skötte han som kyrkoherde inte bara sitt stora pastorat i Fredsberg, och samtidigt prostkallet i dess krävande kontrakt, utan fortsatte även att utge publikationer till litteraturens berikande.¹⁰

Jämte sina musikaliska verk publicerade sig Gustav Teodor Lundblad även inom paramentikens område.¹¹ Som aktiv prästerlig medlem i föreningen Paramentikens Vänner delar han U.L. Ullmans ovan redovisade syn på hur kyrklig paramenta har att avspejla "ett ädelt, idealt och heligt innehåll" i linje med föreningens Paramentikens Vänner lösenord: "enkelhet, renhet och skönhet".¹² Varken Ullman eller Lundblad har här uppenbarligen inte varit opåverkade av tidens högkyrkligt anglikanska rörelse och dess sätt att bruka metaforer i förkunnelse och bildprogram, och, som Hedvig Brander Jonsson ovan visat, även ge dessa en symbolisk, prefigurerande innebörd. Julkrubbans tysta predikan var sålunda nu tiden mogen att presidera i såväl det Ullmanska hemmet som på det Lundbladiska altaret i Händene.

När, var och hur de första julkrubborna recipierade i svenska kyrkor är för modern kyrkohistorisk metod till svaret förvisso lättare gripbara än ett uttömmande svar på frågan varför. Dock är det under denna fråga processen i det historiska skeendet först kan låta sig blottläggas. Det är inte enbart rekonstruktionen av händelseförloppet, utan även mentalitetsforskningen, klarläggandet av bevekelsegrunderna för de agerandes handlingar, som utgör den kyrkohistoriska källkritikens mål och problem. Även om generaliseringar absolut måste undvikas, kan i många fall gemensamheter och särdrag bilda sådana mönster ur vilka processer och inte sällan historiska skeenden av olika magnitud emanerar.

I pastor Lundblads gestalt och livsöde framtonar mycket som gemensamt delas av de kyrkliga julkrubbarnas pionjärer vi här nedan möter. Oftast unga, naturligt nog, kyrkans män, prästmän i den yngre karriären, entreprenörer som i de flesta fall åtnjuter stöd av familjekrets och församling. I intet fall har här förekommit skilda synpunkter på julkrubban i kyrkan. Omöjlig att förbigå är även en gemensam kommunikativ framtoning i kärleken till konst, musik och teatraliska uttrycksmedel som inte sällan når ekvilibristiska parnasser. När en ny tid i kyrkans utveckling alltmera både öppnade och ställde kraven på kyrklig

förnyelse låg sålunda beredda gärningar väntande på den nya tidens kyrkomän som förstod att skapa ett brett socialt engagemang kring nya, kollektiva verksamheter där varje medlem även bar sitt ansvar för helheten. Genom dessa förnyelsens andliga ledare samlades kretsar av församlingarnas ungdom och äldre till bl.a. körsång, musicerande och teaterverksamhet, eller litteratur och konsthantverk som fallet blev med t.ex. sy- och arbetsföreningar. I ett sekel av folkrörelser kom dock kyrkan att länge hävda en tèteposition. Prästgården som oftast utgjorde bygdens naturliga religiokulturella centrum kompletteras med församlingshem för denna växande verksamhet. Bland alla dessa ideella innovationer, burna av andliga ledare, besjälade av kulturell humanism, var nu tidsandan beredd att även den kyrkliga julkrubbans innovation skulle 1885 lyckligt och väl implementeras till en ännu årligen återkommande tradition. Svaret på frågan ”varför”, den slump som bildar mönster, avvaktade sin punctum saliens. Efter ombyggnad 1832 försågs Händene 1100-talskyrka med predikstolsbalkong som överbyggnad till det därunder placerade altaret. En fotografisk bild från före 1912 visar hur en dörr i predikstolsbalkongens fond där förbinder predikstolen med sakristian, belägen där nedan, på andra sidan den rakslutna korväggen (se bild 5). Predikstolsbalkongen, med ovan bevarad barockpall från tidigare predikstol, flankeras vidare av tvenne sidotrappor med heltäckt balustrad. Det rakslutna korets vägg mot sakristian smyckas på vardera sidan predikstolsaltaruppsättningen av ett cirkulärt fönster, s.k. oxöga, ovan vardera en psalmnummertavla varunder en dörr på respektive sida förbinder koret med sakristan, allt i empiristil av Karl-Johansvariant. Altaret med vit duk och mörkt korsprytt antependium, prydes av en cirka halvmeterhög vit Kristusstatyett av Thorvaldsentyp, på mörk sockel, flankerad av tvenne kandelabrar. Med största sannolikhet var det under dessa yttre förutsättningar altaret, de första 26 åren efter receptionen 1886, blev platsen för den Lundbladiska julkrubban.¹³

Pastor Lundblads konstnärliga ådra skulle emellertid komma att traderas vidare i Händenetemplet. 1912 fullbordade vid 23 års ålder yngste sonen Gunnar, då läkarstuderande, den nuvarande altartavlan. Motivet återger Emmausvandringen. Som modell för Kristus lånades här dåvarande kyrkoarrendatorns yttre drag, och i de yttre dragen hos mannen på tavlans vänstra sida möter oss och besökarna i Händene kyrka, än i dag Pastor Gustaf Teodor Lundblad.¹⁴ (se bild 2)

2.3 Vägen mot julkrubbans kyrkliga implementering

Oscar Berg, Skansens julkrubba 1896 och Stockholmsutställningen 1897

Stockholmssonen och bildhuggaren Oscar Berg träder ur tiden fram som något av en banbrytare för julkrubbans integrering i svensk tradition: Frans Oscar Theodor Berg föddes den 10 januari 1839 i Stockholm och avled den 18 december 1914 i Råsunda. Han var gift 1876 med målarinnan Märta Maria Augusta, född Montgomery.

Efter studier vid konstakademien 1858–1869 kom han att som många konstnär i tiden tillhöra romresenärernas stora skara. Tiden i Rom, 1873–1878, fick avgörande betydelse för den ämneskrets av religiösa motiv och likaså för den influens de italienska julkrubborna, deras budskap, komposition och formspråk, som senare skulle prägla den mogna konstnären.¹

Som konstnär är Oscar Berg än i dag högt representerad: på Nationalmuseum med bl.a. "Gosse som modellerar" och "Kristus vid tolv års ålder i templet". Under 1890-talet bryter så influenserna från de italienska julkrubborna igenom hos honom, detta såväl i motivkrets som i formspråk. Det är nu, under denna tid, han bl.a. skapar serien av femton sådana scener ur Jesu liv, från "Herdarnas tillbedjan" till "Uppståndelsen", ägnade för Stockholmsutställningen, på Lejonslätten vid Djurgårdsbrunnsviken, den 15/5–1/10 år 1897.

Under utförandet av dessa omfattande arbeten accepterar Berg även en beställning som gåva till Nordiska museets Skansen. Som mecenat stod bageriidkaren A.P. Westerdahl. Gåvan bestod av sju figurer i naturlig storlek, uppmodellerade i vax, med den heliga familjen i Betlehem, arrangerad som julkrubba, flankerad av verklig ko respektive åsna, i halländska Oktorpsgårdens lada på Skansen julhelgen 1896.² Gösta Berg ger en glimt av Skansens Oktorpsgårdsjulkrubba i sin skildring av det dåtida Skansen och stockholmarna:

" [...] De exotiska djuren kom för övrigt i bland till användning i de mest oväntade sammanhang, såsom när bagare A. R. Westerdahl skänkte skulptören Oscar Bergs julkrubbbfigurer i naturlig storlek och dessa sattes upp i Oktorpsgårdens lada med en levande åsna och en levande ko på var sida! [...]"⁴

Då ännu inga kvarlevor eller källor annat än de här redan angivna återstår att finna från dessa sju figurer, kan de uppenbarligen endast konstateras ha skattat åt den s.k. tidens tand.

Stockholmsutställningens femton scener ur Jesu liv hedrades emellertid med en särskild byggnad av Oscar Bergs egen arkitektur, mellan Hasselbacken och mitt emot Skansenbergets entré, där Liljevalchs konstsalong nu ligger. Julkrubban här intar en säregen position som den första hittills kända inte samfundsrelaterade julkrubban i Sverige. I katalogen över Oscar Bergs separatutställning på Stockholmsutställningen 1897, skriver Theodor Lindblom i förordet bl.a:

”I sjelfva konstruktionen af den hall, der dessa bibliska taflor förevisas, har herr Berg ådagalagt en konstnärlig blick. Interiören minner om assyriskt judiska arkitekturideer, och ramen passar sålunda förträffligt till innehållet, hvilket ju delvis utgöres af episoder som passerat i judarnes ålderdomliga nationaltempel. Men hans blick för måleriska effekter röjer sig äfven i belysningen, som sker med elektriskt ljus, och i anordningen af grupperna, vid hvilken de största fordringar ställts på herr Bergs sinne för färgharmonier och plastiska rörelser. [-]

De femton kolossala bibliska bilder som herr Oscar Berg framställt i sin utställningshall utgöres af färgrika taflor med fristående figurer i landskap eller arkitekturomgifningar som anvisats af ämnet. Dessa taflor gifa en fullständig illusion af lif. De äro i sitt slag verkliga konstverk och äro ej att förväxla med vanliga tarfliga panoptikonbilder. Sjelfva de utomordentligt dryga kostnader, som varit förenade med deras framställande, eget elektriskt belysningssystem, dyrbara kostymer - allt borgar för att här bjuds det bästa man i den vägen kan få skåda.

Men dertill komma upphovsmannens artistiska smak och konstfärdighet, hvilka gjort ett kraftigt inlägg i verkets lyckliga fullbordan. Ett mycket godt stöd under arbetets fortgång har herr Berg haft af sin talangfulle elev och energiske medarbetare herr C.J. Nilsson. På samma gång, jag uttalar min visshet om att denna herr Bergs bildserie skall bliva en af utställningens mest betydande sevärdheter vill jag uttala den öfvertygelsen att hans vackra verk skall lönas af allmänheten så som det förtjenar.”⁴

En levande bild av utställningen får vi också av A. Hasselgren, i ”utställningen i Stockholm 1897, beskrifvning i ord och bild öfver allmänna konst- och industriutställningen”.

”Vi kommo in efter att mot erläggandet af den sedvanliga tjugofemöringen ha passerat genom det knarrande vändkorset i en lång korridorliknande gång, tudelad på längden af ett räck. En dalkulla ger oss anvisning, hvar vi skola börja -från början naturligtvis. Bilderna äro placerade på rätt långt afstånd från

åskådaren, i bakgrunden af djupa nischer, och om detta å ena sidan gör att en del detaljer inte observeras, har det å andra sidan den fördelen, att bilderna göra ett mera levande och naturligt intryck. Ingenting är väl mera desillusionerande än att på för nära håll betrakta vaxfigurer. Första bilden föreställer de tre vise männens tillbedjan, man ser det torftiga stallet, där Maria sitter vid den gudasändes enkla läger, under det att Josef står beskyddande bakom henne och de tre österländska magerna knäböjande frambära sina hävor av guld, rökelse och myrrha. Genom en öppning i taket ser man den vägledande stjärnan stråla, glänsande och stor, på den djupblå natthimlen.”⁵

Efter denna julkrubba följer så installationerna om Jesu liv i kronologisk ordning: ”Flykten till Egypten”, ”Jesus lärande i templet”, ”Jesu dop”, ”Jesu frestelse”, ”Jesus botar sjuka”, ”Jesus uppväcker Jairi dotter”, ”Jesu bergspredikan”, ”Jesus välsignar barnen”, ”Jesus driver växlarna ur templet”, ”Nattvarden”, ”Jesu lidande i örtagården”, ”Jesus inför Pilatus”, ”Jesus på korset”, och slutligen ”Jesu uppståndelse”.

Ersta 1906/1996. I LUKA 24

Under rubriken ”Huru vi fira julen vid Diakonissanstalten” står 1906 att läsa i Febe, Ersta diakonissanstalts julkalender.

”Två höga granar äro afsedda för kapellet, en reslig gran för den stora samlingssalen i Diakonisshuset o. s.v. Därinne ordnas ock ett vackert julbord, prydes med mossar, granar och allehanda växter samt vackra bilder, som föra vår tanke till Betlehems ängd: vi se den strålande stjärnan öfver det låga stallet, Jesusbarnet i krubban, tillbedjande herdar, lofsjungande änglar och de vise männen, kommande från Österlandet med sina häfvor”⁶

Ett drygt sekel har alltså nu förflutit mellan fru Reenstiernas dagboksanteckning 1804, vari hon kom att dokumentera den hittills äldsta kända offentliga julkrubban i Sverige, låt vara ännu som ”en catolsk ceremonie” och julkrubban på Ersta 1906.

Emellertid skulle ytterligare 90 år, alltså ett ungefärligen lika långt tidsintervall, förflyta innan denna julkrubba vinner sitt inträde i Ersta kyrka 1996. Förklaringen härtill uppges vara att Diakonisshuset på Ersta och samlingssalen, den s.k. Bringsalen, genom Erstaanstaltens omgestaltning i senare tid fått såväl annan utformning som funktion. För att där göra krubban mera tillgänglig hade denna därför sedan 1996 fått sin plats i kyrkan. Ur denna krubba är det ursprungliga Jesusbarnet efter förlust numera ersatt. Likaså har en del figurer under årens lopp tillkommit.

Den ursprungliga Erstakrubbans donerades 1906 till Ersta diakonissanstalt av makarna John och Antonia Borg, då bosatta i Södertörns Villastad, där nuvarande Farsta centrum senare uppförts. Det torde här även, för klarhets skull, påpekas att John Borg, född Johnsson, vid vigseln antog hustruns efternamn: Borg.⁷ Från ett besök i tyska Zülchow, och den där befintliga diakonianstalten, hemförde han julkrubban till Sverige.

Antonia Borg var dotter till prostens i Mora, Västerås stift, Dennis Borg, broder till den kyrkohistoriskt namnkunniga Elsa Borg, alias "Vita Bergens ängel". Hedersnamnet därav att hon drev en s.k. missionshydda⁸ för den fattiga befolkningen i kvarteren kring Vita Bergen på Söder i Stockholm.

I detta sammanhang står även krubban som kom till Skarpnäcks Markuskyrka på 1960-talet, cf. Stockholm stift, LUKA 24, från då nedlagda Sofia Småbarnsskola, på Fjällgatan 31 i Stockholm, där utbildningen i barnarbete ingick som ett led i Ersta barnavårdsutbildning. Dessa figurer inköptes i Italien omkring 1920 av diakonissan Dagmar Dahlberg, som även var föreståndarinna för Sofia Småbarnsskola. Alltsedan dess uppbyggdes, efter dess närbelägna förebild på Ersta, årligen denna krubba på en av småbarnsskolans verandor. Efter småbarnsskolans nedläggning donerades under 1960-talet denna krubba till Skarpnäcks Markuskyrka där den ännu sedan dess årligen ställs upp på samma plats, invid ett fönster i kyrkan.

Stockholms Stadsmission 1915, i kyrksalen "Bullkyrkan" 1992. I LUKA 24

Ur sina tidiga barndomsminnen berättar vår informant, fru Anna Gunnard, född Sandahl den 7 januari 1918 i Lidingö, som dotter till dåvarande kyrkoherden där, Martin Sandahl och hans hustru Ida. Makarna bosatta där sedan 1915.

"Vid Stortorget 3 i Stockholm låg Stockholms Stadsmission. Varje advent åkte vi som barn med föräldrarna till adventskaffe på Stadsmissionen där en mycket förnämlig krubba fanns och visades för allmänheten. Även min man och hans syskon har minne av denna krubba." ⁹

Då Stadsmissionen 1913 stod inför förvärvet av fastigheten Stortorget 3, mottogs även donationen av den julkrubba, som i dess sålunda nya regim nu första gången framställdes i Stadsmissionens samlingssal 1915. Alltsedan dess har den, fram till 1992 då den recipierade i kyrksalen, under säsongen framställts i samlingssalen, först under ledning av Stadsmissionens dåvarande husmor Anna Andersson, maka till dåvarande föreståndaren Sam Thysell. Krubban exponerades här från adventets början till jultidens slut. Julafton lades Jesusbarnet i krubban. Fru Andersson hade ansvar för krubban ända fram till

1965 då hon kom att efterträdas i denna syssla av konstnären Birger Frohm som då omgestaltade krubban och dess landskap.

Krubbans figurer hade då även till stora delar kommit att utbytas. Den nuvarande, Frohmska krubban är, med landskap och figurer, till största delen tillverkade i polykromt bemålad papier-maché och med fixerade figurer. Beträffande såväl implementering som gradvis omgestaltning följer även Stadsmissionens krubba från 1915 samma mönster som de övriga tidiga stockholmskrubborna. Liksom i fallet Ersta först placerad i samlingssalen, för att långt efteråt, 77 år senare, recipiera i kyrksalen, den s.k. Bullkyrkan. Kyrksal utan julkрубba vid säsongen hade nu hunnit bli mera förvånande än en naturlig förväntan att en kyrksal med full service till besökaren självklart skall inrymma julkрубba under säsongen. När väl steget togs 1992 hedrades emellertid krubban med att altarsättas i kyrksalen, där den nu under säsongen alltså intar högaltarplatsen. Som för övriga tidiga nu till kyrkorum överflyttade stockholmskrubbor, gäller även här utan teologiska motiv en strävan efter större tillgänglighet.

Stora Sköndal, 1922, i kyrkorummet 1995. I LUKA 24

Historiken kring julkрубban på diakonianstalten Stora Sköndal är, fastän ett och ett halvt decennium senare, i mycket en parallell till utvecklingen på Ersta. Precis som på Ersta fick julkрубban också här sin ursprungliga plats i den gamla matsalen. Här debuterade den 1922, på ett bord av storleken 75 x 120 cm. Denna krubba och dess figurer var tillverkade av papp. Krubbans bakgrund utgjordes av en transparang, med Betlehems stjärna mot blå himmel, små guldstjärnor och bokmärkesänglar av puttityp. Denna bakgrund kröntes av ett språkband med devisen: "Stilla inom tidens gränser Evighetens sol går opp". Krubban och dess transparenta bakgrund var belysta bakifrån.

Kring år 1930 byttes emellertid de tidigare nu slitna figurerna ut mot de nuvarande, utförda i polykrom stuckaturgips av ca 20 cm:s höjd, sannolikt av tyskt ursprung. Ett stall i trä tillkom samtidigt emedan den transparenta bakgrunden fanns med ända till 1945. Då nytt kök och ny matsal 1952 inrymdes i det s.k. Kyrkbyns gästhem, kom där dessa funktioner att ersätta de tidigare. Julfirandet, och julkрубban, som under åren 1952–1955 haft sin plats i dåvarande elevmatsal, kom nu, julen 1955, att inrymmas i den nya elevmatsalen. Änskönt krubban här de första åren kom att ambulera mellan olika platser i lokalen, fixerades slutligen dess plats till sydvästra hörnet där den under säsongen uppställdes ända fram till dess att den 1995 recipierade i Stora Sköndals kyrka.

Redan 1952 hade det gamla trästallet skattat åt tidens tand, och där utbytt mot en av stenar uppbyggd grotta. 1960 fann den alltsedan 1920-talet

av växlande lärare och elever sammansatta krubbkommittén, med ansvaret för julkrubban, att ett nytt stall borde tillkomma julkrubban. Genom nämndens eget arbete skedde också så. Ett större och vackrare stall i trä och polykrom papper-maché ansågs även kräva nya och större figurer. Så skedde att 1930 års figurer där överläts till patienterna på den s.k. Normansgården, varvid nya och större figurer införskaffades 1960. Som berättas i en bilaga till frågelistan LUKA 24 utbildades här tidigt en tradition med att anställda, elever och vänner sände personliga stenar från världens alla hörn till julkrubbans prydnad, nummerade, förtecknade och försedda med lämpliga bibelcitater. Så är t.ex. sten 7, från Ångermanälven, försedd med en hänvisning till Josua 4, 1–11 som berättar om Israels tåg över Jordanfloden. Samlingen från Nordkap till Hawaii utökas fortlöpande med nya hälsningar från nya platser.

Sammanfattningsvis kan här alltså sägas att: Samma julkrubba återuppstår i sin implementering som Fenix ur askan, i detta fall nu i tredje generationen. Precis som fallet var med de övriga äldre stockholmskrubborna, skulle det dröja mellan debuten i mat- och samlingssalen till dess reception i kyrkan: I Stora Sköndals fall, jämnt 70 år. När denna julkrubba uppställdes inför julen i Stora Sköndals kyrka 1995, var även här motiveringen mera betingad av praktiska skäl än av teologiska visioner: ”Man ville ha den i kyrkorummet för att komma ännu flera till del. Särskilt då besökande barn, grupper och familjer.”

*Tyska S:ta Gertruds församling (Tyska kyrkan) 1925. I kyrkorummet 1991.
I LUKA 23 & 24*

1925 anskaffades till Tyska församlingen i Stockholm en julkrubba med 21 snidade träfigurer, fördelade på 13 människo- och 8 djurfigurer. Vid sidan av det traditionella beståndet finns fyra kvinnofigurer, tre knäböjande och en stående. Dessa grupperas med två knäböjande i anslutning till krubbans herdefigurer (två knäböjande och en stående) samt en stående och en knäböjande kvinnofigur i anslutning till krubbans tre vise män. Någon övrig tanke på innebörden av dessa kvinnofigurer har ännu inte stått att finna. En möjlig hypotes om de fyra kvinnofigurerna utesluter inte att dessa ursprungligen kunde vara ägnade att gestalta traditionens judiska jordemoder och hennes assistenter. Bland djurfigurerna finns fyra får (två stående och två liggande), två stående kor samt en åsna. Till dessa kommer en liten mus, likaså denna med öppna hypoteser till sin roll i sammanhanget. Krubban är ett tyskt arbete från 1925 av bildhuggare J.Mormann i Wiedensbruck.

Det torde inte vara helt oväntat att Tyska församlingen, med bred tyskspråkig verksamhet, redan tidigt innehaft förutsättningar att även i den svenska huvudstaden införliva julkrubbans kyrkliga tradition. Även denna krubba följer dock samma mönster för sin reception i kyrkan som övriga äldre

stockholmskrubbor: Från introduktionsåret 1925 har den under säsongen uppställts i församlingssalen där den haft sin årliga plats och tradition under de 66 år som skulle förflyta fram till att den 1991 vinner reception i kyrkan med motiveringen att "Säsongen är längre i kyrkan (i regel fanns det inga aktiviteter i församlingssalen.)"

Vad som kan verka förvånande beträffande denna 1925 års krubba av högt konstnärligt värde är att den ännu vid millennieskiftet kvarstår som den oblandat ursprungliga.

3 Stockholms stift

3.1 Receptionen av julkrubbor i kyrkorna 1923–2000

Hjorthagskyrkan (Bild 8–10) (1923 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19, 21 & 23)

Marie Bebådelsedag, den 25 mars 1909, invigdes Hjorthagskyrkan av ärkebiskop J.A. Ekman. Ett märkligt förebud om Hjorthagskyrkan som den första bäraren av julkrubbans tradition i Stockholm finner vi i kyrkans altaruppsats, ett arbete av kyrkans arkitekt, Carl Bergsten, och konstnären Tore Strindberg¹. Altaruppsatsen är gjuten i murbruk med polykroma reliefscener. Ur det tidstypiska formspråket söker Strindberg här även en förnyelse i själva teknikvalet.² Hjorthagskyrkans altaruppsats består just av en triptyk, ägnad att återge skeendena kring Kristi födelse. Centralmotivet med valvformig omfattning framställer stjärnan över Josef, Maria och Barnet i krubban. Högra rektangulära fältet avbildar en herde med sin hjord samt heliga tre konungar med gåvor till Barnet. Det vänstra fältet återger konung Herodes med en svärdbärande tjänare.

Detta julkrubbans sålunda ständigt närvarande budskap kan inte uteslutas ha burit sin tysta predikan, inte blott till den gudstjänstfirande menigheten, utan också på samma sätt talat till den prästman som här knäböjde inför dess under. Även om dessa källor numera är stumma, kvarstår dock frågan i vilken grad Hjorthagskyrkans altaruppsats, och dess budskap medverkade till att förlösa tanken som här förverkligade 1923 års julkrubba. Och, underlättades måhända denna reception därigenom att det, så att säga, redan fanns inspiration till en "julkrubba" i kyrkorummet under säsongen?

1914 efterträddes komminister Carl Abraham Rehn av August Lindh, som komminister med särskilt ansvar för Hjorthagskyrkan och Hjorthagsområdet. Snart kom han att i vida kretsar bli känd som "Hjorthagsprästen".

August Lindh var född i Halmstad den 9 oktober 1879 och avled i Stockholm den 6 januari 1945, son till överläkaren Axel Alfred Alrik Lindh och hans hustru Anna Lovisa född Stenfelt. Under sina över trettio tjänsteår skulle han i mycket allt komma att sätta sin prägel på Hjorthagskyrkans speciella framtoning, dess seder och dess bruk.

Vid Engelbrektskyrkans femtioårsjubileum 1964, dokumenteras August Lindhs personlighet som ”Hjorthagspräst” och människa:

”Teatern var för honom något av en lidelse, och han satt gärna på parkett i prästrock vid premiärer både på Dramaten och Operan, han levde med i teaterkretsar och var under en rad år kaplan i T. S. O., skådespelarnas egen orden— och blev personlig vän med många av scenens konstnärer. ’Allt vad han gjorde, gjorde han vackert,’ säger någon som var med. Ungdomsarbetet i Hjorthagen fick i hög grad sin prägel av hans konstnärliga temperament och intressen. Det betydde en bred plats för sången och musiken. Det betydde amatörteaterns ädla lek. Det betydde att samvaron under hans ledning så lätt fick det drag av fest, som all ungdom älskar över allting. Och från innerstaden kom en rad av hans skådespelarvänner och gav Hjorthagens pojkar och flickor en skatt av både muntration och allvarsord.”³

År 1923, på Trettondedag jul, klockan 18.00, avtäckte komminister August Lindh i Hjorthagskyrkan, i Stockholm, såvitt hittills är känt, Stockholmsstiftets första julkrubba i ett Svenska kyrkans kyrkorum. Med säkert sinne för teatralisk finess och effekt hade August Lindh i gudstjänsten på Trettondedag jul, som för övrigt präglades av barn- och familjemedverkan, utformat denna ceremoni med julkrubbans högtidliga avtäckande. Krubban, som makarna Lind sannolikt införskaffat under sin semesterresa på den europeiska kontinenten år 1922 fanns alltsedan adventet samma år uppställd i församlingssalen invid kyrkan. Församlingssalen ingick f.ö. som en del av den stora prästgård som makarna Lindh bebodde. Varför August Lindh valde att låta bära in julkrubban först, och just, till Trettondedag Jul kan vi här blott spekulera över: Teologiskt sett innebär Juldagen visserligen firandet av Frälsarens födelse. Emellertid ägde denna enligt viss äldre kristen tradition, rum i födelsegrottan. Män närvarade inte heller den närmaste tiden kring en förlossning. Enligt denna tradition skulle Maria, med det heliga Barnet först efter denna tid överflyttat till stallet, där de tre vise gästade familjen. Som prästman var August Lindh medveten om dessa tidiga kristna traditioner, som därigenom gjorde Trettondedag Jul till den dag i kyrkoåret, inte då Ordet blev kött, utan fastmer då hela världen, representerad av de tre vise, tillber Frälsaren inför hans krubba. Då vi här står inför en tidig svensk kyrklig tradition, anar vi hos August Lindh ett fullt möjligt, och väl genomtänkt, teologiskt motiv till när, var och hur receptionen kom att äga rum.

Att därutöver låta såväl krubban som gudstjänstens karaktär av barn- och familjenärvaro lyfta fram Budskapet med pedagogisk och teatralisk finesse utgör inget hinder.

Så fortfor August Lindh att fram till sin död, på Trettondedag jul 1945, tillämpa den sed han infört. Krubban stod då, såväl som nu, placerad framme i korets södra sida. Den gyllene Hubertushjorten, en Hjorthagskyrkans speciella symbol som dominerar denna plats i kyrkorummet, har alltsedan julkrubbans första inlemmande i julfirandet 1923 varje år flyttats något för att ge julkrubban sin alltsedan dess årligen traditionella plats i kyrkan. Också i Hjorthagskyrkans fall följer vi sedens implementering.

Från denna av August Lindh här ovan anslagna ordning kom krubban sedermera att stå färdig i kyrkan redan julaftonens barn gudstjänst. Som traditionsbärare skriver Fru Anna Gunnard⁴, född Sandahl, härom:

”Vid vår ankomst till Hjorthagen 1949 var krubban färdig till Julaftonens barn gudstjänst och någon ”täckelse” (skynke) finns ej. Men de gamla Hjorthagsborna talade om att det var en stor händelse när krubban avtäcktes på Trettondagen (vid en barn gudstjänst). Krubban stod framme till höger ungefär där Hjorten står... Hjorten flyttades något. Under åren 1950 – 1956 gjorde jag i ordning krubban. Vaktmästaren hade sått gräs och figurerna stod i en fin gräsmatta. Min far, Martin Sandahl, född 1887 och avliden 1968, verkade som präst i Lidingö församling 1915 – 1956. Lidingö ligger nära Hjorthagen, endast Lidingöbron skiljer dem åt. Min far kände August Lindh. Enligt mina barndomsminnen köpte August och Elsa Lindh krubban i Italien och skänkte den till Hjorthagskyrkan. De hade inga barn och kunde resa på semester till bl. a. Italien. Detta var mycket ovanligt på tidigt 20-tal.”⁵

Huruvida makarna Lindh anskaffat julkrubbans figurer i Italien, Frankrike eller annorstädes återstår att definitivt fastställa. Härom tiger källorna. Dock återstår figurerna som kvarlevor. Som vi här skall finna talar dessa emellertid sitt klara och entydiga språk. Då figurerna underkastades en närmare undersökning framgick att dessa är märkta med vardera en i botten ingjuten sigillplomb i form av en ca 15 millimeters rund bricka av gelbmetall. På samtliga vuxna mänskliga figurer är dessa präglade med randskriften: (ovan) LA STATUE RELIGIEUSE. (under) PLAIRE. STUC.(I centrum) PARIS. På oxen och åsna är denna präglad med randskriften: (ovan) LA STATUE RELIGIEUSE. (under) CARTON. ROMAIN. (I centrum) PARIS. Med stöd av detta konstaterande kan hävdas att figurerna sannolikt tillverkats och så även inköpts i Frankrike, sannolikt i Paris, och då av makarna Lindh, senast 1922 (bild 7).

Av dessa ursprungliga paristillverkade figurer återstår Maria, Josef, åsna och oxe, tre vise män och tre herdar, varav två identiska. De identiska herdarna

kan möjligen indikera anskaffarens strävan att uppnå balans mellan antalet herdar och vise män. Frågan återstår emellertid att besvara. Dessa ursprungsfigurer är samtliga tillverkade av polykrom stuckaturgips. På en ca 15 mm hög sockel är den totala höjden för de stående människofigurerna omkring 210 mm. I övrigt består hjorthagskrubban av ett antal får och en mindre ängel, samtliga i polykrom stuckaturgips samt utan sigillplomb eller någon annan märkning. Nuvarande Kristusbarn, också detta utan märkning och i porslinsliknande material samt i något större skala än övriga figurer torde vara sekundärt tillkommet som ersättning för ett förkommet original. Bordets skiva, om ca 2 x 1 meter skall enligt samma tradition utgöra originalet från 1923.

Sofiakyrkan (Bild 11) (1925 LUKA 4, 1931 LUKA 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19, 21, 23 & 24)

Bland de äldsta kyrkoreciperade krubborna finns också Sofiakyrkans. Vi har i Hjorthagskyrkans fall kunnat följa en prästmans individuella betydelse för krubbseden. I Sofiakyrkan intar en av det kristna budskapet besjälad konstnär och söndagsskollärare, Birger Frohm, en liknande roll. Förre kyrkovaktmästaren och församlingsassistenten i Sofia församling, sedermera enhetschefen för informationsavdelningen för Stockholmsstift, Sven Claësson⁶, dokumenterar i Sofiabladet nr 4, 1975 receptionen av Sofiakyrkans Julkrubba:

”Det är över 60 år sedan som julkrubban gjorde sitt intåg i vårt lands kyrkor. Den som verkar som banbrytare på detta område är konstnären Birger Frohm. I Sofia kyrka finns hans tidigaste verk från 1931. Denna julkrubba är också en av de allra första som satts upp i en svensk kyrka. För söndagsskoleleven och sedermera söndagsskolläraren i Sofia kyrka, Birger Frohm, hade julkrubban varit en passion en längre tid. Pappjulkrubbor och bokmärken fanns ju att köpa i affären. Men nu ville han göra en ’riktig’ julkrubba som skulle stå i Sofia kyrka. Framför allt ville han göra den för barnens skull. Guds evangelium skulle inte bara höras utan också synas. Det var strax före jul 1931 som Birger Frohm, som 19-åring satt hemma i köket på Folkungagatan 107 och snickrade på sin första julkrubba. Av en gammal margarinlåda gjorde han ett stall och till det målade han en kuliss med Betlehems stjärna. Figurerna köpte han i katolska bokhandeln på Malm Morgsgatan. Genom sin envishet och egna insamlade pengar lyckades han också övertala dåvarande prästen i församlingen att få sätta upp julkrubban i kyrkan. Det var inte så lätt att övertyga dåvarande komminister Collini i Sofia att få ställa dit krubban. Birger Frohm tyckte emellertid att det var lite tokigt att ’bara få höra Guds evangelium i kyrkan och inte få se det’. När han dessutom lovat att själv samla in de pengar det hela kostade, så fick han sin vilja igenom. Julkrubban i Sofia kyrka tilldrar sig alltid ett stort intresse från kyrkobesökarnas sida. Lite väl stort intresse visade kanske den person som tog med sig Jesusbarnet och Maria. De två figurerna som nu finns tillhör alltså inte

1931 års pjäser. Idag är det helt naturligt att vi har julkrubbor i våra Svenska kyrkor, men så var det inte på den tiden. Då ansågs det vara en katolsk sed. Birger Frohm kom att göra ett 50-tal julkrubbor som sprider evangelium på olika platser. Från början var Sofiakyrkans julkrubba ett levande landskap med sand, stenar och mossor, men av praktiska skäl har detta bytts ut mot konstgjort material. Ändå finns mycket av det ursprungliga kvar. Skulle man skrapa av färgen på stallet skulle där säkert stå Margarinbolaget. Julkrubban har olika platser i kyrkan. Placeringen framför huvudaltaret, som den har i dag, skulle konstnären säkert ha uppskattat. Så här har han sagt om julkrubbans placering: Jag tycker att julkrubban är ett altare till Guds ära och att den inte skall stå i skymundan. – Julkrubban är ett altare – ett sidoaltare för julens evangelium.”⁷

Här berättas alltså hur den då 19-åriga Birger Frohm övertalade prästerskapet att få framställa en julkrubba i Sofiakyrkan. Med material från en margarinlåda och figurer från katolska bokhandeln på Malm Morgsgatan kom Sofiakyrkans julkrubba att recipiera som en bland de tidigaste. Än i dag pryder samma krubba sin kyrka under säsongen. Figurerna, i polykrom massa av ca 15 cm höjd är sannolikt av tyskt ursprung. Efter att framställts på flera olika platser i kyrkan, har krubban nu fått sin plats som centralkrubba, framför kyrkans högaltare.

Högalids kyrka (1926 LUKA 6, 1940 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19, 21 & 23)

Enligt LUKA 6 daterad till ca 1940 med krubba i gips, utförd av konstnären Ivar Johnsson. Enligt not till LUKA 6 förklaras att:

”Vaktmästaren Lindström som besvarat listan och anförde året 1926 uppgav att han ej var i församlingen vid denna tid utan fått året av numera avlidne komministern Malmberg.” Samt att “Vid telefonsamtal med f. kyrkoherden Mogårds hustru 25/10 1965 meddelade hon att krubban tillkommit under hennes makes tjänstetid 1930 –1960, sannolikt på 1940-talet. Figurerna skulpterades av skulptören Ivar Johnsson, vars hustru målade landskapet. Klockaren Lindvall bör veta mera tfn 69 22 11. – Fru Mogård kunde inte erinra sig att någon krubba tidigare funnits i församlingssalen.”⁸

Saltsjöbadens kyrka (1936 LUKA 6, 1940 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19, 21, 23 & 24)

Konstnärinnan Lena Börjesson, dotter till professorn vid Konsthögskolan, skulptören John Börjesson, kom naturligt nog att ägna sin första julkrubba för stockholmsstiftet åt Saltsjöbadens församling, där hennes broder, Caspar Börjesson, var kyrkoherde. Till julen 1936 inköptes denna julkrubba i polykrom stuckaturgips med figurer i ca 20 centimeters höjd. Priset var då 125

kronor. Saltsjöbaden är ett tidigt exempel på en implementering där krubban först (1936–1989) hade sin självklara plats i kyrkorummet, därefter av uppgivna säkerhetsskäl flyttas till profan miljö utanför kyrkan för att så återbördas till ett kyrkorum i församlingen. 1936 ställdes krubban upp i kyrkans kortrappa, för att av säkerhetsskäl (enligt enkätsvaret) flyttas och därvid under några år på 1990-talet exponeras i ett av kyrkan disponerat skyltfönster i det närliggande köpcentrum ”Tippens” kontor för Skandinaviska Enskilda Banken. Vid 1990-talets slut flyttades denna krubba till församlingshemmets kyrksal. En cirkel var sluten.

I kyrkans kor ersattes Lena Börjessons krubba tio år efter dess avlägsnande, alltså år 1979, då en ny krubba från Oberammergau, skuren i olivträ, inköptes och kompletterades samma år med bl.a. kamel i olivträ inköpt från Katolska bokhandeln i Stockholm.

Katarina kyrka (1937 LUKA 6, 1955 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19, 21, 23 & 24)

LUKA 6 daterar Katarina kyrkas första julkrubba till 1937. Krubban med ca 25 centimeter höga träfigurer av italienskt ursprung inköptes via firma Libraria i Stockholm. I LUKA 4 (1962) dateras här julkrubba i kyrka till 1955, vilket även styrks i LUKA 15, 19, 21 & 23.

Till LUKA 24 har efter förfrågan följande uppgifter lämnats från församlingen, genom Bo Wallin:

”Julkrubba 1. Krubban fanns i Katarina kyrka före branden 1990 (med stor sannolikhet från åtminstone början av 1950-talet). Den var av vanlig tysk (?) typ, polykrom, tillverkad av någon massa med 20 cm höga figurer.

Julkrubba 2. Julkrubba 1 förstördes i branden i Katarina kyrka den 17 maj 1990. När kyrkan återinvigdes 1995 användes först en krubba med målade träfigurer ca 20 cm höga. En konstnärinna som församlingen haft kontakt med, Wivianne Nöjd, erbjöd sig på våren 1999 att göra en ny krubba till kyrkan. Kyrkorådet accepterade hennes förslag till krubba och kostnaden 70 000 kronor. Krubban finansierades med insamlade medel till utsmyckning av Katarina kyrka. Denna krubba avviker något från traditionella krubbor. Maria håller t.ex. det lilla barnet i famnen. Materialet är keramik som är målad och figurerna ca 30 cm höga. Krubban kunde börja användas julen 1999. Sedan dess har ytterligare en figur tillkommit, en ängel.”

Om Katarina kyrkas tidigaste julkrubba berättar för övrigt fru Märta Edquist, f. Borgenstierna, maka till Carl Edquist, vilken 1920 tillträdde tjänsten som komminister och 1931 som kyrkoherde i Katarina församling. I ”Ur minnets

dagbok” i En julbok till församlingarna i Göteborgs stift 1938, sid. 137 skriver Märta Edquist:

”... Detta vår barndoms julbord i Göteborg som stod upp nytt och älskat år efter år, tills det gamla hemmet upplöstes och återuppstod i ett nytt hem, hälsat med samma glädje av en ny generation, gav också impulsen åt ett nytt ”julbord” som sedan några år blivit en institution i Stockholms största församling. Där förhöjer det advents- och julstämningen för dem som samlas i församlingssalarna och flera hundra kyrkobesökare, vilka direkt från julottan i kyrkan passera förbi det, och unga med de gamla stanna inför det, andäktigt gripna”¹⁰

1938 dokumenterar fru Edquist hur sålunda redan sedan “några år” julkrubba, eller med hennes västsvenska benämning “julbord”, förhöjde advents- och julstämningen i församlingssalarna med denna tidiga defileringskrubba.

I LUKA 12 ges det ytterst märkliga svaret att de ej har någon krubba, men att den byggs upp varje år.

Stockholms domkyrka, Storkyrkan (Bild 13) (1938 LUKA 6 & 24, 1939 LUKA 4, 1992 LUKA 24 jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19, 21 & 23)

Krubban i Storkyrkan är, liksom den i Saltsjöbaden, ett tidigt verk av Lena Börjesson. Konstnärinnan presenteras här tillsammans med detta verk, i en intervju av skribenten Arne Gustavsson, ur Storkyrkobladet nummer 4, år 1973:

”I slutet av 30-talet fick alltså Storkyrkan sin julkrubba. Dess skapare skulptrisen Lena Börjesson, är ännu vid 94 års ålder i full verksamhet. För en tid sen besökte jag henne uppe på Fjellgatan där hon bor i Anna Lindhagens hus. ... Lena Börjesson är av känd konstnärsfamilj. Hon är yngsta dotter till John Börjesson, han som bland annat skapat den pampiga Karl X Gustaf på sin häst framför Nordiska museet. Inte ett ögonblick ser hon ut som 94. ... Hon har ett strålande minne och kan konsten att berätta. Fantastiskt nog har hon träffat både Wennerberg, Grieg, Viktor Rydberg och Carl Snoilsky och har varit god vän med Carl Larsson, Erik Axel Karlfeldt och Albert Engström. Liksom de är hon konstnär till liv och själ. I sin charmigt roande minnesbok 'Mitt livs lapptäcke' bekräftar hon det: 'Jag är konstnär, fastän jag aldrig har åstadkommit något konstverk av bestående värde, för mina julkrubbor, som kanske kommer att överleva mig, hör endast till 'småkonsten' Det är väl hemligheten med att hon håller sig så levande ung trots årens höga tal. Hur kom det sig egentligen att Storkyrkan fick en krubba? Frågar jag till sist. Ja, det är en lång historia. Under mina Parisår firade jag ofta jul i Sydfrankrike. En julafton bevistade jag

julmässan i byn Ceret i de pyreneiska bergen. I ett av bykyrkans kapell hade man gjort en julkrubba. Vid tolvslaget vandrade en procession från altaret till krubban. Prästen bar en Jesusdocka i famnen och medan församlingen böjde knä lade han ner dockbarnet i krubbans halm. Aldrig har jag glömt den synen. Den blev åter levande för mig då jag efter hemkomsten firade min första jul i Stockholm. Som ett resultat av den upplevelsen kom min krubba till. Att den hamnade i Storkyrkan berodde på att min bror Caspar, som då var kyrkoherde i Saltsjöbaden, var god vän med pastor primarius Nils Widner.

Han blev genast förtjust i min krubba och julen 1938 ställdes den för första gången upp i kyrkan på samma plats som i dag. – Sen fortsatte jag av bara farten att skapa julfigurer, och när så småningom Libraria intresserade sig för min konst kom 'Julrosen' och 'Dalakrubban' till. Det roade mig även att ge heliga tre kungar svenska drag. Det blev en serie svenska kungar; Erik den helige, Gustav Vasa och Gustav II Adolf."¹¹

Denna äldre krubba, av Lena Börjesson om ca 20 centimeter höga figurer av polykrom stuckaturgips, togs emellertid ur bruk och förräddsställdes 1991 för att ersättas av en större julkrubba med figurer skurna i trä. En anteckning i Storkyrkans inventarieförteckning meddelar dock det nedslående konstatandet: "Troligen togs krubban bort omkr. 1991 för att figurerna var för små. Krubban splittrades och försvann".¹² Hur själva splittrandet än må ha tillgått må i alla fall själva försvinnandet förhoppningsvis ännu icke vara totalt, då en tidigare anteckning i samma förteckning lakoniskt meddelar: "Avförd – orsak: Borttagen i ljusförrådet Avförd år: 1991."¹³ 1992 års krubba beskrivs på följande vis. Krubba om ca 80 cm höga figurer i trä, utförda av Eva Spångberg och tillverkade i Stockaryd. Krubban är införskaffad genom Storkyrkans stödförening. Priset för krubban var 40 000:- och den införskaffades i Stockaryd. Krubbans sceneri är utformat av Eva Spångberg och personal i Storkyrkan. Krubban ställes fram till 1:a advent och tas ner efter trettondagen. Enligt uppgift så upptar krubban en yta av 30 m²

Hässelby Villastads kyrka (1939 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21, 23 & 24)

Enligt uppgift i LUKA 15 noteras julkrubba i Hässelby Villastads kyrka från 1939. Beskrivning förekommer dock ej, emellertid bekräftas innehav av julkrubba i Hässelby i LUKA 12 (1968). LUKA 15 noterar även en julkrubba inköpt via Libraria i Stockholm till Hässelbystrands kyrka 1974. I LUKA 24 förekommer två julkrubbor, nr I, som togs i kyrkans bruk 2000 består av s.k. Huggler krippenfiguren från Brienz i Schweiz och är handsnidade figurer av lind med en höjd av 25 cm. Denna krubba, som inköpts via Katolsk

Bokhandel i Stockholm och donerats av Wilhelm Bergstrands minnes- och insamlingsstiftelse, omfattar den traditionella julkrubbans figurer. Krubba nr II, som uppställdes i kyrkan första gången 1985, är en krubba av här okänt ursprung omfattande de traditionella figurerna av 15 centimeters höjd i trä, donerad av syföreningen. Av svaren på LUKA 24 framgår dock inte från vilken av pastoratets båda kyrkor med snarlika namn som respektive krubba härrör.

Djurö (1942 LUKA 4, 1969 LUKA 15 jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19, 21, 23 & 24)

LUKA 4 daterar Djurö julkrubba till 1942. Innehavet bekräftas därefter i LUKA 15, 19, 21 & 23. I LUKA - 24 saknas dateringen och krubbans ursprung beskrivs som "trol. Hongkong", inköpt via Verbum i Stockholm och utförd i lera. Innehav anges av ytterligare tre krubbor, dock utan datering eller beskrivning. I LUKA 15 uppges krubban recipiera år 1969 och beskrivs med texten Libraria, Stockholm.

Muskö (1942 LUKA 4 & 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19, 21, 23 & 24)

LUKA 4 daterar Muskö julkrubba till 1942. I LUKA 6 beskrivs krubban, med ca 25-cm höga lergodsfigurer, tillverkat av Lena Börjesson. Innehavet bekräftas därefter i LUKA 19, 23 & 24.

Brännkyrka (1943 LUKA 4, 1945 LUKA 6, 1977 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23).

På initiativ av dåvarande kyrkoherden Collmar, därtill inspirerad av andra stockholmsförsamlingar, skänktes 1945, datering enl. LUKA 6, i LUKA 4 är dateringen 1943, en krubba av obränd lera med de traditionella figurerna av ca 15 centimeters höjd. I kyrkan fann krubban sin placering "i fönsteröppning", där den haft sin plats under säsongen julafton till 1 söndagen efter Trettondag jul. Enligt LUKA 24 inhandlades 1977 via Gummessons bokhandel i Stockholm ytterligare en julkrubba. Denna av tyskt ursprung i gips och ca 30 cm hög, recipierade i kyrkan samma år.

Hedvig Eleonora kyrka (1944 LUKA 4, ca 1950 LUKA 24, 1970 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19, 21 & 23).

I LUKA 4 dateras kyrkans första krubba till 1944. Denna krubba finns omnämnd i en av de två inskickade LUKA 24 med texten: Krubba med ca 20 cm höga traditionella figurer i gips. Denna krubba ersattes 1965 av krubba nummer 2, då denna ansågs vara allt för liten för kyrkorummet. Denna äldre krubba finns idag uppställd i kyrkans museum. Därför är svaren som anges i LUKA 4, 12, 15, 19, 21 & 23 svåra att tolka vilken krubba de avser. Men i

LUKA 15 finns även en text som anger Birger Frohm som krubban upphovsman, och året till 1970. Det bör vara den nya krubban som avses.

1965 beställdes en krubba av Birger Frohm; den krubba som alltsedan dess ännu på 2000-talet, är i bruk i Hedvig Eleonora kyrka. I krubban ingår de traditionella figurerna, här ca 30 cm höga, skurna i trä och av tyskt möjligen italienskt ursprung. Krubban ställs fram för säsongen på julafton (den 24 december) och nedmonteras åter tjugondedag Knut (den 13 januari). Förutom denna, finnes ytterligare en, dock ospecificerad, krubba i församlingens ägo enligt enkätsvaret i LUKA 24.

Oscarskyrkan (ca 1950 LUKA 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 4, 12, 15, 19, 21, 23 & 24)

I LUKA 6 redogör kyrkoherde Johan Hoff ytterst kortfattat för att kyrkans förutvarande julkrubba emanerar från "omkr. 1950" samt att denna skulle ha varit "snidad av konstnär, ej känd." Emellertid redogöres därvid för att vad som benämnes "nuvarande krubba" skulle ha brukats i kyrkan sedan 1960. Denna krubba, som skänktes till kyrkan på initiativ från dåvarande församlingsdiakonissan som hämtat idén från Ersta diakonianstalt. Figurerna, av ca 20 centimeters höjd, omfattade, förutom de traditionella, även elefant, lejon, varg m.fl, de flesta av trä. Dessa nya, snidade, sannolikt italienska figurer var inköpta via Libreria i Stockholm och betingade då ett pris av ca 500:-. I dåtida bruk uppställdes krubban till vänster innanför kyrkdörren, från julafton t.o.m. Trettondedag jul. I LUKA 4 anges att krubba recipierat i Oscars kyrka "sedan årtionden", vilket torde betyda att krubban är av äldre datum.

S:t Görans kyrka (1950 LUKA 6, 1958 LUKA 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19, 21, 23 & 24)

I LUKA 6 omtalas hur en mindre julkrubba skulle ha använts i S:t Görans kyrka från och med 1950 fram till och med 1957. Någon närmare beskrivning av denna kyrkas sannolikt första krubba återstår emellertid att finna.

1958 skänktes emellertid av flickjuniorerna, på initiativ av dåvarande församlingsdiakonissan, som uppges ha hämtat idén från "Ersta m.fl.", en ny julkrubba till S:t Görans kyrka.

Att idén nu skulle ha hämtats från Ersta, eller för övrigt annorstädes, låter emellertid märkligt. En visserligen mindre julkrubba, hade ju enligt uppgift recipierat i kyrkan redan 1950. Uppgiften att idén med krubba i kyrkan skulle emana från Ersta framhålls från flera håll, t.ex. Oscarskyrkan, när man kring denna tid byter ut en i kyrkan redan recipierad och befintlig julkrubba. Hypotesen att man i en ännu kvardröjande konsolideringsfas kände behov av att kunna stödja sig på att bruket härvid var legitimerat till sin såväl inomkyrkliga

karaktär som därvid sin mångåriga tradition kvarstår. – En ”catolsk ceremonie” hade med tiden utformats till en gammal tradition i Svenska Kyrkan.

Denna nya krubba omfattar de traditionella figurerna tillika med fåglar. De ca 35 centimeter höga figurerna är utförda i terrakotta av keramiker Ebba Bäckström i Västerås och förmedlades av firma Libraria i Stockholm till ett pris av ca 1000 kronor. Julkrubban ställes fram längst bak i kyrkan under säsongen 3:e eller 4:e advent t.o.m. 1:a söndagen efter Trettondedag jul.

S:ta Maria Magdalena kyrka (ca 1950-1955 LUKA 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 4, 12, 15, 19, 21, 23 & 24)

På församlingsdiakonissans och klockarens initiativ inhandlades i Claestorpsboden i Stockholm, för 200–300 kr av församlingens medel, en julkrubba omfattande utöver traditionella figurer även elefant, getter, varg och örn. Figurerna är utförda av polykrom papper-maché och har en höjd av ca 25 centimeter. Idén till julkrubban uppges enligt LUKA 6 vara hämtad från Ersta Diakonissanstalt. Julkrubban uppges här även vara uppställd säsongen mellan 4:e söndagen i advent t.o.m. Trettondedag jul längst ner i kyrkan under orgelläktaren.

Sollentuna kyrka (ca 1950 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19, 21 & 23)

Med osäker datering uppställdes kring 1950 Sollentunas krubba i kyrkan, där den ännu på 2000-talet, till alla delar intakt, har sin plats. Den består av traditionella, 20 centimeter höga figurer skurna i olivträ. Sollentunakrubban är en gåva från kyrkoherde Axel Uddling, som troligen förvärvat den från det Heliga landet.

Stefanskyrkan (i S:t Johannes församlings pastorat) (Bild 12) (1950 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 21)

Enligt LUKA 4 (1962) recipierar en krubba i Stefanskyrkan 1950. Här möter vi ett intressant exempel på hur implementeringen av en nyare krubba kan innebära en radikal omgestaltning av dess formspråk. Denna omgestaltning ägde rum 1968. En arkivbild (bild 12) återger den äldre krubban med traditionella figurer.

I S:t Johannes kyrkoblad, nummer fyra år 1993, skildrar komminister Erland Roos receptionen av Stefanskyrkans krubba. Vi möter här först även Vera Häggsäters egna ord:

”Det började lustigt nog med att jag satt och gjorde figurer av näver... Och så blev det, först figurer till en hemkrubba, så i större format till Stefanskyrkans julkrubba vars gamla målade figurer genom åren blivit slitna. ... Det var 1968 som julkrubban i Stefanskyrkan fick ett nytt utseende genom syster Veras

kreativitet. ... På den tiden byggdes de flesta julkrubbor upp med hjälp av stenar eller vedträn som man lade våta tidningar över och det hela kläddes med mossor. På så sätt skapades landskapet. Men i dag har vi lärt oss att man skall inte skövla skogarna på mossor, säger Vera, så julkrubban i Stefanskyrkan fick en annan mera miljövänlig uppbyggnad. En rostfärgad jutevävsduk fick symbolisera den röda jorden i det heliga landet. Tickor, – svampväxter på trädstubbar – som Vera samlat, blev berg. För stallet använde Vera stycken av korkek som hon fick tag på i en fröhandel. ... Senare skaffades nya får från Gotlands hemslojd. Kamelerna i julkrubban är från Betlehem. – Det finns även djur med i krubban som egentligen inte hör hemma i Det heliga landet, säger Vera. Också rovdjur som lever fredligt samman med husdjuren. Det skall symbolisera den bibliska tanken om allt levandes vänskap och fredliga samexistens i den heliga natten.”¹⁴

I LUKA 12 (1968) finns kommentaren “Kompletteras varje år”.

Allhelgonakyrkan (1952 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23) Enligt uppgifter i LUKA 24, under Katarina kyrka, inköptes 1952 genom Allhelgona ungdomskrets en julkrubba av italienskt ursprung med ca 15 cm höga träfigurer.

Engelbrektskyrkan (ca 1952 LUKA 4, 1955 LUKA 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19, 21, 23 & 24)

I LUKA 4 (1962) anges året med texten ”har säkerligen förekommit ca 10 år”.

1955 enligt LUKA 6, recipierar Engelbrektskyrkan julkrubba, införskaffad från Birger Frohm. Denna julkrubba omfattar de traditionella figurerna, av 20 centimeters höjd, skurna i trä och sannolikt av italienskt ursprung. Ännu på 2000-talet intar denna krubba under säsongen sin ursprungliga plats i kyrkan. Ur en artikel på sidan 3 i Församlingsbladet för Engelbrekts församling, nr 1, 1951, berättas i en artikel på sidan 3, under rubriken ”Vi minns ...”, att från julen i Engelbrektskyrkans kor vi för första gången haft en julkrubba med några utsökt vackra italienska träskulpturer. Birger Frohm omnämns som krubbans skapare, varmed han alltså måste förstås som skaparen av krubbans sceneri.¹⁵

Lövö kyrka (1952 LUKA 4, 1954 LUKA 6, 1988 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19, 21 & 23).

I LUKA 4 (1962) dateras julkrubba i Lovö kyrka till 1952. I LUKA 6 (1964) framgår att krubban skall ha skänkts på kyrkoherdens initiativ och recipierat kyrkan första gången 1954. Krubban är inköpt från keramiker Ulla Eriksson, i Drottningholm, till en kostnad av 300 kr. Förutom de traditionella figurerna återfinnes även lejon och kamel. Figurerna är utförda utav bränd lera och är ca 30 cm höga. Krubban placeras då i kyrkans vapenhus. Krubban ställs fram

under perioden jul till trettondagen. I krubbans sceneri ingår palmer och motsvarande växter.

I LUKA 24 framgår det att den äldre krubban togs ur bruk 1987 då man anskaffade en ny krubba. Denna består av traditionella figurer ca 20 cm höga, i gips och plastiskt material. Krubban är av Italiensk tillverkning, med märke Italy under figurerna. Krubban inköptes för 800 kr, från Katolska Bokhandeln i Stockholm, utav församlingen. För krubbans sceneri svarar Thomas Erlandsson, kyrkvaktmästare och Anita Hed-Erlandsson. Krubban ställes fram julveckan och tas ner efter trettondedag jul. De tre vise männen nalkas krubban fram till Trettondedag jul.

Essinge kyrka (1954 LUKA 6, 1955 LUKA 4, 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19, 21, 23 & 24)

I LUKA 6 berättas att genom komminister Gösta Bodemars försorg, och efter idé från dennes hemförsamling i Blekinge, anskaffades krubban till Essinge kyrka genom insamlade medel från kollekt och söndagsskoleverksamhet. Krubban som utöver de traditionella figurerna även omfattar en elefant är skuren i trä med figurernas höjd till ca 25 centimeter. Tyvärr återstår konstnärens identitet att finna. Krubban ställs fram 4:e söndagen i advent t.o.m. trettonde dagen jul i kyrkans doprum. Krubban recipierade 1954 i Essinge kyrka. Enligt LUKA 15 recipierade en krubba av Birger Frohm 1974.

Huddinge kyrka (1955 LUKA 4, 1985 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 21 & 23)

I LUKA 4 (1962) recipierar julkrubba i kyrkan med texten ”Utlånad till kyrkan av kyrkoherde” daterad till 1955, innehavet bekräftas vidare i LUKA 12, 15, 21 & 23. I LUKA 15 (1974) omtalas en krubba med texten ”Inköpt via Libraria”, detta torde betyda att en ny krubba inskaffats.

I LUKA 24 (2001) beskrivs en krubba med traditionella figurer i ca 30 cm höjd av olivträ, från okänt ursprungsland. Krubban inköptes av församlingen från Verbum för en kostnad av 4500 kr. En präst är relaterad till inskaffandet. För krubbans framställning svarar komminister Lars Engblom, han har även utformat krubbans scenerier. Krubban ställes fram på julafton och tas ner till trettondedagen. Krubban är inrymd i altaret.

Spånga kyrka (och Konstfack) (Bild 14) (1955 LUKA 4, 1956 LUKA 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19, 21, 23 & 24)

Under ledning av Nils Nixon, samverkade firman Libraria och Konstfackskolan i Stockholm, år 1959, kring en elevtävling för Teckningslärarinstitutets årsklass II, med ”julkrubban” som skissuppgift.

Svenska Dagbladets söndagsupplaga av den 15 november 1959, ger bl. a. följande beskrivning av resultaten:

”Julkrubban blir abstrakt – stjärnan blir en punktbelysning, stallet antyds med några ribbor, herdarna med en genombruten cylinder av faner och den heliga familjen blir ett linjespel i järntråd. Det är en ny tids sätt att ge uttryck åt födelsehistoriens stämningar, som speglas i nydaningsförsöken på detta håll. Genom en tävling som utlysts för en tid sedan av Libraria har en grupp Konstfackelever fått förslag utvalda som nu håller på att bearbetas för att presenteras på en utställning, arrangerad av eleverna själva på Libraria i adventstiden.

På Konstfack där vi tittar in för att få en skymt av arbetet på förslagen är teckningslärarinstitutets årsklass II i gång under ledning av konstnären Nils Nixon, som berättar att de haft julkrubborna som skissuppgift. Som blivande teckningslärare kan de i framtiden ha nytta av att ha sysslat med ett sådant arbete.

Utgångspunkten för tävlingen var tanken att komma ifrån det sydeuropeiska naturalistiska inflytande, som präglat krubborna hittills och försöka förnya arten, så att var tids formsträvanden skall få sätta sin prägel på krubborna. Det hindrar inte att stämningsvärdet kommer till sin rätt. En modern krubba som för några år sedan gjordes av konstfackelever för Spånga kyrka och som nu används varje år, var egentligen upphovet till tävlingsidéen, som omfattar krubbor för hemmet och krubbor för större lokaler.

Det är åtskilliga radikala förslag som ser dagen och de mest ovanliga material kommer till användning. Konstfacks eget bygge har lämnat en hel del. På en botten av en bit byggnadsplatta har Alf Wiberg lagt kiselstenar tätt och från denna botten reser sig genombrutna cylindrar av brunrött faner. När man sett på dem en stund får de liv och form och man ser både herden med sin stav och den begrundande Maria, de ödmjukt knäfallande konungarna, och den åldrige Josef. Med ljus inuti cylindrarna får formspelet ett särskilt liv.

Med bitar av isoleringstrummor, järntråd och gips har Lars Olvång byggt ett förslag avsett att förstoras till en större lokal och hr Nixon påpekar den dramatiska rumsverkan som förslaget har och som gör det lämpligt i en kyrka eller annan gudstjänstlokal. Det är något både av kyrkvalvens spänning och av stjärnans strålar i de böjda linjerna som korsar krubbans ’rum’. Figurerna är ännu inte utformade så som de skall vara, men förslaget är högst intresseväckande från vilket håll man ser det.

Att ödmjukhet kan uttryckas i ett så hårt material som fyrkantsjärn visar figurerna i ett annat förslag där man särskilt fäster sig vid utformningen av Maria och Josef. I ett annat förslag utnyttjas olika metallplåt för att ge karaktär åt de olika figurerna t.ex. den livliga mässingsfärgen åt de praktfullt klädda konungarna.

Stjärnan är alltid ett svårt problem att knäcka påpekar hr Nixon inför Inger Edebys förslag där figurerna består av en korkstomme klädd med tyg. Hon har låtit sina herdar få tonsur så att de liknar munkar. Krubban är tänkt för hembruk och figurerna får en bakgrund av faner som går att rulla ihop, när den skall ställas undan. Men hur stjärnan av guldpaper skall hängas upp är ett olöst problem än så länge. Men till utställningen skall det vara klart. Den första försmaken av julen blev helt i den moderna stilen. E.F.”¹⁶

Vår Kyrka, nr 51, 1959, redogör vidare för andra starka nyskapelser av ordningen julkrubba som, inte minst hos samtidens normalreferenter, måste väsentligt ha vidgat såväl krubb- som konstbegreppet. Så finner vi här bl. a. en installation av Ante Lindbom, som i sin egenskap av helt non-figurativ svensk julkrubba, här intar en självklar plats. Så här beskrivs den i Vår Kyrka: ”Österlandets mystik slår emot en i Ante Lindboms märkliga krubba utan egentliga figurer. Kristus symboliseras av ett ljus placerat bakom det främsta ’husblocket’. Glaskulorna på väg dit blir mindre ju närmare ljuset de kommer. Egendomlig, tyckte många – fin i tanken och inspirerande, sa andra”.¹⁷

Det kan konstateras att konstfackskolan och dess elevtävlingar kring julkrubbans temata kom att få stor betydelse för krubbsedens konsolidering i Stockholmsstiftet. Krubbseden blev en naturlig del av ett eget kulturarv, och kunde snart nog ta sig alltmera personliga former. Befriad från skuggor av såväl katolsk exotism som pedagogisk beskäftighet, träder nu krubban fram som det kristna julfirandets symbol. Pastor Primarius Åke Zetterberg återger tidens svenska krubbsed i de vanföras jultidning år 1959. Samtidigt som han bekräftar konstfackskolans betydelse för den svenska krubbseden, fångar han träffsäkert dess mentala fokus i samtiden:

”För några år sedan fick vi en julkrubba till Spånga kyrka i Stockholm, där skrivaren många år verkat. Det har blivit vanligt med bilderna från julnattens händelser. I flertalet hem och kyrkor vandrar de små grupperna in. För många ter de sig enbart vackra, för andra kan de bli något av en förkunnselse. Deras värde skiftar. En del är rena industriprodukter, andra ger en konstnärs inlevelse i ett av de stora konstmotiven.

Vad nu vår gamla kyrkas nya skulptur angår framgick den som resultatet av en tävlan på Konstfackskolan i Stockholm, där ett tjugotal ungdomar hade arbetat på att framställa samma innehåll med olika medel. Den utformning som vi nu

har hade sin särskilda styrka i den fina inpassningen i kyrkorummet. För egen del har jag särskilt fäst mig vid några av figurerna: de tre vise männen. Konstnären har gett deras gestalter uttryck av framför allt två ting, nämligen målmedvetenhet och slughet. De har sett kungabarnets stjärna, nu skall de fara den långa vägen för att ge det sin hyllning. Det verkar som om konstnären velat antyda att det var en önskan om fördelar som drev dem. Att komma långt ifrån till den stora högtiden i ett kungapalats kunde i en förslagen plan kombineras med möjligheten att få betydande gengävor i olika former. Resan, så verkar det, var inte utan sin lönsamhetskalkyl.

Så det andra draget, målmedvetenheten. Låt vara att motivet var delvis rätt banalt själviskt, de drogs likväl av en osynlig kraft, som också för att få i väg dem begagnade deras egen lilla uträkning. De gav sig dock i väg. De blev delar i en gudomlig plan. Och även när de såg att inramningen kring det märkliga barnet var allt annat än kunglig, så lämnade de gåvorna, de fullföljde sin avsikt, 'de hade sett hans stjärna i östern'."

En av Olle Hedbergs romaner, "Finns här några snälla barn", utmynnar i en betraktelse över en annan julkrubba. Den är placerad på en herrgård, där ett mycket bisarrt sällskap av typ "den övre slummen" samlats till julfirande. Eftersom det är ett elegant ställe, har man en fin julkrubba. Den är ett gammalt spanskt arbete och en ung flicka som ser den tycker genast att "det var en vansinnigt stilig krubba". Hon står och grips av den: "Den okände konstnären som varit död ett par hundra år hade lyckats förmedla en stämning av under, av ett evigt, lyckligt ögonblick. Kanske hade han haft en naiv tro. Kanske han var en fri människa som i den bild han fått i uppdrag att utföra skurit in sin starka längtan bort från tidens snabba, smutsiga, lilla rännil, där människorna tumlar om som stickor och strå". Ja, just detta finns i bilden av Jesusbarnet i stallet: Ett evigt, lyckligt ögonblick¹⁸

Den krubba som ännu in på 2000-talet brukas i Spånga kyrka är alltså ett av 1959 års elevarbeten från Konstfack i Stockholm. Spångakrubban tillhör emellertid de mera traditionella framställningarna, med ca 20 centimeter höga träfigurer som låter betraktaren identifiera Maria med Jesusbarnet, Josef, en herde, tre vise män, en kamel och ett får.

Sundbyberg (1955 LUKA 6, 1956 LUKA 4 & 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19, 21 & 23)

LUKA 6 tidsfäster Sundbybergs kyrkas 1:a julkrubba till 1955, då den skall ha tillverkats i målad stearin och textil, med figurer av ca 15 centimeters höjd, av "en på Ersta anställd handikappad". I LUKA 4, dateras krubban till 1956, innehavet bekräftas vidare i LUKA 12, 15, 19, 21 & 23. I LUKA 12 anges

julkrubban utan årtal som tillverkad av ”en diakonissa”. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 15, 19, 21 & 23. I LUKA 15 (1974) återfinns kommentaren ”Ersta”.

Kungsholms kyrka (Ulrika Eleonora kyrka), (1957 LUKA 24, 1960 LUKA 4 & 6 jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19, 21 & 23)

En krubba med 20 centimeter höga figurer skurna i trä inköptes via Libraria i Stockholm 1957 av Kungsholms församling. Enligt LUKA 6 (1964) är figurerna av Tysk tillverkning. Denna krubba tillhör emellertid de vars ursprungliga plats i kyrkans kor har vidhållits. Krubban kan där, ännu in på 2000-talet beskådas under säsongen. Detta är dessutom ännu församlingens enda krubba. Förutom de mera sedvanliga figurerna omfattar Kungsholmskrubban en slav, en elefant och ett lejon. I LUKA 4 dateras krubban i Kungsholm till 1960, dock utan beskrivning. I LUKA 24 ingår en anteckning om ca 1950. Efter ytterligare forskningar i församlingen, dateras den till 1957 (bilaga till LUKA 24).

S:t Jacobs kyrka (1957 LUKA 6, 1958 LUKA 4, 1971 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19 & 23)

LUKA 6 anger att första krubban i Jakobs kyrka, genom initiativ av kyrkoherde Evert Palmer, recipierade här 1957. Birger Frohm är också här i Jakobs kyrka krubbans upphovsman. Figurerna av ca 12 centimeters höjd i polykrom, obränd lera omfattar de traditionella figurerna. Dessa inköptes för ca 300: - av kyrkans medel. Julkrubban uppställdes på sin ursprungliga plats till vänster innanför ingången till kyrkan, säsongen omfattade här julafton t.o.m. Trettondedag jul.

Som bilaga till LUKA 6 meddelas även att ”i kyrkan finnes också, liggande i korttrappan i en krubba med halm ett Kristusbarn i naturlig storlek, snidat i trä i Roma efter en barockmodell, belyst av ett tjockt ljus i en gammal altarstake”. En bild av beskrivna Kristusbarn återfinnes i S:t Jakobs kyrkoblad av december 1963. Traditionen med ovannämnda Kristusbarn har ännu ej stått att exakt tidfästa, ej heller hur bruket, som ju, åtminstone tidigare, torde vara att uppfatta som starkt katoliserande, har motiverats till tradition eller idé. I LUKA 15 (1974) finns kommentaren ”Tysk” denna kommentar bör betyda att en ny krubba inskaffades 1971. Denna återstår att dokumentera.

Farsta kyrka (Söderledskyrkan) (1958 LUKA 6, 1960 LUKA 4, 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19, 21 & 23).

Farsta (och Skarpnäck) bröts som självständiga församlingar ut ur Enskede år 1957, och fick egen kyrka först 1960. Emellertid berättar LUKA 6 hur Farsta fick julkrubba redan 1958. På dåvarande kyrkoherdens initiativ, med idén hämtad från andra kyrkor i Stockholm, inköptes för ca 100: - en ”fabriksgjord”

julkrubba av massa, eventuellt gips, tillika med en älg, i övrigt omfattande de traditionella figurerna av ca 15 centimeters höjd. I kyrkan skulle krubban ha funnit sin plats vid sidan av ingången under säsongen mellan fjärde söndagen i advent och Trettondedag jul.

I LUKA 15 (1974) beskrivs en krubba med texten "Birger Frohm" 1974, detta borde betyda att den äldre krubban utbyttes mot denna nya. Efter uteblivna svar på LUKA 24 har prosten John Evaldsson vänligen ställt uppgifter till förfogande ur "Kyrkonytt i Farsta"¹⁹ – alltså församlingsbladet. I detta talar julnumret 1974 om att en krubba invigs Andra söndagen i Advent. Den är en gåva från Gubbängens Kyrkliga Syförening vid sykretsens 25-årsjubileum och beställdes 1973 av den i Stockholm verksamme Birger Frohm.

Gustaf Vasa kyrka (1958 LUKA 6, 1960 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19, 21, 23 & 24)

I LUKA 4 (1962) beskrivs krubban med orden "Ny" om detta betyder att det har funnits en tidigare krubba återstår att svaras för.

I LUKA 6 meddelas hur på initiativ av skriftställaren och dåvarande komministern i Gustaf Vasa församling, Frithiof Dahlby, genom medel som tillskjutits från ett antal icke namngivna föreningar, 1958 julkrubba anskaffades till Gustaf Vasa kyrka. Krubban, med figurer av ca 20 centimeters höjd omfattande, tillsammans med häst och elefant, de traditionella figurerna i opreciserat material, med tygläder i förekommande fall, inköptes från München för ett pris av ca 1500:-. Krubban intar sin plats till höger om kyrkans ingångsport under säsongen; mellan julafton och dagen efter Trettondedag jul.

Enligt LUKA 12 (1968) är krubban från "en firma i München" årtalet svaras med ett ?.

Munsö kyrka (1958 LUKA 6, 1963 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19, 21 & 23)

I LUKA 6 (1964) framgår det att Munsö julkrubba består av traditionella figurer av 10 cm höjd, utav gips. Figurerna är köpta från firma PUB i Stockholm. För den årliga framställningen svarar den kyrkliga syföreningen. Krubban belyses av levande ljus och är dekorerad med enris och några lövväxter. Krubban ställs fram i kyrkan kor, från och med julfmorgonen och tas ner trettondedagen.

Duvbo kyrka (1960 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

Som svar på LUKA 24 har svar från Duvbo kyrka lämnats med redogörelse för denna kyrkas julkrubba: Den uppställdes där 1:a gången 1960 och är alltså i

bruk. Den består av de traditionella figurerna, 20 centimeter höga och tillverkade i gipsöverdragen papier-maché. Krubban är donerad av församlingsbon Nils Billgren, men vidare ursprung är tyvärr okänt.

Färingsö, Färentuna kyrka (1960 LUKA 24, 1965 LUKA 12, 1966-1970 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

1960 framställs i Färentuna kyrka en krubba från Oberammergau, Tyskland. Krubban som är anskaffad av församlingen omfattar traditionella figurer av ca 10 centimeters höjd. Under åtta år, fram till 1968 innehade krubban sin plats i kyrkan. Krubban togs ur bruk 1968. LUKA 12 daterar krubban till 1965.

Skarpnäck, Markuskyrkan (1960 LUKA 24, 1967 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19, 21 & 23) Äldre julkrubba från omkring 1920 som recipierar i Markuskyrkan 1960.

Krubban i Markuskyrkan har sin egen intressanta historia. Så här berättar traditionsbäraren och informanten Helena Lindblom:

”Krubbilderna köptes i Italien omkring 1920 av Dagmar Dahlberg, diakonissa och föreståndare för Sofia Småbarnsskola, Fjällgatan 31. Varje jul byggdes julkrubban upp enl. Erstamodellen på en av Småbarnsskolans vackra verandor, där Stockholms Ström utgjorde bakgrunden. Barnen – 3–7 år – samlades vid julkrubban och sjöng sina julsånger, och när det var julsamkväm för föräldrar och personal var julkrubban centrum. Det var en koncentrerad, festlig julstämning, som gjorde intryck på alla som var närvarande. Jag hade förmånen att få gå som elev hos Dagmar Dahlberg – Utbildningen vid småbarnsskolan ingick som ett led i Erstas barnavårdsutbildning – och sedan vikarierade jag där en tid som föreståndarinna.

Efter Dagmar Dahlbergs död blev Kerstin Rosengren föreståndarinna. Hon var systerdotter till Dagmar Dahlberg och följde de jultraditioner, som var småbarnsskolans. Krubbilderna var nu hennes, och när hon pensionerades och inte längre ansåg sig ha användning för dem, skänkte hon dem till Skarpnäcks församling, och kyrkoherde Evaldsson tog emot gåvan.

Varje jul, när jag ser julkrubban i Marcuskyrkan, vackert placerad vid fönstret, gläder jag mig åt, att den fortfarande sprider julstämning.”²⁰

Markuskyrkans krubba är utförd i polykromt, målat, keramiskt material. Krubbans ca 20 centimeter höga figurer omfattar, förutom de traditionella figurerna även 1 kvinna med korg på huvudet och en stående elefant. Krubban är fortfarande i bruk och intar ännu på 2000-talet sin ursprungliga plats i Markuskyrkan. Under åren har oxen och Jesusbarnet förkommit och ersatts med

oxe, skuren i trä, inköpt via Verbum och Jesusbarn i plastmaterial, förvärvat från Betlehem i Palestina.

Prosten John Evaldsson, som efter förfrågan vänligen ställt sina uppgifter till förfogande berättar ytterligare:

”En samling vackra figurer kom att övertagas från en av de första ’dagisen’ i Stockholm. Det var Sofia Småbarnsskola, till – möjligen - några år in på 1960-talet verksam i ett 1800-talshus på Fjällgatan 31, med härlig utsikt över Strömmen mot Skeppsholmen och hela inloppet. Skolan var då den enda kvarvarande av de många anläggningar med barnavårdande uppgift, som grundades på 1830-talet av Sällskapet för inrättande av småbarnsskolor. När dessa julkrubbefigurer överlämnades till Skarpnäck skedde inte några som helst formaliteter. Det var helt enkelt så att småbarnsskolans ägodelar skingrades och församlingen Skarpnäck blev tillfrågad, om man ville ha dessa figurer. Givetvis tackade jag – och hämtade dem.”²¹

I LUKA 12 (1968) beskrivs en krubba med texten ”Egen tillverkare med köpta figurer” och året 1967. Denna notering bör gälla en ytterligare krubba.

Sollentuna, S:t Eriks kyrka (1960 - 1970-talet LUKA 24, jasvar till julkrudda i kyrkan LUKA 15, 21 & 23)

Efter ett längre studium har Anders Stenström vid församlingen funnit att fyra olika julkruddor har varit i bruk inom S:t Eriks kyrka och dess lokaliteter. Från krubba I återstår endast diverse figurer såsom får, änglar och stall i mindre skala, ytterligare ett stall troligen inköpt, talar för att krubban kompletterats successivt. Åldern på dessa kruddor återstår att tidfästa. De är troligen mycket gamla. Vad som ytterligare stärker denna hypotes är att de brukades inte i kyrkorummet, utan i en fönstersmyg i kyrkans källarsal, dit en för fönstersmygen anpassad platta, tillverkad av någon i församlingen, uppenbart fäster de tidiga krubbornas placering.

Grunduppsättningen till krubba II tillkom troligen kyrkan på 1960 - 1970-talet, där den sedan dess kontinuerligt uppställts i kyrkan, på ett med sammetsduk belagt bord i främre delen av koret, på norra sidan. Kring 1990 snickrades ett större bord för ändamålet. Detta monterades upp invid kororgeln, på kyrkans södra sida. Sedan dess har implementeringen av krubban fortskridit så att den genomgått kompletterande förnyelser främst under 1980- och 1990-talen. I krubban ingående äldre figurer är tillverkade i polykrom berkalit, vid firman Butzon & Becker i Tyskland där den troligen utgör en s.k. Kunstlerkrippe. Höjden är cirka 20 centimeter. Förutom traditionella figurer finner vi här en sittande, färgad gosse med korslagda ben och en vallhund. Anders Stenström, som tjänstgör i församlingen sedan 1982, har successivt

kompletterat krubban bl.a. med elefant 1988 och dromedar 1989, av polykrom berkalit av fabrikat Butzon & Becker, inköpta via Katolsk bokhandel i Stockholm. Av egen tillverkning i motsvarande stil med krubban i övrigt har Anders tillverkat en gående åsna, konstruerad så att Mariafiguren kan rida på den genom att foderträget (krubban) döljs inuti åsnan, 1991. Träfigurer, tillverkade av Urban Gunnarsson, i passande storlek, färg och stil har successivt anskaffats genom konstnären enligt följande; Herodes soldater, ett befäl och en menig, stående med svärd i höger hand, 1992. Vårdshusvärd, stående med lykta i höger hand, 1993. Omskärare med kniv i höger hand, 1994. Härold som håller rulle med kejsarens påbud i händerna, 1995.

Anders har för övrigt tillverkat en mängd fantastiska tillbehör till krubban, som härvid närmast för tankarna till det italienska 1700-talets julkrubbeanläggningar, som har tidigare beskrivits.²² Så t.ex. blå mantel till Maria; en för havandeskap och en för normalt tillstånd, klövjekorgar med skatter för kamel, anordning för rökelse, astronomiska instrument till vise män; en uppställd teodolit med tomt fodral, ett fantasiinstrument som döljer den knäfallande vises framsträckta krona under färden till Betlehem, packning på dromedaren, sadel och packning till liggande åsna, barnkont, lindor till Jesusbarnet, små korgar, kärl och husgeråd med mera.

Likaså har Anders arrangerat landskapet, med vårdshus och krubba i stallgrottan. En intrikat belysning, där en stjärna projiceras på installationens bakgrund, så den rör sig för varje dag i adventet, likaså hur figurerna förflyttas efter veckans bibeltexter. På Epifania, Trettondedag jul, gestaltas stjärnan av en antik monstrans som placeras så att den syns ovanför födelsegrottan.

Krubban är ännu i bruk i S:t Eriks kyrka i enlighet med denna tradition, som alltså innebär att den ständigt förnyas och utökas med något nytt.

Inför varje säsong kan därför betraktaren finna glädje i att upptäcka något nytt i installationen, kanske något ur tradition och legend som får bli den aktuella säsongens speciella meditativa förtecken.

Tullinge kyrka (1960 LUKA 24, 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21 & 23)

I LUKA 15 (1974) beskrivs en krubba ha recipierat 1974, från Betlehem.

LUKA 24, beskriver en krubba med 20 cm höga figurer i trä av italienskt ursprung, anges sedan 1960 under säsongen ha sin plats i kyrkan.

Bredviks kyrka i Lidingö (före 1962 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 21)

I LUKA 12 (1968) beskrivs krubban i Bredviks kyrka med texten ”Importarbete från Tyrolen, Oberammergau figurer.” Innehavet bekräftas

vidare i LUKA 19 & 21. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Adelsö kyrka (1962 LUKA 12, 1963 LUKA 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 4, 15, 19, 21 & 23)

I LUKA 6 (1964) framgår att krubban har tillkommit på initiativ av Kyrkoherde R. Åsberg. Krubban är inköpt från firma PUB i Stockholm till en kostnad av omkring 50 kr. Figurerna är av gips och är ca 10 cm höga. Krubban framställs av kyrkovaktmästaren under perioden julmorgonen till och med trettondagen. Krubban ställs fram i kyrkans kor.

I LUKA 24 (2001) beskrivs en krubba bestående av traditionella figurer ca 20 cm höga i keramik. Figurerna är tillverkade av keramiker Gun Bosrup från Adelsö, som en donation till kyrkan. För den årliga framställningen svarar kyrkovaktmästaren tillsammans med barntimme ledare och barn. Krubban ställs fram till advent och tas ner efter trettonde dagen jul. Krubbans två änglar har levande ljus, den är dekorerad med fem palmer från firma Växus. LUKA 24 tillräknar Adelsö kyrka tre krubbor, nr 1 och 2 saknar beskrivning. (Se ovan 1963 års krubba!).

Handen, S:t Eskils kyrka (ca 1962 LUKA 4, 1969 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19, 21 & 23).

LUKA 4 (1962) uppger att krubba finns i S:t Eskils kyrka, dock utan någon beskrivning eller årtal, vilket betyder att årtalet bör vara kring 1962. Innehavet bekräftas även i LUKA 12, 15, 19, 21 & 23.

I LUKA 24 beskrivs en julkrubba med ca 20 cm höga traditionella figurer i olivträ. Tillverkade av bildsnidare Razzuk i Jerusalem, Israel. Enligt bilaga till LUKA 24 framgår hela historien kring anskaffandet:

”--- Nästa dag tågade man iväg till butiken. Där fick Haningeborna uppleva ett skådespel utan like mellan Östen (Präst och reseledare) och den sympatiska araben. En prutningsprocess begynte med både ord och gester. Nästan hypnotiskt stod de mitt emot varandra och bjöd. Man vågade knappt andas. Efter mycket köpsläende var figurerna församlingens för 800 kr. En stor kamel följde med på köpet! (Jag tror att butiksinnehavaren måste ha fattat stor sympati för Östen och hans förhandlingstaktik. Säkert förstod Razzuk också angelägenheten och de begränsade tillgångarna).”

För krubbans sceneri svarar vaktmästaren. För krubbans årliga framställning svarar ibland medarbetaren eller församlings lärare eller pedagoger. Den ställs fram före första advent i anslutning till förskolornas och skolbarnens adventsgudstjänst och tas ner efter Trettondag jul. Till andra advent är Maria och Josef på väg mot stallet, fjärde advent är de i stallet. Herdarna ute på ängen

under advent, vid stallet på juldagen. Jesusbarnet placeras i krubban efter julafton, de vise männen framme vid stallet Trettondedag jul.

Hägersten, Mälarhöjdens kyrka (1962 LUKA 4, 1987 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 4 (1962) med jasvar till julkrubba i kyrkan, denna återstår dock att dokumentera.

1987 inköptes enligt LUKA 24 en krubba av Mälarhöjdens kyrkostiftelse via firma Libraria i Stockholm. Krubban omfattar traditionella figurer av ca 20 centimeters höjd, av italiensk tillverkning, skurna i trä. Krubban innehåller, i oförändrat skick, ännu vid 1900 talets utgång sin sedan 1987 ursprungliga plats i kyrkorummet. Det uppges även att det i församlingen har ännu en, ej tidfast eller beskriven, julkrubba förekommit. Denna krubba omtalas emellertid som försvunnen sedan tillbyggnad av kyrkan 1990. Innehavet bekräftas i LUKA 15, 21 & 23.

Hässelby kyrka (Ca 1962 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12)

Svarsdebuterar i LUKA 4 (1962) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Innehavet bekräftas även i LUKA 12. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Vallentuna kyrka (ca 1962 LUKA 4, 1972 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Julkrubban som anges recipiera i Vallentuna kyrka enligt LUKA 4 (1962) finns ej beskriven. Men listutgivningsåret bör anses som receptionsåret.

I LUKA 15 beskrivs en julkrubba tillverkad av kyrkans ungdom i Sigtuna, uppges recipiera i kyrkan 1972.

Österhaninge, S:ta Gertrud (1962 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12 & 15)

Svarsdebuterar i LUKA 4 (1962) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 12 & 15. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Edsbergs kyrka (1963 LUKA 12 , jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15 & 21)

I LUKA 12 noteras att Edsbergs kyrka innehåller julkrubba sedan 1963, svaret bekräftas även i LUKA 15 & 21. Det finns en LUKA 24 (2001) från Edsbergs kyrka, men denna relaterar enbart till ett julspel och ej till någon krubba.

Hägersten, Uppenbarelskyrkan (1963 LUKA 6 & 12, jasvar till julkrubba i kyrkan 15, 19, 21, 23 & 24)

LUKA 6 daterar krubba i kyrkan till 1963. Genom dåvarande kyrkoherdens försorg inköptes i Betlehem sommaren 1965 en julkrubba. Krubban som omfattar de traditionella figurerna är skuren i olivträ av ca 15 cm höjd. Krubban uppställdes samma år i Uppenbarelskyrkans ena korsarm, där den ännu har sin plats för säsongen. LUKA 12 (1968) beskriver krubban med texten ”Träsnidare i Jerusalem (Cederträ)”.

Sollentuna, Kummelby kyrka (1963 LUKA 12, 1985 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 21 & 23)

I LUKA 12 (1968) svarsdebiterar Kummelby kyrka med jasvar till julkrubba i kyrkan. Denna återstår att dokumentera.

I Kummelby distrikt uppställdes dess krubba första gången 1985 i den äldre kyrkolokal som revs 1999, för att ersättas av nya Kummelby kyrka. Här uppställdes krubban inför år 2000. Under byggtiden var krubban i bruk i silverdalskapellet där gudstjänsterna då firades. Krubban av tyskt ursprung som omfattar traditionella figurer samt en elefant och en höna. Krubbans figurer är skurna i trä och av ca 25 centimeters höjd, är inköpt via firma Libraria av syföreningar och Söndagsskolans vänner i församlingen. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 15, 21 & 23.

Västerled, S:t Ansgars kyrka (1963 LUKA 12, 1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

Svarsdebiterar i LUKA 12 (1968) med jasvar till julkrubba i kyrkan. I LUKA 15 (1974) beskrivs krubban som tillverkad av Birger Frohm. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 19, 21 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Boo kapell (1964 LUKA 15)

Svarsdebiterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kapellet och årtalet 1964. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Boo kyrka (1964 LUKA 15, 1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 23 & 24)

LUKA 15 bekräftar kyrkans innehav av julkrubba 1964 enligt LUKA 12 recipierar 1968 en julkrubba tillverkad av dåvarande kyrkoadjunkten Knutsson Hall. Enligt LUKA 24 tillkommer, utan tidsangivelse, en julkrubba med skurna träfigurer av ca 20 cm höjd tillverkad av Gunnar Johansson i Järna. Ytterligare tre krubbor är här angivna men ej beskrivna eller tidfästa

Bromma kyrka (1964 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan 15, 19, 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 12 där julkrubba tillverkad av söndagsskolbarn dateras till 1964, innehav av julkrubba bekräftas vidare i LUKA 15, 19, 21 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Vantörs kyrka (1964 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19, 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 12, där julkrubba i kyrkan bekräftas 1964. I LUKA 15 (1974) återfinns kommentaren "Ingen aning" på frågan rörande tillverkare. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Brommas Ängby kyrka (1964 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 21)

I LUKA 12 (1968) beskrivs krubban i Ängby kyrkan med texten; söndagsskolebarn. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 19 & 21. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Danderyd, Mariakyrkan (tidigare Enebybergs kapell) (1965 LUKA 24, 1969 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

Till före detta Enebybergs kapell, alltså nuvarande Mariakyrkan i Danderyds församling, donerades av skulptris, gudstjänst värd, Maj Starck 1965 en julkrubba med ca 30 centimeter höga, traditionella figurer av polykrom stuccaturgips, utförda av konstnärinnans egen hand. Krubban uppställdes sedan 1965 i kapellet, sedermera kyrkan, för att 1985 uppställas i ett förrum till kyrkan, enligt enkätsvaret motiverat av att "Krubban var ej tillräckligt sakral för att byggas upp i ett kyrkorum" (enl. dåvarande distriktspräst). Sedan dess (1985), har krubban endast sporadiskt, vissa år, uppställts på denna nya plats och i kyrkorummet har likaså sedan dess, ännu ingen krubba återuppställts.

S:ta Clara kyrka (1965 LUKA 12 & 15 jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21, 23 & 24)

Krubban i S:ta Clara är ett italienskt arbete och en fast installation av Birger Frohm, tillkommen 1964 med reception i Clara kyrka 1965. Krubban har ca 20 centimeter höga träfigurer. 1965 placerades krubban i kyrkans sydvästra hörn. Då kyrkan fått en ljusbärare som placerades i sydvästra hörnet, förflyttades krubban till en plats strax intill högkoret i kyrkan. Enligt kyrkans inventariebok av 2001 ställes numera julkrubban upp "invid förrådsdörren i söder längst fram i mittskeppet."²³ Samma källa nämner även att under många

år kom konstnären själv och ställde upp krubban och senare tillfördes krubban en större ängel i gips, dessvärre är numera huvudet av, så ängeln används inte. Denna krubba är vid förfrågan vid ingången till 2000-talet enda krubba i Clara kyrka. I LUKA 15 (1974) går det att läsa följande: ”Konstnären Birger Frohm har skaffat pjäserna från Italien”.

Värmdö kyrka (1965 LUKA 12, 1970 LUKA 15 jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21, 23 & 24)

Genom kyrkoherde Ahlberg anskaffades 1961 till Värmdö kyrka den krubba som ännu är i bruk. Krubban som inköptes via Libraria i Stockholm är tillverkad i Betlehem i Palestina och innefattar ca 10 cm höga traditionella figurer, skurna i olivträ. Krubban har alltsedan 1961 uppställts på samma plats i kyrkan, där den ännu på 2000-talet är i bruk. Förutom denna krubba äger församlingen ytterligare två senare, vid förfrågan ospecificerade, krubbor. I LUKA 12 (1968) finns beskrivningen ”inköpt på Libraria iordningställes av söndagsskolebarn i advent”. LUKA 15 (1974) vittnar om att ny krubba recipierade 1970, med figurer från Libraria i Stockholm och med snickarhjälp från församlingen.

Täby, Näsbypark kapell (1967 LUKA 12, 1998 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 21)

I LUKA 12 (1968) står det ”Gemensamt svar för Täby kyrka, S:t Olofs kapell, Näsbyparks kapell, Grindtorps kyrkan, sammanställd av arbetskrets” (gäller endast en av krubborna). Denna äldre krubba återstår att dokumentera.

I LUKA 24 (2001) beskrivs en krubba på följande vis. Genom insamling bland församlingsbor i Näsbyparks distrikt kunde 45 000 kronor avsättas för anskaffande av julkrubban i blandteknik: porslin och textil, ur Täbykonstnären Ami Malms hand. Krubban i 40 centimeters höjd, omfattar de traditionella figurerna, samt en tupp och en höna. Alltsedan krubban första gången av kyrkans distriktsråd uppställdes i Näsbypark kapell 1998 har krubban, ännu vid 1900-talets utgång, under säsongen sin ursprungliga plats. En speciell detalj kring implementeringen av denna krubba utgör seden att heliga tre konungar intar plats på ett särskilt litet bord, skilt från julkrubban i övrigt. Allteftersom tiden närmar sig Epifania närmas detta bord för varje vecka successivt det större bordet med Kristi krubba, för att på Epifania anslutas till installationen i övrigt, nu kompletterad med konungarnas tillbedjan

Täby S:t Olofs kapell (1967 LUKA 12, 1984 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 21)

I LUKA 12 (1968) beskrivs krubba med texten som gäller för Täby kyrka, S:t Olofs kapell, Näsbyparks kapell, Grindtorpskyrkan, sammanställd av

arbetskrets, (gäller endast en av krubborna), vilket gör att det är svårt att få reda på vilken kyrka/kapell detta gäller.

1984 inköpte församlingen, S:t Olofs distriktsråd, för 2000 kronor en julkrubba från konstnärinnan Marika Lilliehöök Hennix i Åkersberga. Krubban som omfattar traditionella figurer av ca 15 centimeters höjd är tillverkade av stengods. Krubban brukas ännu vid 1900- talets utgång på sin ursprungliga plats i kapellet. En äldre ”enkel krubba i trä tillverkad av en syföreningsmedlem”, ej tidfäst och ”nu sannolikt kastad” meddelas enl. LUKA 24 ha varit i tidigare bruk t.o.m. 1983.

Vällingby, S:t Tomas (1967 LUKA 12, 1968 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan 19, 21 & 23)

I LUKA 12 (1968) ges det märkliga svaret ”Kyrkans primära”, och sedan årtalet 1967.

I LUKA 15 beskrivs en julkrubba tillverkad av juniorerna bekräftas sedan 1968. Innehav av krubba i kyrkan bekräftas vidare i LUKA 19, 21 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Täby kyrka (1967 LUKA 12 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 21)

Svarsdebiterar i LUKA 12 som nämner tre krubbor från året 1967, varav en sammanställd genom en arbetskrets i församlingen en av dessa krubbor reciperar alltså i kyrkan, de två andra i två av kapellen som ej är preciserade. Enligt LUKA 24 tillkommer en ny krubba i början av 1990-talet: denna krubba bestod ursprungligen av ca 20 cm höga figurer i keramik omfattande de traditionella figurerna tillverkade av pastor Regina Kiraksonyi och konfirmander. 1999 kompletterades och utbyttes denna krubba med nya figurer i motsvarande storlek, då församlingen för ca 20 000:- via Katolska bokhandeln i Stockholm inköpta skurna figurer i trä av fabrikation Huggler Krippenfiguren med tyskt ursprung (i början av 1990 LUKA 24).

Västerhaninge kyrka (1967 LUKA 12, 1969 LUKA 15, 1977 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

I LUKA 12 anges receptionen av krubba i kyrkan till 1967 LUKA 15 bekräftar krubba utanför kyrkan 1969. I LUKA 24 redogöres för hur församlingen kring 1977 via firma Weibulls på Kungsgatan i Stockholm införskaffade en krubba i polykromt gipsmaterial omfattande traditionella figurer av 20 cm höjd en kamel som förkommit hart ersatts av motsvarande dito som inköpts av församlingen genom Katolska bokhandeln i Stockholm. Under Västerhaninge

redogöres i LUKA 24 även för att en julkrubba anskaffats för Tungelsta kyrka 1990.

1975–1976 inköpte församlingen, via firma Libraria i Stockholm, en krubba omfattande de traditionella figurerna av ej uppgiven höjd, skurna i cederträ och tillverkade i Libanon. Utöver de traditionella figurerna förekommer en säckpipeblåsare. Krubbans totalinstallation har komponerats och utförts av Barbro Hartman från församlingen. Krubban har, vid 1900 talets utgång, under säsongen sin ursprungliga plats i kyrkan. Kring 1977–1978 inköpte församlingen, via firma Weibulls på Kungsgatan i Stockholm, en krubba i polykrom gips omfattande traditionella figurer av ca 20 centimeters höjd. En kamel som förkommit har ersatts med en ny motsvarande dito som inköpts av församlingen via firma Katolska bokhandeln i Stockholm. 1990 tillverkade kyrkans ungdom i Tungelsta en julkrubba med figurer i bland teknik, nät, textil, trä och papp. Omfattande traditionella figurer av ca 150–175 cm höjd. Med stort stall i trä och halm. Krubban upptar 6 kvm enligt uppgift, och den belyses av stjärna och stallyktor.

Östra Ryd kyrka (1967 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19, 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 12 (1968) där julkrubba i kyrka bekräftas, tillverkad av kyrkans barntimmar. Innehavet bekräftas även i LUKA 15, 19, 21 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Botkyrka (1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan 21 & 23)

I LUKA 12 (1968) finns en krubba beskriven med ordet Italiensk. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 21 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Danderyds kyrka (1968 LUKA 12, 1969 LUKA 15 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21 & 23)

Denna krubba är ett unikt resultat av en grupp samverkande vänner som skapat den exklusivt för sin plats i Danderyds kyrka, besjälade av tanken att levandegöra ordet. Så här berättar Margit Westberg, som själv var en i denna grupp:

”Det började egentligen i det heliga landet – tanken på en gudstjänst kring krubban. I en grupp från Danderyd, i ett samtal mellan Gunvor Schuback, Maj Starck och mig. Kanske inspirerades Maj då påtagligt att gestalta figurerna till krubban. Att levandegöra Ordet – tänk om vi kunde det!

Kring de heliga orden skulle gudstjänsten kretsas. Personerna i födelseberättelsen tog form. Där fanns heliga tre konungar i prunkande dräkter, Josef, Maria och barnet, herdar och lamm, ox och åsna. Det skulle bli en lekmännens gudstjänst, en barnens julaftonsgudstjänst, så tyckte vår kyrkoherde.

Ramen var given. Musik i orgelton och flöjt, kör och församlingssång. Någon ritual fanns ej att gå efter, när vi började skissera gudstjänsten inför krubban. Snart var "hela Danderyds församling" med i planeringen. Söndagsskolans elever och sångare i Erna Scherwins barnkör. Gudstjänsten växte naturligt fram kring texten.

För oss har inlevelsen blivit till ett under. Barnkör, solister, orgel, textläsare, figurbärare – allt sammansmälter och blir julens altare i Danderyds kyrka, undrets altare, förtröstans altare. När ljuset tänds mot Betlehemsstjärnan, då tänds den på nytt i varje gudstjänstbesökarens hjärta.

Julevangeliet läses av en flicka eller pojke. Under tiden bär barnen med andakt krubbans figurer till altaret i koret – och sammanvävt med textläsningen sjunger kören Stilla natt och Fröjda dig storligen.

När den siste av heliga tre konungar knäböjer inför Jesusbarnet i krubban och den siste figurbäraren fått sitt tända ljus förenar sig alla ungdomarna bakom julens altare. Gläns över sjö och strand tonar under valven. Efter postludiet får alla gå fram till Julkrubban och se det förunderliga som hände i Betlehem för snart tvåtusen år sedan.

Åt oss som sysslar med denna gudstjänst har skänkts en stor glädje. Vi får glädja oss åt och minnas de finstämda ögonblick av himmelsk närhet då barn varsamt och med förundran går mittgången fram mot altaret. Det är något att bevara i sitt hjärta och begrunda. Det är julens gudstjänst."²⁴

Krubban i Danderyd är alltså ett verk av skulptrisen och keramikern Maj Stark, och tillverkad i hennes ateljé i Danderyd 1968 – 1969. Figurerna är de traditionella, ca 40 centimeter höga, av polykrom stuckaturgips. För figurernas klädedräkter i textil och skinn, svarade medhjälparna Marianne Bursie Wallman och Anna-Lisa Englund. Kyrkoherde Lindörn har varit samråd och samordnare för krubbans tillkomst. Krubban är tillkommen genom helt ideellt arbete, där församlingen stod för materialkostnaden. En gyllene Betlehemsstjärna, tillverkad av Marianne Bursie Wallman ingår även i krubban, och gudstjänsten kring denna. Betlehemsstjärnan belyses genom spotlights i krubbgudstjänstens liturgi på julaftonens morgon. Den speciella gudstjänsten kring krubban äger rum på julaftonens morgon i Danderyds kyrka, där krubban

sedan 1969, ännu har sin ursprungliga plats. Krubban uppställs inför säsongen i och med julaftonsmorgonens krubbgudstjänst och avlägsnas åter efter trettondedag jul.

I LUKA 12 (1968) återfinner man kommentaren "vid trettondagen, men endast vid särskilda julspel".

Oscar, Djurgårdskyrkan (ca 1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19, 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 12 (1968) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 15, 19, 21 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Enskede kyrka (ca 1968 LUKA 12, 1974 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 12 (1968) där innehav av krubba i kyrkan bekräftas. Så även i LUKA 15, 19 & 23. I LUKA 24 dateras en julkrubba med ca 20 cm höga figurer av gips till 1974. Här redovisas även en krubba med blandade figurer, enligt uppgift ca 15 cm höga svenska och tyska figurer i porslin, gips och plast material, som sedan 1993 brukats i kyrkan. 1993 inköptes två ca 10 cm höga krubbor i porslin och plastmaterial från Katolska bokhandeln i Stockholm. I LUKA 24 svarsdebuterar under svar från Enskede kyrka även Enskede församlingshus, Årsta församlingshus samt Dalens sjukhus i svaret framgår att Dalens sjukhus före 1977 innehar julkrubba med figurer av ca 10 cm höjd i målat plastmaterial av okänt ursprung för Enskede och Dalens respektive församlingshus återstår sålunda svarets två lika julkrubbor av 1993.

Oscar, Gustav Adolfs kyrka (ca 1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19, 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 12 (1968) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 15, 19, 21 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Ingarö kyrka (1968 LUKA 12, 1970 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 12 (1968) där kyrkans krubba anges vara ett italienskt arbete inköpt via ateljé Libreria i Stockholm. LUKA 15 (1974) anger kyrkans julkrubba till 1970. Innehavet bekräftas i LUKA 19, 21 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Oscar, Olaus Petri kyrka (ca 1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19, 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 12 (1968) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 15, 19, 21 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Råsunda kyrka (1968 LUKA 24, 1969 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

1968 fick församlingen en krubba av keramiker Lilian Anselm, Stockholm. Denna krubba, ur konstnärinnans egen hand, omfattar de traditionella figurerna i polykromglaserad keramik av ca 40 centimeters höjd. Råsundakrubban utgör ett specialfall av reception, där figurer av två olika konstnärer förenas i en slutlig krubba.

Så skedde här 1998, då stockholmskeramikern M. Löfberg kompletterade krubban med Josef, två herdar, en åsna, tre kameler och fyra får i motsvarande material och storlek. Så framstår denna krubba på sin ursprungliga plats i Råsunda kyrka.

Denna krubba har även varit utrustad med tillhörande ljudanläggning, på så sätt att besökaren kunde starta en uppläsning av julevangeliet, beledsagat av lämplig julmusik.

LUKA 15 anger julkrubbans receptionsår till 1969

Skärholmen, Vandringskyrka (1968 LUKA 12)

I LUKA 12 (1968) beskrivs krubban i kyrkan med kommentaren "Tillverkad av vanlig Tysk typ, i pressad massa, polykrom." Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Vendelsö kyrka (1968 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Tre krubbor omnämns i LUKA 24 (2001). Den första sägs ha recipierat 1968 i Vendelsö kyrka. 1975 uppges julkrubba med ca 20 cm höga figurer i keramik, samt julkrubba med 15 cm höga figurer i cederträ ha inköpts till kyrkan från Katolsk bokhandel i Stockholm. Figurerna sägs vara tillverkade i Israel. För den årliga framställningen svarar vaktmästaren, krubban ställes fram en vecka före julafton och tas ner efter trettonhelgen.

Österåker kyrka (1968 LUKA 12, 1970 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

I LUKA 12 (1968) finns noteringen "1969 ny, 4000 kr, av Hanspeter Christen, Åkersberga".

I LUKA 15 (1974) står det att krubba recipierar i Österåkers kyrka 1970, med kommentaren, "H. Christen". Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Danderyd, Djursholms kapell (1969 LUKA 15, sannolikt 1970 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21)

Enligt svar i LUKA 15 (1974) recipierar en krubba i Djursholms kapell 1969. Denna beskrivs som en krubba av Maj Starck, skulptris och gudstjänstvärd i Danderyd. Om detta är ett fel svar återstår att verifiera.

Krubban i Djursholms kapell utgör en gåva av kyrkoherde Lindörn. Krubban omfattar traditionella figurer av ca 20 centimeters höjd, skurna i olivträ och inköpta i Israel. Krubban som ställes upp andra söndagen i advent och avlägsnas för säsongen efter Trettondag jul, är ännu intakt, och ställes under säsongen upp på sin ursprungliga plats i kapellet.

Danderyd, Petruskyrkan (slutet av 1960-talet LUKA 24, 1969 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Enligt LUKA 15 (1974) recipierade en krubba av Maj Starck, skulptris och gudstjänstvärd i Danderyds kyrka, till Petruskyrkan 1969.

Enligt LUKA 24 (2001) anskaffades till Petruskyrkan en krubba i slutet av 1960-talet. Denna krubba brukades i Petruskyrkan fram till ca 1980 då den flyttades till församlingssalen, under motiveringen att förskolebarnen skulle få en egen julkrubba att samlas kring. 1986 inköpte emellertid församlingen, till en kostnad av ca 2000:-, en ny krubba till kyrkan, ett verk av Älvsjökonstnären och keramikern Fred Forslund. Denna krubba omfattar ca 30 centimeter höga, traditionella figurer i keramik, samt även tillhörande stall i keramik. I likhet med Danderydskyrkans krubba, uppställs även denna krubba julaftonens förmiddag och avlägsnas åter efter trettondagen jul.

Sätra kapellstuga (1969 LUKA 15)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan, med tillägg av kommentaren Maj Starck, skulptris och gudstjänstvärd i Danderyds kyrka. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

S:t Johannes kyrka (1969 LUKA 24, 1974 LUKA 15, 1980 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 21)

Krubba från Sverige med ca 15 cm höga figurer av näver och garn mm. Tillverkade av Vera Häggsäter, krubban är donerad av konstnären till S:t Johannes kyrka. En diakon finns relaterad till anskaffandet av krubban. För krubbans sceneri svara Vera Häggsäter och den ställs fram den 15 dec och tas ner efter Trettondag jul. De vise männen nalkas krubban allt efter

julberättelsen. Enligt ytterligare en LUKA 24 så finns det en krubba till i Johannes, denna beskrivs som följer: Krubba från Polen med ca 50 cm höga figurer i gips. Enligt uppgift är krubban donerad av "Polackerna". För krubbans sceneri svarar "KPM" och den ställs fram den 23 dec och tas ner efter trettondag jul. En icke namngiven präst finns relaterad till anskaffandet av krubban. Svartsrecipierar i LUKA 15, 1974 dock utan årtal. Innehavet av julkrubba bekräftas i LUKA 19 & 21.

Hägersten, Gröndals kyrka (1970 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 21 & 23)

Till Gröndalskyrkan inköptes, via firman Växus i Stockholm, 1970 en italiensk krubba i polykromt målat plastmaterial med traditionella figurer av ca 20 centimeters höjd, sannolikt tillverkad på sent 1960-tal. Denna krubba flyttades 1999 till barn- och ungdomsvåningen, då en större krubba anskaffades och uppställdes i kyrksalen. Innehavet bekräftas i LUKA 15, 21 & 23.

Bergshamra, Löftets kyrka (ca 1970 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 21)

Svartsdebuterar i LUKA 24 under Solna, med uppgift om att krubba, donerad av församlingsbo recipierar i kyrkan på 1970-talet. Två krubbor omnämnes recipiera på 1970-talet, en med utförande i bränd lera samt en som omnämnes till sitt utförande med "sått" gräs. Innehavet bekräftas i LUKA 15, 19 & 21.

Nämdö kyrka (1970 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svartsdebuterar i LUKA 15, varav framgår att kyrkan innehar julkrubba 1970 samt att denna är inköpt via firma Libraria i Stockholm. Innehav av julkrubba bekräftas i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Färingsö, Sång kyrka (1970 LUKA 24, 1972 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

1970 inköptes från Libraria i Stockholm till Sång kyrka en julkrubba, omfattande de traditionella figurerna av 25 centimeters höjd i skuret trä. LUKA 15 anger reception av julkrubba från Palestina 1972. Samma år uppställdes den i Sång kyrka. Innehavet bekräftas i LUKA 19, 21 & 23.

Tyresö, Bollmoradalens kyrka (1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21 & 23)

Svartsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan, med kommentaren Gudrun Pierre och året 1973. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 21 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Tyresö, Gode Herdens kapell (1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kapellet LUKA 21)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kapellet, och med kommentaren Gudrun Pierre och året 1973. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 21. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Västerleds, S:ta Birgitta kyrka (1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med svaret Birger Frohm. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 19, 21 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Tyresö kyrka (1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15, där krubba tillverkad av Gudrun Pierre, uppges recipiera 1973, innehav av krubba i kyrkan bekräftas i LUKA 19, 21 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Västerleds kyrka (1973 LUKA 15 jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) att kyrkan innehar en julkrubba tillverkad av Birger Frohm 1973. LUKA 19, 21 & 23 bekräftar kyrkans innehav av julkrubba. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Solna, Bergshamra kyrka (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 21)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 129 & 21. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Ekerö kyrka (ca 1974 LUKA 15, 1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

Svarsrecipierar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Enligt LUKA 24 (2001) recipierar en julkrubba i kyrkan 1975. Den består av traditionella figurer ca 20 cm höga, i gips. Krubban är tillverkad av skulptör Wive Larsson i Ekerö. Krubban är donerad av Ekerö kyrkliga sällskap för en summa av 10 000 kr. För krubbans sceneri svarar Wive Larsson och Hakon Carlsström, Ekerö. För den årliga framställningen svarar diakonissa och vaktmästaren. Krubban ställes fram till säsongen den 22–23 dec och tas ner

direkt efter trettondagshelgen. De tre vise männen nalkas krubban fram till trettondagen.

Gustavsberg (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

I LUKA 15 (1974) återfinns kommentaren ”Tillverkas i lera varje år, av elever i barnens kyrkotimme.” Innehavet bekräftas i LUKA 19 & 23 (den senare 1995). Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Vantör, Hagsätra kapell (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kapellet LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kapellet och med kommentaren angående tillverkare ”ingen aning”. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Hässelbygårds kapell (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kapellet LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kapellet. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 19. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Hässelbystrands kyrka (1974 LUKA 15 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

Svarsdebuterar LUKA 15, 1974 där julkrubba inköpt via A.B Libraria i Stockholm bekräftas. I LUKA 24 samsvarar Hässelbystrand och Hässelby villastad utan att närmare precisera relationerna mellan dessa senaste julkrubbor och aktuell kyrka. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Tumba, Lida kyrka (1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan med kommentaren “ från Betlehem”. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Lidingö kyrka (ca 1974 LUKA 15, 1978 LUKA 24 jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan, vilket torde betyda att krubban är ungefär från det årtalet. Då övriga frågor lämnats obesvarade återstår vidare dokumentationen att fastställa. Enligt LUKA 24

(2001) donerade Södra kyrkokretsen till Lidingö kyrka en krubba 1978, tillverkad av Birger Frohm. Denna krubba har alltsedan dess, vid 1900 talets utgång, under säsongen sin ursprungliga plats i Lidingö kyrka.

Hägersten, S:t Sigfrids kyrka (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 21. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Huddinge, Segeltorps kyrka (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 21 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Skärholmens kyrka (ca 1974 LUKA 15, 1976 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

I LUKA 15 (1974) uppger Skärholmens kyrka ha recipierat en krubba, med kommentaren ”inköpta från Assisi och Betlehem”. Svarar i LUKA 24 under Skärholmen, där krubba inhandlad i Gamla stan i Stockholm uppges recipiera i Skärholmens kyrka 1976. Krubba med traditionella 15 cm höga figurer i trä. Tillverkade i Italien. Krubban är inskaffad av präst och församling. För krubbans årliga framställning svarar barntimmarna. Den ställes fram dagen före julafton.

Solna kyrka (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974), där julkrubba i kyrka bekräftas, vilket ytterligare bestyrkes i LUKA 19, 21 & 23 (den senare 1995). Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Täby, Tibble kyrka (ca 1974 LUKA 15, 1978 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 21)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Enligt LUKA 24 (2001) inskaffades till Tibble kyrka 1978 genom kyrkorådets försorg en krubba omfattande traditionella figurer i polykrom gips av ca 30 centimeters höjd. Krubban som alltsedan 1978 under säsongen, ännu vid 1900-talets utgång innehar sin ursprungliga plats i kyrkorummet, ställes fram och handhas av kyrkans förskola.

Trångsund, Tacksägelsekyrkan (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

Kyrkan som invigdes 1957 svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) där julkrubba i kyrkan bekräftas. Innehavet bekräftas i LUKA 19, 21 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Tumba kyrka (1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) där det anges att julkrubba från Betlehem reciperar i kyrkan 1974. Innehavet bekräftas i LUKA 19, 21 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Ulriksdals slottskapell (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kapellet LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kapellet. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 19. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Vaxholms kyrka (ca 1974 LUKA 15, 1987 LUKA 24, jasvar i julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974), där julkrubba som gåva av okänt ursprung bekräftas i kyrkan 1974. Enligt LUKA 24 inköpte församlingen 1987 en julkrubba av okänt ursprung, figurerna är av ca 20 cm höjd och av blandade material, trä, plast och keramik. Denna krubba är alljämnt i bruk i kyrkorummet. Av två krubbor i församlingens ägo är båda ännu i bruk vid 1900 talets utgång. Med ledning av uppgifterna av sammansättningen av figurer i olika material i 1987 beskrivna krubba kan det med sannolika skäl antagas att denna inte är ursprunglig, möjligen ingår här reminiscenser av kyrkans ursprungliga julkrubba. (1987 LUKA 24)

1987 inköpte församlingen en julkrubba av nu okänt ursprung. Figurerna är av ca 20 centimeters höjd och av blandade material i plast, trä och keramik. Denna krubba är alltjämt vid 1900-talets utgång i bruk på ursprunglig plats i kyrkorummet. Av 2 krubbor i församlingens ägo på 1900-talet är båda i bruk ännu vid 1900-talets utgång. Med ledning av uppgifterna om sammansättningen av figurer i skiftande material i 1987 års, här beskrivna krubba, kan det med sannolika skäl antagas att denna inte är ursprunglig. Innehavet bekräftas i LUKA 19, 21 & 23.

Österhaninge kyrka (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan, vilket bör betyda att en krubba recipierat i Österhaninge kyrka ca 1974. Innehavet bekräftas ytterligare i LUKA 19, 21 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Färingsö, Skå kyrka (1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

1975 inköpte Skå församling en krubba omfattande traditionella figurer av ca 15 centimeters höjd, skurna i trä av träsnidare Ivan Bergman från Skå. Utöver de traditionella figurerna förekommer även en elefant, en häst och tre smådjur. Alltsedan krubban 1975 första gången uppställdes i Skå kyrka, har den ännu vid 1900-talets utgång under säsongen, sin ursprungliga plats i kyrkorummet.

Danderyd, Sättraängskyrkan, i ett stall vid Sättra prästgård (1975–1980 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21 & 23)

Alltsedan slutet av 1970-talet skapades genom präst och församlingsbor, med familjer samt föreningen Sättra prästgårds frivilliga, en julkrubba av naturlig storlek i ett prästgårdsstall vid Sättraängskyrkan och Sättra prästgård. Figurerna är uppförda genom skyltdockor i naturlig storlek i och kring stallet. De traditionella figurerna ingår, höjd inom parentes, som: Jesusbarn, liggande (55 cm), Maria, sittande (145 cm), Josef (180 cm), Ung herde (150 cm), Herde (180 cm), Vis man I (180 cm), Vis man II (180 cm), Vis man III, knäböjande (135 cm) Åsna (90 cm), Oxhuvudsfigur ingår även i installationen. Denna krubba uppställs, under säsongen, på denna, ursprungliga, plats alltsedan slutet av 1970-talet och ännu vid 1900-talets utgång. Den är naturligtvis belyst.

Krubban utgör ett exempel på hur ett visst kyrkorum kan referera till en egen krubba för kyrkan, utan att denna (rimligen) behöver finnas inne i själva kyrkorummet. Så t.ex. ingår krubban som ett liturgiskt inslag i Julnattsmässan, då alla tågar ut ur kyrkan med tända ljus, öppnar stalldörrarna och sjunger sv. ps. 121, "När juldagsmorgon glimmar, jag vill till stallet gå..."²⁵

Bredängs kyrka (1976 LUKA 24)

I LUKA 12 (1968) finns kommentaren "inte ännu" till ett nejsvar. Svarar i LUKA 24 under Skärholmen, där krubba inhandlad i Gamla stan i Stockholm uppges recipiera i Bredängs kyrka 1976. Krubba med traditionella 15 cm höga figurer i trä. Tillverkade i Italien. Krubban är inskaffad av präst och församling. För krubbans årliga framställning svarar barntimmarna. Den ställes fram dagen före julafton.

Sättra kyrka (1976 LUKA 24)

Svarar i LUKA 24 under Skärholmen, där krubba inhandlad i Gamla stan i Stockholm uppges recipiera i Sättra kyrka 1976. Krubba med traditionella 15

cm höga figurer i trä. Tillverkade i Italien. Krubban är inskaffad av präst och församling. För krubbans årliga framställning svarar barntimmarna. Den ställes fram dagen före julafton.

Vårbergs kyrka (1976 LUKA 24)

Svarar i LUKA 24 under Skärholmen, där krubba inhandlad i Gamla stan i Stockholm uppges recipiera i Vårbergs kyrka 1976. Krubba med traditionella 15 cm höga figurer i trä. Tillverkade i Italien. Krubban är inskaffad av präst och församling. För krubbans årliga framställning svarar barntimmarna. Den ställes fram dagen före julafton.

S:t Matteus kyrka (1978 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

1978 inköpte församlingen en krubba omfattande traditionella figurer i trä av ca 20 centimeters höjd. Tillverkade av Birger Frohm. I krubban ingår fem herdar: knästående, stående med lamm i famnen, med säckpipa, med hatt i händerna, samt med väska. Frohm har utformat hela den ca 2,5 m² stora installationen vilken alltsedan 1978 under säsongen innehåller sin ursprungliga plats i kyrkorummet.

Adolf Fredriks kyrka (1979 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

Som en förenande länk mellan kristna av olika kulturer och världsdelar framstår krubban i Adolf Fredriks kyrka. Krubban, som är en gåva från Ambassadör Fredrik Hedins syster, Karin Hedin, är skuren i ebenholts i Kakondestammen i Tanzania och omfattar traditionella figurer av ca 25 centimeters höjd, med afrikanskt formspråk.

Vi läser ur Karin Hedins gåvobrev:

”Till Adolf Fredriks Kyrka och Församling överlämnar jag härmed som gåva en julkrubba omfattande femton figurer snidade av Kakondestammen i Tanzania. Om denna stam berättar min bror, Sven Fredrik Hedin, följande:

Kakonde är en folkstam som lever på båda sidor om gränsen mellan Tanzania och Moçambique. De talar ett bantuspråk. Huvudnäringen är jordbruk – sorgum och cassava odlas. Jakt är också viktigt som inkomstkälla. Många kakonde har emigrerat till andra delar av Östafrikas kust. Mångguderier och brudköp är vanliga. Hövdingeskapet går i arv till äldste sonen. Varje by är en självständig enhet. Det arabiska inflytandet är starkt. I barndomen brukar man rista in mönster på kinder och i bland även i pannan, vilka sedan sitter kvar hela livet. Kakonde är mycket kända för sin utomordentliga skicklighet i träsnideri.

Det sägs om dem, att när de tar ett trästycke i handen vet de inte vad det slutliga resultatet av mödan med snidaryxa, mejsel och kniv skall bli.

Det är också genom min bror Sven Fredrik Hedin som jag förvärvat denna julkrubba, som han inköpt under sin tid som ambassadör i Tanzania.

Stockholm den 9 okt. 1979. Karin Hedin.”²⁶

Alltsedan 1979 har denna krubba under säsongen uppställts på sin ursprungliga plats i Adolf Fredriks kyrka, där den ännu vid 1900-talets utgång är i bruk. Se även 5.1 Lunds stift: Hjärnarp kyrka, 1970, där likaså en motsvarande julkrubba utgör ett träarbete från Kakonde stammen i Tanzania.

Lidingö, Bodals kapell (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kapellet LUKA 21)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kapellet. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 21. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Finska kyrkan (ca 1980 LUKA 19, 1990 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, denna äldre krubba återstår dock att dokumentera. I LUKA 24 (2001) beskrivs en krubba med traditionella ca 30 cm höga figurer i tyg. Ledaren i barnverksamheten har tillverkat figurerna. Krubban är donerad av barnverksamheten i församlingen, och de står även för tillverkningen av krubbans sceneri. För den årliga framställningen svarar vaktmästaren tillsammans med de nya ledarna för barnverksamheten. Krubban ställes upp den 1/12 och tas ner den 7/1. I LUKA 24 finns det omnämnt en äldre krubba dock utan beskrivning. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 21 & 23.

Sundbyberg, Fredens kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 21. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Fresta kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) då julkrubba i kyrka bekräftas, vilket vidare bestyrkes i LUKA 21 & 23 (den senare 1995). Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Råsunda, Hagalundskyrkan (ca 1980 LUKA 19, 1989 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21 & 23)

I LUKA 19 (1980) svarsdebuterar Hagalundskyrkan med jasvar till julkrubba i kyrkan. Denna äldre krubba återstår dock att dokumentera.

1989 inköptes krubban genom kyrkorådet via firma Weibulls i Stockholm. Krubban omfattar traditionella figurer av ca 15 centimeters höjd i polykrom plastmassa av italiensk tillverkning. Krubban flyttades från sin ursprungliga plats bak i kyrkan fram till koret 1995, för att få en mera framträdande plats. Med undantag för en komplettering med tre lamm, inhandlade av en kyrkvård via firma Weibulls 1998 är krubban i ursprungligt skick och ännu i bruk i kyrkan vid 1900-talets utgång.

Hammarby kyrka (ca 1980 LUKA 19, 1994 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Denna äldre krubba återstår att dokumentera.

1994 inköpte församlingen julkrubba av keramiker Ulla Frick i Billinge. Figurerna i polykrom keramik är ca 20 centimeter höga och innefattar, utöver de traditionella figurerna, även Marie bebådelse, Marias besök hos Elisabeth, Skattskrivningen, De vise männen hos Herodes, Herdarna och ängeln, Stallet, Simeon och Hanna i templet, Herodes gossemord samt flykten till Egypten. Priset var 10 000 kronor. Den ca 8 kvadratmeter stora installationen har alltsedan 1994 och ännu vid 1900-talets slut haft sin ursprungliga plats i Hammarby kyrka.

Församlingen innehar även såväl påskbord som scener ur Jesu liv av Ulla Frick, i samma utförande som julkrubban.

Järfälla, Jakobssalen (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i salen. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i salen.

Österhaninge, Jordbo kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 21 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Järfälla kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 21 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Kista kyrka (Ca 1980 LUKA 19, 1988 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21 & 23)

Krubban i Kista kyrka donerades 1988 av Hans Alvé, från församlingen, som förvärvat krubban från Israel, där den är tillverkad med traditionella figurer av ca 30 centimeters höjd, skurna i olivträ. Krubban i ännu intakt skick är alltsedan 1988, ännu vid 1900-talets utgång, under säsongen, i bruk på ursprunglig plats i kyrkan. Av två rapporterade krubbor i församlingens ägo under 1900-talet noteras i LUKA 24 att "Den första användes ej. Den är så trasig." Denna krubba kan vara den som enbart omnämnes med ett jasvar i LUKA 19 (1980). Innehavet bekräftas i LUKA 21 & 23.

Kårsta kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) då julkrubba i kyrka bekräftas. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Sundbyberg, Lilla Alby kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 21 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Sundbyberg, Lötsjö kapell (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Bromma, Mariehälls kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Matteus, Mikael's kapell (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Nacka kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) då julkrubba i kyrka bekräftas, vilket vidare styrks i LUKA 21 & 23 (den senare 1995). Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Orkesta kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Innehavet bekräftas ytterligare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Ornö kyrka (ca 1980 LUKA 19 jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980), då julkrubba i kyrka bekräftas, vilket vidare bestyrkes i LUKA 21 & 23 (den senare 1995). Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Bromma, Riksbykyrkan (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Lidingö, Rudboda kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 21. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Djurö, Runmarö kapell (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Djurö, Sandhamns kapell (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Järfälla, S:t Lukas kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 21 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Segeltorps kyrka (S:t Mikaels kapell) (1980 LUKA 24, 1997 LUKA 24)

1980 inköpte församlingen en krubba från firma Verbum i Stockholm, omfattande traditionella figurer av ca 15 centimeters höjd. Material och tillverkning har ej uppgivits, trots påminnelseförfrågan. Krubban uppställs inför säsongen till kyrksöndagen vid eller efter Lucia, och avlägsnas efter Kyndelsmässodagen. Sedan 1980 har denna krubba inför säsongen intagit sin ursprungliga plats i kyrkan ännu vid 1900-talets utgång. Enligt LUKA 24 tillkommer 1997 en julkrubba med ca 10 cm höga traditionella figurer i målat trä från Sverige och Israel. Det är en blandning av gamla och nya figurer. Krubbans sceneri är tillverkat av kartong och gipsbandage format som en grotta, tillverkat av präst och förskolelärare. En församlingspedagog är relaterad till anskaffandet av krubban. För den årliga framställningen svarar präst och förskollärare. Krubban ställs fram vecka 50 och tas ner efter kyndelsmässodagen. Landskapet byggs upp med jord sand mossor och växter (i en rostfri låda) både till jul och påsk.

Tumba, Ängskyrkan (Broängskyrkan)(samarbetskyrka med EFS) (ca 1980 LUKA 19, 1982 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21 & 23)

1982 donerade Britt Guldbrandzén en krubba, anskaffad genom firma Libraria i Stockholm, till den tidigare Broängskyrkan. Denna krubba flyttade med övriga verksamheten till den nybyggda Ängskyrkan 1983, där den ännu vid 1900 talets utgång under säsongen intar sin sedan dess ursprungliga plats. Krubban är mycket omfattande, förutom traditionella figurer ingår bl.a. en slav och flera smådjur. Krubban är tillverkad av keramiklera och med stående figurer av ca 20 centimeters höjd.

Viksjö kyrka (ca 1980 LUKA 19, 1996 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med att bekräfta julkrubba i kyrka. I LUKA 24 omnämnes en äldre krubba med små tygklädda figurer som togs ur bruk 1996, samt en nyare krubba med ca 30 cm höga figurer i polykrom keramik tillverkad av keramiker Ulla Frick, Billinge, i bruk 1996. Innehavet bekräftas i LUKA 23.

Össeby-Garn kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) då julkrubba i kyrka bekräftas. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Järfälla, Barkarby kyrka (1984 LUKA 24)

1984 införskaffades en julkrubba av församlingen, sannolikt via den svenska firman Gospelcentrum. Krubban omfattar traditionella figurer av cirka 20 centimeters höjd i gips och plastmaterial. Krubban har sedan 1984 ännu vid 1900-talets utgång sin ursprungliga plats i kyrkan under säsongen. Installationens totalutförande tillskrives nu framlidne Sven Karlsson, från församlingen. LUKA 24 anger 3 stycken krubbor, varav 2 stycken, ej beskrivna, som tillhör förskolan.

Fisksätra kyrka (1984 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 24 som uppger reception av julkrubba i kyrkan till 1984, då krubban med ca 20 cm höga figurer i plastmaterial inköptes från firma Weibulls i Stockholm. Innehavet bekräftas i LUKA 21 & 23.

Kista, Akalla kyrka (ca 1986 LUKA 21, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 21 (1986) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Nacka, Danvikshems kyrka (ca 1986 LUKA 21)

Svarsdebuterar i LUKA 21 (1986) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Lövö, Drottningholms slottskapell (ca 1986 LUKA 21, jasvar till julkrubba i kapellet LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 21 (1986) med jasvar till julkrubba i kapellet. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Ekerö, Ekebybergs kyrka (ca 1986 LUKA 21, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 21 (1986) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Bromma, Famnens kyrka (ca 1986 LUKA 21)

Svarsdebuterar i LUKA 21 (1986) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Botkyrka, Fittja kyrksal (ca 1986 LUKA 21)

Svarsdebuterar i LUKA 21 (1986) med jasvar till julkrubba i kyrksalen. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrksalen.

Flemingsbergs kyrka (ca 1986 LUKA 21, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 21 (1986) med att bekräfta julkrubba i kyrka. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Österåker/Östra Ryd, Garnsvikens kapell (ca 1986 LUKA 21)

Svarsdebuterar i LUKA 21 (1986) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Färingsö, Hilleshögs kyrka (ca 1986 LUKA 21, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 21 (1986) där julkrubba bekräftas i kyrkan. Innehavet bekräftas även i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Ljusterö kyrka (ca 1986 LUKA 21, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 21 (1986) där julkrubba i kyrka bekräftas, vilket ytterligare bestyrks i LUKA 23 (1995). Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Möja kyrka (ca 1986 LUKA 21, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 21 (1986) där julkrubba i kyrka bekräftas, vilket ytterligare bestyrks i LUKA 23 (1995). Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Botkyrka, Norsborgs kyrka (ca 1986 LUKA 21)

Svarsdebuterar i LUKA 21 (1986) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Danderyd, Stocksunds kyrka (ca 1986 LUKA 21)

Svarsdebuterar i LUKA 21 (1986) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Sånga, Timmermannens kapell (ca 1986 LUKA 21)

Svarsdebuterar i LUKA 21 (1986) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Utö kyrka (ca 1986 LUKA 21, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 21 (1986) där julkrubba i kyrka bekräftas, vilket ytterligare bestyrks i LUKA 23 (1995). Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Hammarby, Vilunda kyrka (ca 1986 LUKA 21)

Svarsdebuterar i LUKA 21 (1986) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Huddinge, Vårbygårds kyrka (ca 1986 LUKA 21, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 21 (1986) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Trångsund, Mariakyrkan i Skogås (1987 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Samma år som Mariakyrkan i Skogås invigdes, 1987, anskaffade församlingen denna krubba till kyrkan via firma Libraria, Ersta i Stockholm, där priset då uppgick till 12 165 kronor. Krubban omfattar traditionella figurer av ca 20 centimeters höjd, skurna i trä och av italiensk tillverkning. Bland figurerna ingår även en elefant. Krubban har alltsedan 1987 ännu vid 1900 talets utgång sin ursprungliga plats i kyrkan. Av tre rapporterade krubbor under 1900-talet i Trångsunds församling kvarstår enligt svar i LUKA 24 ännu två stycken.

Täby, Gribbylunds kapell (1990 LUKA 24)

1990 tillverkade distriktets syförening denna julkrubba i keramiklera med figurer av ca 15 centimeters höjd. Alltsedan 1990 har krubban haft sin traditionella plats i kapellet

Tyska S:ta Gertrud församling, Tyska kyrkan (1991 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

I LUKA 24 (2001) beskrivs en krubba med traditionella figurer i ca 69 cm höjd i gips, tillverkade av J.Mormann, Widenenbrück, Tyskland, som även komponerat krubbans sceneri. För den årliga framställningen svarar fastighetsskötare och församlingssyster. Den ställes fram 1 advent och tas ner efter trettondagen. Se även kap. 2.3 ”Vägen mot julkrubbans kyrkliga implementering”.

Stadsmissionen, Bullkyrkan (1992 LUKA 24) bild 6. Se ovan: Stockholms stadsmission, 1915.

Nacka, Alta kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Skarpnäck, Bagarmossens kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Tyresö, Bollmora begravningskapell (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Dalarö kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23, (1995) med att bekräfta julkrubba i kyrka. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Eds kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med att bekräfta julkrubba i kyrka. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Brännkyrka, Fruängens kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Frösunda kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med att bekräfta julkrubba i kyrka. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Enskede, Kyrka i Globen city (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Jakobsberg, Maria kyrka (ca 1995 LUKA 23, 1998 LUKA 24)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med att bekräfta julkrubba i kyrka. I LUKA 24 bekräftas innehav av en äldre ej beskriven julkrubba, samt ytterligare en krubba med ca 40 cm höga figurer i trä och textil, tillverkad 1998 av Elisabeth Lundvall, Söderhamn.

Markims kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med att bekräfta julkrubba i kyrka. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Vaxholm, Resarö kapell (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Roslags-Kulla kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Sollentuna, Silverdal begravningskapell (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Värmdö, Sjölidens kapell (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Skarpnäckssalen (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i salen. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i salen.

Saltsjöbaden, Skogsö kapell (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i salen.

Stora Sköndal kyrka (1995 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

I LUKA 24 (2001) beskrivs en julkrubba med traditionella figurer i ca 20 cm i målat gips och keramik, av blandat ursprung. Krubban är donerad av ”Många trogna Sköndalare”. Diakon och församlingsbor finns relaterade till anskaffandet. För den årliga framställningen svarar krubbkommittén. Den ställes fram den 12/12 inför Lucia och tas ner efter trettondagen. Se även kap. 2.3 ”Vägen mot julkrubbans kyrkliga implementering”.

Tyresö, Trollbäckens kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Vaxholm, Vrångsunds slottskapell (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Brännkyrka, Västertorps kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Åkersberga kyrka (ca 1995 LUKA 23, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 24 under Östra Ryds kyrka)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Svarar i LUKA 24 under Ryds kyrka, där två äldre odaterade julkrubbor bekräftas, varav en av trä med ca 10 cm höga figurer.

Östra Ryd, Åkersberga kapell (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Enskede, Årsta kyrksal, (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrksalen. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrksalen.

Ersta kyrka (1996 LUKA 24) (Bild 6)

Krubba med traditionella figurer av ca 23 cm höjd i blandade material, tillverkade i Tyskland. Krubban är donerad av Antonia Borg, sjökaptenshustru. För krubbans sceneri svarar några diakonissor med hjälp utav hantverkare. För den årliga framställningen svarar några diakonissor med medhjälpare (i regel 5 personer). Den ställes fram omkring den 10/12 och tas ner omkring den 7/1. Det finns ett vatten spel som porlar vid stallet. Se även kap. 2.3 "Vägen mot julkrubbans kyrkliga implementering.

3.2 Spridningskartor för Stockholms stift

Tillkomna krubbor i Stockholms stift 1920-talet

Innerstad: Hjorthagen, Sofia, Högalid.

Stiftet i övrigt: -

Totalt: 3

Tillkomna krubbor i Stockholms stift 1930-talet:

Innerstad: Katarina, Stockholms domkyrka Storkyrkan.

Stiftet i övrigt: Saltsjöbaden, Hässelby villastad.

Totalt: $3+4=7$

Tillkomna krubbor i Stockholms stift 1940-talet:

Innerstad: Hedvig Eleonora.

Stiftet i övrigt: Djurö, Muskö, Brännkyrka.

Totalt: $7+4= 11$

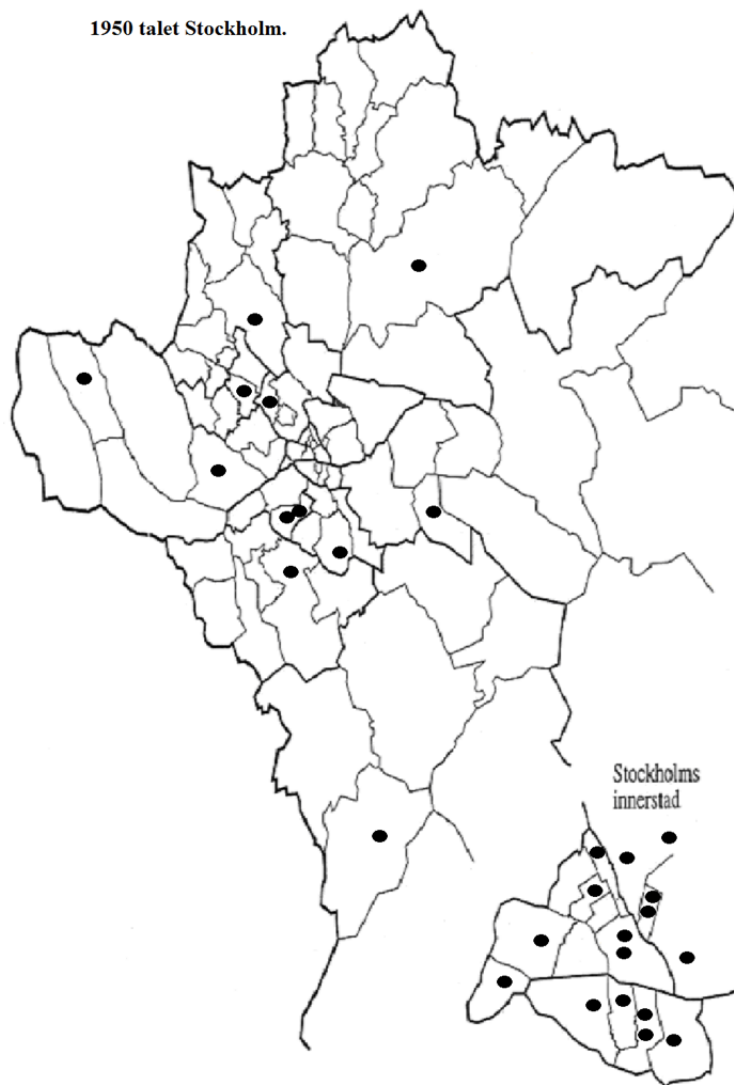

Tillkomna krubbor i Stockholms stift 1950-talet

Innerstad: Oscar, S:t Göran, S:ta Maria Magdalena, S:t Johannes Stefan, Allhelgona, Engelbrekt, Essinge, Kungsholm (Ulrika Eleonora), S:t Jakob, Gustav Vasa.

Stiftet i övrigt: Sollentuna, Lovö, Huddinge, Spånga (Konstfack), Sundbyberg, Farsta (söderled), Munsö.

Totalt: 11 + 17 = 28

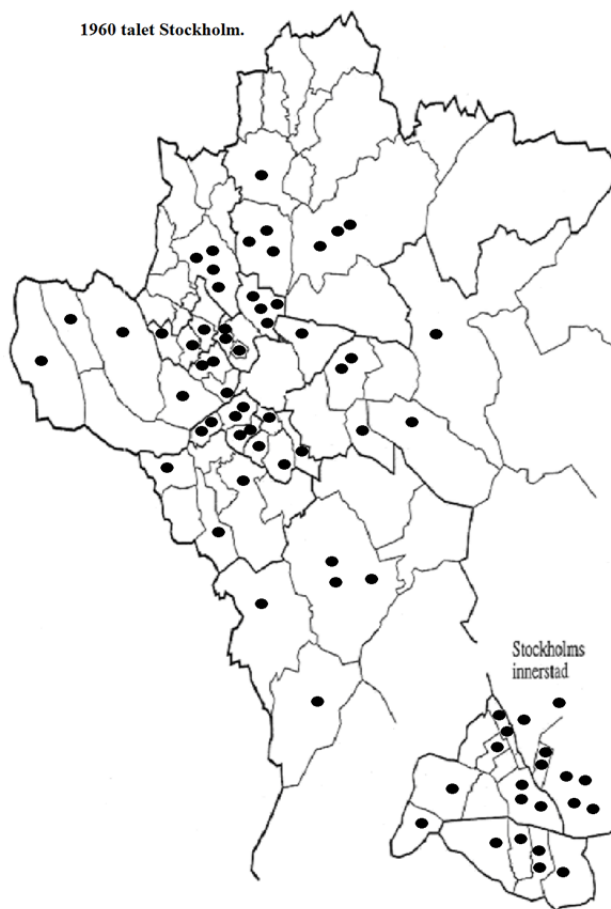

Tillkomna krubbor i Stockholms stift 1960-talet:

Innerstad: S:ta Clara, Oscars Djurgårdskyrkan, Oscars Gustav Adolf, Oscars Olaus Petri, S:t Johannes.

Stiftet i övrigt: Duvbo, Färingsö (Färentuna), Skarpnäck Marcus, Sollentuna S:t Erik, Tullinge, Lidingö Bredvik, Adelsö, Handen S:t Eskil, Hägersten Mälarhöjden, Hässelby, Vallentuna, Österhaninge S:t Gertrud, Edsberg, Hägersten Uppenbarelse, Sollentuna Kummelby, Västerled S:t Ansgar, Boo kapell, Boo kyrka, Bromma, Bromma Ängby, Vantör, Danderyd Maria, Värmdö, Täby, Täby Näsbypark, Täby S:t Olof, Vällingby S:t Tomas, Västerhaninge, Östra Ryd, Botkyrka, Danderyd, Enskede, Ingarö, Råsunda, Skärholmens Vandrings, Vendelsö, Österåker, Danderyds Djurholm, Danderyds Petrus, Sättra kapell stuga.

Totalt: 28 + 45 = 73

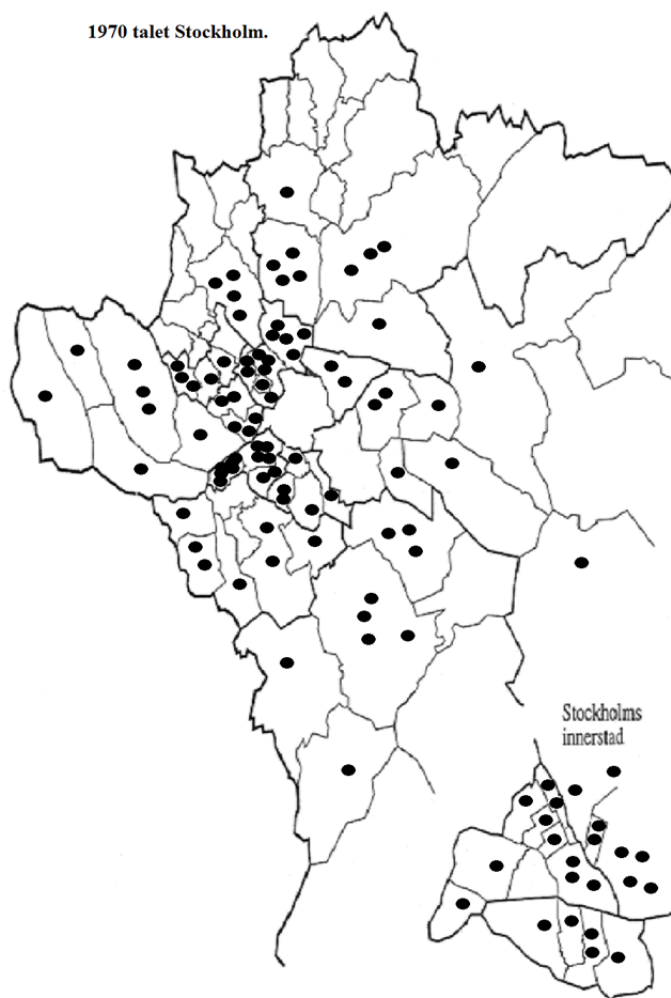

Tillkomna krubbor i Stockholms stift 1970-talet.

Innerstad: S:t Matteus, Adolf Fredrik.

Stiftet i övrigt: Bergshamra Löftet, Färingsö Sång, Hägerstens Gröndals, Nämndö, Tyresö, Tyresö Bollmoradalen, Tyresö Gode herden, Västerled, Västerled S:t Birgitta, Ekerö, Gustavsberg, Huddinge Segeltorp, Hägerstens S:t Sigfrid, Hässelbygård, Hässelbystrand, Lidingö, Skärholmen, Solna, Solna Bergshamra, Trångsund Tacksägelse, Tumba, Tumba Lida, Täbys Tibble, Ulriksdals slott, Vantörs Hagsätra, Vaxholm, Österhaninge, Danderyd Sätträäng, Färingsö Skå, Bredäng, Sättra, Vårberg.

Totalt: 73+34= 107

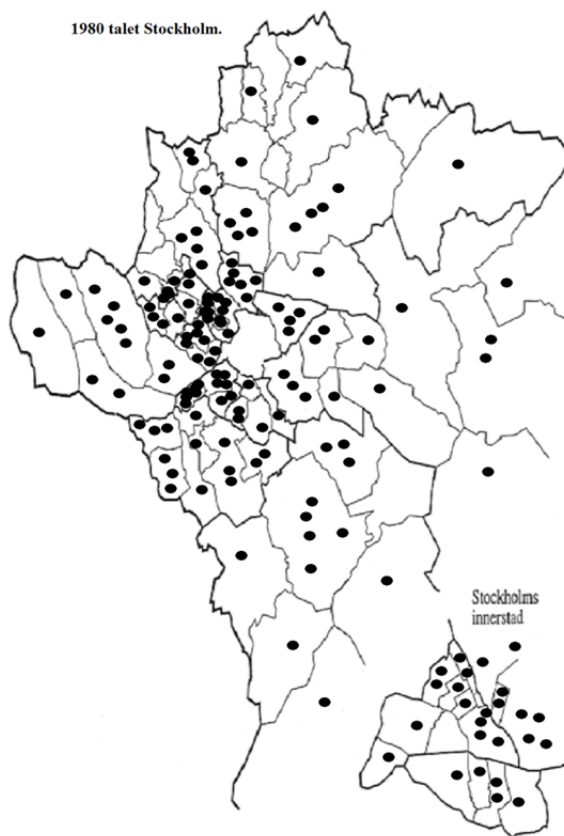

Tillkomna krubbor i Stockholms stift 1980-talet:

Innerstad: Finska, Matteus Mikael.

Stiftet i övrigt: Bromma Mariehäll, Bromma Riksby, Djurö Romare, Djurö Sandhamn, Fresta, Hammarby, Järfälla, Järfälla Jakobssalen, Järfälla S:t Lukas, Kista, Kårsta, Lidingö Rudboda, Lidingö Bodal, Nacka, Orkestad, Ornö, Råsunda Hagalund, Segeltorp (S:t Mikael), Sundbyberg Freden, Sundbyberg Lilla Alby, Sundbyberg Lötsjö, Tumba Äng, Viksjö, Össeby-Garn, Österhaninge Jordbo, Fisksätra, Järfälla Barkarby, Botkyrka Fittja, Botkyrka Norsborg, Bromma Famnen, Danderyd Stocksund, Ekerö Ekebyberg, Flemingsberg, Färingsö Hilleshög, Hammarby Villunda, Huddinge Vårby gård, Kista Akalla, Ljusterö, Lovö Drottningholm, Möja, Nacka Danvikshem, Sånga Timmermannen, Utö, Österåker Garnsviken, Trångsund Maria i Skogås.

Totalt: $107 + 47 = 154$

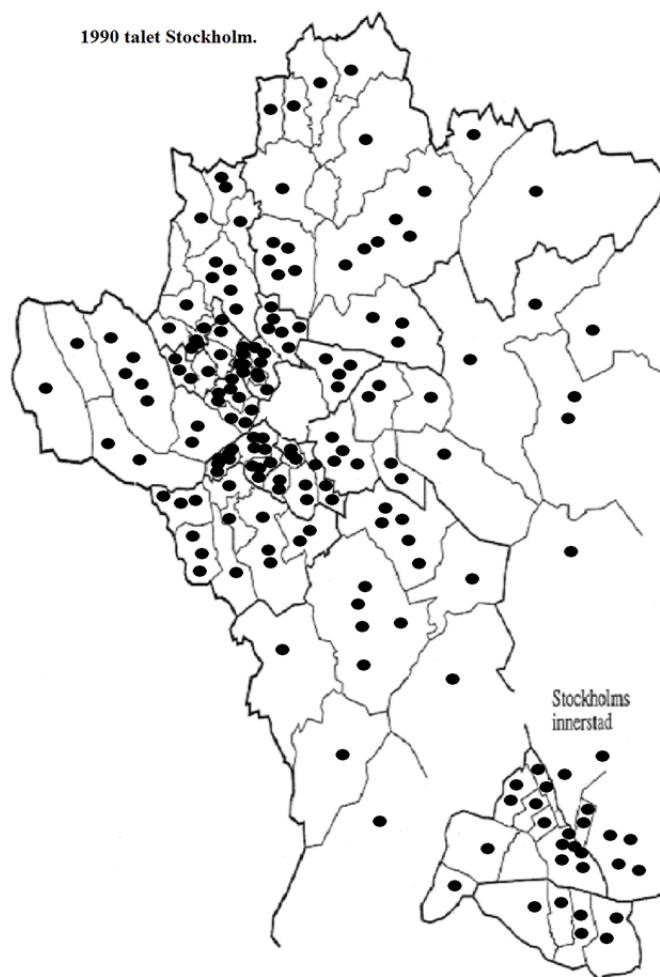

Tillkomna krubbor i Stockholms stift 1990-talet:

Innerstad: Tyska S:ta Gertrud, Stads missionens Bullkyrka, Ersta.

Stiftet i övrigt: Täby Gribbbylund, Brännkyrka Fru Ängen, Brännkyrka, Väster Torp, Dalarö, Ed, Enskede kyrkan i Globen city, Enskede Årsta kyrksal, Frösunda, Jakobsbergs Maria, Markim, Nacka Alta, Roslags-Kulla, Saltsjöbaden Skogsö, Skrapnäck Bagarmossen, Skarpnäckssalen, Sollentuna Silverdalen, Stora Sköndal, Tyresö Bollmoradalens begravningskapell, Tyresö Trollbäcken, Vaxholm Resarö, Vaxholm Vrångsunds slottskapell, Värmdö Sjölidén, Åkersberga, Östra Ryds Åkersberga kapell.

Totalt: $154 + 27 = 181$

3.3 Kyrkoreception av julkrubborna i bokstavsordning

Adelsö	1962
Adolf Fredriks	1979
Allhelgona	1952
Bergshamra, Löftets	1970
Boo kapell	1964
Boo kyrka	1964
Botkyrka	1968
Botkyrka, Fittja	1986
Botkyrka, Norsborg	1986
Bredäng	1976
Bromma	1964
Bromma, Famnen	1986
Bromma, Mariehäll	1980
Bromma, Riksby	1980
Bromma, Ängby	1964
Brännkyrka	1943
Brännkyrka, Fruängen	1995
Brännkyrka, Väster Torp	1995
Dalarö	1995
Danderyd	1968
Danderyd, Maria	1965
Danderyd, Djursholm	1969
Danderyd, Petrus	1969
Danderyd, Stocksund	1986
Danderyd, Sättraäng	1975
Djurö	1942
Djurö, Romare	1980
Djurö, Sandhamn	1980
Duvbo	1960

Eds	1995
Edsberg	1963
Ekerö	1974
Ekerö, Ekebyberg	1986
Engelbrekt	1952
Enskede	1968
Enskede, kyrkan i Globen city	1995
Enskede, Årsta kyrksal	1995
Ersta	1996
Essinge	1954
Farsta (Söderled)	1958
Finska	1980
Fisksätra	1984
Flemingsberg	1986
Fresta	1980
Frösunda	1995
Färingsö (Färentuna)	1960
Färingsö, Sångå	1970
Färingsö, Hillehögs	1986
Färingsös, Skå	1975
Gustav Vasa	1958
Gustavsberg	1974
Hammarby	1980
Hammarby, Villunda	1986
Handen, S:t Eskils	1962
Hedvig Eleonora	1944
Hjorthagen	1923
Huddinge	1955
Huddinge, Segeltorp	1974
Huddinge, Vårby gårds	1986
Hägersten, Gröndals	1970
Hägersten, Mälarhöjdens	1962
Hägerstens, S:t Sigfrid	1974

Hägersten, Uppenbarelse	1963
Hässelby	1962
Hässelby villastad	1939
Hässelbygård	1974
Hässelbystrand	1974
Högalid	1926
Ingarö	1968
Jakobsberg, Maria	1995
Järfälla	1980
Järfälla, Jakobssalen	1980
Järfälla, Barkarby	1984
Järfälla, S:t Lukas	1980
Katarina	1937
Kista	1980
Kista, Akalla	1986
Kungsholm (Ulrika Eleonora)	1957
Kårsta	1980
Lidingö	1974
Lidingö, Bredvik	1961
Lidingö, Rudboda	1980
Lidingö, Bodal	1980
Ljusterö	1986
Lövö	1952
Lövös, Drottningholm	1986
Marcus, Skarpnäck	1960
Markim	1995
Munsö	1958
Muskö	1942
Möja	1986
Nacka	1980
Nacka, Alta	1995
Nacka, Danvikshem	1986
Nämdö	1970

Orkestad	1980
Ornö	1980
Oscar	1950
Oscar, Djurgårds	1968
Oscar, Gustav Adolf	1968
Oscar, Olaus Petri	1968
Roslags-Kulla	1995
Råsunda	1968
Råsunda, Hagalund	1980
S:t Görans	1950
S:t Jakob	1957
S:t Johannes	1969
S:t Matteus	1978
Segeltorp (S:t Mikael)	1980
S:ta Clara	1965
S:ta Maria Magdalena	1950
Saltsjöbaden	1936
Saltsjöbaden, Skogsö	1995
Skarpnäck, Bagarmossen	1995
Skarpnäckssalen	1995
Skärholmen	1974
Skärholmen, Vandrings	1968
Sofia	1925
Sollentuna	1950
Sollentuna, S:t Eriks	1960
Sollentuna, Kummelby	1963
Sollentuna, Silverdalen	1995
Solna	1974
Solna Bergshamra	1974
Spånga (konstfack)	1955
Stadsmissionen (Bullkyrkan)	1992
Stefans i S:t Johannes	1950
Stockholms Domkyrka, Storkyrkan	1938
Stora Sköndal	1995

Sundbyberg	1955
Sundbyberg, Freden	1980
Sundbyberg, Lilla Alby	1980
Sundbyberg, Lötsjö	1980
Sånga, Timmermannen	1986
Sätra	1976
Sätra kapellstuga	1969
Trångsund, Tacksägelse	1974
Trångsund, Maria i Skogås	1987
Tullinge	1960
Tumba	1974
Tumba, Lida	1974
Tumba, Ängs	1980
Tyresö	1973
Tyresö, Bollmoradalen	1973
Tyresö, Bollmoradalens begravningskapell	1995
Tyresö, Gode Herden	1973
Tyresö Trollbäcken	1995
Tyska S:ta Gertrud	1991
Täby	1967
Täby, Gribbylunds	1990
Täby, Näsbyrö	1967
Täby, S:t Olof	1967
Täby, Tibble	1974
Ulriksdals slott	1974
Utö	1986
Vallentuna	1962
Vantör	1964
Vantör, Hagsätra	1974
Vaxholm	1974
Vaxholm, Resarö	1995
Vaxholm, Vrångsunds slottskapell	1995
Vendelsö	1968

Viksjö	1980
Vårberg	1976
Vällingby, S:t Tomas	1967
Värmdö	1965
Värmdö, Sjöleden	1995
Västerhaninge	1967
Västerled	1973
Västerled, S:t Ansgars	1963
Västerled, S:ta Birgitta	1973
Åkersberga	1995
Össebygarn	1980
Österhaninge	1974
Österhaninge, S:ta Gertrud	1962
Österhaninge, Jordbo	1980
Österåker	1968
Österåker, Garnsviken	1986
Östra Ryd	1967
Östra Ryd, Åkersberga kapell	1995

4 Göteborgs stift

4.1 Receptionen av julkrubbor i kyrkorna 1947–2000

Söndrums kyrka (1920 LUKA 4, 1969 LUKA 12, sporadiskt sedan 1979 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Denna krubba omtalas i LUKA 4 som den äldsta i Göteborgsstiftet, dock saknas övrig information. Den finns ej heller omnämnd i LUKA 6. Av LUKA 12 framgår däremot att en krubba recipierad 1969 skulle vara den första krubban i församlingen. Eftersom LUKA 4 i sig uppger den omnämnda noteringen med året 1920 redovisas denna här, trots att det sannolikt är en felskrivning.

Ett litet märkligt jasvar i LUKA 12 omtalar sålunda att julkrubba recipierar i kyrkan 1969. Det som gör detta märkligt är att LUKA 12 utgavs 1968. Kyrkan saknar fast tradition med julkrubba. Dock förekommer sedan 1979 att julkrubba tillverkad i lera, papper, trä eller motsvarande småslöjd av skolklasser inom kyrkan sporadiskt uppställs i kyrkans vapenhus eller nedre del, dock inte alltid årligen.

I Söndrums församlingsgård, friliggande intill kyrkan, finns dock en av församlingen 1979 införskaffad julkrubba om ca 25 cm höga, traditionella figurer i cederträ från Oberammergau.

Dragsmarks kyrka (1925 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21)

Den krubba som beskrivs ha recipierat i kyrkan 1925 finns ej heller omnämnd på något annat ställe. Detta indicerar sålunda en feltagelse av uppgiftslämnaren. Det har ej heller framkommit någon övrig information om denna krubba. Eftersom LUKA 4 i sig uppger den omnämnda noteringen med året 1925 redovisas denna här, trots att det sannolikt är en felskrivning. Krubban som enbart med ett jasvar bekräftas i LUKA 21, återstår att dokumentera.

Göteborg, Christinae kyrka (Bild 16–17) (1947 LUKA 4 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 6, 12, 15, 19 & 23)

1947 enl. LUKA 4 och sålunda en av de allra äldsta kyrkoreceptionerna av julkrubba i Göteborgs stift.

Från och med 1974 sammangår den territoriella Kristine församling med Domkyrkoförsamlingen medan Tyska församlingen består.

Krubban i Christinae beskrivs i LUKA 6 (1964) som beställd av konstnär, materialet som använts är bränd lera med dräkter av tyg.

Krubban som kom till församlingen 1975 beskrivs på följande vis. Krubba om ca 30 cm höga, traditionella figurer i polykrom keramik tillverkade av keramiker Lena Börjesson i Stockholm. Konstnärinnan Lena Börjesson, dotter till skulptören och professorn vid konsthögskolan i Stockholm John Börjesson, utförde redan 1936 sin första kyrkorecipierade julkrubba till Saltsjöbadens kyrka, där hennes broder Caspar Börjesson var kyrkoherde. Lena Börjesson utförde julkrubbor i flera olika stilar, av vilka denna är en tidig krubba i nationalstil, namnet nationalstil därav att figurernas framtoning nalkas då tolkad svensk nationell folklighet. Bland de vise männen förekommer sålunda en traditionellt Gustav Vasa-liknande kung.

Krubban framställs under säsongen i kyrkans kor, vid dess södra sida, invid den av de tvenne kyrkans granar som på ömse sidor under säsongen flankerar altaret. Samhörigheten mellan granen som Christbaum och julkrubbans budskap är, som här tidigare påvisats, självklar. Krubbans centrala placering, framme i kyrkans kor, förstärker ytterligare denna framtoning.

Göteborg Hagakyrkan (Bild 18) (1948 LUKA 4 & 24, 1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19 & 23)

Krubba om ca 40 cm höga, traditionella figurer och, enl. LUKA 24 en tax. Figurerna är polykromt målade på gjutjärn och troligen av tyskt ursprung. Kyrkovaktmästaren förestår krubbans sceneri och uppställande i kyrkan, mellan söndagsskolans julavslutning och tjugondag Knut. De vise männen flyttas inför krubban alltefter kyrkoårets berättelse.

I LUKA 15, kyrklig sed 1974, omtalas endast julkrubba sedan 1973 Inköpt från Libraria. Med tanke på att både LUKA 4 och 24 ger samstämmiga vittnesbörd om 1948 års julkrubba i Hagakyrkan, är sannolikt att, änskönt församlingen 1973 inköpt ytterligare en krubba för här ännu odokumenterat bruk, 1948 års kyrkorecipierade krubba aldrig berörts av detta. Mot bakgrund av att Prosten Cullberg i Oscar Fredrik, enligt den tradition som relateras i LUKA 24, anskaffade julkrubba inspirerad därtill efter Hagakyrkans förebild stärker dateringen av Hagakrubban till 1948 och inte 1973. Änskönt de olika LUKA-listornas divergerande datering av Oscar Fredrikskyrkans krubba

sträcker sig från 1950 fram till 1955 påvisar de dock att Hagakrubbans datering till 1973 blivit uppenbart felaktig i LUKA 15.

Göteborg S:t Pauli kyrka (1948 LUKA 4 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Krubba om ca 40 cm höga, traditionella figurer och, enl. LUKA 24, "en tax som nog inte hör till men som varit med i många år". Ursprungsfigurerna är polykromt målade på tungt gjutgods. Tillverkningsort och ursprung återstår att klargöra.

Sedan 1948 har krubban under säsongen uppställts i kyrkan. Krubban har dock sedan receptionen i kyrkan flyttats omkring på flera platser i kyrkorummet. Ursprungligen ansvarade församlingens klockare för julkrubbans uppställning och sceneri, en uppgift som kyrkovaktmästaren sedermera övertog, för att numera tillhöra barnverksamhetens årliga sysslor. Krubbans stall är försett med inre elbelysning och dito stjärna att hängas ovanför. Under gudstjänsttid förekommer även levande ljus vid krubban. Herdar och Vise män flyttas vid krubban efter kyrkoårets berättelse.

Göteborg Christinae kyrka (1950 LUKA 4, ca 1950 LUKA 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12)

Krubban i Christinae kyrka beskrivs emanera från en okänd tysk firma, materialet som använts är konstmassa. Denna krubba återstår att dokumentera. I LUKA 4, 6 & 12 redovisas två separata krubbor i samma lokal, därför är det valt att redovisa dem var för sig. Se ovan Christinae kyrka 1947.

Knäreds kyrka (ca 1950 LUKA 4, 1957 LUKA 6 & 24, 1971 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19 & 23)

Krubba om ca 20 cm. höga, traditionella figurer i polykromt plastiskt material, anskaffad av kyrkliga syföreningen, på ett initiativ av prostinnan Ragnhild Eriksson, från firma Weibull i Halmstad. Krubbans sceneri är utformat av kontraktsprosten Sven Eriksson och prostinnan Ragnhild Erikssons söner Benkt och Ingemar Eriksson som även svarade för krubbans dåtida framställning i kyrkorummets vapenhus under jul- och trettondagstid. Krubban har belysning, och enligt LUKA 6 finns en dold grammofon som spelar julsalmer och julsånger i anslutning till krubban. Dateringen i LUKA 15 av julkrubban till 1971 emanerar sannolikt av att utbyte eller förnyelse av julkrubban här skett.

1971 års krubba utgörs av ca 15 cm höga figurer av handsnidade i olivträd, från Betlehem. Donerade av Elsa och Sven Cederlund, tidigare kyrkoherde i församlingen. Sceneriet utfört av Evald Andersson och krubban stod först under läktaren, i början av 1990-talet ställdes fram till främre delen

av kyrkan så att den blev synlig för hela församlingen. Krubban ställes fram 23 december och tas ned den 13 januari.

Morlanda kyrka (1950 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Krubba om ca 15 cm höga, traditionella figurer i keramik av ospecificerad härkomst. Krubbans sceneri är utformat av församlingsassistenten som även ombesörjer krubbans årliga framställning i kyrkorummet, mellan mitten av december till och med Trettondedag jul.

Den tidiga dateringen till 1950 i LUKA 24 är möjligen ett misstag då LUKA 4, 12 och 15 avger nejsvar till julkrubba i kyrkan. Dateringen av krubban skulle därvid förmodas stanna mellan nejsvaret i LUKA 15 (1974) och jasvaret i LUKA 19 (1980). Julkrubba, dvs. julbord, fanns redan på 1920-talet i hemmet hos kyrkoherde John och makan Ingegerd Rehnberg på Morlanda prästgård¹.

Göteborg, Vasakyrkan (1952 LUKA 4, 1954 LUKA 6 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Krubba om ca 35 cm höga, traditionella figurer i plastiskt material, typ marolin, tillverkad vid firman Marolin, i Östtyskland. Införskaffad till kyrkan efter beslut av kyrkorådet. Krubbans sceneri utformat av kyrkoadjunkt Börjesson och kyrkovärd Eliasson. Krubban är illuminerad bl.a. genom fond och stjärnhimmel. Krubban framställs i kyrkan mellan 15:e december och 20:e januari. Dateringen skiljer sig något mellan LUKA 4 som år 1962 daterar krubban till 1952 och LUKA 6 och även 24 som 1964 respektive 2000 båda anger året till 1954.

Göteborg, Gustavi Domkyrka (Bild 22) (1953 LUKA 4, 1957 LUKA 6 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Krubba om ca 25 cm höga, traditionella figurer i plastiskt material, typ gips, tillverkade av komminister Ragnar Sundin i Malmö. Donation till kyrkan 1957 enligt datering i LUKA 6 och LUKA 24. LUKA 4 skiljer sig med en datering till 1953. Krubban har sin placering i ett av kyrkans kor, i söder. Krubbans sceneri utformad av kyrkobetjäningen, som även svarar för krubbans årliga framställning i kyrkorummet, mellan tredje söndagen i advent och första söndagen efter Trettondag jul.

Halmstad, S:t Nikolai kyrka (Bild 19) (1953 LUKA 4, 6 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

1953 recipierade Nikolaikyrkans julkrubba efter beställning av församlingens dåvarande kyrkoherde, Knut Norborg, från Malmökollegan komminister Ragnar Sundin. Krubban består av ca 30 cm höga, traditionella figurer i plastiskt gipsmaterial av församlingen inköpta för en summa av 1600 kronor.

Efter originalet är Jesusbarnet nytillverkat genom arkitekt Erik Wikerståls försorg. Krubbans fond och sceneri är utformad av Kåthe Norborg. Alltsedan receptionen har krubban haft sin plats om ca 3 m² vid söderväggen i kyrkans generösa vapenhus. Krubban är ljussatt, bl.a. med Betlehemsstjärna i fonden. De vise männen nalkas krubban fram till trettonhelgen. Krubban framställs i kyrkan andra söndagen i advent till och med Trettondedag jul.

Snöstorps kyrka (Bild 21) (1953 LUKA 4, 1954 LUKA 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19, 23, 24 [24 med övriga kommentarer])

I en 1600-tals kyrkokista med öppet lock, strax till höger om entrén till kyrkorummet framställs krubban alltsedan receptionsåret 1953 enligt LUKA 4, alternativt 1954 enligt LUKA 6. LUKA 24 avstår härvid från datering. Krubban omfattar ca 15 cm höga, traditionella figurer i plastiskt, keramiskt material av ospecificerad härkomst inköpta av församlingen till kyrkans prydnad för en köpesumma av ca 100 kronor, sannolikt från firma Holms i Halmstad. Enligt uppgift i LUKA 6 lär dåtida församlingsprästen utgjort julkrubbans primus motor, därtill besjälad av förebilden i Halmstad. Denna uppgift tyder alltså, om än ej med tvingande nödvändighet, på att Snöstorpskrubbans rätta receptionsår snarare skulle vara 1954, eftersom julkrubban i Halmstads S:t Nikolaikyrka recipierar 1953. 1964 illuminerades krubban genom en på kyrkokistan monterad tavelbelysning. Krubban framställs i kyrkan tredje söndagen i advent till och med Trettondedag jul.

Örgryte nya (och gamla) kyrka (Bild 20) (1953 LUKA 4 & 6, 1960 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Julkrubba om ca 30 cm höga, traditionella figurer tillverkade av bildhuggare Reinhold Zellner i München. Krubban är donerad kyrkan av dess syförening och beställd från Reinhold Zellner i München på initiativ av kyrkoherde Kärrby. Klockaren svarar för krubbans sceneri och dess årliga framställning i kyrkan; strax nedanför koret, den 15:e december till och med den 15:e januari.

Örgryte gamla kyrka anses för liten att inrymma julkrubba.

Göteborg, Oscar Fredriks kyrka (1954 LUKA 15, 1955 LUKA 4, 6 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19 & 23)

Krubba med ca 30 cm höga, traditionella figurer i trä av sydtysk tillverkare, införskaffade kyrkan av prosten Cullberg, inspirerad av julkrubban i Hagakyrkan i Göteborg. Klockaren svarar för krubbans sceneri och framställning, mellan fjärde söndagen i advent och första söndagen efter Trettondedag jul.

Strömstad kyrka (1955 LUKA 6 & 24, 1957 LUKA 4, 1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Krubba med ca 20 cm höga, traditionella figurer, samt lejon och giraff. Krubban är i huvudsak skuren i trä, förutom djuren som med undantag av oxen och åsna är utförda i plastiskt material, typ gips. Krubban är införskaffad från firma Libraria i Stockholm genom kyrkliga arbetskretsen och på ett initiativ av kyrkoherde Fritz Paulson

1983, "1983 eller 1984" tillkommer en krubba som omnämns i LUKA 24 med följande beskrivning: Krubba med traditionella figurer av ca 30 cm höjd i olivträ av församlingen införskaffad från Israel. Krubbans sceneri utformat av Maria Eliasson och Eero Ericson.

Göteborg, Johannebergskyrkan (1956 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19)

Svarsdebiterar med endast året 1956 för julkrubbans reception i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Svenneby kyrka gamla och nya (1956 LUKA 4 (gamla), 1964 LUKA 6 (nya) & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan [gamla & nya] LUKA 12, 15, 19 & 23, 1995 LUKA 24)

Krubba om ca 15 cm höga traditionella figurer i vax och sidentyg från Ersta i Stockholm, donerade och tillverkade av Rut Serlgren från församlingen. En ursprunglig åsna är ersatt med dito i porslin. För krubbans sceneri svarar kyrkovaktmästaren som även ombesörjer att krubban uppställs i kyrkan mellan 3:e söndagen i advent till och med Trettondedag jul. Stallet illumineras av en liten elektrisk lykta. De vise männen flyttas inför stallet i enlighet med kyrkoårets berättelse. Då de två kyrkorna inte har redovisat separata svar eller krubbor i LUKA 24 är det omöjligt att särskilja de båda åt, de har dock svarat separat i vissa av LUKA-listorna. Här redovisas dock därför svaren gemensamt.

I LUKA 24 är svaret från Svenneby även antecknat: "Bottna har ej krubba."

I LUKA 24 omnämns en krubba med följande förklaring: Traditionella figurer om ca 10 cm höjd i komposit blandteknik, typ papp, tyg, ull och trä, tillverkade av yngre verksamheten i Svenneby. Krubban ställs fram i kyrkan mellan 3:e söndagen i advent till och med vecka 3.

Långhems kyrka (1957 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Svarar i LUKA 4 att krubba recipierar 1957 i Långhems kyrka. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Ullareds kyrka (1957 LUKA 4, ca 1970 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Krubba om ca 20 cm höga traditionella figurer i stuckaturgips från Tyskland. Donerade av kantorn till kyrkan, inköpta i Sverige. För krubbans sceneri svara kyrkovaktmästaren och församlingspedagoger. Krubban ställs fram veckan före jul och tas ner första veckan efter trettondedagen. De vise männen nalkas krubban successivt fram till trettonhelgen.

Harplinge kyrka (1958 LUKA 24, 1961 LUKA 6, 1962 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan 12, 15, 19 & 23)

Krubba med träfigurer från Österrike, donerade av en församlingsbo. Krubbans sceneri relateras till kh David Svenning. Ställes fram en vecka före jul och tas ned tjugondag Knut. Jesus barnet läggs i krubban den 24:e. Krubban var först placerad under läktaren vid vapenhuset och flyttades fram i samband med restaurering av kyrkan, för att placeras till höger om kororgeln i koret.

Torsby kyrka (1959 LUKA 4, 1960 LUKA 6 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19 & 23)

Krubba om ca 20 cm höga traditionella figurer i marolin från Österrike. Krubban inköptes av församlingen för ca 900 kr från A.M. Eliassons kemikalieaffär i Ljungkile. Kh Bertil Törnquist och snickare Karl Andersson har utformat sceneriet.

Enligt uppgift i LUKA 6 recipierade krubban Torsby kyrka 1960. För krubbans framställning svarar kyrkvaktmästaren med familj och krubban ställs fram omkring andra söndagen i advent och tas ner efter tjugondag Knut.

Horreds kyrka (Ca 1960 LUKA 24, 1969 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba om ca 15 cm höga traditionella målade figurer av okänd härkomst. För sceneriets framställning svarar vaktmästaren när krubban ställs fram. Krubban ställs fram strax före jul och tas ner efter trettondedagen. Enligt svaret i LUKA 15 så tillverkade kyrkans juniorer en krubba 1969, om det är denna krubba som sedan beskrivs i LUKA 24 skall vara osagt.

Istorps kyrka (Ca 1960 LUKA 24, 1970 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba om ca 12 cm höga traditionella figurer i gips av okänd härkomst, inköpta av församlingen och dess präst. För krubbans sceneri svarar vaktmästare och kyrkvårdar. Krubban ställes fram till jul och tas ner efter trettondedagen. Enligt svaret i LUKA 15 så tillverkade kyrkans juniorer en krubba 1970, om det är denna krubba som sedan beskrivs i LUKA 24 skall vara osagt.

Surteby-Kattunga kyrka (Ca 1960 LUKA 24, 1971 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba om ca 12 cm höga traditionella figurer i olivträ från Israel. En församlingspräst är relaterad till krubbans anskaffande. Krubban sceneri utformat av församlingsbor. Krubban ställes fram i advent och tas ner i slutet av januari. I LUKA 15 finns en anteckning om ”egen tillverkning av krubban”.

Svenljunga-Ullasjö kyrka (Ca 1960 LUKA 24, 1970 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba från Oberammergau, om ca 15 cm höga traditionella träfigurer. Inköpta av församlingen i Tyskland. Inköpta och relaterade till församlingens präst. Vaktmästaren svarar för sceneriet. Krubban ställes fram första söndagen i advent och tas ner efter Trettondagshelgen.

Göteborg, Biskopsgårdens kyrka (1961 LUKA 4, 24, Jasvar LUKA 12, 15, 19 & 23)

Svarar i LUKA 4 att krubba recipierar i Biskopsgårdens kyrka 1961. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Lysekils kyrka (1961 LUKA 4, Jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Svarar i LUKA 4 att krubba recipierar i Lysekils kyrka 1961. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Mölnåls kyrka (1961 LUKA 4 & 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15 & 24)

Krubba om ca 25 cm höga, traditionella figurer i skuret trä, anskaffade genom firma Libraria i Stockholm och donerade kyrkan av kyrkliga syföreningen på initiativ av kyrkoherde Tage Orrgård som enligt uppgift inspirerats av julkrubban i Hagakyrkan, från den tid han tjänstgjorde där. För krubbans sceneri, och dess framställning i kyrkorummet svarar diakonissan.

Malmöns kyrka (Före 1962 LUKA 12, 1999 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15)

Svarsdebuterar i LUKA 12 (1968) med jasvar till julkrubba i kyrkan och med den sparsamma kommentaren "Tillverkare okänd". Krubban från 1999 beskrivs i LUKA 24 med texten.

Krubba med traditionella figurer av ca 30 cm höjd i Polykrom almträ tillverkade av bildhuggarna Ove Östström och Helén Axelsson Östström, Bohus Malmön. Krubban är beställd och donerad kyrkan av Elisabeth Karlsson och Gert Johansson, Bohus Malmön. Krubbans sceneri är utarbetat av Ove Östström tillsammans med kyrkans kyrkvårdar och kyrkovaktmästare. Krubban är införskaffad till en kostnad av 5000 kr. Krubban ställs fram på julafton och tas ner efter Trettondedag jul.

Björlanda kyrka (ca 1962 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 4 (1962) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Frillesås kyrka (1962 LUKA 4 & 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19 & 23)

Svarar i LUKA 4 och 6 att krubba recipierar i Frillesås kyrka 1962. I LUKA 6 (1964) beskrivs krubban i Frillesås kyrka som: krubba köpt genom RKU, om ca 20 cm höga figurer i trä. Krubban är inköpt som halvfabrikat och till stor del förfärdigad av kyrkans junior grupp. I LUKA 12 (1968) finns kommentaren: "En mycket enkel i trä, från RKU."

Getinge kyrka (1962 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Krubba om ca 14 cm höga traditionella figurer av okänt material och okänd härkomst, inköpta av församlingen och söndagsskolans personal från Weibull i Halmstad. För krubbans sceneri svarar barntimmeledare. Krubban ställs fram den 4 advent och tas ner efter kyndelsmässodagen.

Källsjö kyrka (1962 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19, 23 & 24)

Krubba om ca 10 cm traditionella figurer i gips av okänd härkomst. Krubbans sceneri utformas av kyrkvaktmästaren, och den ställs fram veckan före jul och tas ner veckan efter 2:a söndagen efter trettondedagen. I LUKA 15 (1974) finns texten: "Tillverkad inom församlingen."

Rävinge kyrka (1962 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Krubba om ca 14 cm höga traditionella figurer av okänt material och okänd härkomst. Inköpta av församlingen och söndagsskolans personal från Weibull i Halmstad. För krubbans sceneri svarar barntimmeledare. Krubban ställs fram den 4 advent och tas ner efter kyndelsmässodagen. I LUKA 15 (1974) framgår att: ”julbord” relaterat till Krister Johansson och Gösta Jönsson, om krubba och figurer från Weibulls, recipierat kyrkan. Avser sannolikt samma krubba som ovan.

Stafsinge kyrka (1962 LUKA 4 & 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Svarar i LUKA 4 och 12 att krubba recipierar i Stafsinge kyrka 1962. I LUKA 12 (1968) omtalas en konstnär Leonard Gyllenborg, Vessige, relaterad till jasvar om julkrubban i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Varbergs kyrka (1963 LUKA 12, 1966 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 12 (1968) med julkrubba i kyrkan, köpt i Österrike, okänd tillverkare, med reception av julkrubba i kyrkan 1963. I LUKA 24 finns information om, krubba tillverkade i Tyskland om ca 35 cm höga traditionella figurer i trä. Krubban är köpt av församlingen utav en inte namngiven präst ifrån Tyskland. För krubbans sceneri svarar kyrkvärd. Krubban ställs fram veckan före julafton och tas ner dagen efter Trettondag jul.

Foss kyrka (1964 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Svarar i LUKA 12 (1968) att krubba recipierar i Foss kyrka 1964, att krubba tillverkad av söndagsskolelärare Harald Hermansson. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Råda kyrka (1964 LUKA 15, 1965 LUKA 12, 1974 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Den äldre krubban som i LUKA 12 (1968) beskrivs med det sparsamma svaret: Tysk, köpt genom Libraria 1965. I LUKA 24 beskrivs: krubba med träfigurer från Israel, anskaffade av präst och församling, recipierade i Råda kyrka 1974. Denna krubba har sannolikt ersatt den tidigare. Däremot anges olika dateringar som enda uppgifter; 1964 i LUKA 15 och 1965 i LUKA 12.

Slöinge kyrka (1964 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Krubba som i LUKA 12 beskrivs med texten ”tillverkad i Jerusalem av olivträ”. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Holms kyrka (1965 LUKA 12 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan 15, 19 & 23)

Krubba om ca 15 cm höga traditionella figurer i trä från Oberammergau inköpta av församlingen. För krubbans sceneri svarar Nanna Brödjegård och Bengt Gustafsson, som även svarar för dess uppställande i kyrkan veckan före 4:e söndagen i advent fram till efter Trettondedag jul. Stjärna och herdarnas eld utgör elektrisk illumination av krubban, vid gudstjänster el. motsv. kan även levande ljus förekomma.

Skredsviks kyrka (1965 LUKA 12 & 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Svarar i LUKA 12 att krubba recipierar i Skredsvik kyrka 1965. I LUKA 15 (1974) framgår att kyrkan recipierat julkrubba 1965 om ”Enkla saker inköpt hos Smyrna i Göteborg. Men kyrkovaktmästaren har åstadkommit små mästerverk med hjälp av olika mossor och stammar.” Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Träslövs kyrka (1965 LUKA 12, Ca 1970 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba om ca 10 cm höga traditionella figurer av okänd härkomst i plastisk massa och trä. Krubban är donerad av en inte namngiven person. Det omnämns en Frk Eliasson relaterad till införskaffade av krubban. För krubbans framställning svarar kyrkvaktmästaren. Krubban ställes fram 4:e advent och tas ner efter trettondedagen. Figurerna ställes i krubban vid en familjemässa den 4:e advent.

I LUKA 24 omnämns en nyare krubba från 1990. Denna krubba har ca 25 cm höga traditionella figurer från Italien i ett slags trä och plastisk massa. Krubban är inköpt från Önskebutiken i Varberg. För krubbans framställning svarar kyrkvaktmästaren och assistenten. Den ställs fram till den 4:e advent och tas ner efter Trettondedag jul. De vise männen nalkas krubban allt efter julberättelsen.

Träslövsläge kyrka (1965 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 12 (1968) med jasvar till julkrubba i kyrkan, och med kommentaren ”obekant”, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt

finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Ambjörnarp kyrka (1967 LUKA 15, 1971 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba om ca 20 cm höga traditionella figurer i trä från Oberammergau i Tyskland. Krubban är donerad av döttrarna till Ernst och Ester Svensson och inköpta genom firma kyrktryck i Vrena i Katrineholm. Sceneriet är tillverkat av församlingsbon Johan Karlsson. Krubban ställs fram till julen och tas ner efter Trettondedag jul.

Mossebo kyrka (1967 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan, och med kommentaren ”obekant” innehavet bekräftas vidare i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Tranemo kyrka (1967 LUKA 15, 1969 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba om ca 15 cm höga traditionella figurer av plastiskt material, typ lergods, av okänd härkomst, införskaffade genom firma Weibulls i Borås och donerade kyrkan av anonym donator. Krubbans sceneri är utformat av Nils Grönbäck med familj, som även ombesörjer krubbans årliga framställning i kyrkan några dagar före julafton till och med 1:a söndagen efter Trettondedag jul. Herdar och vise män flyttas inför krubban efter kyrkoårets berättelse.

Ölmevalla kyrka (1967 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Svarar i LUKA 12 att krubba recipierar i Ölmevalla kyrka 1967. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Dalstorps kyrka (ca 1968 LUKA 12, 1981 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i skuret trä från Tyskland, införskaffad av präst och församling. Stallet är av Italiensk tillverkning. De vise männen nalkas successivt krubban under perioden och är framme Trettonhelgen. Krubban ställs fram på julafton och tas ner efter Trettondedagen.

Falkenbergs kyrka (ca 1968 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19, 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan, och med kommentaren: "av Tyskt fabrikat". Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Fjällbacka kyrka (ca 1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 12 (1968) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 15 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Halmstad, Kärlekens kyrka (1968 LUKA 24)

Krubba om ca 12 cm höga traditionella figurer i marolinlera. Krubban är donerad av Marianne och Carl Johan Carlsson, Halmstad. För krubbans sceneri svarar barntimme ledare och vaktmästare. Krubban ställes fram 2:a söndagen i advent och tas ner efter Trettondag jul.

Herrestad kyrka (1968 LUKA 12, 1971 LUKA 15, 1972 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba om ca 21 cm höga traditionella figurer av olivträd, från Betlehem Israel. Donerade av skolkantor Eskil Karnå ifrån Herrestad. Krubbans sceneri utformat av Eskil Karnå. Krubban är placerad till höger om koret. Krubban ställes fram lämplig dag före jul och nedpackas efter Trettondedag jul.

Hunnebostrand kyrka (ca 1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 12 (1968) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Innehavet bekräftas i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Högsbo kyrka (1968 LUKA 12, 1970 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Krubba om ca 80 cm höga traditionella figurer i trä från Tyskland. Inköpt i Sydtyskland av församlingen. Krubbans sceneri är utformat av lokalvårdare och vaktmästare. Krubban ställes fram mellan 3:e och 4:e söndagen i advent och tas ner efter trettondehelgen.

Jonsereds kyrka (ca 1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 12 med jasvar till julkrubba i kyrkan. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 15, 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Kortedala, Allhelgonakyrkan (1968 LUKA 12, 1972 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarar i LUKA 12 att krubba recipierar i kyrkan 1968, och med kommentaren ”Köpt genom Svensk kyrkoslöjd”, innehavet bekräftas vidare i LUKA 15, 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Lane-Ryr kyrka (1968 LUKA 12, ca 1970 LUKA 15 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba om ca 20 cm höga traditionella figurer troligen i cederträd, från Israel. Krubban inköptes av församlingen och dess präst i Israel. För sceneriet svara församlingsbor. Krubban ställs upp den 13:e december och tas ner ca 10: e januari. De vise männen nalkas krubban enligt helgens tradition. I LUKA 12 (1968) kan man läsa: ”Träsnidare i Palestina.”

Lerum, Aspenäs kyrka (1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Svarar i LUKA 12 att krubba recipierar i Aspenäs kyrka 1968, med kommentaren: ”Inköpt i Bayern, Tyskland”, innehavet bekräftas vidare i LUKA 19. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Lundby gamla kyrka (1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Svarar i LUKA 12 med texten ”krubba tillverkad av söndagsskolans lärare och barn”. Innehavet bekräftas i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Lundby kyrka (1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarar i LUKA 12 med texten ”krubba tillverkad av söndagsskolans lärare och barn”. Innehavet bekräftas i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan. Efter branden 1993 stod den nya, ljusa kyrkan uppförd 1996. Då innehavet av julkrubborna genom svar i LUKA-listorna bekräftas även efter brandåret 1993 är dessa uppenbart bibehållna.

Lyse kyrka (1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Svarar i LUKA 12 att krubba recipierar i Lyse kyrka 1968. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Oskarströms kyrka (1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19, 23 & 24)

Krubba om ca 30 cm höga figurer av trä tillverkade i Oberammergau i Tyskland av Alfred O Zwink. Krubban ställs fram 2 dagar före julafton och tas ner dagen efter Trettondagen.

Släp kyrka (ca 1968 LUKA 12, 1976 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubban med traditionella figurer av ca 20 cm. höjd, och värdshusvärd med lykta i handen, allt i skuret cederträ från S:t Ulrich i Sydtyrolen, donerades av en familj från Särö. Krubban beställdes från Birger Frohm i Stockholm, som också utformat krubbans sceneri. Krubban ställs fram till julen och tas ner efter trettondagen.

Tegneby kyrka (ca 1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19, 23 & 24)

Krubba av ej angiven storlek utav trä och utförd av en "lokal träsnidare". För krubbans årliga framställning svarar vaktmästare och kyrkvårdar. Krubban ställs fram 1:a advent och tas ner Trettondagen.

Tolereds kyrka (1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 12 (1968) med jasvar till julkrubba i kyrkan och med kommentaren: "Krubba tillverkad av söndagsskolelärare och barn", och med angivet receptions år till 1968. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Torslanda kyrka (ca 1968 LUKA 12, 1997 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Julkrubba i Torslanda kyrka uppges ha funnits sedan ca 1968. Denna krubba finns ej dokumenterad. Det finns emellertid en kortfattad beskrivning som berättar att kyrkan innehar julkrubba i trä som införskaffad av församlingen recipierade i kyrkan 1997.

Tynnereds kyrka (1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 12 med jasvar till julkrubba i kyrkan, köpt genom Svensk kyrkoslöjd, recipierad kyrkan 1968. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Forshälla kyrka (1969 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15 & 19)

Svarar i LUKA 12 att krubba recipierar i Forshälla kyrka 1969, bör beaktas att LUKA 12 utgavs 1968. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Laholms kyrka (1969 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Krubba om ca 15 cm höga traditionella figurer såväl av plastiskt material som i trä. Inköpt av församlingen. Krubbans sceneri är utformat av kyrkovaktmästare Lennart Johansson, som även svarar för krubbans framställning i kyrkorummet mellan barnverksamhetens julavslutning, i mitten av december, till och med Trettondag jul. Krubban recipierade 1969 i kyrkans vapenhus. 1994 fick den en centralplacering i kyrkans kor, där den fortfarande har sin plats.

Vapnö kyrka (1969 LUKA 12, 15 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba om ca 15 cm höga, traditionella figurer i plastiskt material, typ gips, av ospecificerad härkomst, införskaffade för 133 kronor och 30 öre via firma Weibulls i Halmstad och donerade kyrkan av Vapnö barnverksamhet och syförening. Krubbans sceneri utfört av församlingens präst och kyrkovaktmästare. Krubban illumineras av elektrifierad stjärnhimmel och belysning i stallet. Krubban uppställes i kyrkan julafton till och med Trettondag jul. De vise männen förflyttas inför krubban alltefter kyrkoårets berättelse. Bör beaktas att LUKA 12 utgavs 1968. Enligt svar i LUKA 15 är krubban en gåva av församlingsbo.

Bergsjöns kyrka (ca 1970 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med texten ”träfigurer från RKU, som slipats och målats av församlingsbor”. Innehavet bekräftas i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Eldsberga kyrka (1970 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 21)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med texten ”tillverkad av familjen Heinzeller Oberammergau”, innehavet bekräftas i LUKA 19. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Fagereds kyrka (ca 1970 LUKA 24, 1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba som i LUKA 15 beskrivs som snidad i Betlehem och utlånad av kyrkoherden, 1972. Krubba om ca 15 cm höga traditionella figurer i olivträ tillverkade i Israel. För den årliga framställningen svarade församlingspedagog och kyrkvaktmästaren. Krubban ställdes fram veckan före jul och togs ner veckan efter 2:a söndagen efter Trettondedagen.

Denna krubba ersattes 1998 som beskrivs i LUKA 24 med texten: Krubba om ca 10 cm höga traditionella figurer i kolorerad plast från okänd tillverkare och tillverkningsort. Krubban inköptes på ”orten” utav församlingen, en inte namngiven församlingspedagog finns angiven i samband med införskaffandet. För krubbans sceneri svarar församlingspedagog och kyrkvaktmästare. Krubban ställs fram veckan före jul och tas ner veckan efter Trettondagen.

Kungsbacka kyrka (Ca 1970 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba om ca 20 cm höga traditionella figurer i stuckaturgips och textil från församlingen. Krubban är donerad av en anonym församlingsbo. För krubbans sceneri svarar tillverkaren av figurerna. För krubbans framställning svarar vaktmästaren och tillverkaren. Krubban ställs fram dagen innan julafton och tas ner efter Trettondagshelgen.

Redslared kyrka (1970 LUKA 24, 1971 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba om ca 15 cm höga traditionella figurer i trä tillverkade av en träsnidare i Oberammergau i södra Tyskland. Införskaffad av församlingen och kh Harry Lidsell efter besök vid passionsspelen i Oberammergau 1970, till ett pris av 800 kr. Sceneriet som är utformat av Albert Johansson i Björnstorp och kyrkvårdarna. Krubban ställes fram den 24:e december och tas ner efter andra söndagen efter trettondagen.

Revesjö kyrka (1970 LUKA 24, 1971 LUKA 15, Jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba om ca 15 cm höga traditionella figurer av trä från Oberammergau i Tyskland och inköpt av församlingen genom kollektmedel till ett pris av 808

kr. Kyrkoherde Harry Lidsell inköpte för församlingens räkning krubban i Oberammergau i Tyskland. Krubbans sceneri är utformat av Albert Johansson från Björstorp. Krubban ställs fram till julhelgen och tas ner efter Trettondagshelgen.

Sibbarp kyrka, (ca 1970 LUKA 15, 1983 LUKA 24)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan med kommentaren: en liten enkel med traditionella figurer i papp, och med receptions år ca 1970. Övrigt rörande denna äldre krubba återstår att dokumentera. Krubba från alpområdet i norra Italien, med traditionella figurer av ca 20 cm höjd, av märket Tinderla tillverkade i idegransträ, införskaffad av församlingen till kyrkans prydnad, via firma Kyrktryck i Katrineholm.

De vise männen nalkas under perioden krubban och är framme till Trettonhelgen. Krubban ställs fram till den 4:e advent och tas ner till Kyndelsmäss.

Sjötofta kyrka (1970 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Krubba om ca 22 cm höga traditionella figurer från Tyskland i ebenholts. Krubban är donerad av Bertil Hygren och är tillverkad av Hans Adolf Heinzeller i Oberammergau. För krubbans sceneri svarar Bertil Hygren. Krubban ställs fram av vaktmästaren och präst på julafton och tas ner efter Trettondag jul.

”Skaftö kyrka” – Avser sannolikt Grundsunds kyrka som moderkyrka i församlingen (1970 LUKA 24, 1996 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba om ca 20 cm höga, traditionella figurer av stuckatur-gips, från Italien, inköpta av församlingen i Flinks Handelsbod på Flatön. Krubbans sceneri och införskaffande är relaterat till kyrkoherde Harry Josefsson.

1996 ersattes den av en krubba inköpt i Italien av km Hans Göran Eriksson, med ca 20 cm höga traditionella figurer av skuret trä. Krubbans sceneri bestående av hus föreställande härbärke och mindre kyrka. Bland figurer ingår en värdshusvärd och tre änglar, allt på vagn i korskyrkans södra arm. Vagnen flyttas på julafton fram i koret och åter pga. platsbrist.

Det finns ej någon kyrka med namnet Skaftö kyrka, det är därför oklart om med detta svar menas Grundsunds kyrka eller Fiskebäckskils kyrka. Dock svarar församlingen i LUKA 24 med namnet Skaftö kyrka, varför detta anges här.

Trönninge kyrka (1970 LUKA 15 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 21 & 23)

Krubba om traditionella figurer tillverkade av Fam Heizeller i Oberammergau, inköpta av församlingen och dess präst och levererade via firma Kyrktryck i Vrena, till en kostnad av 1440 kr. I LUKA 23 finns notering om att tillverkare är fam. Heinzeller i Oberammergau. Krubbans sceneri är tillverkat med stall och donerat av Justus Carlsson i Trönninge. Krubban ställes fram den 24 december och tas ner den 7 januari.

Töllsjö kyrka (ca 1970 LUKA 24, 1972 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba med traditionella figurer av ospecificerat material och ursprungsland. Krubban är inköpt av församlingen och relateras till församlingens präst, som även utformat sceneriet. Kyrkvaktmästaren svarar för framställningen. Krubban ställes fram på julafton och tas ner efter Trettondag jul. Enligt svar i LUKA 15 är krubban av östtyskt fabrikat.

Västra Frölunda kyrka (ca 1970 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba om ca 25 cm höga traditionella figurer i olivträd från Israel, och kameler i tyg från AIDS Africa i England. Troligen donerad av en småkyrkostiftelse samt inköpt från Israel och England. Kyrkans kyrkvärdar har utformat krubbans sceneri.

1979 ersattes denna tidiga krubba av en krubba med ca 20 cm höga traditionella figurer från Italien av trä. Krubban är inköpt av kyrkans sykkrets från Verbums bokhandel i Göteborg. För den årliga framställningen svarar församlingssekreterare, församlingsassistent och präst. Krubban ställs fram ca 3:e söndagen i advent och tas ner mellan den 1:a till 3:e söndagen efter Trettondedag jul. De vise männen nalkas krubban allt efter julberättelsen.

Älvsered kyrka (Ca 1970 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba om ca 15 cm höga traditionella figurer i olivträd från Israel. Inköpt i Israel. Krubbans sceneri är utformat av församlingspedagog och kyrkovaktmästare. Krubban ställes fram veckan före jul och tas ner veckan efter första söndagen efter Trettondedagen.

Askum kyrka (Ca 1971 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Krubba om ca 22 cm höga traditionella figurer i olivträ från Israel. Anonym församlingsbo relateras till införskaffande genom Lutherhjälpen. Krubbans sceneri är utformat av vaktmästarna och den ställs fram 24:e december och tas

ner 6:e januari. De vise männen flyttas närmare krubban efter kyrkoårets berättelse.

Björketorp kyrka (1971 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med texten "marolin Tyskland", innehavet bekräftas i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Grimsås kyrka i Nittorp (1971 LUKA 15, 1981 LUKA 24, 1996 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba med traditionella figurer av ca 30 cm höjd i polykrom keramik från keramiker Ulla Frick i Billinge och donerad kyrkan av familjen Tham. Krubbans sceneri är utformat av kyrkovaktmästaren. De vise männen med kameler ställes fram vid krubban på Trettonhelgen.

I LUKA 24 omnämns en krubba som tillkom 1996 med texten:

Krubba om ca 10 cm höga traditionella figurer i trä, tyg och ull, blandteknik, tillverkade av mammabarngruppen i Nittorp. Krubban ställs fram till julafton och tas ner omkring den 10 januari.

Kattunga kapell (1971 LUKA 15)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med texten "figurer gjorda i Betlehem, egen tillverkning av krubban". Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Kristinedalskyrkan i Stenungsund (1971 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med året 1971, innehavet bekräftas i LUKA 19. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Ljushult kyrka (1971 LUKA 15, Jasvar till julkrubba i kyrkan 19, 23 & 24)

Krubba av okänd storlek och av okänt ursprung. Krubban är donerad av Märta Larsson och införskaffad genom firma kyrktryck. Krubban ställs fram 3:e advent och tas ner den 13:e januari.

Norum kyrka (1971 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med svaret att kyrkan recipierat krubba 1971, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Nödinge kyrka (1971 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med texten ”egen tillverkning”, innehavet bekräftas i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Skepplanda kyrka (1971 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med texten ”köpt på Libraria”, innehavet bekräftas i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Solberga kyrka (1971 LUKA 15, Ca 1972 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba om ca 25 cm höga traditionella figurer i polykrom stuckaturgips från Österrike. Inköpt av församlingen via affär i Ljungskile, för ca 2000 kr. Krubbans sceneri är utformat av lärare Barbro Gustafsson och vaktmästaren. Krubban ställs fram ca 17:e december (lagom till skolans julavslutning) och tas ner veckan efter Trettondag jul.

Stenungsunds kapell (1971 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med svaret att kyrkan recipierat julkrubba 1971, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Strömsfors kapell (1971 LUKA 24, 1972 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Krubba om ca 30 cm höga traditionella figurer från Örsås i lera. Tillverkade av keramiker Elsa Bredin, från Örsås. Krubban är inköpt av församlingen för 5000 kr, som ett beställningsverk. För krubbans anskaffande är präst och församling relaterade. Krubbans sceneri är utformat av Elsa Bredin. För den årliga framställningen svarar vaktmästaren, krubban ställs fram veckan före jul och tas ner veckan efter kyndelsmässodagen.

Surte kyrka (1971 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med texten ”egen tillverkning”, innehavet bekräftas i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Älvsborgs kyrka (1971 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 23 & 24)

Enligt ett väldigt kort svar i LUKA 24 sägs det att det finns två krubbor, "billiga hopplockade utan något värde". Ingen vet när de kom exakt. Krubborna används i barnverksamheten och får därefter stå framme i kyrkan. Krubborna ställs fram 3:e advent och tas ner efter tjugondag Knut.

Älvsborg, Furåsens kyrka (1971 LUKA 15, Jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarar i LUKA 15 att krubba recipierar i Furåsens kyrka 1971. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Örsås kyrka (1971 LUKA 24, 1972 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba om ca 30 cm höga traditionella figurer i lera tillverkade av Elsa Bredin från Örsås församling. Krubban är en donation utav okände person. Krubbans sceneri med stall och bakgrund är utformat av konstnärinnan själv.

Bollebygd kyrka (1972 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med texten "inköpt i Betlehem", innehavet bekräftas i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Fritsla kyrka (1972 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23, ca 1980, utbytt/kompletterad 1997; LUKA 24)

Kyrkans äldre krubba med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i olivträ, av församlingen anskaffad från Betlehem. 1996 kompletterade församlingen den äldre krubban med nyanskaffningen, från firma Sackeus, och för övrigt av samma innehåll och utförande som den tidigare.

Krubbens sceneri är utformat av kyrkans diakonimedarbetare

Krubban ställs fram veckan före julafton och tas ner efter trettonhelgen.

Göteborg, Carl Johans kyrka (1972 LUKA 24, ca 1980 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15 & 23)

Krubba om ca 23 cm höga figurer av gips från Olofström. Krubban inköptes från Holje slöjd och import i Olofström till en kostnad av 995 kr. Krubban donerades av frk Holmfrid Holm. Krubbans sceneri är utformat av Kjell Svensson från firma Holje slöjd och import. Krubban ställs upp omkring 3:e söndagen i advent och tas ner veckan efter Trettondagshelgen. De vise männen närmar sig krubban allt efter bibelberättelsen.

Enligt ytterligare information i LUKA 24 finnes även en krubba som omnämns på följande sätt: Ca 1980 "Krubban är ursprungligen inköpt och skänkt till Majornas arbetsstuga och användes i dess lokaler (en verksamhet för skolbarn typ fritidshem). Sedan denna verksamhet upphört har den deponerats i Carl Johans kyrka." (LUKA 24).

Krubba med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i polykromt porslin från firma Cope W Goebel, Tyskland.

Halmstad, Martin Luthers och Olaus Petri samt Andersbergs kyrkor (1972 LUKA 24, 1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba om ca 20 cm höga traditionella figurer från Frankrike i plastiskt material och stuckaturgips. Krubban är ett Franskt klosterarbete som inköpts genom katolska bokhandeln i Stockholm, och donerad av kyrkans ungdom. Sceneriet är utformat av prästerna och vaktmästarna. De vise männen flyttas närmare stallet allt eftersom julberättelsen fortgår. Krubban ställes fram några dagar före julafton och tages ned första söndagen efter Trettondedag jul.

Hammarkullens kyrka (1972 LUKA 12, 1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba som beskrivs med året 1972 i LUKA 15, och 1975 i LUKA 24. Krubba med traditionella figurer utav ca 30 cm storlek, från Sverige, i ett gipsliknande material i flera färger. Krubban är inköpt utav församlingen till ett okänt pris och från en okänd plats. En numera avliden präst är relaterad till anskaffandet av krubban. För den årliga framställningen svarar vaktmästaren och förskolelärare mfl. Krubban ställes fram till den 2:a advent och tas ner efter Trettondag jul. De vise männen nalkas stallet under julberättelsen.

Hillareds kyrka (1972 LUKA 24, 1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba om ca 15 cm höga traditionella figurer från Tyskland i keramik. Donerade kyrkan av dess kyrkliga syförening. Anskaffad för 750 kr, från firma Kyrktryck. För krubbans sceneri svarar Ragnvald Bernholm och Sture Svensson. Kyrkorådet ställer fram krubban strax före jul och tar ner den efter den 10:e januari.

Hindås kyrka (1972 LUKA 24)

Krubba om ca 10 cm höga, traditionella figurer i porslin från England, donerade kyrkan av en familj i Hindås församling. Krubbans sceneri utarbetat av kyrkovaktmästaren. Herdar och vise män föres undan respektive ställes fram efter säsongens evangelieberättelser.

Hishults kyrka (1972 LUKA 15, 1969–1970 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubban om ca 15 cm höga, traditionella figurer av tyskt ursprung i papier-maché,. Tillverkade sannolikt ca 1950, inköpta i Helsingborg, och kompletterade med figurer från München i början av 1980-talet. Julkrubban donerades av Marianne Kirsebom till församlingshemmet 1969 i samband med söndagsskolebarnens julfest. Krubban recipierade i kyrkan 1972, krubbans sceneri är utformat av David Hjalmarsson i slutet av 1970-talet då det gamla stallet utbyttes då det ansågs vara för litet. Krubban ställs fram ca den 23 december och tas ner efter 2:a söndagen efter trettondedagen.

Härlanda och Björkekärns kyrkor (1972 LUKA 15, 1976 LUKA 24, 1989 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Enligt LUKA 15 recipierar en krubba redan 1972 i Härlanda och Björkekärns kyrka, enligt uppgift i en av de två inskickade LUKA 24 är året 1976. ”Eftersom det inte fanns några ”vise män” till denna krubba inköptes en helt ny julkrubba. Den gamla såldes till en privatperson för 200 kronor.” (LUKA 24), närmare dokumentation saknas i övrigt.

I den andra av de inskickade LUKA 24 ersattes 1989 den först recipierade krubban av sin efterföljare, en krubba med traditionella figurer av ca 10 cm höjd i trä från Italien, införskaffad i Rom av församlingen. Krubbans sceneri är utarbetat av församlingsassistenten. De vise männen nalkas under säsongen successivt krubban och är framme till Trettonhelgen.

Kortedala, Vårfrukyrkan (1972 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebiterar i LUKA 15 med texten ”Libraria”, innehavet bekräftas i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Kållereds kyrka (1972–73 LUKA 15, 1977 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubban med traditionella figurer samt blomsterflicka, bedjande gosse och spelande gosse. Krubbans figurer är av ca 40 cm höjd i skuren lind, och tillverkade av bildhuggaren Inger Karlberg i Mölnlycke. Införskaffad receptionsåret 1977 av präst och församling i Kållerred. Inger Karlberg har även utformat krubbans sceneri.

1983 tillkommer en krubba som beskrivs som följer: Krubba med figurer i målad keramik tillverkade av Ulla Sandberg i Kållerred som även donerat krubban till kyrkan. Krubban ställs fram på julafton och tas ner efter Trettondag jul.

Mårdaklevs kyrka (Ca 1972 LUKA 24, 1972 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba om ca 15 cm höga, traditionella figurer av trä, ritade av Marianne Nordström, och inköpt i Småland. Krubbans sceneri är utformat av Britt G Hallkvist. Krubban ställes fram 3:e eller 4:e söndagen i advent och tas ned efter Trettondedag jul. I LUKA 15 (1974) finns kommentaren: "Kyrkans vardagsgrupper halvfabrikat från RKU".

Olsfors kyrka (1972 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med texten "inköpt i Betlehem", innehavet bekräftas i LUKA 19. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Onsala kyrka (Ca 1972 LUKA 24, 1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba från Betlehem om ca 25 cm höga traditionella figurer i olivträ. Krubban inköptes i Betlehem av församlingen och dess präst. Krubbans sceneri är utformat av vaktmästarna. Krubban ställes upp dagen före julafton och tas ner efter trettondagen. De vise männen nalkas krubban allt efter bibelberättelsen.

Vinbergs kyrka (1972 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med texten "tillverkad av Eva Spångberg". Innehavet av krubba bekräftas vidare även i LUKA 19 & 23. Till Vinbergs prästgård införskaffades av prosten G.L. Björck privat 1899, samma år som kyrkan uppfördes, en julkrubba från Tyskland. Denna fick emellertid enligt den tradition som här visats sin plats i Vinbergs prästgård. Den kom dock aldrig att recipiera i Vinbergs kyrka, utan fann till slut sin plats i Ljungby kyrka 1995. Se Ljungby kyrka 1995.

Angereds kyrka (1973 LUKA 15, 1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

1975, samma år som stadsdelskyrkorna i Hjällbo och Hammarkullen, recipierar julkrubba i kyrkorna, med traditionella figurer av polykrom plastisk massa av svensk tillverkning. Denna krubba anskaffades av präst och församling. Enligt LUKA 24 skall denna krubba ha ersatts av annan, inte beskriven, krubba 1998.

De vise männen ställes upp inför stallet Trettondedag jul. Krubban ställs fram till den 2:a advent och tas ner efter Trettondedag jul.

Backa kyrka (1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23, Backa & Brunnsbo kyrkor, ca 1975 LUKA 24)

Krubban med ca 20 cm höga, traditionella figurer från Betlehem i olivträ, recipierar i kyrkan som donation av syföreningen 1975. Krubban är inköpt på Mjölkgatan i Betlehem för ca 5000 kr. Krubbans sceneri är utfört av Agnetha Hagström tillsammans med församlingspedagog, vaktmästare och medlemmar ur syföreningen. De vise männen nalkas under säsongen successivt krubban dit de är framme Trettonhelgen.

Krubban ställs fram inför vardagsgudstjänsten för förskolan ca 3 advent och tas ner veckan efter Trettondedagen.

LUKA 15 vittnar 1973 om krubba i Backa och Brunnsbo kyrkor, vidare dokumentation återstår dock.

Brunnsbo kyrka (1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, Se Backa 1973)

Svarsdebuterar i LUKA 15, 1973 under Backa & Brunnsbo: Julkrubba sedan 1973. Inköpt och tillverkad i Israel.

Ekebäcks småkyrka (1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Svarar i LUKA 15 att krubba recipierar i Ekebäcks småkyrka 1973. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Gårdstens kyrka i Göteborg (1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med året 1973. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Hålanda kyrka (1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med texten ”kyrkvaktaren”, innehavet bekräftas i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Kastala kyrka (1973 LUKA 15, 1980 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med året 1973 och kommentaren: ”Tillverkad av juniorerna”. Innehavet bekräftas i LUKA 23. I LUKA 24 finns beskrivningen: Krubban med träfigurer som målats av ledare och juniorer redan 1975 recipierade i den nya kyrkan 1980.

Lindbergs kyrka (1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med kommentaren "från Palestina" och receptionsåret 1973, innehavet bekräftas i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Lövgärdets kyrka i Göteborg (1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med svaret 1973, och "Östtyskt fabrikat". Innehavet bekräftas i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Nylöse kyrka i Göteborg (1973 LUKA 15, 1985 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Betlehem med traditionella figurer av ej angiven storlek i olivträ. Inköpt från firma Verbums bokhandel i Göteborg. En församlingsassistent Lisbet Nordgren finns omnämnd i samband med införskaffandet. För det årliga framställandet svarar någon i arbetslaget. Krubban ställs fram i regel mellan 4:e advent och jul och tas ner efter 1:a söndagen efter trettondagen.

Rannebergens kyrka (1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med texten "Östtyskt fabrikat", innehavet bekräftas i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Skepphults kyrka (1973 LUKA 15, ca 1980 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba med traditionella figurer av ca 25 cm höjd i olivträ, anskaffad från Betlehem av församlingen. Krubbans sceneri är utarbetat av diakonimedarbetare och kyrkovaktmästare.

Krubban ställs fram veckan före jul och tas ner veckan efter trettonhelgen.

Spannarps kyrka (1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med texten "halvfabrikat som färdigställt av söndagsskolebarn", innehavet bekräftas vidare i LUKA 19. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Stora Lundby kyrka (1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan 19, 23 & 24)

Krubba nummer ett beskrivs ytterst sparsamt med texten i LUKA 15 som krubba av olivträ från oljeberget genom kyrka och folk.

Krubba nummer 2 beskrivs i LUKA 24 med texten: Krubba från Tyskland om ca 20 cm höga traditionella figurer av keramik. För krubbans framställning svarar olika personer varje år och den ställs fram veckan före julafton och tas ner veckan efter söndagen efter 1:a söndagen efter Trettondedagen.

Tönnersjö kyrka (1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 21)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med texten ”tillverkad av familjen Heinzeller, Oberammergau, De flesta figurerna från 1972”, innehavet bekräftas i LUKA 19. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Ucklums kyrka (1973 LUKA 15 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba från Betlehem om ca 18 cm höga traditionella figurer i olivträ. Krubban har kompletterats med åtta får från Gotland och två spelande änglar från Oberammergau. Krubban har donerats av anonym privatperson och relateras till diakonissa Kerstin Franklin Olander. Ersättningsfigurer donerade av församlingsbo Margareta Hilmersson. För krubbans framställning svarar kyrkvårdarna. Krubban ställs fram i julveckan och tas ner efter Trettondedagen. Vise män nalkas stallet fram till Trettondedagen.

Upphärads kyrka (1973 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Krubba från Betlehem i Israel om ca 22 cm höga traditionella figurer tillverkade av olivträ. Krubban är donerad av kyrkans minior och junior grupper, inköpt i Betlehem i Israel till en kostnad av 300 kr. Krubbans sceneri har utformats av Aina Magnusson. Krubbans framställs av kyrkvårdarna veckan före jul och tas ner veckan efter Trettondedagen.

Utby kyrka (1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med att kyrkan recipierat julkrubba 1973, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Vallda kyrka (1973 LUKA 15, 1974 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubbans från Betlehem om ca 20 cm höga, traditionella figurer i olivträ, köpt och anskaffad av församling och en av församlingens präster. Krubbans sceneri är utfört av Karl Gustav Andreasson och en präst och en prästfru från församlingen. Krubban ställes fram den 2:a söndagen i advent och tas ner 1:a söndagen efter Trettondagen. Krubban bygges upp undan för undan av barn under 3:e adventssöndagens gudstjänst.

Abilds kyrka (1974 LUKA 15, 1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubbans av tyskt ursprung med ca 25 cm höga, traditionella figurer i papierschén. Krubban recipierade i kyrkan 1975 som en donation av syföreningen. Krubbans sceneri har utarbetats av kyrkorådsordföranden Ann-Britt Unnerfors som även mellan åren 1986–1996 donerat en komplettering till krubban om fem kameler av palestinskt ursprung. Den ställes fram ca den 18:e december och tas ner ca 8:e januari.

Annedal, Guldhedskyrkan i Göteborg (Ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 23 & 24)

Krubbans av okänd härkomst om ca 7 cm höga traditionella figurer i gips. Till krubbans anförskaffade är en inte namngiven församlingsbo angiven. För krubbans framställning svarar kyrkvårdarna och den ställs fram veckan före jul och tas ner efter nyårsdag/trettondedagen.

Asige kyrka (1974 LUKA 15, 1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Krubbans av tyskt ursprung med ca 25 cm höga traditionella figurer av papierschén. Som recipierade kyrkan 1975 som en donation från syföreningen. 1986–1990 har krubban kompletterats med tre kameler med palestinskt ursprung. Krubbans sceneri har, tillsammans med präst och församlingsassistent, utarbetats av Lars Larsson från Guntorp i Asige. Krubban ställs fram ca den 18:e december och tas ner ca den 8:e januari.

Blekets kyrka (1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med texten ”inköpt i Jerusalem”, innehavet bekräftas i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Björndammens kyrka (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Brunnsbergs kyrka (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarar i LUKA 15 att krubba recipierar i Brunnsbergs kyrka 1974. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Buråskyrkan i Göteborg (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Innehavet bekräftas även i LUKA 19. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Bäve kyrka (1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med texten ”inköpt i Jerusalem”, innehavet bekräftas i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Dagsås kyrka (1974 LUKA 15 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan 19)

Krubba av okänd härkomst om ca 30 cm höga traditionella figurer, i papier-maché. Krubban är inköpt via firma Kyrktryck i Katrineholm. Krubbans sceneri är utformat av vaktmästaren med medarbetare, dessa svarar också för den årliga framställningen. Krubban ställs fram till den 4:e advent och tas ner till kyndelsmässodagen. De vise männen nalkas stallet inför Trettondagen. Enligt LUKA 15 är krubban inköpt via Weibulls.

Enslövs kyrka (1974 LUKA 15 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba av östtysk tillverkning om ca 20 cm höga traditionella figurer av papier-maché. Krubban är tillverkad i Marolinfabriken i Östtyskland inköpt av församlingen på A.M. Eliassons aktiebolag i Ljungskile till en kostnad av 500 kr. Krubbans sceneri är utformat av Åke och Johnny Svensson, Maj-Britt Svensson samt kyrkoherden. Krubban ställs fram i början av december och tas ner efter kyndelsmässodagen.

1981 kompletterades krubban med figurer framställande flykten till Egypten av Ulla Frick från Billinge i Skåne, figurerna var en gåva av Enslövs kyrkliga syförening, till en kostnad av 300 kr.

De vise männen nalkas stallet till Trettondedag jul.

Göteborg, Kungsladugårds kyrka (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 19 & 23. Samsvarar med S:ta Birgittas kapell och Carl Johans kyrka. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Göteborg, S:ta Birgittas kapell (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 19 & 23. Samsvarar med Carl Johans kyrka och Kungsladugårds kyrka. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Harestad kyrka (ca 1974 LUKA 15, 1987 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Milano i Italien med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä. Krubbans sceneri är utfört av Vilhelm Karlsson, Lennart och Olga Olsson, tillsammans med Lillemor Jirholm och Katarina Bremert Jirholm. Krubban ställs fram till barntimmarnas avslutning en av adventssöndagarna och tas ner efter Trettondehelgen.

Håby kyrka (1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Svaret bekräftas även i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Hässlås kapell (ca 1974 LUKA 15)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Kvastekulla kyrka (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas i LUKA 19. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Köinge kyrka (ca 1974 LUKA 15, 1986 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med svaret: att kyrkans barntimmars barn brukar göra i ordning en "vanlig" krubba. Enligt svaret i LUKA 24, krubba från Italien med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i polykrom plastisk massa införskaffade av församlingen. Krubbans sceneri är utformat av Ann-Britt Edvinsson.

Krubban ställs fram den 21:e december och tas ner dagen efter kyndelsmässodagen. LUKA 19 bekräftar med jasvar och kommentaren "ja ibland".

Landala kapell (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med jasvar till julkrubba i kapellet, innehavet bekräftas i LUKA 19. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Lycke kyrka (Ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Munkedals kapell (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Näsets kyrka (ca 1974 LUKA 15, 1985 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba av okänt ursprung med traditionella figurer av ca 10 cm höjd i trä, införskaffad av församlingen. Krubbans sceneri utformat av kyrkovaktmästaren. De vise männen nalkas krubban successivt under säsongen och är framme till Trettonhelgen. Krubban ställs fram till den 4: advent och tas ner 1:a söndagen efter trettonhelgen.

Partille kyrka (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

S:t Peders kyrka (1974 LUKA 15 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubban från Kyrktryck i Katrineholm, om ca 20 cm höga, traditionella träfigurer samt hund, recipierade i kyrkan 1974.

För den årliga framställningen svarar Gerd Olsson och Barbro Karlsson. Krubban ställs fram 3:e söndagen i advent i samband med barngruppernas julspel, och tas ner veckan efter Trettondagshelgen.

Skrea kyrka (ca 1974 LUKA 15, 1984 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba med traditionella figurer av ca 15 cm höjd i Gips samt plastiskt material, införskaffade av församlingen. Krubbans sceneri är utfört av kyrkovaktmästaren. Krubban ställs fram till 1:a advent och tas ner efter Trettondagen.

Smögens kyrka (1974 LUKA 15, 1981 LUKA 24, 1996 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba från Jerusalem med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i olivträ, införskaffad av präst och församling och kompletterad med ängel donerad 1998. Krubbans sceneri är utformat av syföreningsmedlemmar och diakonimedarbetare. De vise männen nalkas successivt krubban under säsongen och är framme Trettondagen. Krubban ställs fram veckan efter 1:a söndagen i advent med tanke på barngrupps besök i kyrkan och tas ner efter trettonhelgen.

Även omnämns en andra krubba i LUKA 24 med texten: Krubba om ca 5 cm höga traditionella figurer i gips. Krubban kommer från Kina och är inköpt via firma Panduro av församlingen till en kostnad av 150 kr. För krubbans årliga framställning svarar diakonissan och den ställs upp inför 1:a advent och tas ner efter trettonhelgen.

Torpa kyrka (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med svaret "Gåva från enskilda anspråkslös" utan receptionsår, innehavet bekräftas i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Uddevalla kyrka (1974 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubban av italienskt ursprung om ca 20 cm höga traditionella figurer, i skuret trä av märket Anri, anskaffades genom en av församlingens präster. För krubbans årliga framställning svarar församlingsassistenten och

barnverksamheten. Krubban ställes fram den 24:e december vid en familjegudstjänst och tas ner den 13:e januari.

Årstad kyrka (1974 LUKA 15, 1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Krubban av tyskt ursprung om ca 25 cm höga, traditionella figurer i papierschén och olivträ. Krubban recipierade i kyrkan 1975 som donation av komminister Sandell med fru. 1986 kompletterades krubban med tre kameler av palestinskt ursprung. Krubbans sceneri är utformat av kyrkorådsordföranden Monika Johansson tillsammans med församlingens präst och församlingsassistent.

Krubban ställs fram ca den 18:e december och tas ner ca 8:e januari.

Hjällbo kyrka (1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba av svenskt ursprung med ca 40 cm höga traditionella figurer, i polykrom gips. Krubban är inköpt av församlingen och anskaffandet är knutet till en numera avliden präst. För krubbans sceneri svarar vaktmästare och förskolelärare. Krubban ställs fram till 2:a advents söndagen och tas ner efter Trettondedag jul. Herdarna flyttas närmare stallet för att komma fram till Trettondagen. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 23.

Hälleviksstrands kapell i Morlanda (1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Krubban om ca 15 cm höga traditionella figurer av olivträd, köpt i Betlehem av församlingen. För krubbans framställning svarar vaktmästare och kyrkvårdar. Krubban ställs fram till advent och tas ner i januari.

Kungälv's kyrka (1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubban av ca 15 cm höga, traditionella porslinsfigurer enligt uppgift i LUKA 24 från Oberammergau i Tyskland recipierade i kyrkan 1975 som donation av magister Ingeborg Andersson. Omkring 1996 kompletterades krubban genom diakoniassistenten med 10 får av ullmaterial, från Kungälv. Krubbans sceneri är utformat av församlingsbor, kyrkvårdar och barnledare.

För att skydda porslinsfigurerna innehar kyrkan sedan 1998 även en alternativ "visningskrubba" för barnarbete och motsvarande. Denna krubba har figurer skurna i trä av församlingsmedarbetaren Erik Svensson och målade av barnledaren Elisabet Siverbo.

Sexdrega kyrka (1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubban med traditionella figurer av ca 15 cm höjd i plastisk massa, recipierade i kyrkan 1975 som en donation av Sexdrega konfirmandkrets.

Krubban ställs fram veckan före jul och tas ner efter trettondagen. De tre vise männen nalkas under perioden successivt stallet, dit de är framme Trettonhelgen. För den årliga framställningen svarar kyrkans barntimmar.

Skallsjö kyrka (1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23, även 1985–1990 LUKA 24)

Krubban från östra Tyskland med traditionella figurer av ca 30 cm höjd i plastisk massa anskaffades från Göteborg av församlingen genom församlingens präst och prästfru och recipierade i kyrkan 1975. Krubbans sceneri har utformats av församlingsassistent Hans Andersson och församlingspedagog Birgitta Nilsson. Krubban har kompletterats med en herdepojke med får och en kamel, båda pjäserna anskaffade från firma Buttericks i Göteborg dessutom fyra får från hemslöjden i Ulricehamn och två änglar tillverkade av församlingspedagog Birgitta Nilsson på barnverksamheten. Krubban ställs fram ca 10 gånger för förskolevisningar och sedan på julafton kl. 11 i en särskild gudstjänst, den tas ner några dagar efter trettondagen.

I LUKA 24 omnämns två krubbor från åren 1985 och 1990, med följande beskrivning: Krubba med traditionella figurer av ca 10 cm höjd. Tillverkade av församlingsassistent och barnledare som även utformat krubbans sceneri. Krubban är tillverkad i trä och applikationsfilt från Kyrkans ungdoms materiallager.

Stamnareds kyrka (1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubban från Betlehem med traditionella figurer av ca 30 cm höjd i olivträ. Krubbans sceneri har utformats av Inger, Kerstin och Margareta Eriksson. De tre vise männen ställs upp vid stallet till Trettonhelgen.

Stensjöns kyrka (1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba av Inger Karlberg i Mölnlycke med ca 30 cm höga, traditionella figurer i trä, recipierar i kyrkan 1975 som donation av Stensjökyrkans arbetskrets. Inköpt för 2000 kr från konstnären.

Julafton firas med herdarna vid krubban, där sedan de ersätts av de vise männen. Krubban ställs fram julafton kl. 11.00 vid en särskild gudstjänst och tas ner efter 13:e jul.

Stråvalla kyrka (1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubban tillverkad av keramiker Margit Hagstrand från Löftaskog i Enet, med ca 20 cm höga traditionella figurer i polykrom keramik. Konstnären tillsammans med maken Rune donerade krubban till kyrkan, receptionsåret

1975. Krubban och dess sceneri är utarbetat makarna Hagstrand, och den har kompletterats med en ängel, donerad av Elisabeth Bergde. Krubban ställs fram veckan före jul och tas ner veckan efter trettonhelgen.

Tunge kyrka (1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba anskaffad av präst och församling med ca 15 cm höga traditionella figurer i plastisk massa, recipierad kyrkan 1975. Krubbans sceneri är utformat av kyrkvärden Gert Andréasson, och den ställs fram 3:e söndagen i advent och tas ner veckan efter Trettondagshelgen.

Vessige kyrka (1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Kyrkan recipierade julkrubba med träfigurer 1975, inköpt av församlingen samma år. Krubban ställs fram v. 51 och tas ner v. 3.

Åsbräcka kyrka (1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubban av italienskt ursprung med traditionella figurer av ca 15 cm höjd i plastisk massa anskaffad genom firma Weibulls i Trollhättan av kyrkvärden Harry Petrusson som även utformat krubbans sceneri.

De tre vise männen nalkas under perioden successivt stallet, dit de är framme Trettonhelgen. Julkrubban ställs fram till julottan och tas ner efter trettonhelgen.

Rydboholms kyrka i Kinnarumma (1976 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubban med traditionella figurer i keramik av ca 20 cm höjd införskaffad från Kyrktryck i Katrineholm som en donation från Rydboholms kyrkliga arbetskrets. Krubbans sceneri är utformat av Karin Skogelund och kyrkvärdarna Anna Ekelund och Kerstin Johansson.

Viskafors kyrka i Kinnarumma (1976 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubban med traditionella figurer av olivträ, anförskaffade av Viskafors kyrkliga arbetskrets genom Ingrid Ivarsson via firma Libraria i Stockholm. Krubbans sceneri utformades av Nils Varenius tillsammans med kyrkvärdarna. Krubban ställs fram till julafton och tas ner efter trettondagen. Numera är kyrkan nedlagd, efter att ha varit pub och restaurang som numera är nedlagd och åter försäld².

Fuxerna kyrka (1977 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubban från Betlehem med traditionella figurer av ca 15 cm höjd i olivträ, anförskaffade av församlingen via firma Libraria i Stockholm. Krubbans sceneri är utformat av församlingens kyrkvårdar.

De vise männen nalkas under perioden successivt krubban dit de är framme Trettonhelgen.

Krubban ställs fram den 23:e december och tas ner omkring 20:e dag Knut.

Krogsereds kyrka (1977 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubban med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i gips donerade av syföreningen receptionsåret 1977. Krubban inköpt för 260 kr. För den årliga framställningen svarar vaktmästaren. Den ställs upp den 23:e december och tas ner den 7:e januari.

Lindome kyrka (1977 LUKA 24, 1997 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubban med traditionella figurer, Josef och Maria ståendes tillsammans med Jesusbarnet i famnen, Josef håller armen om Maria. Figurerna från bildhuggare Inger Karlsson i Råda är av ca 30 cm höjd i skuret trä. Krubban är beställd och anförskaffad av församlingen receptionsåret 1977. Inger Karlsson har även utformat sceneriet. Krubban ställs fram till andra söndagen i advent och tas ner runt den 13:e januari.

Enligt LUKA 24 finns det ännu en krubba som används både i kyrkan och i församlingshemmet. Den beskrivs enligt följande: Krubba om ca 11 cm höga traditionella figurer i filt, ull och trikå tillverkade av Karin Karlsson från Billdal.

Romelanda kyrka (1977 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba från Oberammergau med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä, anförskaffad av gåvomedel genom en församlingspräst. Krubbans sceneri är utformat av kyrkvårdarna.

De vise männen ställes upp vid stallet till Trettonhelgen. Krubban ställs fram några dagar före julafton och tas ner efter Trettondedagen.

Härryda kyrka (ca 1978 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Krubba troligen av italienskt ursprung med traditionella figurer av ca 15 cm höjd i gips, skänkt till kyrkan av en donator vid namn Malmgren

receptionsåret, troligen 1978. För krubbans årliga framställning svarar vaktmästaren och den ställs fram ca den 20 december och tas ner ca 8 januari.

Kareby kyrka (1978 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba från Tyskland, Oberammergau med traditionella figurer enligt uppgift (LUKA 24)

införskaffad från Tyskland för 7000 kr och donerad till kyrkan 1978 av Selma Pettersson. Krubbans sceneri har utformats av Karl Andreasson och Monika Andersson, och den ställs fram några dagar före jul och tas ner mellan den 12–15 januari.

Högås kyrka (1979 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba med traditionella figurer i keramik tillverkade 1978–1979 av ungdomar och ledare ur Röda Korsets barnråd i Högås, tillsammans med konsthantverkare Birgitta Johansson från Skredsvik, vilka därefter donerade krubban till kyrkan receptionsåret 1979, och utformade då även krubbans sceneri.

De vise männen flyttas från "ett annat fönster" (LUKA 24) och flyttas Trettondag Jul till "julbordet" (LUKA 24). Krubban ställs fram 4:e söndagen i advent och tas ner efter Trettondag jul.

Käringöns kyrka (1979 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Krubba troligen av tyskt ursprung med traditionella figurer av ca 10 cm höjd i keramiskt material, anskaffad från Ljungskile, till en kostnad av 1000 kr och donerades till kyrkan av kyrkoherden Eric Tange. Krubbans sceneri har utformats av kyrkvårdarna, den ställs fram i december och tas ner i januari.

Skummeslövs kyrka (1979 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba av tyskt och italienskt ursprung med traditionella figurer och en vandringsman samt en brunn, figurerna är av ca 10 cm höjd i gips och plastiskt material, införskaffade via firma Weibulls i Halmstad och donerade till kyrkan 1979, av Claes och Mona Nilsson från Skogstorp. Krubbans sceneri är utformat av kyrk- och kyrkogårdsvaktmästarna.

Krubban är, enligt LUKA 24, från början uppsatt i vapenhuset, 1992 flyttad in i kyrkan till plats i korets mitt, just utanför altarringen, efter önskemål om att låta krubban komma i centrum och synas under gudstjänsterna. Ett exempel på hur och varför en defileringskrubba upphöjs till centralkrubba. Krubban ställs fram den 23:e december och tas ner efter Trettondedag jul.

Säve kyrka och Kärre kyrka (ca 1979, "på 80 talet" LUKA 24, 1993 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba om ca 25 cm höga traditionella figurer av olivträ, krubban är inköpt i Israel av församlingen och anskaffad av församlingspräst. Den något svävande dateringen får en intressant aspekt efter en kyrkvärds notering i LUKA 24: "Vi fick vårat församlingshem 1975. 1976 började barnverksamheten, och då målade barnen träfigurer till julkrubban som sedan ställdes i vapenrummet i våran kyrka, för vår kyrkoherde vågade inte ta in den i kyrkan."

Vi ser här ett sentida exempel på problematiken med den tröghet och tvekan som här tidigare

visats.³ Krubban ställs fram 23:e december och tas ner den 8:e januari.

1993 ersattes enligt LUKA 24 denna tidigare krubba med en som beskrivs på följande sätt.

Krubba med traditionella figurer av ca 30 cm höjd i olivträ, av församlingen införskaffade från Betlehem. Sceneriet utformat av kyrkvårdarna.

Valla kyrka (1979 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba från östra Tyskland med traditionella figurer, två kameler och en elefant, samtliga med skötare, av ca 20 cm höjd i gips, stämplad med GDR. Krubban är anskaffad via Ljungskile och donerad 1979 till kyrkan av Myggenäs syförening. Stallet är inköpt tillsammans med figurerna. Krubbans sceneri är utformat av syföreningen tillsammans med kyrkovaktmästare. Krubban ställes fram till julaftonens julbön och tas ner efter Trettondag jul.

Ale-Skövde kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Annedalskyrkan (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, svaret bekräftas i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Askims kyrka (ca 1980 LUKA 19, 1982 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubban från Betlehem med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i olivträ införskaffad till kyrkan av församlingen. Krubbans sceneri är utformat av medarbetare från församlingen. De vise männen placeras vid krubban

Trettonhelgen. Krubban ställs fram 23:e december och tas ner måndagen efter 2:a efter trettondagen.

Aspens kyrka (Ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Bergums kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Billdals kyrka i Askim (ca 1980 LUKA 19, 1992 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Tyskland med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i keramiskt material. Krubban är donerad kyrkan av okänd givare. Krubbans sceneri är utformat av församlingens barnledare. Jesusbarnet läggs i krubban till Julnatten och de vise männen ställes fram vid krubban Trettonhelgen.

Bjursläatts kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Göteborg, Bräcke diakonigårds kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkorna, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Göteborg, Brämaregårdens kyrka (Ca 1980 LUKA 19, 1997 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba med ca 15 cm höga traditionella figurer i gips och plast. Denna krubba ersattes 1997 av en krubba som i LUKA 24 beskrivs med texten:

Krubba med traditionella figurer av ca 10 cm höjd i saltdeg/trolldeg tillverkade av församlingspedagog Ulrika Brosché och inköpta till kyrkan av församlingen. Ulrika Brosché har även utfört krubbans sceneri.

Brännö kyrka i Göteborg (ca 1980 LUKA 19, 1987 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubbba med traditionella figurer av ca 15 cm höjd i gips införskaffade av församlingen i Göteborg. Krubbans sceneri är utfört av kyrkovaktmästaren. Krubban ställs fram dagarna före jul och tas ner efter Trettondagshelgen. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 19 & 23.

Bäckeboles kyrka i Göteborg (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Djurhults kapell (Ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Göteborg, Donsö kyrka (Ca 1980 LUKA 19, 1990 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Krubba med traditionella figurer av ej redovisad höjd i gips, införskaffad i Göteborg av församlingen. Kyrkovaktmästaren svarar för krubbans sceneri. Donsö julkrubba är samtida och likadan som systerförsamlingens i Styrö kyrka.

Drängsereds kyrka (1980 LUKA 24, 1988 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Krubbba om ca 12 cm traditionella figurer i gips införskaffade av församlingen och dess präst ifrån firma Weibulls. För krubbans framställning svarar församlingsassistenten, den ställs fram veckan före jul och tas ner veckan efter Trettondedag jul. I LUKA 24 omnämns även en krubba med texten: Krubba med traditionella figurer av ca 40 cm höjd i Aurittema Vax anskaffad från firma Aurittema i Polen av församlingen 1985. Krubbans sceneri är utformat av kyrkovaktmästaren.

Efra kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Falkenbergs S:t Laurentii kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 21 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Fegens kapell (Ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Fiskebäckskils kyrka (Ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Flatöns kapell (Ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Fors kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Fässbergs kyrka (ca 1980 före 1986; LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Innehar julkrubba, recipierad i kyrkan enligt ovanstående osäkra datering, med notering i LUKA 24: "en del figurer från Betlehem i olivträ". Vise män och kameler flyttas i landskapet under den tid som julkrubban är uppställd. "Figurer tillverkade 1995 av en av prästerna, Klas Hermansson. Bakgrunderna målade på plywood av Ulla Hermansson." Krubban ställs fram ca den 15 december och tas ner efter trettonhelgen.

Glöstorps kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Göteborg, Grevegårdens kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Grimmareds kyrka (1980 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Krubba med traditionella figurer av ca 30 cm höjd av porslin tillverkade vid firma Forma i Stockholm, donerade av församlingsbo. Krubbans sceneri är utformat av Agneta Landorf och Sonja Abrahamsson tillsammans med kyrkvärdarna. Krubban ställs fram 1:a advent och tas ner efter Trettondagshelgen.

Grinneröds kyrka (Ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Grundsunds kyrka (Ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Grönahögs kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Gunnarps kyrka (Ca 1980 LUKA 19, 1997 LUKA 24)

Av svaret i LUKA 19 framgår det att det skall ha funnits en äldre krubba i Gunnarps kyrka, denna krubba är odokumenterad. I LUKA 24 finns en krubba omnämnd med texten:

Krubba med traditionella figurer i lindträ, skurna av bildhuggare Leif Andersson från Sillerud på beställning till Gunnarp kyrka av församlingens kyrkoråd. Leif Andersson har även utformat krubbans sceneri. Krubban inköptes för en kostnad av 25000 kr.

De vise männen nalkas successivt under säsongen stallet, dit de är framme Trettonhelgen.

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan.

Gunnarsjö kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Gällareds kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Göteborg, Andreaskyrkan (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Hanhals kyrka (Ca 1980 LUKA 19, 1996 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Tyrolen med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä av märket Tinderla införskaffad av församlingen genom firma Kyrktryck i Katrineholm till en kostnad av 15300 kr. Krubban ställs fram julafton och tas ner v 3.

Hertings kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Hovenäsets kapell (Ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Hunnestads kyrka (ca 1980 LUKA 19, 1981 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubban från Italien med traditionella figurer av ca 30 cm höjd i plastiskt material, införskaffad av församlingen via firma Duka. Krubbans sceneri är utformat av vaktmästaren tillsammans med Tore Gunnesson och Christer Jansson från församlingen. Krubban ställs fram till julafton och tas ner efter trettonhelgen.

Håлта kyrka (ca 1980 LUKA 19, 1993 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubbba med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i polykromt lamellträ egentillverkade av kyrkovaktmästaren och församlingsmedarbetare, som också utformat krubbans sceneri. Materialet kostade ca 200 kr. Krubban ställs fram 15–20 december innan skolan har julavslutning i kyrkan och tas ner efter trettonhelgen.

Jörlanda kyrka (ca 1980 LUKA 19, 1981, 1984 och 1996 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Även Jörlanda församlingshems kyrksal. Krubban med traditionella figurer av ca 25 cm höjd i papper-maché är donerad kyrkan av en församlingsbo. Krubbans sceneri är utarbetat av kyrkvårdar och ungdomar. De vise männen placeras inför krubban till Trettonhelgen, då herdarna dras tillbaka.

Krubbba från Israel med traditionella figurer av ca 15 cm höjd i olivträ, införskaffad från Israel och donerad kyrkan av en sykrets i församlingen. Krubbans sceneri är utformat av en kyrkvård i församlingen. De vise männen ställs fram inför krubban vid Trettonhelgen, då herdarna dras tillbaka.

Krubban från Tyskland med traditionella figurer av ca 10 cm höjd i papper-maché utgör en privatdonation från Göteborg till kyrkan. I LUKA 24 uppges julkrubbans tillverknings år till 1934. Krubbans sceneri är utarbetat av präst och kyrkvård. De vise männen ställs fram vid krubban till Trettonhelgen då herdarna dras tillbaka.

Karl-Gustavs kyrka (Ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Kinna kyrka (1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Kinnareds kyrka (Ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Kinnarumma kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23 & 24)

Krubba från Tyskland om ca 12 cm höga traditionella figurer inköpta via firma Weibulls. Krubbans sceneri är utfört av kyrkvärd Dagmar Karlsson. Krubban ställs fram till julafton och tas ner efter trettondagen.

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan

Kosters kyrka (Ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Kroksläotts kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Kungshamns kyrka (1980 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Kyrkan recipierade julkrubba 1980. Denna första krubba finns inte i övrigt beskriven, den ersattes 1990 av nuvarande krubba med ca 10 cm höga figurer som församlingen införskaffade via firma Kyrktryck i Katrineholm. Sceneriet är utfört av kyrkvärdarna. De vise männen nalkas stallet under säsongen och är framme på Trettondagen.

Kungsäters kyrka (Ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Kvibille kyrka (ca 1980 LUKA 19, 1983 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från keramiker Ulla Frick i Billinge med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i Keramik samt anskaffad och donerad kyrkan av Florence Lillman. Krubbans sceneri är utformat av kyrkovaktmästare Erik Johansson. Herdarna ställes inför krubban vid Jul och de vise männen till trettonhelgen. Krubban ställs fram mellan den 10–12 december och tas ner efter 1:a söndagen efter Trettondagen.

Landa kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Lerums kyrka (Ca 1980 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba tillverkad delvis av ungdomar och delvis av lokal textilkonstnär om ca 12 cm höga traditionella figurer i lera. För krubbans sceneri svarar Eva Gustafsson i Lerum, som även svarar för den årliga framställningen. Krubban ställs fram den 15:e december och tas ner den 10:e januari. I LUKA 15 kan man läsa att Lerums kyrka ej har någon krubba men att det finns i småkyrkorna.

Limmareds kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Ljungs gamla och nya kyrka (Ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Ljungsarps kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Göteborg, Länsmansgårdens kyrka (ca 1980 LUKA 19 jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Mestocka kapell (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Mjöbäcks kyrka (1980 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba med traditionella figurer av ca 20 cm höjd av polykrom keramik, tillverkade av keramiker Ulla Frick i Billinge, donerade kyrkan av Judith Isacson, Överlida och Överlida syförening. Krubbans sceneri är utformat av Kyrkvärdarna med präst, barnledare och församlingsbor. De vise männen nalkas krubban successivt under perioden och är framme Trettondedagen.

Morups kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Månstads kyrka (ca 1980 LUKA 19, 1985 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba av okänt ursprung med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä, donerad kyrkan av Gösta Larsson som även har utformat krubbans sceneri. För den årliga framställningen svarar vaktmästare och församlingsassistent, den ställs fram 2:a eller 3:e advent och tas ner efter Trettondedag jul.

Nittorp kyrka, (1980 LUKA 24, 1994 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba om ca 20 cm höga traditionella figurer utsågade i trä efter en mall. En lokal snickare har gjort figurerna, den införskaffades av församlingen. För krubbans årliga framställning svarar vaktmästaren. Den ställdes fram till juldagen och togs ner efter Trettondedagen.

Den tidigare krubban ersattes 1994 av en krubba som omnämns med i LUKA 24 med texten. Krubba om ca 10 cm höga traditionella figurer av trä utav okänt ursprung. Krubban är inköpt av församlingen från firma Kyrktryck i Katrineholm. För krubbans årliga framställning svarar vaktmästaren då den ställs fram till jul och tas ner efter Trettondagen.

Norrmannebo kapell (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Okome kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Röereds kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Rönnängs kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Seglora kyrka (ca 1980 LUKA 19, 1981 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Israel med traditionella figurer av ca 15 cm höjd i trä. Krubbans sceneri är utformat av Peter Hasselström. För krubbans årliga framställning svarar olika personer bl.a. diakon och vaktmästare, den ställs fram på julaftonsförmiddagen vid en enkel gudstjänst "vid krubban" och tas ner efter Trettondedag jul. "Trettondag jul flyttas vise män fram till krubban." (LUKA 24)

Skee kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Slättåkra kyrka (ca 1980 LUKA 19, 1994 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Israel om ca 18 cm höga traditionella figurer, handskurna i olivträ. Krubban är donerad av kyrkliga syföreningen och inköpt till en kostnad av 3000 kr från Verbum. En inte namngiven präst finns omnämnd i samband med införskaffandet. För krubbans sceneri svarar kyrkvaktmästaren. Krubban ställs fram 10–12 december och tas ner efter 1:a söndagen efter Trettondagen.

Starrkärrs kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Stenås kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Styrsö kyrka (ca 1980 LUKA 19, 1986 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba införskaffad i Göteborg av församlingen med traditionella figurer av ca 15 cm höjd i gips. Krubbans sceneri är utfört av kyrkovaktmästaren, vilken även svarar för den årliga framställningen. Krubban ställs fram till julafton och tas ner efter Trettondedag jul.

Svarteborgs kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Sätilas kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Södra Åsarps kyrka (Ca 1980 LUKA 19, 1995 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Denna tidiga krubba är beskriven med orden. Krubba med maskingjorda träfigurer målade av barn, togs bort 1994.

I LUKA 24 beskrivs den nya krubban från 1995 med texten. Krubba tillverkad i Helsingborg med ca 30 cm höga handgjorda traditionella figurer av lera. Krubban inköptes av församlingen genom att kassör och församlingsassistent tog fram pris och kyrkorådet godkände. Krubbans sceneri är utformat av vaktmästaren och församlingsassistent. Krubban ställs fram 7–15 december ”beroende på tjänsterna” och tas ner 8–12:e januari.

Tanums kyrka (Ca 1980 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba med traditionella figurer av ca 10 cm höjd i keramik tillverkade av keramiker Gert Hognert 1980, som donerat krubban till kyrkan sannolikt samma år. Krubbans sceneri har utformats av Gert Hognert tillsammans med Birgitta och Eskil Lindquist. Krubban ställs fram den 15:e december och tas ner den 7:e januari.

Tjärby kyrka (Ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Tjärnö kyrka (1980 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Krubba från Betlehem med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä, införskaffade av kyrkoherde Gerhard Berg som även utformat krubbans sceneri, tillsammans med kyrkovaktmästare och församlingsbor.

De vise männen nalkas under perioden successivt och är framme vid krubban trettonhelgen.

Krubban ställs fram den 3:e advent och tas ner 8:e januari.

Toltorps kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Torups kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Tostareds kyrka (Ca 1980 LUKA 19, 1995 LUKA 24)

Krubba av församlingen införskaffad via firma Kyrktryck i Katrineholm med traditionella figurer av ca 15 cm höjd i plastiskt material. Krubbans sceneri utformat av frivilligverksamhet i församlingen.

De vise männen nalkas krubban successivt under säsongen för att vara framme till Trettonhelgen.

Tuve kyrka (Ca 1980 LUKA 19, 1995 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Betlehem med traditionella figurer av ca 20 cm höjd, dels i olivträ, dels i plastiskt material typ gips och keramiklera från firma Buttericks, införskaffade av församlingen. För den årliga framställningen och för krubbans sceneri svarar kyrkvaktmästaren. Krubban ställs fram mellan första söndagen i advent och tas ner Trettondag jul.

Tvååkers kyrka (ca 1980 LUKA 19, 1988 LUKA 24)

Krubba från Italien med traditionella figurer av ca 10 cm höjd i trä, införskaffade av församlingen via firma Kyrktryck i Katrineholm. Krubbans

sceneri är utformat av kyrkoherde Stefan Svensson och kyrkovaktmästare Stig Larsson. De vise männen ställes fram vid krubban till trettonhelgen, då herdarna drages tillbaka. Krubban ställs fram strax före jul, men då utan figurer, den tas ner den 14:e januari.

Tölö kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23 & 24)

Krubba av okänt ursprung om ca 25 cm höga traditionella figurer i trä. För krubbans framställning svarar kyrkvaktmästaren. Krubban ställs fram till andra söndagen i advent och tas ner efter trettondagen.

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan.

Valbo-Ryrs kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Valinge kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Vallås kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Veinge kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Vrångö kyrka (ca 1980 LUKA 19, 1992 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba inköpta från Göteborg om ca 15 cm höga traditionella figurer i gips. Krubbans sceneri är utformat av vaktmästaren som även svarar för den årliga framställningen. Krubban ställs fram dagen före jul och tas ner efter Trettondedag jul.

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan.

Älvsåkers kyrka (ca 1980 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba med traditionella figurer av ca 10 cm höjd i gips. Krubbans sceneri har utformats av barntimmeledarna. De vise männen flyttas i landskapet till Trettondag jul. Krubban ställs fram till barngruppernas julavslutning och tas ner efter Trettondagen.

Älvängens kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Öckerö kyrka (Ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Ödsmåls kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Ölsremma kyrka (1980 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba från Betlehem med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i olivträ, stallet är även det från Betlehem. Anskaffad via Ulricehamn och donerad kyrkan av damer ur syföreningen. Krubban införskaffades för en kostnad av 400 kr. Krubbans sceneri är utformat av kyrkvårdar och kyrkovaktmästare, den ställs fram 22 december och tas ner dagen efter trettondagen.

Örby kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Östads kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Överlida kyrka (Ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Bärfendals kyrka (1981 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från östra Tyskland med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i Marolin (plastisk massa). Stallet är av fabrikatet Treche Krippenfiguren, införskaffat från Smyrnoförlaget i Göteborg och donerat kyrkan från kyrkliga syföreningen.

Krubbans sceneri är utarbetat av vaktmästare Gunnel Persson, den ställs fram den 23 december och tas ner 8 januari.

Gällstads kyrka (1981 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba med traditionella figurer införskaffade i Israel och donerade kyrkan 1981 av kyrkoherde William Fägerhall och hans hustru Elisabeth. Krubban ställs fram några dagar före jul i samband med julandakt "samling vid krubban" och tas ner efter julfirandets slut.

Värö kyrka (1981/1982 LUKA 24)

Krubba från Sydtyrolen med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä alternativt plastisk massa med fast fixerat sceneri utformat av Birger Frohm i Stockholm⁴, inköpt och donerad kyrkan av fröken Annie Karlsson, från Värö, i Värö. Krubban har alltsedan receptionsåret 1981 under perioden haft sin plats i kyrkans kor. I LUKA 24 anges receptionsåret till 1982 ändock finns det i texten en angivning rörande 1981.

Krubban ställs fram under advent någon vardag vid kyrkans barnsamling och tas ner efter trettonhelgen.

Ås kyrka (1981 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

I svar på LUKA 24, framkommer endast att kyrkan recipierat julkrubba 1981 och därstädes alltsedan dess haft sin plats under säsongen. Krubbans figurer av ca 15 cm höjd är tillverkade av församlingens barnverksamhet.

Öxabäcks kyrka (1981 LUKA 24)

Krubbans av okänt ursprung med traditionella figurer av ca 10 cm höjd i plastisk massa och är donerad kyrkan av okänd givare 1981. Krubbans sceneri är utformat av en pensionerad slöjdlärare. För krubbans årliga framställning svarar diakonissan och kyrkovaktmästaren. Krubban ställs fram onsdag-torsdag före 3:e advent och tas ner efter trettondagen.

Bua kyrka i Värö (1982 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubbans från keramiker Daniel Rouart från Kaltenkirchen i Tyskland med traditionella figurer av ca 30 cm höjd i keramik, införskaffad av församlingen via firma Dominikanernas bokhandel i Stockholm. Krubbans sceneri är utformat av pastor, församlingsassistent med flera. Krubban ställs fram i början av december och tas ner senast v 4 när barngrupperna startar.

Roasjö kyrka (1982 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubbans med traditionella figurer av ca 10 cm höjd i ospecificerat utförande och härkomst, donerad kyrkan av kyrkliga syföreningen. Krubbans sceneri är utarbetat av kyrkvårdar och kyrkovaktmästare. De vise männen nalkas under säsongen successivt krubban och är framme trettonhelgen. Krubban ställs fram 3:e söndagen i advent och tas ner efter Trettondag jul.

Ränneslövs kyrka (1982 LUKA 24)

Krubbans inköpt i Israel om ca 17 cm höga traditionella figurer i olivträd. Införskaffade i Israel av församlingen genom Arthur Nihlén för en kostnad av 1000 kr. Krubbans sceneri är utformat av vaktmästaren och han svarar också för den årliga framställningen. Krubban ställs fram till skolavslutningen och tas ner efter trettonhelgen.

Sävedalens kyrka (1982 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubbans från Tyskland om ca 20 cm höga traditionella figurer av porslin. Krubban inköptes för 1800 kr via Petterssons porslinsaffär i Stenungsund, från firma Goebel i Tyskland. Församlingen köpte in krubban genom insamlade medel. För krubbans årliga framställning svarar prästfrun Ann-Sofi Hansson. Krubban ställdes fram omkring den 4:e advent och tas ner någon gång kring Tjugondag Knut. Krubban har sin placering i kyrkans kor. Denna krubba togs dock ur bruk 1983.

Apelgårdens kyrka i Källered (1983 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

I ett svar på LUKA 24 omtalas i en bilaga en krubba från Källered med traditionella figurer av ca 30 cm höjd i målad keramik, samt därtill en äppelgumma, som förklaras i bilagan: Vid invigningen av Apelgårdens kyrka

berättade Lennart Levén om hur enkelt och anspråkslöst marken där kyrkan ligger, blev till en gåva. Det var för mig från början helt naturligt att hon skulle få vara med om och lämna sin gåva till barnet, håller förklädet fullt med äpplen.

Krubban är tillverkad av keramiker Ulla Svanberg som även har donerat krubban till kyrkan. Vid överlämnandet av krubban lämnades Maria och Gabriel till Maria bebådelse dag de övriga överlämnades vid julen.

Landvetters kyrka (1983 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Italien med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä. Krubbans sceneri är utarbetat av församlingens diakonimedarbetare. Krubban ställs fram kring den 20 december och tas ner kring den 8:e januari.

Svarträ kyrka (1983 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Okome med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä. Krubbans sceneri är utformat av Astrid och Erik Dahlbo. Krubban ställs fram några dagar före julafton och tas ner efter trettonhelgen.

Grimetons kyrka (1985 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba av italienskt ursprung med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i papper-maché införskaffade av församlingen via firma Lek och Bo i Varberg. Krubbans sceneri är utformat av Greta Larsson och Eva Nilsson. Krubban ställs fram i julveckan och tas ner efter Kyndelsmäss.

Rolfstorps kyrka (1985 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Israel med traditionella figurer av ca 15 cm höjd i trä, med barntimmeledare relaterad till anskaffandet. Krubbans sceneri utformat av Inez Johansson och barntimmeledarna. För krubbans årliga framställning svarar barntimmeledarna och den ställs fram den 23:e december och tas ner efter kyndelsmässodagen.

Skällinge kyrka (ca 1985 LUKA 24)

Krubba troligen från Israel med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä. Krubbans sceneri är utfört av församlingsbor, kyrkovaktmästare och präst. Delar av krubban är tillverkat av församlingsinvånare. Krubban ställs fram vid en varierande tidpunkt mellan 3:e advent och julafton och tas ner efter Trettondag jul.

Ytterby kyrka (1985 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba troligen från Italien med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä, införskaffad via firma Verbum i Göteborg och donerad kyrkan av arbetskretsen i Ytterby församling. Krubbans sceneri är utfört av kyrkovaktmästare Alvar Pehrsson, Einar Pehrsson och Karl Lindman.

Krubban är införskaffad för en kostnad av 10000 kr, den ställs fram mellan 3:e och 4:e advent och tas ner efter trettondagen.

Bokenäs kyrka (ca 1986 LUKA 21, 1988 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba införskaffad från Kyrktryck i Katrineholm med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä, och donerad kyrkan från Arbetskretsen. Krubbans sceneri är utformat av präst och kyrkovaktmästare. Krubban ställs fram till skolavslutningen och tas ner efter Trettondag jul.

Gullholmens kyrka (1986 LUKA 24)

Krubba från Israel med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i olivträ införskaffad av församlingen. Krubbans sceneri är utformat av kyrkvårdarna. För krubbans årliga framställning svarar kyrkvården och den ställs fram i julveckan och tas ner efter Trettondagshelgen.

Rommele kyrka (ca 1986 LUKA 24)

Krubba från Betlehem med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä, införskaffad av församlingen via firma Libraria. Krubbans sceneri är utfört av kyrkvårdarna. De vise männen ställes fram vid krubban till trettonhelgen. Krubban ställs fram till julen och tas ner efter trettondagen.

Fågelbergskyrkan i Stensjön (1987 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba om ca 25 cm höga traditionella figurer i trä, tillverkade av Elin Högberg och Karl-Erik Högberg som även tillverkat stallet och mässingsdetaljerna. Krubban är donerad av Elin och Ulla Andersson som införskaffade den för 15000 kr av konstnärerna själv. Till krubbans anskaffande är en byggnadskommitté utsedd av kyrkorådet även omnämnd. För den årliga framställningen svarar församlingsassistenten och vaktmästaren. Krubban ställs fram på julafton och tas ner efter Trettondedag jul.

Häcksviks kyrka (1987 LUKA 24 1993 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar 1987 med julkrubba av ospecificerad typ och härkomst. 1993 ersattes denna första krubba av en krubba med traditionella figurer av ca 15 cm

höjd i gips, donerad kyrkan av Herbert Svensson i Håcksvik som även utfört krubbans sceneri.

Denna första krubba tog ur bruk 1992 och ersattes med en krubba som omnämnes i LUKA 24 med texten: Krubba med traditionella figurer av ca 15 cm höjd i plastiskt material, typ gips, införskaffad av församlingen. Krubbans sceneri har utarbetats av Hugo och Sofia Johansson.

Krubban ställs fram 18–20 december och tas ner efter Trettondedag jul.

Hogdals kyrka (1988 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba införskaffad från Betlehem av församlingen med traditionella figurer av ca 20 cm höjd. Krubbans sceneri är utformat av kyrkovaktmästaren. Krubban ställs fram 4:e advent och tas ner efter trettondagen.

Nälinge kyrka (1988 LUKA 24)

Krubba tillverkad i Israel om ca 20 cm höga traditionella figurer i olivträ, inköpt av församlingen till en kostnad av 2700 kr från Israel. Krubbans sceneri är utformat av kyrkvaktmästaren Urban Simonsson med familj. Kyrkvaktmästaren svarar för den årliga framställningen några dagar före jul och tas ner efter trettondedagen.

Stala kyrka (1988 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba med traditionella figurer av ca 10 cm höjd i plastiskt material, införskaffad av församlingen, genom Pingstkyrkans bokhandel i Göteborg. Krubbans sceneri är utfört av församlingspedagog och barnledare. De vise männen nalkas under säsongen successivt krubban och är framme till trettonhelgen. Krubban ställs fram vid 1:a söndagen i advent och tas ner omkring första söndagen efter trettondedagen.

Förlanda kyrka (1989 LUKA 24)

Krubba med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä, införskaffad från firma Mariasystrarna i Enköping och donerad kyrkan från Slöjdföreningen. Krubbans sceneri är utformat av Mariasystrarna och kyrkovaktmästaren. Krubban ställs fram till den 3:e advent och tas ner kyndelsmässodagen.

Marbäcks kyrka (ca 1989 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba med traditionella figurer av c. 10 cm höjd i lera och trolldegsmassa tillverkade och i förekommande fall nytillverkade av kyrkans barnverksamhet. Krubbans sceneri är utfört av församlingsassistenten. Krubban ställs fram den 24:e december och tas ner tjugondag Knut.

Bro kyrka (1990 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba om ca 20 cm höga traditionella figurer i terrakotta inköpt från Katrineholm. Krubban består av "julkrubbesats Anna" inköpt från firma kyrktryck i Katrineholm utav församlingen, för en kostnad av 2227 kr. Krubbans sceneri är utformat av kyrkoherde Hans Nelson och för den årliga framställningen svarar kyrkvärden. Den ställs fram i regel till 4:e söndagen i advent och tas ner veckan efter julhelgen.

Gödestads kyrka (1990 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Italien med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i plastiskt material införskaffad av församlingens kyrkoråd via firma Oasen i Varberg. Sceneriet är utformat av Lennart Gustavsson och kyrkovaktmästaren.

Hasslövs kyrka (1990 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Italien med traditionella figurer av ca 15 cm höjd av plastiskt material införskaffade via Halmstad som donation till kyrkan från kyrkliga syföreningen. Sceneriet är utarbetat av kyrkans barnverksamhet. Krubban ställs fram 2:a söndagen i advent och tas ner efter trettonhelgen.

Klövedals kyrka (1990 LUKA 24, Ca 1995 LUKA 23)

Av uppgifterna i LUKA 24 framgår endast att kyrkan 1990 recipierat julkrubba, sannolikt av keramiskt material. Krubban ställs fram på julspelet på julafton och tas ner trettonhelgen.

Asperö kyrka (1991 LUKA 24)

Krubba inköpt i Göteborg om ca 15 cm höga traditionella figurer i gips. Krubban är donerad av Svarta örnen och införskaffad från Göteborg. Krubbans sceneri är utformat av kyrkvärden och de svarar även för den årliga framställningen. Krubban ställs fram före jul och tas ner efter Trettondagshelgen.

Våxtorps kyrka (1991 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Italien med traditionella figurer av ca 15 cm höjd av plastiskt material, via Halmstad donerad kyrkan från arbetskretsen. För sceneriet svarar barnledarna.

Hajom kyrka (1993 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Italien med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i plastiskt material, donerad kyrkan av Greta Andersson, Vargagården i Hajoms församling. Krubbans sceneri och stall utformat av Gunnar Andersson, Vargagården. De vise männen nalkas under säsongen successivt stallet för att

vara framme till trettonhelgen. Krubban ställs fram någon gång mellan vecka 48–49 och tas ner 2–3 veckor efter nyår.

Askome kyrka (1994 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Av LUKA 24 framgår att åter en krubba är recipierad i kyrkan 1994, den är tillverkad av ”Eiras keramik i samarbete med barnverksamheten”. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Dannike kyrka (1994 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Recipierar julkrubba av ca 10 cm höjd genom donation av Bengt Claesson i Långhem

1994. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Alfshögs kyrka (Ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Askim, Mikael's kyrka (ca 1995 LUKA 23, 1998 LUKA 24)

1998 tillkom en krubba från Italien med traditionella figurer av ca 35 cm höjd i plastiskt material, typ gips. Krubbans sceneri är utförd av intresserade kyrkliga medarbetare. De vise männen nalkas under säsongen krubban, för att vara framme till Trettondagen. Krubban ställs fram veckan före jul och tas ner efter Trettondag jul.

Balltorps kyrksal (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Berghems kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Blekets kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Bovallsstrands kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Fjärås kyrka (ca 1995 LUKA 23, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 24)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Fotskäls kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Fässberg, Sjukhuskyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Grebbestads kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Gällinge kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Göteborg, Mariakyrkan (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Göteborg, Pater Nosterkyrkan (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Havstensunds kapell (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Holsljunga kyrka (1995 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Italien med traditionella figurer av ca 15 cm höjd i plastiskt material, typ hårdgummi, införskaffade med stall av församlingens medel till kyrkans prydnad. Krubbans sceneri är utformat av kyrkovaktmästaren. Krubban ställs fram på julafton och tas ner efter Trettondag jul.

Hyssna nya och gamla kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Kalvs kyrka (1995 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba med traditionella figurer av ca 15 cm höjd i trä, textil och blandteknik tillverkade av församlingens barngrupper som även svarat för krubbans sceneri. Denna krubba skiftades 1995 till den då införskaffade nya krubban, som beskrivs här nedan.

Krubba från Israel med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i olivträ, införskaffad av församlingen från firma Kyrktryck i Katrineholm. Diakonissan har utformat krubbans sceneri. De vise männen flyttas under säsongen att illustrera evangelietexterna.

Kilanda kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan

Enligt LUKA 24 innehåller inte Kilanda någon julkrubba.

Klädesholmens kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Krokstrands kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Kville kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Ljungby kyrka (Bild 23) (1995 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23) (Stiftets äldsta kyrkliga julkrubba i bruk i ett kyrkorum; 1899)

Krubban inköptes i Tyskland av prosten G.L. Björck privat i samband med inköp av inventarier till Vinbergs kyrka som invigdes 1899. Vid prosten Björcks fränfalle ärvde äldste sonen Ernst Björck, kyrkoherde i Gräsgård, Öland, krubban och därefter hans dotter Majken gift med kyrkoherde Bertil Nyman, Tvååker, som skänkte krubban till Ljungby församling, Hallands län, där den numera har sin plats. LUKA 24. 1995 recipierade julkrubban i Ljungby kyrka som i ovan relaterade näst intill hundraåriga gåva utgör ett av de verkligt gamla västsvenska julbord som för prästgårdarna då var närmast ett självklart inventarium. I det närmaste hundra år senare var slutligen tiden mogen att kyrkorummets portar öppnades för att äntligen låta denna underbara kvarleva få vila i templets och församlingens famn.

Krubban emanerar från Zülchowanstalten i Tyskland och utgör sålunda en något äldre systerkrubba till det julbord i Morlanda prästgård som Rehnberg & Rehnberg dokumenterat.⁵ Härmed kan alltså ett motsvarande samtida julbord även dokumenteras från Vinbergs prästgård.

Vinbergskrubban stämmer i motsvarighet in på byggnader och figurer i Morlandakrubban.

De samtida krubborna omsluter, från Morlandaheden på Orust i norr, till Vinberg vid Falkenberg i söder, samtidigt den teologiska syn som här tidigare relaterats. Låt vara att de teologiska nyanserna kunde variera. Den frälsningshistoriska grundsynen delades dock inför det västsvenska julbordet.

Figurerna från Zülchow är av ca 15 cm längd i målad papper-maché. I sceneriet ingår originalutförandena av Templet: ca 40x30x20 cm och Stallet: ca 40x30x20 cm. Traditionella figurer och djur ingår. Då Zülchowkrubborna är av den flersceniga typen (se ovan) förekommer samma figurer flera gånger, avsedda att inläsas genom sceneriets tidsperspektiv i den frälsningshistoriska tidslinjen. så förekommer Jesusbarnet både liggande i krubban, buren i Maria famn och i famnen på Simeon vid kyndelsmäss. Likaså finns bebådelsesceneri med ängel, Josef, Maria och Anna.

De vise männen nalkas under säsongen successivt stallet och är framme Trettonhelgen.

Lommelands kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Lur kyrka och Resö kyrka samsvarar (Båda ca 1995 LUKA 23)

Båda kyrkorna samsvarar och svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i båda kyrkorna. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Långelanda kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Masthuggskyrkan i Göteborg (ca 1995 LUKA 23, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 24)

I LUKA 24 beskrivs två krubbor av okänd ålder med texten: Krubba nummer ett.

Krubba om ca 15 cm höga traditionella figurer i något träslag av okänd härkomst. För krubbans sceneri svarar kyrkvårdarna, och den ställs fram strax före julafton och tas ner efter tjugondedag Knut.

Krubba nummer 2: Krubba om ca 10 cm höga figurer av keramik av okänd härkomst. Präst som ej är namngiven är anknuten till anskaffandet av krubban. För krubbans sceneri svarar vaktmästaren och den ställs fram strax före julafton och tas ner tjugondag Knut.

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan.

Mjälähults kapell (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Myckleby kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Nols kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Nösunds kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Påbo kapell (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Rya kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Rydöbruks kapell (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Rödbo kyrka i Göteborg (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Röra kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Skavböle kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Skene kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Skärhamns kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Snöstorps Maria kyrka, (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Steninge kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan.

Enligt LUKA 24 innehar inte Steninge någon krubba.

Stenkyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Svenasjö kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Torestorps kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Torps kyrka (1995 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba om ca 25 cm höga traditionella figurer av lera, tillverkade av keramiker Mimmi Lundberg från Donsö. Krubban är skänkt till församlingen och inköpt donator till en kostnad av 5000 kr. Konstnären svarar även för krubbans sceneri. För den årliga framställningen svarar barngrupperna med ledare. Krubban ställs fram till lucia och tas ner efter trettonhelgen.

Tossene kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Tvärreds kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Uddevalla, Sommarhemskyrkan (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Varla kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Veddige kyrka (ca 1995 LUKA 23, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 24)

Krubba från Betlehem om okänd storlek med traditionella figurer tillverkade av olivträ, inköpt via firma Verbum i Göteborg. För den årliga framställningen svarar en inte namngiven diakon i församlingen. Krubban ställs fram den 4:e söndagen i advent och tas ner andra söndagen efter Trettondedagen.

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan.

Ölmevalla S:t Lars kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Östra Frölunda kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Brastads kyrka (1998 LUKA 24)

Krubba av Italiensk härkomst om ca 20 cm höga traditionella figurer i trä. Krubban är inköpt av församlingen från firma Libreria till en kostnad av 15927 kr. Kyrkvårdar är omnämnda i samband med införskaffandet. För krubbans sceneri svarar präst, kyrkvårdar och kyrkvaktmästare. Krubban ställs fram till barnens julavslutning 4:e söndagen i advent och tas ner veckan efter trettonhelgen.

Kungälv, Munkegärdeskyrkan (1998 LUKA 24)

Krubban från Israel med figurer av olivträ är anskaffad av Göte Siverbo, präst i församlingen. Krubban är inköpt direkt i Israel vid en av församlingens resor dit. Krubban ställes fram i advent och tas ner i mitten av januari. Munkegärdes kyrkan utgör en distriktskyrka i Kungälvs församling sedan 1996.

4.2 Spridningskartor Göteborgs stift

Tillkomna krubbor i Göteborgs stift 1920-talet:

Södra: Söndrum.

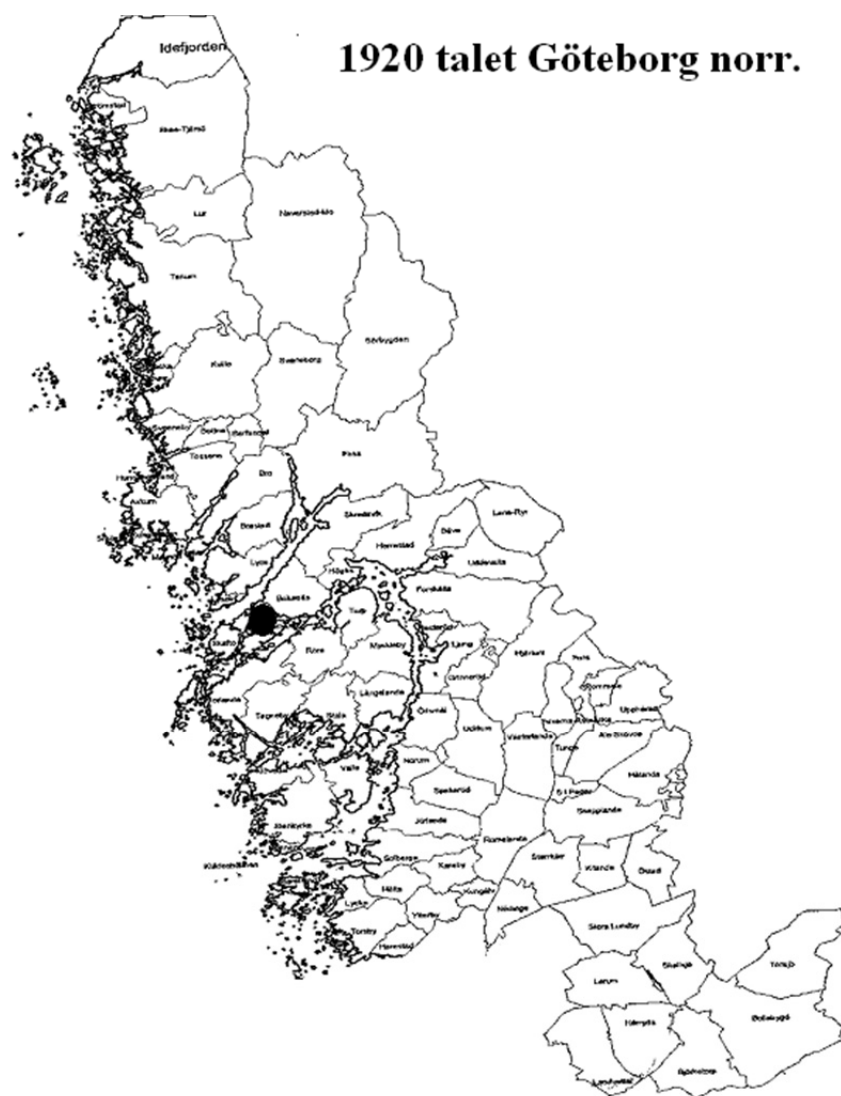
Tätort: -

Norra: Dragsmark.

Totalt 2

1920 talet Göteborg tätort.

Tillkomna krubbor i Göteborgs stift 1940-talet:

Södra: -

Tätort: Christinae, Haga, S:t Pauli.

Norra: -

Totalt $2 + 3 = 5$

1940 talet Göteborg söder.

1940 talet Göteborg norr.

The map shows the Gothenburg region (Göteborgsregionen) in Sweden, with the city of Gothenburg (Göteborg) highlighted by a black dot. The map includes labels for various municipalities (kommuner) and regions (län). The title '1940 talet Göteborg norr.' is prominently displayed at the top.

Tillkomna krubbor i Göteborgs stift 1950-talet:

Södra: Knäred, S:t Nicolai, Snöstorps, Länghem, Ullared, Harplinge.

Tätort: Christinae, Vasa, Gustavi Domkyrka, Örgryte nya o gamla, Oscar Fredrik, Johanneberg.

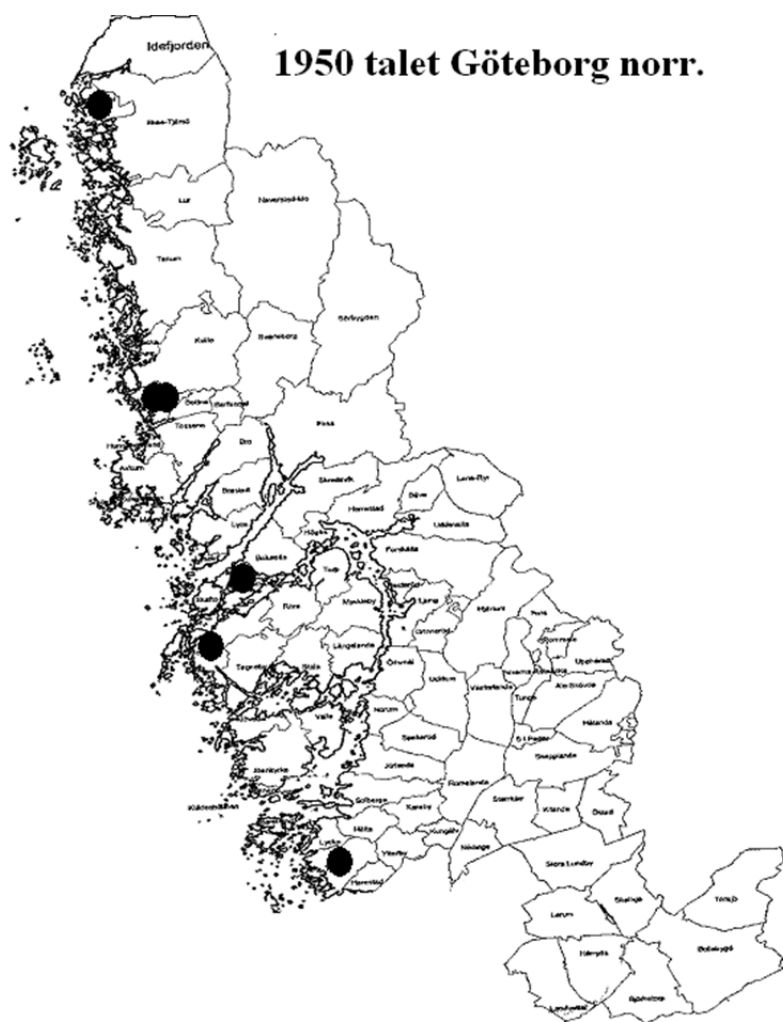
Norra: Morlanda, Strömstad, Svenneby gamla, Svenneby nya, Torsby.

Totalt 5+17= 22

[illegible]

1950 talet Göteborg tätort

Tillkomna krubbor i Göteborgs stift 1960-talet

Södra: Horred, Istorp, Surteby-Kattunga, Svenljunga-Ullasjö, Frillesås, Getinge, Källsjö, Rävinge, Stafsinge, Varberg, Slöinge, Holm, Träslöv, Träslöv läge, Ambjörnarp, Mossebo, Tranemo, Ölmevalla, Dalstorp, Falkenberg, Halmstads Kärlekens kyrka, Oskarström, Släp, Laholm, Vapnö.

Tätort: Biskopsgården, Mölndal, Björlanda, Råda, Högsbo, Jonsered, Kortedals Allhelgona kyrka, Lundby, Lundby gamla kyrka, Tolered, Torslanda, Tynnered.

Norra: Lysekil, Malmö, Foss, Skredsvik, Fjällbacka, Herrestad, Hunnebostrand, Lane-Ryr, Lerums Aspenäs kyrka, Lyse, Tegneby, Forshälla.

Totalt 22 + 49 = 71

[illegible]

1960 talet Göteborg tätort

Tillkomna krubbor i Göteborgs stift 1970-talet:

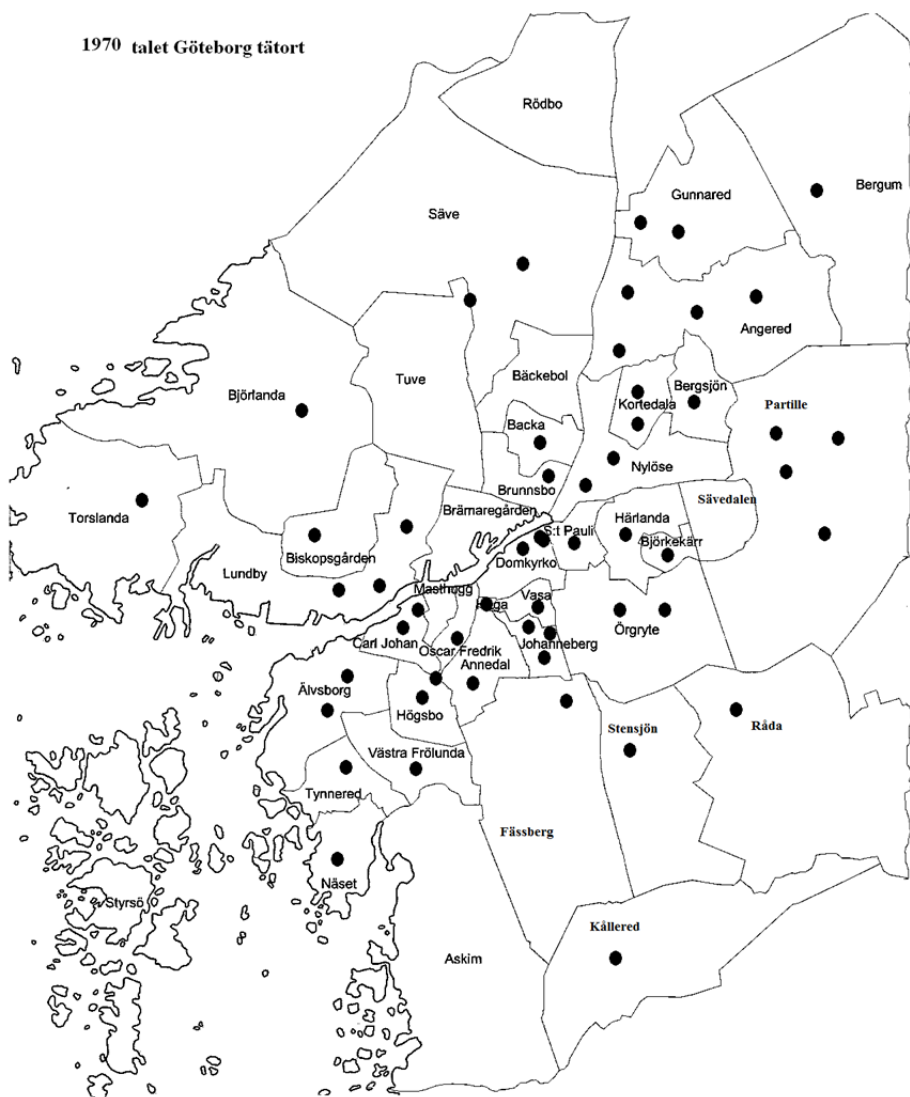
Södra: Eldsberga, Fagered, Kungsbacka, Redslared, Revesjö, Sibbarp, Sjötofta, Trönninge, Älvsered, Grimsås i Nittorp, Kattunga, Ljushult, Strömsfors, Örsås, Fritsla, Halmstads Andersbergs Olaus Petri Martin Luther, Hillared, Hishult, Mårdaklev, Onsala, Vinberg, Ekeback, Lindberg, Skephult, Spannarp, Tönnersjö, Vallda, Abild, Asige, Brunnsberg, Dagsås, Enslöv, Hässlås, Köinge, Skrea, Torpa, Årstad, Sexdrega, Stamnared, Stråvalla, Vessige, Rydboholm i Kinnarumma, Viskafors i Kinnarumma, Krogsered, Lindome, Skummeslöv.

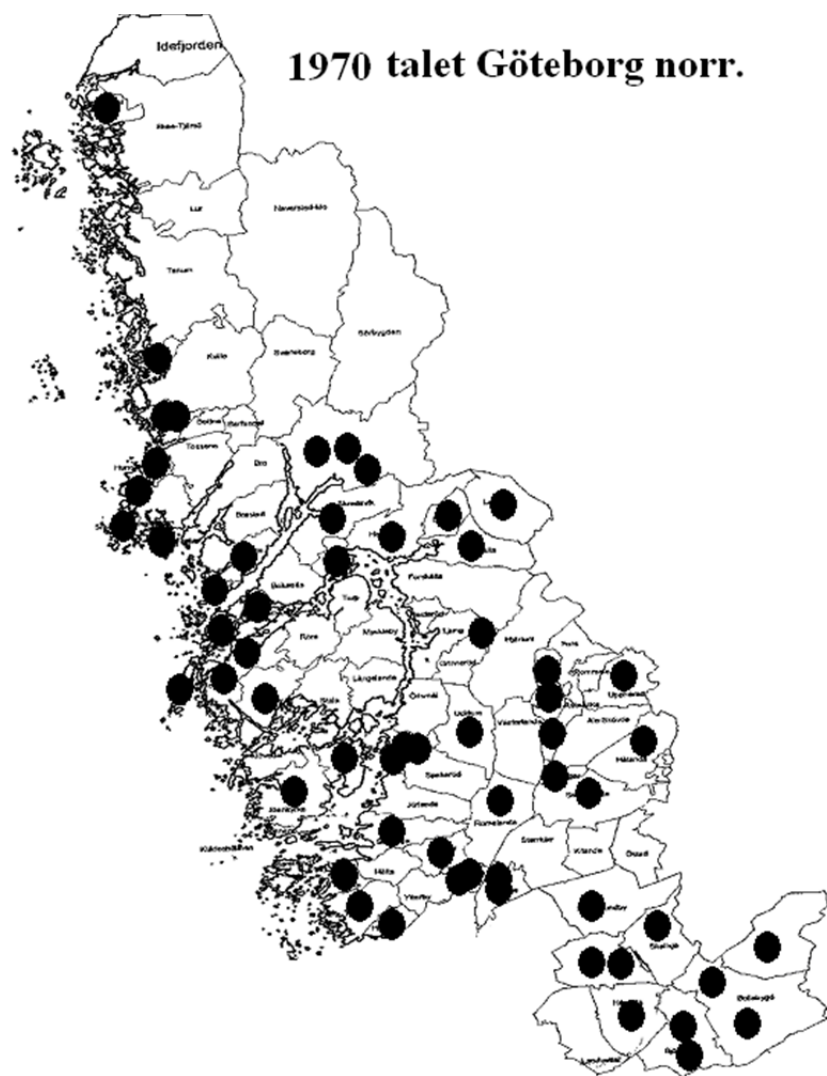
Tätort: Bergsjön, Västra Frölunda, Älvsborg, Älvsborgs Furåsen, Carl Johan, Hammarkullen, Härlanda och Björkekärr, Kortedala Vårfru, Kållered, Angered, Backa, Brunnsbo, Burås, Gårdsten, Lövgärdet, Nylöse, Rannebergen, Utby i Nylöse, Annedals Guldheden, Björndammen, Kungsladugård, S:ta Birgittas, Kvastekulla, Landala, Näset, Partille, Hjällbo, Stensjön, Kärra, Säve.

Norra: Skaftö, Björketorp, Töllsjö, Askum, Hindås, Kristinedal, Norrum, Nödinge, Skepplanda, Solberga, Stenungsund, Surte, Bollebygd, Olsfors, Hålanda, Kastala, Stora Lundby, Ucklum, Upphärad, Bleket, Bäve, Harestad, Håby, Lycke, Munkedal, S:t Peder, Smögen, Uddevalla, Hälleviksstrand, Kungälv, Skallsjö, Tunge, Åsbräcka, Fuxerna, Romelanda, Härryda, Kareby, Högås, Kärringön, Valla.

Totalt 71 + 116 = 187

1970 talet Göteborg tätort

Tillkomna krubbor i Göteborgs stift 1980-talet.

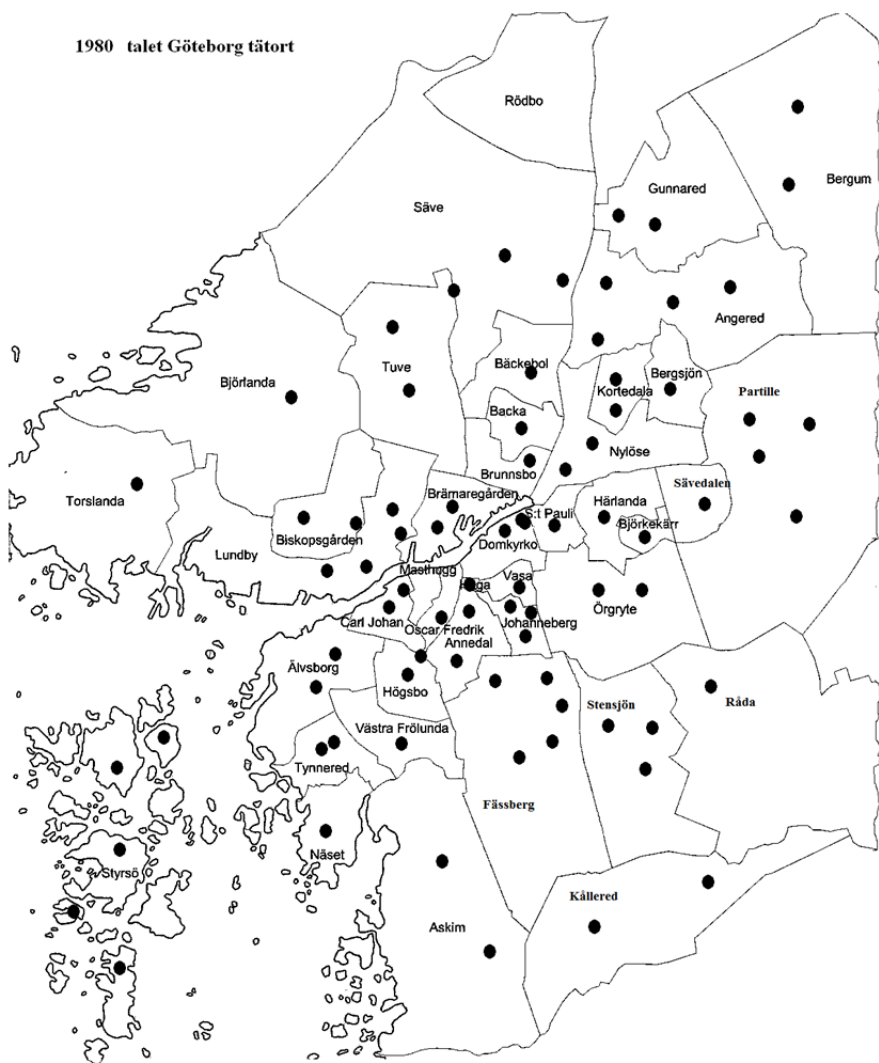
Södra: Drängsered, Eftra, Falkenbergs S:t Laurenti, Fegen, Grimmared, Grönahög, Gunnarp, Gunnarsjö, Gällared, Hanhals, Herting, Hunnestad, Karl-Gustav, Kinna, Kinnared, Kinnarumma, Kungsäter, Kvibille, Landa, Limmared, Ljungsarp, Mestocka, Mjöbäck, Morup, Månstad, Nittorp, Okome, Seglora, Slättåkra, Sätila, Södra Åsarp, Tjärby, Torup, Tostared, Tvååker, Tölö, Valinge, Vallås i Snöstorp, Veinge, Älvsåker, Ölsremma, Örby, Överlida, Gällstad, Öxabäck, Bua kyrka i Värö, Håcksvik, Roasjö, Ränneslöv, Värö, Svarträ, Grimeton, Rolfstorp, Skällinge, Förlanda, Marbäck.

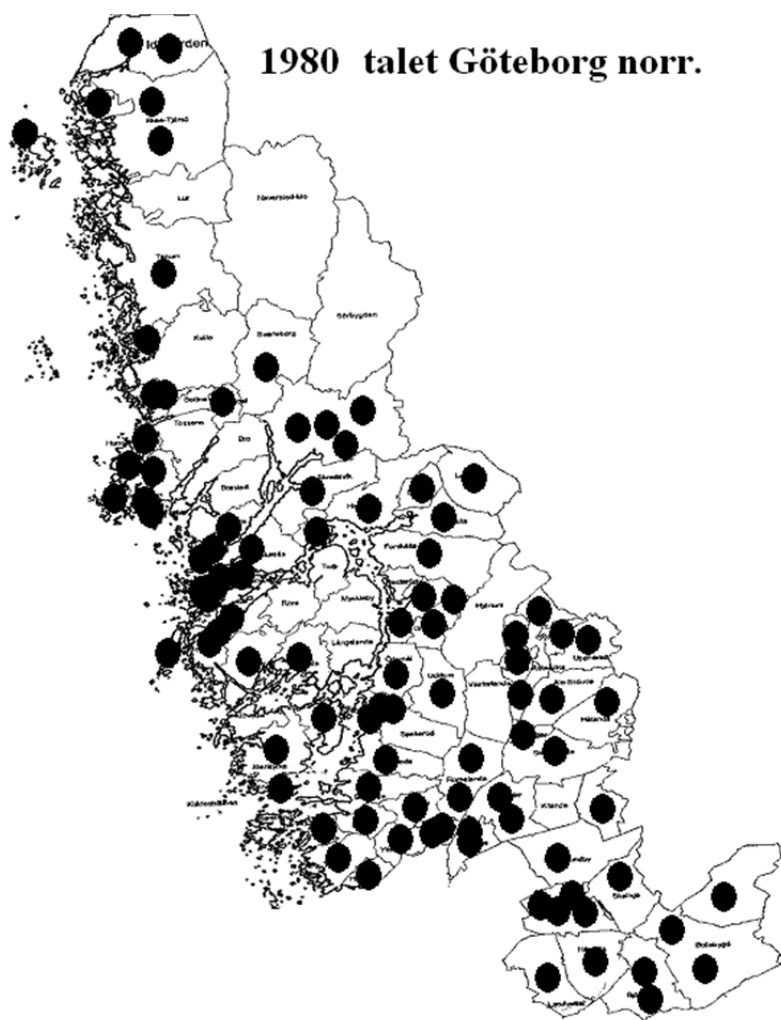
Tätort: Annedal, Askim, Bergum, Billdal i Askim, Bjurslätt, Bräcke diakonigård, Brämaregården, Brännö, Bäckebo, Donsö, Fässberg, Glöstorps Grevegården, Andreas, Krokslätt, Länsmansgården, Rösered, Stenås, Styrso, Toltp, Tuve, Vrångö, Öckerö, Sävedalen, Apelgården i Kållered, Fågelbergs i Stensjön.

Norra: Ale-Skövde, Aspen, Djurhult, Fiskebäckskil, Flatön, Fors, Grinneröd, Grundsund, Hovenäset, Håltå, Jörlanda, Koster, Kungshamn, Lerum, Ljung nya och gamla, Norrmannebo, Rönnäng, Skee, Starrkärr, Svarteborg, Tanum, Tjärnö, Valbo-Ryr, Älvängen, Ödsmål, Östad, Bärfendal, Ås, Landvetter, Ytterby, Bokenäs, Gullholmen, Rommele, Hogdal, Näsing, Stala.

Totalt 187 + 118 = 305

1980 talet Göteborg tätort

Tillkomna krubbor i Göteborgs stift 1990-talet.

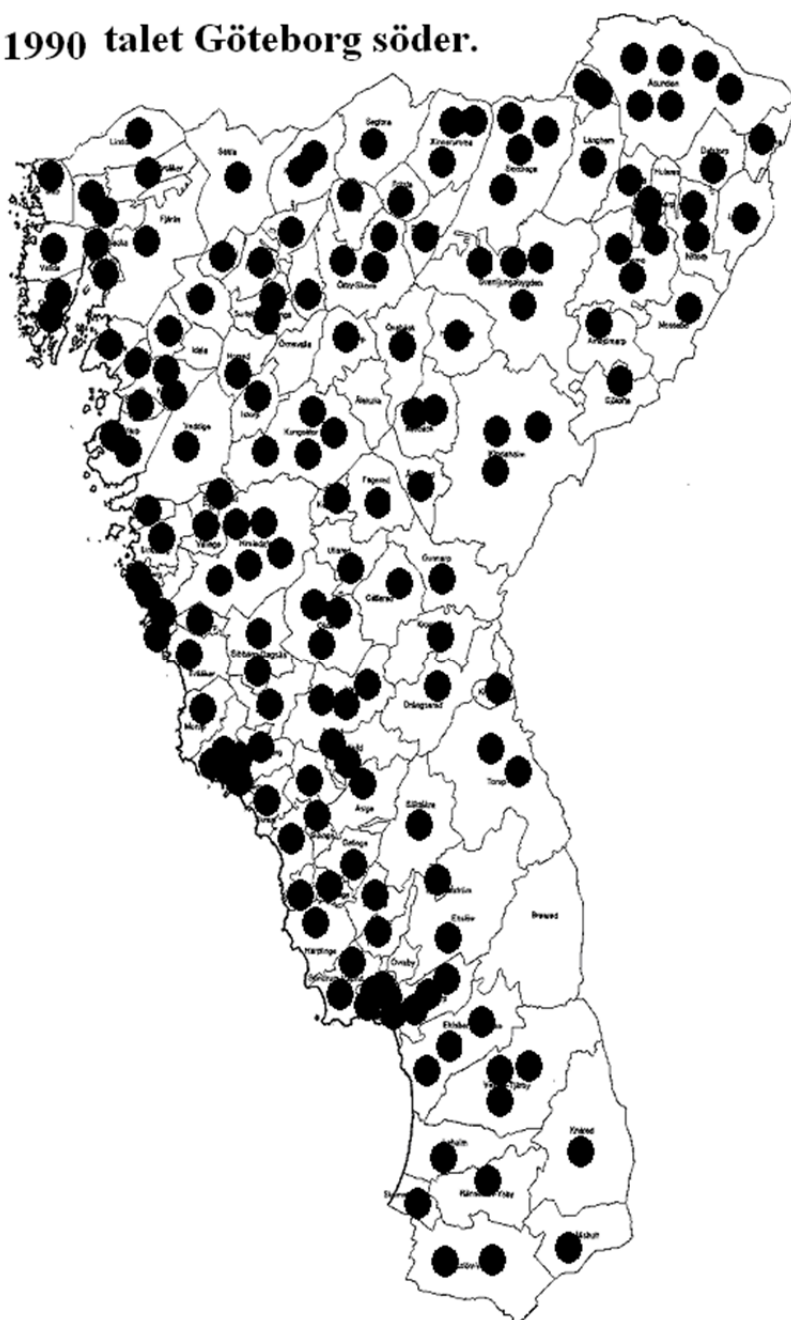
Södra: Gödestad, Hasslöv, Våxtorp, Hajom, Askome, Dannike, Alfshög, Berghem, Fjärås, Fotskäl, Gällinge, Holsljunga, Hyssna nya och gamla, Kalv, Ljungby, Påbo, Rya, Rydöbruk, Skavböle, Skene, Snöstorps Maria, Mjälähult, Steninge, Svenasjö, Torestorp, Tvärred, Varla, Veddige, Ölmevalla S:t Lars, Östra Frölunda.

Tätort: Asperö i Styrösö, Askims Mikael, Balltorp, Maria, Pater Noster, Masthugget, Rödbo, Fässbergs sjukhuskyrka.

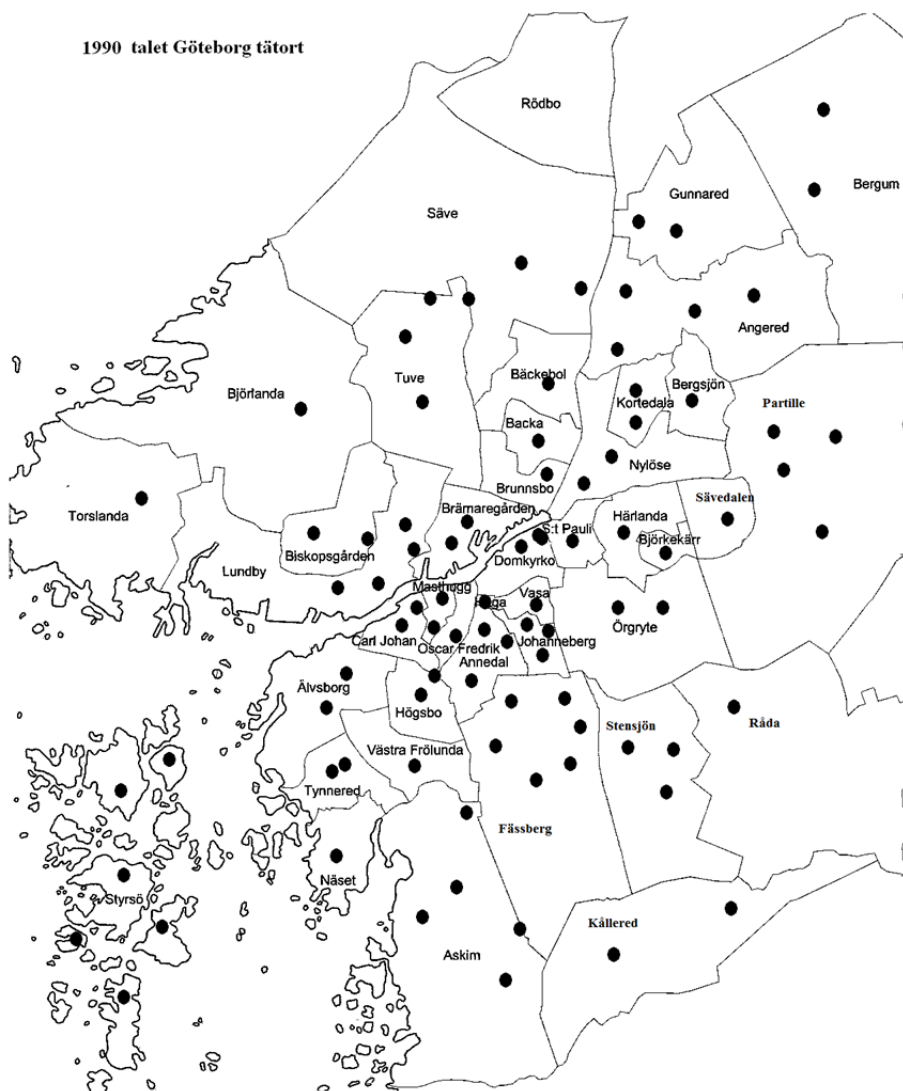
Norra: Bro, Klövedal, Bleket i Stenkyrka, Bovallstrand, Grebbestad, Havstensund, Kilanda, Klädesholmen, Krokstrand, Kville, Lommeland, Lur och Resö, Långelanda, Myckleby, Nol, Nösund, Röra, Skärhamn, Uddevalla Sommarhemskyrkan, Stenkyrka, Torp, Tossene, Brastad, Kungälv Munkegärdeskyrkan.

Totalt $305 + 62 = 367$

1990 talet Göteborg söder.

1990 talet Göteborg tätort

4.3 Kyrkoreception av julkruddarna i bokstavsordning

Abild	1974
Ale-Skövde	1980
Alfshög	1995
Ambjörnarp	1967
Angered	1973
Annedal	1980
Annedal, Guldheden	1974
Apelgården i Källered	1983
Asige	1974
Askim	1980
Askim, Mikael	1995
Askome	1994
Askum	1971
Aspen	1980
Asperö i Styrö	1991
Backa	1973
Balltorp	1995
Berghem	1995
Bergsjön	1970
Bergum	1980
Billdal i Askim	1980
Bjurslätt	1980
Björketorp	1971
Björlanda	1962
Björndammen	1974
Bleket	1974
Bleket i Stenkyrka	1995
Bokenäs	1986
Bollebygd	1972
Bovallsstrand	1995
Brastad	1998

Bro	1990
Brunnsbergs	1974
Brunnsbo	1973
Bräcke diakonigårds	1980
Brämaregårdens	1980
Brännö	1980
Bua kyrka i Värö	1982
Burås	1974
Bäckebo	1980
Bärfendal	1981
Bäve	1974
Dagsås	1974
Dalstorp	1968
Dannike	1994
Djurhult	1980
Donsö	1980
Dragsmark	1925
Drängsered	1980
Eftra	1980
Ekeback	1973
Eldsberga	1970
Enslöv	1974
Fagered	1970
Falkenberg	1968
Falkenberg, S:t Laurentii	1980
Fegen	1980
Fiskebäckskil	1980
Fjällbacka	1968
Fjärås	1995
Flatön	1980
Fors	1980
Forshälla	1969
Foss	1964
Fotskäl	1995
Frillesås	1962

Fritsla	1972
Fuxerna	1977
Fågelberg i Stensjön	1987
Fässberg	1980
Förlanda	1989
Getinge	1962
Glöstorps	1980
Grebbestad	1995
Grevegården	1980
Grimmared	1980
Grimeton (Himledalen)	1985
Grimsås i Nittorp	1971
Grinneröd	1980
Grundsund	1980
Grönahög	1980
Gullholmen	1986
Gunnarp	1980
Gunnarsjö	1980
Gårdsten	1973
Gällared	1980
Gällinge	1995
Gällstad	1981
Gödestad (Himledalen)	1990
Göteborg, Gustavi domkyrka	1953
Göteborg, Andreas	1980
Göteborg, Biskopsgården	1961
Göteborg, Carl Johan	1972
Göteborg, Christinae	1950
Göteborg, Haga	1948
Göteborg, Johanneberg	1956
Göteborg, Kungsladugård	1974
Göteborg, Maria	1995
Göteborg, Oscar Fredrik	1954
Göteborg, Pater Noster	1995
Göteborg, S:ta Birgittas	1974

Göteborg, S:t Pauli	1948
Göteborg, Christinae	1947
Göteborg, Vasa	1952
Hajom	1993
Halmstad, Andersberg, Martin Luther och Olaus Petri	1972
Halmstad, Kärleken	1968
Halmstad, S:t Nicolai	1953
Hammarkullen	1972
Hanhals	1980
Harestad	1974
Harplinge	1958
Hasslöv	1990
Havstensund	1995
Herrestad	1968
Herting	1980
Hillared	1972
Hindås	1972
Hishult	1972
Hjällbo	1975
Hogdahl	1988
Holm	1965
Holsljunga	1995
Horred	1960
Hovnäset	1980
Hunnebostrand	1968
Hunnestad (Himledalen)	1980
Hyssna nya och gamla	1995
Håby	1974
Häcksvik	1987
Hålanda	1973
Hålta	1980
Hälleviksstrand	1975
Härlanda och Björkekärr	1972
Härryda	1978
Hässlås	1974

Högsbo	1968
Högås	1979
Istorp	1960
Jonsered	1968
Jörlanda	1980
Kalv	1995
Kareby	1978
Karl-Gustav	1980
Kastala	1973
Kattunga	1971
Kilanda	1995
Kinna	1980
Kinnared	1980
Kinnarumma	1980
Klädesholmen	1995
Klövedal	1990
Knäred	1950
Kortedala, Allhelgona	1968
Kortedala, Vårfru	1972
Koster	1980
Kristinedalskyrkan i Stenungsund	1971
Krogsered	1977
Krokslätt	1980
Krokstrand	1995
Kungsbacka	1970
Kungshamn	1980
Kungsäter	1980
Kungälv	1975
Kvastekulla	1974
Kvibille	1980
Kville	1995
Kållerred	1972
Källsjö	1962
Kärra	1979
Kärringön	1979

Köinge	1974
Laholm	1969
Landa	1980
Landala	1974
Landvetter	1983
Lane-Ryr	1968
Lerum	1980
Lerum, Aspenäs	1968
Limmared	1980
Lindberg	1973
Lindome	1977
Ljungs nya och gamla	1980
Ljungby	1995
Ljungsarp	1980
Ljushult	1971
Lommeland	1995
Lundby	1968
Lundby gamla	1968
Lur och Resö	1995
Lycke	1974
Lyse	1968
Lysekil	1961
Långelanda	1995
Länghem	1957
Länsmansgården	1980
Lövgärdet	1973
Malmön	1962
Marbäck	1989
Masthuggs	1995
Mestocka	1980
Mjöbäck	1980
Mjälähult	1995
Morlanda	1950
Morup	1980
Mossebo	1967

Munkedal	1974
Munkgärdes i Kungälv	1998
Myckleby	1995
Månstad	1980
Mårdaklev	1972
Mölndal	1961
Nittorp	1980
Nol	1995
Norrmannebo	1980
Norrum	1971
Nylöse	1973
Näset	1974
Näsinge	1988
Nödinge	1971
Nösunds	1995
Okome	1980
Olsfors	1972
Onsala	1972
Oskarström	1968
Partille	1974
Påbo	1995
Redslared	1970
Revesjö	1970
Roasjö	1982
Rolfstorp (Himledalen)	1985
Romelanda	1977
Rannebergen	1973
Rommele	1986
Rya	1995
Rydboholm i Kinnarumma	1976
Rydöbruk	1995
Råda	1964
Ränneslöv	1982
Rävinge	1962
Rödbo	1995

Rösered	1980
Rönnång	1980
Röra	1995
S:t Peder	1974
Seglora	1980
Sexdrega	1975
Sibbarp	1970
Sjukhuskyrkan	1995
Sjötofta	1970
Skaftö	1970
Skallsjö	1975
Skavböle	1995
Skee	1980
Skene	1995
Skephult	1973
Skeplanda	1971
Skrea	1974
Skredsvik	1965
Skummeslöv	1979
Skällinge (Himledalen)	1985
Skärhamn	1995
Släp	1968
Slättåkra	1980
Slöinge	1964
Smögen	1974
Snöstorp	1953
Snöstorp, Maria	1995
Solberga	1971
Sommarhemskyrkan i Uddevalla	1995
Spannarp	1973
Stafsinge	1962
Stala	1988
Stamnared	1975
Starrkärr	1980
Steninge	1995

Stenkyrka	1995
Stensjön	1975
Stenungsunds	1971
Stenås	1980
Stora Lundby	1973
Stråvalla	1975
Strömsfors	1971
Strömstad	1955
Styrsö	1980
Surte	1971
Surteby-Kattunga	1960
Svarteborg	1980
Svarträ	1983
Svenasjö	1995
Svenljunga Ullasjö	1960
Svenneby Gamla	1956
Svenneby Nya	1956
Sättila	1980
Säve	1979
Sävedalen	1982
Södra Åsarp	1980
Söndrum	1920
Tanum	1980
Tegneby	1968
Tjärby	1980
Tjärnö	1980
Tolered	1968
Toltorp	1980
Torestorp	1995
Torp	1995
Torpa	1974
Torsby	1959
Torslanda	1968
Torup	1980
Tossene	1995

Tostared	1980
Tranemo	1967
Träslöv	1965
Träslövsläge	1965
Trönninge	1970
Tunge	1975
Tuve	1980
Tvååker	1980
Tvärred	1995
Tynnered	1968
Töllsjö	1970
Tölö	1980
Tönnersjö	1973
Ucklum	1973
Uddevalla	1974
Ullared	1957
Upphärad	1973
Utby i Nylöse	1973
Valbo-Ryr	1980
Valinge	1980
Valla	1979
Vallda	1973
Vallås i Snöstorp	1980
Vapnö	1969
Varberg	1963
Varlakyrkan	1995
Veddige	1995
Veinge	1980
Vessige	1975
Vinberg	1972
Viskafors i Kinnarumma	1976
Vrångö	1980
Våxtorp	1991
Värö	1982
Västra Frölunda	1970

Ytterby	1985
Årstad	1974
Ås	1981
Åsbräcka	1975
Älvsborg	1971
Älvsborg, Furåsen	1971
Älvsred	1970
Älvsåker	1980
Älvängen	1980
Öckerö	1980
Ödsmål	1980
Ölmevalla	1967
Ölmevalla, S:t Lars	1995
Ölsremma	1980
Örby	1980
Örgryte Nya, Örgryte gamla	1953
Örsås	1971
Östad	1980
Östra Frölunda	1995
Överlida	1980
Öxabäck	1981

5 Lunds stift

5.1 Reception av julkrubbor i kyrkorna 1929–2000

Malmö, S:t Petri kyrka (Bild 24) (1929 LUKA 4 & 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Jämför även med Fjellie kyrka 1964.

Av Jan-Öjvind Swahns artikel i Nationalencyklopedin framgår att först 1929 uppställdes en julkrubba i en svensk kyrka¹, nämligen i S:t Petri kyrka i Malmö. Det kan emellertid sägas att 1929 års julkrubba recipierade i S:t Petri kyrka i Malmö som, vad hittills är känt, den första julkrubban i en kyrka i Lunds stift. Pionjären bakom denna lundastiftets första krubba var prosten Albert Lysander i S:t Petri församling i Malmö.²

Genom verifikationer i S:t Petri arkiv framgår att prosten Lysander vände sig till den heliga apostoliska stolens förläggare, firman Butzon & Bercker i Kevlaer, Rheinland, redan 1928. Resultatet blev en julkrubba om figurer av ca 20 cm höjd till priset av 31 Mark och 50 Pfennig, ett stall för 15 Mark och 75 Pfennig samt en kista för förvaringen 4 Mark, gör inalles 51 mark och 25 pfennig i dåtida Reichmark. Herman Schlyter har sammanfattat händelserna i Lunds stifts julbok 1976 under rubriken ”Att städa i Betlehem”, något om de första julkrubborna i Lunds stift. Han berättar här:

”Denna krubba från 1928 har, såvitt känt är aldrig satts upp i S:t Petri kyrka. Dels har den troligen inte kommit fram i tid före jul (räkningen är daterad den 29 dec.) Dels var storleken på den och dess figurer för obetydlig för S:t Petri stora kyrka. I varje fall sålde Lysander den efter en tid för 50 kr till prosten Emil Ahrent, som efter att i flera år haft den uppsatt i sitt hem, donerade den till en av sina forna församlingar, till Fjellie kyrka, där den nu i juletid gläder besökarna.”³

Så skulle man på ett sätt kunna säga att den första julkrubban menad för kyrkorum i Lunds stift aldrig kom till Petri kyrka i Malmö, utan hamnade

slutligen i Fjellie, strax utanför Lund. Den 6 augusti 1929 är räkningen på nuvarande ca 50 cm höga julkrubbfigurer utskriven till en köpesumma av 420 Mark och 30 Pfennig hos Butzon & Bercker. I denna ingår sålunda den ursprungliga julkrubban, bestående av: 3 kameler, varav 1 vit, 3 kamelförare, 1 oxe, 2 åsnor, 1 S:ta Maria, 1 S:t Josef, 1 Jesusbarn, 3 vise män. Julkrubban i S:t Petri kyrka i Malmö var slutligen ett faktum.

Efter att ha returnerat diverse modeller av tallar och granar refuserade Lysander även själva Jesusbarnet, som han ansåg vara för sött. Leverantör av Jesusbarn blev slutligen firman F. Weber i Salzburg. I anslutning till kyrkorådets handlingar 1934 finns en separat anteckning bilagd med prisuppgift 40 kronor och en sannolik anteckning av Lysanders hand, att vid inköp av barn till julkrubbor bör denna firma anlitas.

Julkrubban fick sin plats i det s.k. krämarekapellet, strax norr om ingången i kyrkan, vilket krävde en omväg för de förbipasserande. Den kunde då anses som en så kallad defileringskrubba, på 2000-talet förflyttades den emellertid till långskeppets nordvägg vid kyrkans huvudentré.⁴ Som i övriga fall vid tidiga kyrkliga julkrubbreceptioner är det förvånande hur massmediala kommentarer lyser med sin frånvaro. Kommentarer och förhållningssätt till mottagandet av nyheten tycks i allt väsentligt ha varit positiva.

Om Lysander skulle ha utstått påståenden om katoliserande högkyrklighet, borde emellertid skuggorna av dessa genast skingras då de belyses av hans självavårdande gärning, under vilken han som Erland Olson och Barbro Lindqvist beskriver i Fredrik Muckenhirn, Katolsk präst och luthersk kyrkoherde (Uppsala 1977), handleder den romerskt katolske patern Fredrik Muckenhirn att konvertera till Svenska kyrkans tro och lära. Den 5 januari 1912 konfirmerades han av Albert Lysander i S:t Petri kyrka i Malmö.⁵

Össjö kyrka (Bild 25) (1933 LUKA 4, 6 & 24, 1974 LUKA 15 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

1930, året efter att Petri kyrka i Malmö fått sin julkrubba, kom julkrubban till Össjö. Den drivande kraften hette här Emil Vöchs och var, när det begav sig, kyrkväktare i Össjö. Emil, som själv hade rötter i Österrike, hade vid besök i den då, 1928, nybyggda romersk-katolska kyrkan i Helsingborg, särskilt kommit att inspireras av den julkrubba som där visats honom. Genom den romersk-katolske kyrkoherden kom han snart i kontakt med den tyske bildhuggaren Franz Hausel i Helsingborg. Vid ett besök hos Hausel hösten 1930 fick Vöchs låna en julkrubba i tyrolsk bondestil. Denna kom nu att reciperas i Össjö kyrka under advents- och jultiden 1933. Efter att Vöchs, och Össjö kyrka, snart därefter fått julkrubban som gåva av Hausel var 1933 års julkrubba en tradition framställd i Össjö Kyrka.

Med undantag för några år kring 1974 då församlingen fick en julkrubba från Oberammergau varvid 1933 års krubba brukades i församlingshemmet och några år nerpackad, återgick församlingen 1995 att framställa den gamla krubban i Össjö kyrka, numera i vapenhuset.⁶

Krubban består av traditionella figurer i lantlig tyrolerstil av ca 5 cm höjd i polykromt bemålad gipsmassa, likaså hela bondgården, stall, stjärna med mera, uppförd på en fast platta 43 x 34 cm med samma material, allt tillverkat i Tyskland: 1 liggande Kristusbarn, 1 knästående S:ta Maria, 1 stående S:t Josef, 2 stående herdar och 5 stående får. 1 stående kamel har tillkommit från annat håll. Sannolikt saknas de tre vise männen.⁷

Berättelsen om Össjökyrkans krubba illustrerar även hur den romerskt katolska kyrkans tradition vid denna tid, mot alla antikatolska vindar, dock även direkt utgjorde en inte obetydlig inspirationskälla för framväxten av julkrubbans tradition inom Svenska kyrkan.

1974 års julkrubba från Oberammergau utgör en donation från fröken Ellen Åberg och ställs fram i kyrkan. Modellen kallas Franciscuskrubba och består av snidade, lasyrbemålade ca 20 cm höga traditionella figurer, Josef, Maria, Kristusbarnet, Tre vise män, tre herdar, får, oxe och åsnor. Erik Gustavsson och William Ärlemyr från församlingen har utformat krubbans sceneri. Denna krubba har sin placering framme i kyrkan i ett fönster på kyrkans norra långsida, där även en Betlehemsstjärna lyser ovanför i fönstret om julkvällarna.

Redan julen 1993–1994 hade Oberammergaukrubban fått ett nytt sceneri av kyrkvärden Eva Thorén, nu framme i Össjökyrkans kor, på en bas av halmbalar.

Trelleborg, S:t Nicolai kyrka (Bild 26)(1937 LUKA 4 & 12, 1938 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubban från Tyskland om traditionella figurer av ca 40 cm höjd i polykrom plastisk massa från firman Kevelaer, donerades kyrkan 1938 av fru Maria Jeppsson och dottern fröken Elida Jeppsson till minnet.⁸ För krubbans årliga framställande i kyrkan under säsongen 1:a advent till kyndelsmäss svarar diakonerna Wivi Persson och Ingemar Krigström och vaktmästaren.

Som inspiration till krubban i S:t Nicolai fick Kyrkoherde John Ljungdahl sin ide från S:t Petri i Malmö, han mottog snart donerade medel till en liknande krubba i Trelleborg.⁹

Hammarlöv kyrka (1938 LUKA 4, 1950 LUKA 6, 1984 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Den första recipierade julkrubban, 1938, återstår ännu att dokumentera då den inte sammanfaller med den i LUKA 6 ytterst sparsamt beskrivna julkrubban

som här dateras till 1950, en krubba av okänt ursprung i keramik med figurer av ca 15 cm höjd. För krubbans årliga framställning svarar kyrkovaktmästaren och den ställs fram den 1:a advent och tas ner efter tjugondag Knut.

1984 utbytes emellertid den äldre julkrubban. Den nyare krubban från Tyskland omfattar traditionella figurer av ca 20 cm höjd i marolin från firman Marolin, inköpt via firma Hermi och donerad kyrkan från makarna Krigström vid sonens, Kalle Krigströms födelse. För krubbans årliga framställning svarar vaktmästaren och den ställs fram 1:a söndagen i advent och tas ner Trettondedag jul.

Landskrona, Sofia Albertina kyrka (1940 LUKA 4, före 1968 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19 & 23)

Krubba recipierade 1940 enligt LUKA 4 i Sofia Albertina kyrka, av den sparsamma informationen i LUKA 15 framgår att en krubba recipierad 1968 är tillverkad av komminister Ragnar Sundin, Malmö. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Malmö, S:t Johannes kyrka (Bild 27)(1940 LUKA 4, 1950 LUKA 6, 1951 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

I LUKA 4 anges receptionsåret 1940 för julkrubba i kyrkan, dock utan vidare dokumentation eller kommentar.

LUKA 6 redogör däremot för en ca 25 cm hög julkrubba av komminister Ragnar Sundin som skall ha recipierat i kyrkan 1950.¹⁰

Med ett års skillnad i receptionsåret och 10 cirkacentimeters höjd hos figurerna bekräftar LUKA 24 de tidigare uppgifterna i LUKA 6.

I LUKA 24 berättas om hur arbetsgruppen med kyrkoherde Allan Lind i spetsen införskaffar julkrubban om traditionella figurer av ca 35 cm höjd i plastisk massa av gipskaraktär från komminister Ragnar Sundin i Kirseberg församling i Malmö. Krubbans sceneri är utformat av Malmö stadsträdgårdsmästare och Malmö stadsteaters belysningsmästare. För krubbans framställning i kyrkan svarar kyrkans vaktmästare och församlingsassistenter under säsongen, 1:a advent till och med Trettondedag jul. Herdarna framflyttas till krubban inför juldagen. De vise nalkas successivt krubban fram till Trettondedag jul.

Slimminge kyrka (Ca 1940 LUKA 24, ca 1960 LUKA 24, 1995 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Enligt kyrkorådet Kjell Sandberg, själv sedan 1929 född i Slimminge, cirkadateras kyrkans första reception av julkrubba till tidigast 1940, senast 1950. Denna krubba om traditionella figurer av ca 12 cm höjd i bränd terrakotta skall ha tillverkats genom barnverksamheten, möjligen

söndagsskolan i Slimminge församling, som även utformat krubbans sceneri. Samme informant Kjell Sandberg berättar vidare om hur denna äldsta julkrubba togs ur bruk och förrådsställdes då kyrkan 1960 fick en ny julkrubba.

Ca 1960 utbyttes sålunda äldsta julkrubban mot en nyare med de traditionella figurerna och katt, orm och svan i obränd, vackert bemålad lera. Figurerna är ca 10 cm höga. Traditionenligt är även denna krubba tillverkad genom församlingens barnverksamhet, som även utformat dess sceneri.

1995 fick Slimminge kyrka åter ta emot en ny krubba, detta genom en donation av ledarna för kyrkans barnverksamhet, som även tillverkat julkrubban om traditionella figurer av ca 8 cm höjd i cernitlera. Även krubbans sceneri är utformat av barnverksamhetens ledare. Krubban ställs fram i kyrkan mellan den 1:a söndagen i advent till och med Trettondedag jul.

Veberöds kyrka (1940 LUKA 4 & 6, 1950 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Den äldre julkrubban som recipierade Veberöds kyrka 1940, beskrivs i LUKA 6 (1964) som krubba köpt från Tyskland tillverkad i gipsliknande material av 15–20 cm höjd.

I LUKA 24 beskrivs en krubba, recipierad 1950, krubba av odokumenterat ursprung, sannolikt svenskt om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i keramik och gips. Enligt uppgift är krubban införskaffad av församlingen och kyrkovaktmästarna svarar alltsedan receptionsåret 1950 för dess sceneri och framställning i kyrkan under säsongen, omkring den 15 december till och med Trettondag jul. I krubbans sceneri ingår levande ljus och en liten svagt lysande lampa i stallet. Förutom 1950 års kyrkoreciperade julkrubbor finns i anslutning till LUKA 24 anteckningar av församlingens kyrkoherde, Stig Alenäs, med hänvisning till uppgifter från medarbetare och förtroendevalda: ”Julkrubba nr 2 utgörs av en mindre variant, som ej torde kunna relateras till begreppet julkrubba, men som för fullständighetens skull redovisats antalsmässigt under p 1 och 2 i formuläret. Julkrubba nr 3 består endast av ett tiotal profilsågade träfigurer av enklaste slag. – ”

Kirsebergs kyrka (1942 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Kirseberg svarar med att en julkrubba har recipierats i kyrkan redan 1942 i LUKA 4, dock saknas vidare information rörande denna krubba. Innehavet bekräftas dock i LUKA 12, 15, 19 & 23. I LUKA 15 (1974) anges tre olika lokaler, dels Kirseberg, dels Kirsebergs församlings kyrka samt Kirsebergs sjukhuskyrka. ”Kirseberg” måste uppenbarligen avse kyrkan på Sperlingsgatan 11 i Malmö, Kirsebergs församlings kyrka anger sannolikt lokal i

församlingshemmet, därför redovisas svaret här under Kirseberg. Kirsebergs sjukhuskyrka avser uppenbart Östra sjukhuset, och redovisas separat. Se Kirsebergs sjukhuskyrka 1974.

Sölvesborg, S:t Nikolai kyrka (1942 LUKA 24, 1951 LUKA 6, 1961 LUKA 4, 6 & 24, 1962 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

1942 recipierar första julkrubban i kyrkan. Krubban om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i keramik är en s.k. Dalajulkrubba i svensk nationalstil från keramiker Lena Börjesson, dotter till konstprofessor Oscar Börjesson, i Stockholm varifrån församlingen införskaffat krubban för 103 kronor. Tillverkaren har även utformat krubbans sceneri. Krubban framställdes i kyrkan under säsongen, vecka 51 till och med tjugondag Knut.

Enligt LUKA 6 skall två julkrubbor av keramikern och komministern Ragnar Sundin i Malmö successivt ha följt 1951 och 1961. LUKA 6 beskriver båda i keramik av 20 cm höjd.

Dokumentationen i LUKA 24 beskriver däremot endast att Lena Börjessons krubba skall ha utskiftats mot Ragnar Sundins först år 1961. Denna krubba från komminister Ragnar Sundin, Malmö, omfattar traditionella figurer av ca 30 cm höjd i keramik, införskaffad av församlingen för 1500 kronor. Krubbans sceneri är utformat av tillverkaren. Krubban ställs fram i kyrkan under säsongen, vecka 48 till och med tjugondag Knut.

Karlskrona stadsförsamlings Fredrikskyrka (1943 LUKA 24, 1956 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 4, 12, 15, 19, 21 & 23)

Karlskrona stadsförsamling innehar förutom Fredrikskyrkan, Trefaldighetskyrkan, Kungsmarks kyrkan, Wämö kapell, Ekens kapell och Boken kapell. Fredrikskyrkan och Trefaldighetskyrkan är båda magnifika kyrkor av ansevärd storlek liggande på var sin sida av Stortorget i Karlskrona. Se även Karlskrona stadsförsamlings Heliga Trefaldighetskyrkan ca 1974.

I LUKA 24 redogörs för Fredrikskyrkans första recipierade julkrubba 1943, dock utan närmare dokumentation.

1956 utskiftas denna första krubba mot en krubba av okänt ursprung, dock med det bestämda tillverkningsåret 1943. Denna krubba omfattar traditionella figurer av ca 25 cm höjd i plastisk massa av gipskaraktär.

1975 införskaffade församlingen julkrubbor så att tre julkrubbor tydligen fördelades på stadsförsamlingens kyrkor.

1975 års julkrubba omfattade ca 15 cm höga, traditionella figurer i trä av odokumenterat ursprung, av församlingen införskaffade för 6000 kronor i Lund. Julkrubban ställs fram i kyrkan under säsongen den 11 december till och med den 25 januari.

Färlöv kyrka (ca 1944 LUKA 4, 1950 LUKA 6 & 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Krubba ytterst sparsamt beskriven i LUKA 6 som en krubba om ca 10 cm höga fabriksgjorda figurer av gips. I LUKA 4 (1962) svarar Färlöv med texten sedan ca 20 år, vilket skulle göra ungefär 1944. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Norra Strö kyrka (1944 LUKA 4, 1950 LUKA 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

En ytterst sparsam information i LUKA 6 talar om att krubba recipierade i kyrkan 1950, den beskrivs med texten, krubba om ca 10 cm höga fabriksgjorda figurer i gips. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Båstads S:t Mariæ kyrka (1945 LUKA 4, jasvar till denna krubba LUKA 24, 1955 LUKA 6, 1974 LUKA 15, ca 1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19 & 23)

I en not till LUKA 24 meddelas att krubban som var i bruk före mitten av 1970-talet inte längre finns kvar. Enligt LUKA 4 recipierade Båstad kyrka julkrubban redan 1945.

Nästa fasta årtal återfinnes i LUKA 6 som framhåller 1955 som första receptionens rätta datering. Informanten hävdar här en krubba med fabriksgjorda figurer i metall av ca 12 cm höjd.

I LUKA 24 ingår visserligen presentationen av flera julkrubbor, men ingen av dessa är relaterad till kyrkan. I Båstad ligger dessutom kyrkan separat på kyrkogården med ca 100 meter till pastorsexpedition, församlingshem över torget och dito till gamla prästgården, nu såld, på andra sidan stora bygatan. 1974 mottog emellertid kyrkan nuvarande julkrubba som donation av fru Greta Digman. Härom vittnar informanterna i LUKA 15 och 24 samstämmigt medan LUKA 19 och 23 stöder framställningen med jasvar till julkrubba i kyrkan.

Krubban omfattar traditionella figurer av ca 20 cm höjd i blandteknik, där olika material sammanfogas i en helhet av Greta Digman, bildkonstnär i Båstad. Krubbans sceneri är utformat av tillverkaren som även assisterar kyrkans vaktmästare vid krubbans årliga framställning i kyrkan under säsongen, veckan före jul till och med Trettondag jul. De vise nalkas successivt stallet fram till Trettondag jul.

Kävlinge nya kyrka (Korsbackakyrkan) (1945 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan 12, 15, 19 & 23)

Enligt bifogat blad till LUKA 24 så finns det en "stor" krubba i Korsbackakyrkan, troligen av gipsmaterial tillverkad 1948, receptionsåret återstår dock att dokumentera.

Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

I LUKA 24 redogörs endast för församlingshemmet, Birgittasalens, julkrubba.

Hässleholms kyrka (1946 LUKA 4, 1948 LUKA 24, 1950 LUKA 15, 1998 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19 & 23) Se även nedan Västerkyrkan i Hässleholm 1998!

Krubba tillverkade av K. G. Wallin i Helsingborg om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i Metall, gjutgods, införskaffade av församlingens kyrkoråd och dess prost, Albert Sjögren, för 840 kronor. I LUKA 4 anges 1946, i LUKA 24 1948, som tillverknings- och receptionsår för julkrubban. Krubban ställes fram i kyrkan under säsongen, mellan skolavslutningarna och tas ner efter Trettondag jul, av kyrkans vaktmästare.

Kyrkan innehar enligt LUKA 24 även en andra krubba, med traditionella figurer av ca 30 cm höjd i keramik, av församlingen inköpt från keramiker Ulla Frick i Billinge 1998.

Raus, Allhelgonakyrkan (1946 LUKA 6, 1964 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Enligt den ytterst sparsamma informationen i LUKA 6 är figurerna i krubban gjorda av gips och av ca 20 cm höjd, inköpta från firma Boréus i Helsingborg. Enligt LUKA 12 finns en krubba recipierad i Raus kyrka 1964 med kommentaren "Gjord i Betlehem". Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Bara kyrka (1947 LUKA 4, före 1962 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15 & 19)

Enligt LUKA 12 (1968) finns en krubba tillverkad av komminister Ragnar Sundin, Malmö, recipierad kyrkan före 1962. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Kävlinge gamla kyrka (1947 LUKA 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Enligt LUKA 6 (1964) recipieras en krubba om ca 32 cm höga figurer i gips, konstnär Gösta Segerström från Helsingborg står omnämnd som tillverkare

och årtalet till 1947. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Olofströms kyrka (1947 LUKA 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19 & 23)

I LUKA 6 ges följande sparsamma information om krubban: Krubba inköpt via en Hälsingborgsfirma om ca 25 cm höga figurer i gips. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Ängelholms kyrka (1947 LUKA 4 & 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

En ytterst sparsam information i LUKA 6 beskriver krubban i Ängelholm med texten: Krubba om ca 25 cm höga figurer i gips. Enda ytterligare notering som finns är att krubban skall vara fabriksgjord. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Örja kyrka (1947 LUKA 4, ca 1950 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Enligt informanterna kyrkvårdsparet Sonja och Eric Mårtensson i Örja, noteras att "Eftersom kyrkan är låst och ingen kyrkvaktmästare, kommer vi inte in i kyrkan därför har vi inte fyllt i frågeformuläret Och i Blomgrens bok om Örja står inget om julkrubban men om vi minns rätt är den köpt under John Sörenssons tid som kyrkovård och skänkt av honom eller syföreningen Figurerna är gjorda av papper-maché ungefär 15 cm höga stallet är av trä med en lampa". Örja församling uppgick 1/1 1995 i Härslöv. Idag är kyrkan såld och skall byggas om till privatbostad.¹¹ Trots detta återfinner man följande information i LUKA 24: Krubba av okänd härkomst om ca 15 cm höga figurer i papper-maché, recipierad kyrkan omkring 1950. Krubban brukade stå uppställd framför altarringen. Örja kyrka är sedan hösten 1996 helt stängd för gudstjänst. ("ligger i malpåse") "Landskrona kyrkliga samfällighet helt ointresserad av byggnaden."

Augerum kyrka (1948 LUKA 6, 1950 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19, 23 & 24)

I LUKA 6 redogörs för en julkrubba från skulptör N. O. Sandberg i Karlskrona om ca 20 cm höga figurer i lergods. Denna första julkrubba recipierade i Augerum kyrka 1948 enligt LUKA 6. Receptionsåret är emellertid 1950 i LUKA 4. I LUKA 12 har krubbans tillverkare namnet Gunnar Sandberg i Karlskrona. I LUKA 24 beskrivs som en krubba från okänt ursprung om traditionella figurer av ca 25 cm höjd av gips och okänt årtal. Krubban ställes

fram i kyrkan av dess vaktmästare och församlingspedagog under säsongen dagarna före julafton till och med Trettondag jul.

Bonderup kyrka (1948 LUKA 4, 1977 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan 19 & 23)

Enligt LUKA 4 (1962) beskrivs en krubba recipierad kyrkan 1948 utan övrig dokumentation.

LUKA 24 beskriver en krubba från 1977.

Krubba om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i Keramik, inköpt av Bonderup kyrkliga syförening för 1700 kronor från keramiker Ulla Frick i Billinge och donerad kyrkan. 1994 kompletterades krubban med en ängel från keramiker Ulla Frick i Billinge, likaså genom donation från kyrkliga syföreningen. Krubbans byggnation och sceneri är utfört av Valfrid Henriksson. Enligt uppgift i LUKA 24 svarar församlingsmedarbetarna Ulla Turesson och Anneli Pålsson för krubbans framställning i kyrkan under perioden 3:e söndagen i advent till och med tjugondag Knut. De vise nalkas successivt krubban fram till trettonhelgen.

Höganäs, Himmelsfärdskyrkan (1948 LUKA 4, 6 & 15, 1993 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19 & 23)

LUKA 4 och 15 vittnar om att Höganäs kyrka recipierar julkrubba året 1948. Däremot återstår tyvärr all övrig dokumentation av denna.

Att en tidigare krubba togs ur bruk 1993 bekräftas även i LUKA 24, där dess ersättare 1993 dokumenteras.

Denna krubba omfattar traditionella figurer av ca 30 cm höjd i keramik, införskaffad kyrkan för en köpeskilling av 56000 kronor från församlingen av keramiker Clasé i Höganäs. Krubban ställes fram i kyrkan av dess vaktmästare under säsongen, andra söndagen i advent till och med den 7 januari. Kristusbarnet läggs i krubban på julafton.

Kristianstad, Heliga Trefaldighets kyrka (slutet av 1940-talet LUKA 24, 1957 LUKA 6, 1958 LUKA 4, Jasvar till innehav av julkrubba i kyrkan; LUKA 12, 15, 19 & 23)

Krubba om traditionella figurer av ca 35 cm höjd i plastisk massa av gipskaraktär, tillverkade 1957 av komminister Ragnar Sundin i Malmö. Samma år recipierad i kyrkan. I LUKA 4 förekommer endast dateringen 1958. I LUKA 24 dateras krubban till slutet av 1940-talet, ett sannolikt misstag. Krubban ställes fram i kyrkan av kyrkans vaktmästare och ungdomsledare under säsongen 1:a advent till och med Trettondag jul. Kristusbarnet läggs i krubban till juldagens morgon och de vise nalkas successivt krubban fram till Trettondag jul.

Kviinge kyrka (1948 LUKA 6, 1952 LUKA 4, 1971 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12 & 19)

Krubba som i LUKA 6 beskrivs med orden: Krubba om ca 12 cm höga figurer i bränt lergods, av inte namngiven konstnär i V. Bodarne. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Lomma kyrka (1948 LUKA 4 & 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19, 23 & 24)

Krubban införskaffad av kontraktspresten Torsten Berglund från en till Sverige då nyligen inflyttad österrikisk krigsflykting som var träsnidare. Krubban består av traditionella figurer av ca 32 cm höjd i skuren lind. Tillverkningsåret anges till 1949–1950. John Nilsson, som även tillverkat krubbans stall, har också utformat sceneriet. För krubbans årliga framställande i kyrkan svarar Göran Spjuth och kyrkogårdsvaktmästarna, krubban ställes fram en vecka före julaften och tas ner efter Trettondedag jul.

Fleninge kyrka (1949 LUKA 6, 1950 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

I LUKA 6 finns följande sparsamma information. Krubba köpt från Licism i Stockholm och är signerad Lena Börjesson, om ca 15 cm höga figurer i lergods. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Rödeby kyrka (1949 LUKA 6 & 24, 1950 LUKA 12, något år i början på 1950-talet LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Krubba av Nils O. Sandberg i Rödeby om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i keramik, införskaffade kyrkan av församlingen. Krubbans sceneri är utformat av församlingens lärare och kantor Lars-Erik Hedborg. För krubbans framställning i kyrkan under säsongen, 2:a advent till och med Trettondag jul, svarar kyrkans vaktmästare.

Eringsboda kyrka (1950 LUKA 4 & 6, 1951 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15 & 19)

Den sparsamma informationen som ges i LUKA 6 beskriver en krubba av fabrikat Kettler om ca 25 cm höga figurer i träfibermaterial. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Frillestad kyrka (1950 LUKA 4 & 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19, 23 & 24)

1950 inköpte församlingen krubba tillverkad av köpman Karl-Georg Wallin i Helsingborg, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i gjuten metall. Krubbans sceneri är utformat av tillverkaren. Den årliga framställningen i kyrkan omfattar julhelgen till och med trettonhelgen.

Fränninge kyrka (Frenninge) (1950 LUKA 4 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan 15, 19 & 23)

Krubba av inte namngiven tillverkare i Helsingborg om ca 30 cm höga traditionella figurer gjutna i metall och det finns även en ängel i porslin. Krubban är donerad av Olof och Johanna Olssons barnbarn och är inköpt för ca 800 kr från Helsingborg. Krubbans sceneri är utfört av tillverkaren och för den årliga framställningen svarar kyrkovaktmästaren. Krubban ställs fram den 1:a advent och tas ner tjugondag Knut.

Görslövs kyrka (1950 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19 & 23)

Enligt LUKA 15 (1974) har Görslövs kyrka recipierat krubba 1950. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Lund, S:t Peters Kloster kyrka (ca 1950 LUKA 6, 1955 LUKA 4, 1960 LUKA 24, 1967 LUKA 24, 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19 & 23)

Krubban av tyskt ursprung om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i keramik, och donerade till kyrkan. Sceneriet är utformat av kyrkvärden Gustav Johansson. Denna krubba ersattes 1967 av en krubba om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i snidat trä inköpta av församlingen från bildhuggare Eva Spångberg i Hjälmeryd. För krubbans sceneri svarade förskoleläraren och vaktmästaren som även svarade för dess framställning i kyrkan mellan 1:a söndagen i advent till och med tjugondag Knut. Kristusbarnet läggs i krubban till julafton.

Malmö, S:t Pauli kyrka (ca 1950 LUKA 24, 1955 LUKA 4 & 6, 1988 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

1950 recipierar S:t Pauli kyrka i Malmö en julkrubba om traditionella figurer av ca 15 cm höjd i keramik, införskaffad av församlingen från Ragnar Sundins tillverkning i Malmö. Krubban uppställdes under perioden, 1:a söndagen i advent till och med Trettondag jul.

I LUKA 6 dateras S:t Pauli reception av julkrubba till 1955. Även här beskrivs denna krubba som ett verk av komminister Sundin i Malmö, dock av dubbla cirkastorleken, här ca 30 cm höjd.

Enligt notering i LUKA 24 skall under 1900-talet fyra stycken julkrubbor ha förekommit i församlingens ägo. I kyrkan verkar däremot endast två krubbor ha recipierat: 1950 års Sundinkrubba samt den julkrubba av Ulla Frick som blivit dess ersättare i kyrkan 1988. Årtalet 1955 kan möjligen avse julkrubbor som församlingen inte brukar i kyrkan eller annan aspekt av den mänskliga faktorns otydlighet.

1988 införskaffar emellertid församlingen, för ca 400 kronor per figur, en julkrubba om traditionella figurer av ca 25 cm höjd i keramik från keramiker Ulla Frick i Billinge. Denna julkrubba ersätter 1988 den sundinska julkrubban från 1950 i kyrkan, där den bär traditionen vidare under dess framställning i kyrkan säsongen 1:a söndagen i advent till och med Trettondedag jul.

Röke kyrka (ca 1950 LUKA 24, 1955 LUKA 4, 1965 LUKA 15, 1967 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba inköpt från Oberammergau om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä, inköpt av församlingen. Inköpet relateras i LUKA 24 till församlingens präst. Kyrkovärdarna svarar för framställningen i kyrkan under säsongen, före jul, till och med trettonhelgen.

Svedala kyrka (ca 1950 LUKA 24, 1960 LUKA 4 & 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

I LUKA 6 dokumenteras en julkrubba av italiensk bildhuggare införskaffad genom firma Libraria i Stockholm med figurer av ca 30 cm höjd i skuret trä.

Av allt att döma redogör även LUKA 24 sannolikt för samma julkrubba, som här dock blir daterad till 1950-talet.

Med kyrkoherde Sven-Erik Svensson som drivande kraft införskaffade församlingen en julkrubba med traditionella figurer, samt två ”änglabarn” stående i grupp med positiv som inrymmer en mekanisk speldosa med melodin ”Stilla natt”, av ca 25 cm höjd i trä av italienskt ursprung tillika med tillhörande stallbyggnad.

För krubbans årliga framställning i kyrkan, från och med Luciadagen till mitten av januari, svarar kyrkoherden och kyrkans vaktmästare. Sannolikt är det angivna receptionsåret 1950 i LUKA 24 felaktigt, eftersom den krubba som beskrivs är av samma tillverkning som den i LUKA 6, någon äldre krubba kan ej styrkas.

Säby kyrka (ca 1950 LUKA 24, 1958 LUKA 4, 1980 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Krubba av okänt fabrikat om ca 30 cm höga figurer av trä. Krubban är donerad av syföreningen och för den årliga framställningen svarade kyrkvaktmästaren. Den ställdes fram till julafton och togs ner efter trettonhelgen. På grund av Säby kyrkas restaurering 1978 ansågs inte denna krubba passa i kyrkan varför en ny krubba införskaffades, denna finns dokumenterad i ytterligare en LUKA 24 som en krubba av okänd tillverkare och ursprungsland om ca 15 cm höga traditionella figurer av papper-maché. Krubban inköptes från en butik i Landskrona för ca 1000 kr. För den årliga framställningen svarade kyrkovaktmästaren. Den ställdes fram på julafton och togs ner efter trettondagen. Säby kyrka slutade användas 1996.

Välluvs kyrka (1950 LUKA 4 & 6, jasvar till julkrubba i kyrkan 12, 15, 19 & 23)

1950 recipierar en krubba tillverkad av köpman Karl-Georg Wallin i Helsingborg om figurer av ca 20 cm höjd i gjuten metall. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Västra Vemmerlövs kyrka (1950 LUKA 4 & 6, kanske 1950 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Krubban har alltsedan receptionsåret 1950, haft sin plats i Västra Vemmerlövs kyrka. Mariafiguren är märkt med året 1950, de ca 20 cm höga, traditionella figurerna är tillverkade i gipsmaterial. Kyrkans vaktmästare svarar för krubbans årliga framställning i kyrkan, mellan 1:a söndagen i advent till och med tjugondag Knut.

Östra Sallerups kyrka (ca 1950 LUKA 12 & 24, Ca 1955–1957 LUKA 6, 1960 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15 & 19)

Krubba om ca 20 cm höga traditionella figurer och mörkhyad gosse i trä och textil, tillverkade av Karl Stom i München, med märkning: Münchener Künstler Krippe. Krubban recipierade Östra Sallerup kyrka som donation av icke namngiven församlingsbo. Krubbans sceneri har utförts av kyrkvärden Eric Grahm. För krubbans framställning i kyrkan under säsongen 13 december till och med trettondehelgen svarar kyrkans vaktmästare. De olika LUKA-listorna ger enligt ovan en tämligen disparat datering av krubbans reception. Årtalet 1950 styrkes dock av de båda frågelistorna 6 och 24 som även med ledning av krubbans utförande styrker sannolikheten av receptionsåret 1950.

Helsingborg, Gustav Adolfskyrkan (Bild 28) (1951 LUKA 4, 1964 LUKA 6, 1964 LUKA 24, 1985–1986 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Krubba tillverkad av Georg Wallin i Helsingborg om ca 32 cm höga traditionella figurer av gjutgods (aluminium). Denna äldsta krubba flyttades en informanten diakon Silva Danielsson, 1964 till församlingshusets foajé. Men där ansågs inte krubban komma till sin "rätt" varför den något år senare placerades i församlingshusets stora sal. Den blev där mer synlig under församlingens julfirande. För krubbans sceneri svarade tillverkaren, för den årliga framställningen svarar idag kyrkvaktmästaren och den ställs fram 1 advent och tas ner efter tjugondag Knut.

1964 recipierade en krubba från Leonard Höldrich, träsnidare i Oberammergau, Bayern, Tyskland om ca 30 cm höga traditionella målade figurer i trä. Krubban är inköpt av församlingen och komminister Gunnar Twete finns relaterad till anskaffandet. Vid en stöld under 1:a advent 1992 försvann en stående herde med stav och upplyftad vänster arm, denna figur kom att ersättas med en ny inköpt, vid en resa till passionsspelen år 2000, av samma tillverkning. För krubbans sceneri svarar Nielsens snickeri i Helsingborg. För den årliga framställningen svarar församlingens vaktmästare, och den ställs fram till den 1:a söndagen i advent och tas ner efter tjugondag Knut. Endast djur och herdar uppställs till 1:a advent, den "heliga familjen" placeras vid gudstjänst vid krubban på julaftonens förmiddag. De vise männen och de därtill hörande figurerna ställs på plats till Trettondag jul.

Denna krubba är ännu i bruk i Gustav Adolf kyrka i Helsingborg.

Helsingborg, S:ta Maria kyrka (1951 LUKA 4 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Krubba om ca 30 cm höga traditionella figurer av gips, tillverkade omkring 1930 i Tyskland. Krubban är donerad till kyrkan från Helsingborgs skolor. En mörkhyad kung uppges som saknad. För den årliga framställningen svarar kyrkvaktmästaren och den ställs fram i anslutning till 1:a advent och tas ner veckan efter trettondagen. De vise männen och herdarna byter plats innan trettondagen.

Lunds domkyrka (Bild 29)(1951 LUKA 4, 1950-talet LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Krubban med traditionella figurer av ca 38 cm höjd i gjuten gips är troligen införskaffad genom initiativ av biskopen Nils Bolander. Harry Karlsson är enligt en osäker uppgift i LUKA 24 relaterad till införskaffandet av krubban. Som tillverkare nämner LUKA 24 komminister Ragnar Sundin i Malmö.

I en bilaga till LUKA 24 skriver församlingssekreterare Eva-Lisa Lennartsson att julkrubban kom till Lunds domkyrka 1951 på initiativ av Nils Bolander som var domprost där 1950–1958 och därefter biskop i Lunds stift 1958–1959. Julkrubbans figurer är desamma som använts genom åren, från 1951 och till nu, med undantag för ett antal lamm som förkommit. Krubbfigurerna är gjutna i gips efter trämodeller. I krubban ingår 11 personer samt olika djur. Höjd på en stående person är 38 cm. Ett trä stall fanns med från början. Detta stall stals en gång och en kopia av det gjordes av Mats Johansson, stenhuggare i Dalby, som var kopplad till Domkyrkan. Ett alternativ till trästallet blev en grotta som tillverkades 2007 av Eva-Lisa Lennartsson.

Den ursprungliga platsen för krubbans placering, 1951–1987, var nere i södra sidoskeppet nära ingången till tornet. Se bild 29. På initiativ av dåvarande domprosten Hammar flyttades julkrubban 1987 till altarnischen i Sjuarmade ljusstakens kapell, dvs. södra transeptet. Detta gjordes av pedagogiska skäl. Den nya platsen var lugnare och möjliggjorde att grupper kunde samlas för att få höra julens budskap genom någon av domkyrkoförsamlingens medarbetare.

Datum då krubban stått färdig har växlat genom åren. Den har aldrig visats före 1:a advent. På senare år har den dock alltid stått klar till tisdagen efter 1:a advent.

Landskapet som krubbfigurerna placerades i byggdes från början och under flera år framåt av vaktmästare i Domkyrkan. Från 1984 tom 1997 har Eva-Lisa Lennartsson, med undantag för 1994, och barnledare Anette Zetterberg gjort sceneriet. 1994 och 1998 ersattes Eva-Lisa av barnledare Eva Hällje Macheridis.

Då krubban var placerad nere i kyrkans sidoskepp byggdes den på ett avlångt bord där ett stall placerades på högra sidan. Det var en naturlig plats, då alla figurerna har ett tillbedjande uttryck som tydligt visar att de är framme vid Jesusbarnet i stallet. En utmaning blev när krubban flyttades till Sjuarmade ljusstakens kapell. Där blev bordsytan mer kvadratisk och en del av nischens altare stack upp i mitten av bordet. På den upphöjda platsen fick stallet placeras. Vänstra sidan blev herdarnas äng och den högra sidan öknen som de vise männen kom ridande genom. Den lösningen av sceneriet har bibehållits sedan dess.

Levande växter har alltid varit en viktig del av landskapet. Belysning har på senare år också blivit en allt viktigare beståndsdel i byggandet av sceneriet. Spotlights som placeras i olika nivåer kan skapa spännande effekter och stämningar.

I till LUKA 24 ett bifogat tidningsklipp från Sydsvenska Dagbladet, 30/11 1967, från Domkyrkorådets arkiv i Lund, visas hur julkrubban igår

sattes upp. På bilden syns domkyrkovaktmästare Oskar Jönsson med en av figurerna.¹²

Hörby kyrka (1952 LUKA 6 & 24, 1953 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Traditionella figurer av ca 40 cm höjd i gipsutförande, enligt LUKA 6 tillverkade av komminister Ragnar Sundin i Malmö. Änskönt LUKA 24 anger allmänbegreppet Tyskland som ursprungsort styrker dock figurernas utförande att dessa sannolikt häremot emanerar ur komminister Sundins fatatur. LUKA 24 påpekar dessutom att figurerna är av gips och likadana som de som finns i Lunds Domkyrka. Krubban utgör donation från kyrkvärden Ellen Persson receptionsåret kring 1952. Kristusbarnet är förkommet och ersatt med motsvarande i porslin 1985. Krubban ställes fram i kyrkan av dess vaktmästare under säsongen, veckan före 1:a söndagen i advent till och med veckan efter Trettondedag jul. De vise avancerar successivt fram till stallet Trettondedag jul.

Hököpinge kyrka (1952 LUKA 4 & 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15 & 23)

LUKA 6 ger följande beskrivning av krubban i Hököpinge. Krubba om ca 10-30 cm höga figurer i gips tillverkade av Komminister Ragnar Sundin från Malmö. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Lövestads kyrka (1952 LUKA 4, 1953 LUKA 6, 1967 LUKA 12, 1976 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15)

Sannolikt sammanfaller Lövestad kyrkas receptionsår 1952/53 till ettdera av de båda årtalen då enligt LUKA 6 en fabriksjord julkrubba av ca 10 cm höjd i gipsmateriel recipierar i kyrkan.

I LUKA 24 dokumenteras en efterföljare till 1952/53 års julkrubba: Den nyare krubban recipierar i kyrkan före 1976 enligt LUKA 24 och utgör en julkrubba av ca 20 cm höjd i keramik, donerad till kyrkan av Bertil Larsson som beställt krubban från keramikern, komminister Ragnar Sundin i Malmö. Krubban ställes fram i kyrkan 3:e söndagen i advent till och med Trettondag jul. De vise nalkas krubban successivt fram till Trettondag jul.

Mjällby kyrka (1952 LUKA 4, 1955 LUKA 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Den sparsamma informationen i LUKA 6 talar om en krubba som beskrivs på följande sätt: Krubba om ca 35 cm höga figurer i bränd lera tillverkade av komminister Ragnar Sundin i Malmö. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Uppåkra kyrka (1952 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Svarsrecipierar i LUKA 4 med året 1952. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Vinslöv kyrka (1952 LUKA 4, 1953 LUKA 6 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Krubba tillverkad av komminister Ragnar Sundin i Malmö och målad av Karin Zadig-Hoberg om traditionella figurer av ca 40 cm höjd i plastisk massa av armerad gipstyp. Krubban är införskaffad av Vinslöv församling genom dess kyrkoråd för 600 kronor ur medel från Per Trulsonska fonden, genom kyrkoherde Hederström, som även utformat krubbans sceneri, även en stallbyggnad införskaffades genom vagnmakare Bernhard Olsson. Krubban ställes fram i kyrkan under säsongen 1:a advent till och med Trettondag jul av kyrkans vaktmästare.

Hällestads kyrka (Torna Hällestad) (1953 LUKA 4, 1984 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Den tidiga julkrubban i LUKA 4 återstår att dokumentera men i LUKA 24 finns det en krubba beskriven med texten.

Krubba om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i keramik av församlingen inköpt från keramiker Ulla Frick i Billinge till ett pris av 5000 kronor. Krubbans byggnationer och sceneri är utförda av Sven Henriksson. Krubban ställes fram i kyrkan under säsongen 2:a söndagen i advent till och med Trettondedag jul. De vise nalkas successivt krubban fram till trettonhelgen.

Norra Åkarps kyrka (1953 LUKA 4, 6 & 15, 1980 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19 & 23)

Den tidiga krubban finns dokumenterad i LUKA 6 med följande text. ”Ägd av kyrkoherden, köpt i Schweiz, troligen någon sorts plastmassa.” Denna tidiga krubba återstår att vidare dokumentera. I LUKA 24 finns en krubba från början på 1980-talet med texten:

Krubba införskaffade i Israel av församlingen genom dess prästerskap, med traditionella figurer av ca 15 cm höjd i olivträ. Krubbans sceneri utfört av Kyrkvärden Lennart Nilsson. Krubbans ställs fram i kyrkan under säsongen kring den 15 december till och med den 15 januari.

Spjutstorps kyrka (1953 LUKA 24, 1958 LUKA 6, 1960 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

1953 donerade Spjutstorps kyrkliga ungdomskrets julkrubban om 16 traditionella figurer av ca 15 cm höjd i trä. Alltsedan dess har denna sin plats i Spjutstorps kyrka. För säsongens årliga framställning i kyrkan, 1:a söndagen i advent till och med Trettondag jul, svarar kyrkovaktmästaren.

1958 inköptes via firma Libreria en ny julkrubba från Ortisei vid Bolzano i norra Italien om figurer av ca 20 cm höjd i skuret lindträ. Stallet är tillverkat på Hakers snickeri i Tomelilla.

Södra Åby kyrka (1953 LUKA 4 & 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

I LUKA 6 står det att läsa följande kortfattade beskrivning av julkrubban i Södra Åby: Krubba om ca 20 cm höga figurer av metall, fabriksstillverkad. Köpman Wallin från Helsingborg står som relaterad till krubban. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Tranås kyrka (1953 LUKA 4 & 6, 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19 & 23)

I LUKA 6 finns följande sparsamma beskrivning, krubba inköpt i Malmö om ca 18 cm höga figurer, fabriksstillverkad i ett porslinsliknande material. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Östra Kärrstorps kyrka (1953 LUKA 4, 1954 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15 & 19)

Krubban donerad kyrkan av kyrkoherde Evert Luneby som införskaffat krubban från komminister Ragnar Sundins tillverkning i Malmö, om ca 20 cm höga traditionella figurer i gipsmaterial. Krubban ställs fram i kyrkan av kyrkans vaktmästare under säsongen den 13 december till och med Trettondagshelgen.

Eriksfälts Heliga Trefaldighets kyrka i Malmö (1954 LUKA 24, 1955 LUKA 6, jasvar till julkrubba i kyrkan, LUKA 12, 15, 19 & 23)

Julkrubban är donerad kyrkan av Aktiebolaget Ferrosan i Malmö och tillverkad av Werstätte Hinckeldey, Rotenburg ob der Tauber, Tyskland. I krubban ingår 15 figurer av ca 30 cm höjd i terrakotta, en grupp om 2 ”änglabarn” med positiv inrymmer speldosa med melodin ”Stilla natt”. Stående Josef med lykta i hand, med inbyggd belysning. Krubbans sceneri har utförts av konstnär Åke Åkesson och slöjdlärare Gustaf Mårtensson i Malmö. För krubbans framställning i kyrkan under säsongen 1:a advent till och med Trettonhelgen,

svarar kyrkans vaktmästare. De tre vise nalkas krubban fortlöpande för att vara framme inför krubban till trettonafton.

Husie kyrka i Malmö (1954 LUKA 24, 1969 LUKA 15 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 4, 12, 19 & 23)

1954 recipierar Husie kyrka julkrubba av församlingen inköpt från komminister Ragnar Sundin i Malmö om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i plastisk massa av gipskaraktär.

1969 utskiftas 1954 års julkrubba mot ny krubba av församlingen införskaffad från bildhuggare Elvir Dukkert i Husie, om traditionella figurer av ca 25 cm höjd i skuren lind. Konstnären har även utformat krubbans sceneri. Krubban ställes fram i kyrkan av dess vaktmästare under säsongen, 1:a söndagen i advent till och med mitten av januari. De vise nalkas successivt stallet fram till Trettondag jul.

Lilla Isie kyrka (1954 LUKA 6, 1955 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

I LUKA 6 finns den sparsamma informationen rörande julkrubban i Lilla Isie att läsa: Krubba om ca 15 cm höga figurer av gips. Även omtalas en elefant i krubban. Krubban är fabriksgjord och är skänkt av ungdomskretsen. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Maglehems kyrka (1954 LUKA 4, 1967 LUKA 12 & 24, 1985 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan 15, 19 & 23)

Krubban som det talas om i LUKA 4 återstår att dokumentera men i LUKA 24 beskrivs 1967 års krubba med texten:

Krubba av komminister Ragnar Sundin i Malmö, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i keramik. Skänkt till kyrkan som en donation från Lions Club i Åhus. Krubban ställes fram av kyrkans vaktmästare i kyrkan under säsongen kring 20 december till och med Trettondag jul.

1985 fick kyrkan en ytterligare julkrubba av Lena Börjesson i Stockholm om traditionella figurer. Även denna krubba ställes fram i kyrkan som ovanstående Sundinkrubban av kyrkans vaktmästare. Allt enligt LUKA 24.

Träne kyrka (1954 LUKA 6, 1955 LUKA 4, 1976 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Enligt LUKA 6 (1964) recipierar julkrubban i Träne kyrka 1954 med en krubba om 60 cm höjd i plywood. LUKA 4 (1962) har däremot åtalet 1955 för Tränes julkrubbereception. I LUKA 24 dokumenteras en julkrubba som recipierar omkring året 1976 då den av allt att döma utbytt mot en tidigare. Beskrivningen av 1954 års krubba i LUKA 6 enligt ovan skiljer sig klart från

dess efterträdare 1976. Denna krubba sannolikt av italienskt ursprung, omfattar traditionella figurer av ca 20 cm höjd i plastisk massa av papier-maché, inköpt av församlingen. Stallet är inköpt tillsammans med figurerna. För framställningen i kyrkan under säsongen, ca två veckor före jul och med Trettondag jul, svarar kyrkans vaktmästare.

Ystad, S:ta Maria kyrka (1954 LUKA 6 & 24, 1955 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Krubba från Oberammergau i Tyskland, om traditionella figurer i polykrom gips av ca 30 cm höjd, donerad av en Ystadfamilj. Krubbans sceneri är utformat av kyrkoherden och kyrkvårdarna tillsammans med firman Kå-Ge-reklam i Ystad. Krubban ställes fram av vaktmästarna i kyrkan årligen under säsongen 1:a advent till och med tjugondag Knut. De vise nalkas successivt fram till krubban till trettonhelgen.

Östra Torps kyrka (1954 LUKA 6, 1960 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Enligt en sparsam beskrivning i LUKA 6 står följande att läsa om krubban i Östra Torp. Krubba om ca 15 cm höga figurer i gips. Krubban är fabrikstillverkad. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Gladsax kyrka (1955 LUKA 4 & 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Krubba som i LUKA 6 omnämns med texten: Krubba med ca 12 cm höga figurer i gips, enligt informationen är de fabrikstillverkade. Det omnämns en häst i beskrivningen. Enligt LUKA 4 är krubba recipierad i kyrkan 1955. Enligt svar i LUKA 24 finns det ingen krubba i Gladsax, detta kan betyda att krubban är borttagen ur kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Hjärsås kyrka (1955 LUKA 4, 1958 LUKA 6, 1970 LUKA 15 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan 12, 19 & 23)

Krubban från 1893 är stiftets äldsta kyrkoreciperade julkrubba.

En sparsam information i LUKA 6 anger att det fanns en krubba som beskrivs, fabriksgjord i gips med ca 10 cm höga figurer. I LUKA 15 beskrivs en tysk krubba från början av 1900-talet, vilket torde tyda på att det är denna krubba som också beskrivs i LUKA 24, med texten:

Krubban utgör en donation från familjen Rösler i församlingen. År 1893 införskaffade Bruno Rösler figuren Josef. De övriga figurerna införskaffades därefter successivt så att år 1936 var julkrubban komplett. Krubban omfattar traditionella figurer av ca 20 cm höjd i snidat trä från träsnidare Herbrych i

Königswalde i Österrike. Krubbans sceneri är utformat av familjen Rösler som även är behjälplig vid krubbans framställande i kyrkan under säsongen, 1:a söndagen i advent till och med Trettondag jul,

Hjärsås kyrka redogör vidare för ytterligare en julkrubba att recipiera i kyrkan inför år 2000. Denna krubba omfattar traditionella figurer av ca 20 cm höjd tillverkade av komminister Anders O. Johansson från Broby, inköpt av församlingen för 12000 kronor. Krubbans sceneri är utformat av tillverkaren. För krubbans årliga framställande i kyrkan under säsongen, 1:a söndagen i advent till och med Trettondedag jul, svarar kyrkans vaktmästare och barnledare. Enligt LUKA 24 är båda ovan beskrivna julkrubborna i samtidigt bruk i Hjärsås kyrka. Den nyare julkrubban kan sannolikt brukas för att avlasta den äldre krubban.

Möllevångens S:ta Maria kyrka i Malmö (1955 LUKA 4, 1956 LUKA 6, 2000 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

1955 enligt LUKA 4, 1956 enligt LUKA 6, recipierar kyrkan i Möllevången julkrubba med figurer av ca 20 cm höjd i papier-maché, beställd genom firma Dahlstrands i Malmö. I LUKA 4 (1962) finns det en kommentar att julkrubban skulle vara tillverkad av "Söndagsskolan" om denna kommentar gäller ytterligare en krubba i kyrkan eller ej, kan inte med säkerhet fastslås.

Inför 2000 talet utbyttes denna krubba mot en ny krubba från Alltmöjlighetverkstaden i Broby, om traditionella figurer av ca 25 cm höjd i trä. Julkrubban är en donation till kyrkan från dess kyrkorådsordförande. Krubbans sceneri är utformat av Anders O. Johansson, församlingens assistenter och Alltmöjlighetverkstaden från Broby. Krubban ställes fram i kyrkan under säsongen 1:a advent till och med tjugondag Knut.

Tryde kyrka (1955 LUKA 4 & 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

I LUKA 6 finns följande sparsamma information, krubba om ca 25 cm höga figurer i lindträ. Snidade av bybor i den lilla bergsbyn Ortisej vid Bolzano i Nord Italien, inköpta via Licism, Stockholm. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Brågarps kyrka (1956 LUKA 4 & 6, 1972 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

I LUKA 6 finns följande sparsamma information: krubba om ca 20 cm höga figurer av gips. Tillverkade av komminister Ragnar Sundin i Malmö. I LUKA 15 finns följande information: 1972 Tillverkad av träsnidare i Bolzano i Italien. Vilket bör betyda att den första krubban skiftades ut då. Inget övrigt finns

noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Bösarps kyrka (1956 LUKA 15, 1957 LUKA 4 & 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12 & 19)

LUKA 6 ger följande beskrivning av julkrubban i kyrkan: Krubba tillverkad av komminister Ragnar Sundin i Malmö, om ca 30 cm höga figurer i gips. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Gudmuntorps kyrka (1956 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 4 (1962) med julkrubba av receptionsåret 1956 i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Hemmesdynge kyrka (1956 LUKA 6, 1959 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

LUKA 6 ger följande sparsamma information om julkrubban: krubba tillverkad av komminister Ragnar Sundin i Malmö, om ca 30 cm höga figurer i gips. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Håstads kyrka (1956 LUKA 4, 1958 LUKA 6, 1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19 & 23)

Krubba om ca 10 cm höga traditionella figurer i gips, enligt ett sparsamt svar i LUKA 6 framgår det att krubban är fabriksstillverkad och inköpt i Grahns pappershandel i Lund. Enligt LUKA 15 är en krubba tillverkad av Ulla Frick i Billinge, och recipierad kyrkan 1973. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Södra Sallerups kyrka i Malmö (1956 LUKA 4, 1957 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Krubban av odokumenterat ursprung, om de traditionella figurerna av ca 20 cm höjd i trä, samt sannolikt anskaffade från Diakonistyrelsens bokförlag och recipierade i kyrkan, efter donation av Sigrid och Ellen Olsson, Södra Sallerup samt Torsten och Bertil Haltin, Malmö. De två senare har även svarat för krubbans sceneri. Sedermera har församlingens trädgårdsmästare Bengt Syrén övertagit ansvaret för såväl detta samt krubbans framställning i kyrkan under säsongen, den 1:a advent till och med Trettondag jul.

Östra Ljungby kyrka (1956 LUKA 4 & 6, 1974 LUKA 15 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan 12 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 4 (1962) med svar att julkrubba recipierar kyrkan 1956, denna krubba finns i LUKA 6 (1964) beskriven på följande vis: krubba tillverkad av Lena Börjesson, av ca 15 cm höjd i lergods, krubban är troligen en gåva från Ersta diakonin. Dock finns en krubba från 1974 omnämnd i LUKA 15 och 24, med texten: krubba av Henrik Nilsson Kularehus, Östra Ljungby församling och Bertil Malmros, målare, och Jan Fredriksson, om traditionella figurer i trä. Krubban uppges komma från Stidsvig i Östra Ljungby. Krubban är donerad av Henrik Nilsson som även svara för krubbans sceneri. För krubbans årliga framställning svara Kyrkvaktmästaren. Den ställs fram mellan den 18:e och 20:e december och tas ner senast den 13:e januari.

Jämjö kyrka (1957 LUKA 4, 1958 LUKA 6, 1995 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

1957, alternativt 1958, recipierar Jämjö kyrka julkrubba i skånsk keramik från Höganäs som arbete från skulptör Nils Sandberg i Karlskrona, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd.

I LUKA 24 berättar informanten, kyrkoherde Biwefors, att kyrkan 1995 utbytt den äldre julkrubban mot ny krubba från Stockholm inköpt för 10000 av församlingsbor, med traditionella figurer av ca 6 cm i trä. Kyrkans vaktmästare har utfört krubbans sceneri och svarar även för dess framställning i kyrkan under säsongen, julafton till och med Trettondag jul.

Villie kyrka (1957 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 6, 12, 15, 19 & 23)

Krubba med den sparsamma beskrivningen i LUKA 6: Krubba om ca 25 cm höga figurer i gips, med okänt tillverknings år. Dock finns det en anteckning i LUKA 6 om att de är tillverkade av komminister Ragnar Sundin från Malmö. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Fosie kyrka i Malmö (1958 LUKA 4, ca 1970 LUKA 15 & 24, 1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

1958 recipierar kyrkan julkrubba enligt LUKA 4 (1962), denna krubba återstår att dokumentera.

Ca 1970 recipierar kyrkan ny julkrubba tillverkad av Eva Spångberg, Hjälmseryd, Småland, med ca 20 cm höga figurer i trä. Stallet är uthugget ur en trädstam. Krubban är inköpt av församlingen från konstnärinnan direkt. Krubbans sceneri är utformat av församlings assistent, G, Fayad och Eva Spångberg. Den ställs fram dagen efter 1:a advent och tas ner efter

Trettondagen. Maria och Josef och åsnan flyttas successivt fram emot krubban, likaså de vise männen.

Krubba nummer 2 är enligt LUKA 24 en krubba som recipierar kyrkan 1975 och beskrivs med texten: Krubba från bildhuggarmästare Leonard Höldrich från Oberammergau, Tyskland, om ca 23 cm höga traditionella figurer i trä. Krubban är donerad kyrkan från syföreningen som beställt den från Tyskland. För krubbans sceneri och för dess årliga framställning svarar församlingsassistenten G. Fayad, krubban ställs fram dagen efter 1:a advent och tas ner efter trettondagen.

Ullstorps kyrka (1958 LUKA 4 & 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Enligt den sparsamma uppgiften i LUKA 6 så finns det en krubba recipierad 1958 och den beskrivs med texten: Krubba om ca 20 cm höga figurer i gips. Figurerna är inköpta i Högstedts pappershandel i Malmö. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Västra Vrams kyrka (1958 LUKA 6 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 4, 12, 15, 19 & 23)

I LUKA 6 dokumenteras reception i Västra Vrams kyrka 1958 av julkrubba.

Krubban av tyskt ursprung, donerad kyrkan från Tollarps lottakår. Krubban omfattar de traditionella figurerna av ca 40 cm höjd i polykrom gips. Kyrkovaktmästaren svarar för krubbans sceneri, till krubban hör sedan 1982 även nuvarande stallbyggnad. Till krubban hör även sex stora julstjärnor. Krubban ställes fram i kyrkan under säsongen mellan 1:a advent till och med trettonhelgen.

Andrarums kyrka (1959 LUKA 4 & 6, ca 1965 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

1959 recipierar Andrarums kyrka julkrubba av ca 18 cm höjd i trä från Licium i Stockholm. Denna krubba utskiftas 1965 mot en krubba som i LUKA 24 beskrivs med texten: Krubba av odokumenterat ursprung omfattar traditionella figurer av ca 22 cm höjd i trä, och ställes fram i kyrkan av dess vaktmästare under säsongen, före jul till och med Trettondedag jul. Krubban utgör en donation av en församlingsbo.

Asmundtorps kyrka (1959 LUKA 4 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Krubba tillverkad av Ragnar Sundin från Malmö om ca 20 cm höga traditionella figurer av keramik. Krubban är donerad till kyrkan av Nanna Persson som beställde den i Malmö, även en Gösta Forserud finns omnämnd

som relaterad till anförsakaffandet. För krubbans årliga framställning svarar kyrkovaktmästaren och den ställs fram till 1:a advent och tas ner efter trettondagen. Jesusbarnet läggs först i krubban på julafton.

Karlskrona Amiralitetskyrkan (Ulrika Pia kyrka) (1959 LUKA 6, 1960 LUKA 4, 1995 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

I LUKA 6 (1964) dokumenteras reception av julkrubba i Karlskrona amiralitetskyrka, alias Ulrika Pia kyrka i Karlskrona, året 1959. Denna krubba från skulptören Nils Sandberg i Karlskrona, är utförd i terrakotta. Enligt LUKA 4 (1962) förläggs receptionen till året 1960. En fluktuation på ett år är sannolikt att tillskrivas den mänskliga faktorn. Denna första recipierade krubba utskiftas sannolikt 1995 mot den nyrecipierade krubba som dokumenteras i LUKA 24. Denna krubba från bildkonstnären Per Loberg i Hjortahålan, består av traditionella figurer av ca 25 cm höjd i trä. Krubban är införskaffad till församlingen för 15000 kronor till kyrkan och dess sceneri är utformat av tillverkaren. För krubbans framställning i kyrkan svarar under säsongen, 1:a advent till och med Trettondag jul, kyrkans vaktmästare. Kristusbarnet läggs i krubban på julafton.

Simrishamns S:t Nikolai kyrka (1959 LUKA 4, 1976 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarar i LUKA 4 (1962) med att en julkrubba recipierat i kyrkan 1959, innehavet bekräftas även i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan. I LUKA 24 finns en krubba recipierad i Simrishamns kyrka 1976 beskriven som: Krubba från Tyrolen med traditionella figurer av ca 30 cm höjd i Idegran, recipierade i Simrishamns kyrka till adventstiden 1976 då Helge Lundström utformade krubbans sceneri. Krubban ställes fram alltsedan dess i kyrkan till första adventssöndagen till och med Trettondag jul av kyrkans vaktmästare. I denna krubba ingår rinnande vatten.

Stora Råby kyrka (1959 LUKA 4, 1973 LUKA 24, 1993 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Den tidiga krubban återstår att dokumentera, men i LUKA 24 finns en krubba från Israel med traditionella figurer av ca 30 cm höjd i Olivträ. Sceneriet utformat av kyrkovaktmästare och förskollärare som även svarar för dess framställning under perioden veckan efter förste advent till och med veckan efter Trettondag jul.

1993 utbyttes kyrkans krubba från 1973 till en krubba av Italienskt ursprung om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i plastiskt material, inköpt

från firma Weibulls i Lund och donerad kyrkan av Stora Råby byalag. Krubban ställes fram i kyrkan av vaktmästaren till säsongen 1:a söndagen i advent till och med veckan efter Trettondag jul.

Vellinge kyrka (1959 LUKA 6, 1960 LUKA 4, 1971 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15 & 23)

Enligt LUKA 6 (1964) recipierar Vellinge kyrka 1959 julkrubba från komminister Ragnar Sundin i Malmö, med ca 15 cm höga figurer i keramik.

I LUKA 4 är emellertid receptionsåret 1960, en mindre skillnad, möjligen beroende på den s.k. mänskliga faktorn i ena eller andra fallet.

Enligt LUKA 24 recipierade Vellinge kyrka sin första och dittills enda julkrubba 1971. Krubban anses tillverkad 1966 av komminister Ragnar Sundin, Kirsebergs församling i Malmö, i Vellinge kyrka därtill införskaffad av dess kyrkoråd och utgör en krubba om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i keramik. För dess årliga framställning i kyrkan under säsongen, 1:a advent till och med trettonhelgen, svarar kyrkovaktmästaren.

Det får inte uteslutas att krubban som beskrivs i de olika LUKA-listorna är en och samma.

Åhus kyrka (1959 LUKA 24, 1960 LUKA 4 & 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Krubban är inköpt av församlingen från komminister Ragnar Sundin i Malmö och innehåller figurer i lera av ca 30 cm höjd. Ragnar Sundin uppges emellertid själv ha utformat krubbans sceneri och kyrkovaktmästarna svarar för krubbans årliga framställning i kyrkan under säsongen 1:a advent till och med Trettondag jul. De vise männen nalkas krubban allt efter julberättelsen.

Önnestads kyrka (1959 LUKA 4, 1960 LUKA 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

En sparsam information i LUKA 6 beskriver krubban i Önnestad med texten: Krubba om ca 25 cm höga figurer i trä, tillverkade av bildhuggare Evert V. Greek (Green) i Bjärnum. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Billeberga kyrka (1960 LUKA 4 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

I LUKA 24 redogörs om en julkrubba av okänt ursprung som recipierar i Billeberga kyrka 1960. Krubban omfattar traditionella figurer av ca 25 cm höjd i keramik, inköpta av församlingen för 1500 kronor. Krubbans sceneri är utfört av kyrkans vaktmästare som även svarar för krubbans framställning i kyrkan under säsongen, 1:a söndagen i advent till och med Trettondedag jul.

Flymens kyrka (1960 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 23 & 24)

Krubba av okänt ursprung och okänd datering, om traditionella figurer av ca 15 cm höjd i gips. Då endast en version av julkrubba omnämns som recipierad i Flymens kyrka är det sannolikt samma krubba som omnämns recipierad 1960 som även utgör kyrkans nutida julkrubba. Krubban ställes fram i kyrkan av dess vaktmästare under säsongen dagarna före julafton till och med dagarna efter Trettondag jul.

Karlshamns kyrka (Carl-Gustafskyrkan) (1960 LUKA 6, 1961 LUKA 4, 1962 LUKA 12, 1993 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

I LUKA 6 finns en krubba beskriven med texten: Krubba om ca 25 cm höga traditionella figurer, samt en häst, utav terrakotta, tillverkade av bildhuggare Nils Sandberg från Rödeby.

I LUKA 12 står det att läsa att krubban är tillverkad av en konstnär från Karlshamn.

I LUKA 24 beskrivs en krubba från 1993 med texten:

Krubba från Karlstad om traditionella figurer av ca 25 cm höjd i trä, införskaffad av församlingen till kyrkan. Som tillverkare av krubban finns firma Kyrktryck omnämnd. Krubbans sceneri är utformat av kyrkans församlingspedagog som även svarar för krubbans framställning i kyrkan under säsongen måndag i vecka 49 till och med Trettondag jul.

Kristianopels kyrka (ca 1960 LUKA 4, 1961 LUKA 6)

Krubba som i LUKA 6 beskrivs med den sparsamma texten, krubba om ca 10 cm höga figurer i pressad trämassa. Det står också att läsa att krubban är fabrikstillverkad. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Limhamns kyrka (1960 LUKA 4, 6 & 15, 1977 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19 & 23)

Enligt LUKA 6 recipierar Limhamns kyrka 1960 en julkrubba tillverkade av komminister Sundin i Malmö, med traditionella figurer om ca 20 cm höjd i keramik. Denna information stöds även av LUKA 4 och 15.

I LUKA 24 presenteras däremot som första krubba ett arbete av komminister Sundin i Malmö, som recipierar i kyrkan först 1977.

Denna krubba omfattar utöver traditionella figurer av ca 20 cm höjd i glaserad keramik, tre vise gående med respektive handbörd i form av en kalk, en bibel och en liten kyrka. Krubban är införskaffad kyrkan av församlingen. Krubbans sceneri är utformat av Inga-Lena Wedmark. Krubban ställes fram i

kyrkan av dess vaktmästare under säsongen, veckan innan 1:a söndagen i advent till och med veckan efter trettonhelgen. De vise nalkas successivt stallet fram till Trettondedag jul.

Sturkö kyrka (1960 LUKA 6 & 24, 1961 LUKA 4, 1985 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Julkrubba om traditionella figurer samt därutöver förekommer grisar. Figurerna från okänt ursprung är ca 15 cm höga i plastisk massa av gipskaraktär. Inköpta i Karlskrona av församlingen. Julkrubban ställes fram i kyrkan av dess vaktmästare under säsongen 4: e advent till och med Trettondag jul.

LUKA 24 redogör vidare för en julkrubba som omkring år 1985 skall ha ersatt 1960 års krubba i Sturkö kyrka. 1985 års krubba skall först ha haft sin plats i församlingshemmet innan den ersatte den äldre krubban i kyrkan. Till denna julkrubbas migrationshistoria meddelas i LUKA 24 att krubban ställes upp antingen i Sturkö församlingshem eller i Tjurkö kyrka utan särskild turordning. Krubban från Hummel i Tyskland omfattar traditionella figurer samt därutöver fyra musicerande änglar av ca 15 cm höjd i porslin och donerad kyrkan av Åkes Karin Jönsson. Krubban ställes fram i kyrkan av dess vaktmästare 4: e söndagen i advent till och med Trettondag jul. De vise nalkas successivt krubban fram till Trettondedag jul.

Eslövs kyrka (1961 LUKA 4, 12 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Krubba av okänd härkomst om traditionella figurer av ca 15 cm höjd i gipsmaterial, donerade kyrkan av fru Annie Johnson. Krubban ställes fram i kyrkan av dess vaktmästare, under perioden; 2:a söndagen i advent till och med Trettondag jul.

Skanörs kyrka (1961 LUKA 6, 2000 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

I LUKA 6 dokumenteras reception av julkrubba i Skanörs kyrka 1961. Denna julkrubba tillverkad av Italiensk konstnär och beställd genom firma Libraria, har ca 25 cm höga träfigurer.

Kyrkoherde Anders Rydbergs efterforskningar visar, som även en till LUKA 24 bilagd anteckning ger vid handen, delar av församlingarnas äldre krubbor, men svårigheten att bestämma deras olika användningsområden återstår. Se även nedan, Falsterbo 1981!

I LUKA 24 redogörs för den julkrubba som Skanörs församling införskaffat inför det nya millenniet, år 2000. Denna julkrubba av bildkonstnären Johan Röing i Fuglie består av traditionella figurer om ca 35

cm höjd i snidat trä. Konstnären har även utformat julkrubbans sceneri. För krubbans årliga framställning i kyrkan, 1:a söndagen i advent till och med tjugondag Knut, svarar direktvalda kyrkorådet med församlingsbor och kyrkans vaktmästare.

Södra Åsums kyrka (1961 LUKA 4, 12, 15 & 24 jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Som donation av anonym givare mottog Södra Åsums kyrka julkrubba om traditionella

figurer och en man bärande kalk och stola, en man bärande en kyrka och en man bärande en bibel. Figurerna är ca 20 cm höga, tillverkade i lera av komminister Ragnar Sundin i Malmö. För krubbans sceneri svarade kyrkans vaktmästare som likaså svarade för dess framställande i kyrkan mellan 2:a söndagen i advent till och med Trettondedag jul. De tre vise avancerar successivt fram till krubban Trettondedag jul.

Västra Sallerups kyrka (1961 LUKA 4 & 12, 1978 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Den äldre krubban som enligt LUKA 4 och 12 recipierar Västra Sallerups kyrka 1961, finns enbart med jasvar beskriven. Enligt LUKA 24 recipierar kyrkan julkrubba om traditionella figurer av ca 15 cm höjd i keramik, införskaffade från keramiker Bitte Kärrström i Södra Munkarp som donation till kyrkan av Margareta och M. Nilsson. Krubban ställs fram i kyrkan under säsongen efter 2:a söndagen i advent till och med Trettondag jul.

Emmislövs kyrka (ca 1962 LUKA 4, ca 1970 LUKA 24, 1971 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 19 & 23)

Den äldre krubban som recipierat Emmislövs kyrka ca 1962 enligt LUKA 4 finns enbart med jasvar beskriven. Enligt LUKA 24 recipierar krubba Emmislöv 1970 beskrivs med texten: av församlingen anskaffad krubba inköpt i Betlehem, Israel, om traditionella figurer av ca 15 cm höjd i olivträ. För krubbans framställning i kyrkan under säsongen, 1:a advent till och med kyndelsmässodagen, svarar kyrkovaktmästarna. Enligt LUKA 15 är receptions året 1971, vilket torde betyda att detta är samma krubba som beskrivs i LUKA 24.

Ivetofta, S:t Andreas kapell (1962 LUKA 4 & 6, 1980 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kapellet i LUKA 12, 15, 19 & 23)

Enligt svar i LUKA 4 och 6 finns en äldre sparsamt dokumenterad krubba recipierad kapellet 1962, beskriven som en krubba av konstnär N.O Sandberg från Karlskrona, om ca 20 cm höga figurer i bränd lera. Denna ersattes ca 1980 med krubba beskriven på följande sätt:

Krubba av konstnären Stig Carlsson från Nyhamnsläge, om ca 38 cm höga traditionella figurer i keramik. Figurerna tillverkade på Iföverken i Bromölla. Stig arbetade som konstnärlig konsult åt Iföverken. Krubban är donerad av flera privatpersoner genom att man tecknade sig för olika figurer. Flera kyrkorådledamöter, bl. a snickaren Karl Svensson och folkskolläraren Lennart Grönvall finns omnämnda som relaterade till införskaffandet. Krubbans sceneri är utformat av konstnären och för den årliga framställningen svarar vaktmästaren. Krubban ställs fram före 1:a advent och tas ner efter Trettondag jul.

Munka Ljungby kyrka (1962 LUKA 24, 1963 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Krubba från keramikern, komminister Ragnar Sundin i Malmö, om traditionella figurer av ca 25 cm höjd i keramik. Ragnar Sundin har även donerat julkrubban till Munka Ljungby kyrka.

Krubban ställes fram i kyrkan under säsongen dagarna före jul till och med strax efter Trettondedag jul.

Raus kyrka (ca 1962 LUKA 4, 1964 LUKA 6 & 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Enligt den sparsamma informationen i LUKA 6 så finns det en krubba från Betlehem bestående av figurer av ca 20 cm höjd snidade i olivträ. Figurerna är inköpta i Betlehem.

Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Södra Mellby kyrka (1962 LUKA 4 & 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15 & 19)

En sparsam dokumentation i LUKA 6 beskriver krubban i Södra Mellby som en krubba om ca 21 cm höga figurer. Enda noteringen som mer står att finna är att krubban är donerad. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Östra Broby kyrka (Ca 1962 LUKA 4, 1994 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Svarsdebuterar med jasvar till julkrubba i kyrkan i LUKA 4 (1962). Dokumentation återstår dock att finna i tidigare material än 1994 års krubba i LUKA 24.

Genom församlingen inköptes för en kostnad av 4600 kronor via firma Kyrktryck krubban av fabrikatet Puig, Barcelona, Spanien, med ca 20 cm höga traditionella figurer i terrakotta. Till anskaffandet uppges församlingsassistenten som särskilt relaterad. Kyrkovaktmästaren uppges

emellertid ha utformat krubbans sceneri och alltsedan receptionen 1994 svara för krubbans årliga framställning i kyrkan, under säsongen, mellan 2:a söndagen i advent, då barnverksamheternas julavslutning brukar infalla, till och med trettonhelgen.

Degeberga kyrka (1963 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 12 (1968) med att kyrkan recipierat julkrubba 1963. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Harlösa kyrka (1963 LUKA 12 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Krubban tillverkade av komminister Ragnar Sundin i Malmö, om ca 20 cm höga traditionella figurer i keramik, införskaffade för 1800 kronor och donerade kyrkan från dess syförening receptionsåret 1963. Ragnar Sundin har personligen utformat krubbans sceneri. För framställningen i kyrkan under säsongen 1:a söndagen i advent till och med Trettondag jul svarar kyrkans vaktmästare och prästerskap. Herdarna och deras hjord omger krubban fram till trettonhelgen då dessa träder tillbaka och de vise står inför krubban.

Högs kyrka (1963 LUKA 4, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12 & 15)

Svarar i LUKA 4 (1962) att julkrubba recipierar i Högs kyrka 1963. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 12 (1968). I LUKA 12 (1968) uppges krubban vara en donation av församlingsbor. Dock kan det tyckas märkligt att i LUKA 4 som utkom 1962 ange svaret 1963. I LUKA 15 anges att krubba finnes och att denna är tillverkad sedan gammalt. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Västra Broby kyrka (1963 LUKA 24, 1964 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan 15, 19 & 23)

Krubban från bildhuggare L. Höldrich i Oberammergau, med traditionella figurer av ca 30 cm höjd i trä, recipierade kyrkan som donation av kyrkans ungdomskrets 1963.¹³ Krubban har sedermera kompletterats med ängel och kameldrivare ur samma verkstad. Kyrkans vaktmästare som utformat krubbans sceneri, svarar även för dess framställning i kyrkan under säsongen, tredje söndagen i advent till och med första söndagen efter Trettondag jul. De vise männen nalkas successivt stallet fram till Trettondag jul.

Benestads kyrka (1964 LUKA 6, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Informationen i LUKA 6 talar om att figurerna i krubban är av ca 20 cm höjd och att en juniorgrupp inköpte halvfabrikat från "kyrkans ungdom" sedan färdigställde de den till en julkrubba. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Billinge kyrka (1964 LUKA 12, 1965 LUKA 15 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Enligt informanten i LUKA 12, kyrkvärden och keramikern Ulla Frick i Bilinge, skedde reception av julkrubba i Bilinge kyrka 1965, möjligen 1964, som anges i LUKA 12. Krubban består här av den krubba hon själv skapat och donerat Bilinge kyrka. Krubban består av traditionella figurer av ca 35 cm höjd i glaserad keramik. Hon har själv förestått julkrubbans årliga framställning i kyrkan under säsongen; den andra söndagen i advent till och med Kyndelsmäss.

Bosarps kyrka (1964 LUKA 12, 1978, 1993, LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

I LUKA 12 finns receptionsåret 1964 antecknat om julkrubba i Bosarps kyrka samt att krubban skulle vara tillverkad av en bergsman i Oberammergau. Enligt LUKA 24 skulle denna krubba till sitt kyrkobruk ha ersatts 1978 av en julkrubba om traditionella figurer i ädlare träslag av okänd härkomst av ca 20 cm höjd, införskaffad i Malmö av församlingen och dess kyrkoråd genom 485 kronor från Elin Nilssons fond.

1993 införskaffas för 6250 kronor som donation från Hanna Lundbergs minnesfond krubba från keramiker Ulla Frick i Bilinge, om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i glaserad keramik. Krubban ställes fram i kyrkan av dess vaktmästare under säsongen den 22 december till och med Trettondedag jul.

Fjelie kyrka (Bild 31) (1964 LUKA 12, 1973 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Krubban som recipierar i Fjelie kyrka 1973 är den första julkrubba som var avsedd att recipiera i Svenska Kyrkan i Lunds stift då den 1928 införskaffades till S:t Petri kyrka i Malmö.¹⁴

I LUKA 12 finns en datering av julkrubba i Fjelie kyrka till 1964 med kommentaren: Tillv. söndagsskolan, enkla pappfigurer, från Dink Sakri. Tidigare förekommer inte någon indikation på julkrubba i Fjelie kyrka. Som redovisats beträffande reception av julkrubba i S:t Petri kyrka i Malmö 1929, den första i Lundastiftet, ingår i detta kyrkohistoriska skeende även den

märkliga upptäckten att den första julkrubban aldrig blev den första som reciperade. Dels verkar, som visats, den första vara väl sent levererad för att kunna arrangeras till 1928 års julhelg, dels ansågs den vara väl liten att hävda sig i Malmö stora S:t Petri kyrka. I stället lyckades det emellertid prosten Albert Lysander att sälja denna första julkrubba till prosten Emil Ahrendt i Fjellie för 50 kronor. Den vidare historien om julkrubban i Malmö S:t Petri och den första receptionen känner vi väl. Den första därtill 1928 avsedda julkrubbans vidare öden är däremot väsentligt sämre belysta. Enligt informanten i LUKA 24 skulle krubban ha varit framställd, och därmed alltså även reciperad i Malmö S:t Petri kyrka under säsongen 1925.

Att detta är ett uppenbart misstag styrks av räkningen från den Heliga Stolens förläggare Butzon & Becker i Kevlaer, Rheinland på 31 mark och 50 pfennig samt stall för 15 mark och 75 pfennig och en kista för förvaringen för 4 mark, gör totalt 51 mark och 25 pfennig, Reichmark. Räkningen är daterad den 29 december 1928.¹⁵

Som tidigare nämnts skildrar Herman Schlyter under rubriken ”Att städa i Betlehem”, något om de första julkrubborna i Lunds stift, i Lunds stifts julbok 1976,¹⁶ hur julkrubban prydde det Ahrendtska hemmet i Fjellie prästgård fram till året 1960. Därefter förvärvades den vidare till att pryda ett verkstadsfönster på Östra Vallgatan i Lund. Den 17 januari 1973 skänktes den till Fjellie kyrka där den alltså reciperade samma år.

Krubban omfattar traditionella figurer av ca 20 cm höjd i Kevlaermassa och tillverkad genom Butzon & Becker i Kevlaer, Rheinland. Krubban ställes fram av kyrkans vaktmästare under säsongen 2:a söndagen i advent till och med veckan efter Trettondedag jul.

Hyllinge småkyrka (1964 LUKA 12, 1971 LUKA 15, 1981 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan 19 & 23)

Krubba av okänd härkomst inköpt via firma Verbum och Libraria, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä och textila material. Krubban är donerad kyrkan av församlingen. Krubbans sceneri är sammanställt av kyrkans vaktmästare, som även ansvarar för framställningen i kyrkan från och med den 3:e söndagen i advent till och med Trettondag jul.

Bunkeflo kyrka (1965 LUKA 24, 1967 LUKA 12, 1969 LUKA 15, 1991 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

1965 reciperade julkrubban i Bunkeflo kyrka.¹⁷ Denna krubba införskaffades från Diakonistyrelsens förlag, nuvarande Verbums förlag, och färdigställdes genom kyrkans juniorverksamhet i Bunkeflo. Denna krubba bestod av traditionella figurer av ca 15 cm höjd i trä av ursprung som här redovisats ovan. Krubbans sceneri är utformat av församlingens juniorverksamhet. Krubbans

ställes fram i kyrkan under säsongen, veckan efter 1:a söndagen efter advent till och med tjugondag Knut. Kristusbarnet läggs i krubban på julafton. Herdarna nalkas krubban fram till Trettondag jul.

3:e söndagen i advent 1991 utbyttes 1965 års krubba mot kyrkans nya julkrubba av Gully Frennessen i Bunkeflo, om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i terrakotta, införskaffad av församlingen för 10000 kronor.¹⁸ Krubbans sceneri är utformat av tillverkaren i samråd med kyrkans värdar och kyrkoherde. Kristusbarnet läggs i krubban inför julnatten. Herdarna omger likaså krubban till och med juldagen. De vise nalkas successivt krubban fram till Trettondag jul. En viss skillnad mellan första krubbans datering i de olika LUKA-listorna enligt ovan är sannolikt blott att tillskriva den mänskliga faktorn. LUKA 24 behandlar med sannolik trovärdighet såväl krubba 1 från 1965 och krubba 2 från 1991. Till gemenskapen i Bunkeflo hör även Bunkeflo Strands kyrka, i villaområdet Bunkeflo Strand i Malmö. Förväxlingsrisken vid bestämningen av kyrka respektive inventarier kan naturligtvis förväntas öka då flera kyrkor har nära förhållanden och anknytningar.

Knislinge kyrka (1965 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15 & 19)

Enligt svaret i LUKA 12 så kan man läsa att det finns en julkrubba recipierad 1965 och den beskrivs sparsamt med texten: Tillverkad av bildhuggare Evert Green i Bjärnum. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Sofielunds kyrka i Malmö (1965 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 12, 15, 19 & 23)

Krubba från komminister Ragnar Sundin i Malmö, om traditionella figurer i keramik. Konstnären har donerat kyrkan figurerna till krubban. Figurerna är enligt uppgift i LUKA 24 från år 1958. Krubbans sceneri är utarbetat och donerat kyrkan av dekoratör Nielsen vid Malmö Stadsteater. Krubban ställes fram i kyrkan av dess vaktmästare under säsongen, 1:a söndagen i advent till och med Trettondedag jul. Denna krubba har flyttats omkring i och i omedelbar anslutning till kyrkans centralrum. I Loggian och i Foajén till nyuppförda Sofielundskyrkan har krubban haft sin plats som defileringskrubba. Kristusbarnet läggs i krubban julafton. De vise nalkas successivt krubban till Trettondagen.

Västra Skrävlinge kyrka (1965 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrka LUKA 15, 19 & 23)

Enligt svar i LUKA 12 finns krubba recipierad 1965 i Västra Skrävlinge, den beskrivs med texten: tillverkad av komminister Ragnar Sundin i Malmö. Inget

övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Elinebergs kyrka i Helsingborg (1966 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Enligt det sparsamma svaret i LUKA 12, så finns det en julkrubba i Elinebergs kyrka, denna är tillverkad av Ragnar Sundin i Malmö. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Skabersjö kyrka (1966 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Krubba som är sparsamt beskriven i LUKA 12 med texten: Tillverkad av konstnär Ove Ohlsson, recipierad kyrkan 1966. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Önnarps kyrka (1966 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15 & 23)

Julkrubba som i LUKA 12 dateras till 1966. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Örkelljunga kyrka (1966 LUKA 12 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Krubba från bildhuggaremästare Alfred Zvik i Oberammergau i Tyskland, om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i Lindträ. Införskaffad kyrkan för medel ur Rudolf Olssons donation. Krubbans sceneri är utformat av kyrkvården Olle Andersson, och den ställes fram i kyrkan någon dag före julafton till och med 2:a söndagen efter Trettondedag jul. Herdarna ansluter till krubban vid jul och de vise nalkas successivt krubban fram till Trettondedag jul.

Borstahusens kapell (Före 1968 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kapellet LUKA 19 & 23)

Svarar i LUKA 15 (1974) att julkrubba recipierar i Borstahusens kapell ”före” 1968. Tillverkad av Ragnar Sundin i Malmö, innehavet bekräftas i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Glimåkra kyrka (1967 LUKA 12 & 24, 1967–68 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan 19 & 23)

Krubba införskaffad från bildhuggare Gert Kaffa i Arkelstorp, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä. Inköpt för 1500 kronor och donerad kyrkan från privatpersoner ur församlingen. Krubbans sceneri är utformat av dess

tillverkare. Krubban ställes fram i kyrkan av kyrkans vaktmästare under säsongen i början av december till och med Trettondag jul.

Landskrona, S:t Johannes kyrka (1967–68 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarar i LUKA 15 (1974) att julkrubba recipierar i S:t Johannes 1967–68 den beskrivs med texten: Tillverkad av Ragnar Sundin i Malmö. Innehavet bekräftas även i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Rebbelberga kyrka (1967 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Julkrubba som i LUKA 12 beskrivs med texten: Tillverkad av komminister Ragnar Sundin i Malmö, och recipierad i kyrkan 1967. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Röstånga kyrka (1967 LUKA 12, 1968 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Enligt notering i LUKA 12 & 15 finns krubba tillverkad av Ulla Frick, Billinge i Röstånga kyrka, recipierad 1967, 1968 LUKA 15. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Torrlösa kyrka (före 1968 LUKA 15, 1979 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Den tidigaste krubban återstår att vidare dokumentera, enligt LUKA 24 recipierar 1979, en ny krubba i kyrkan. Denna beskrivs på följande sätt: Krubba från keramiker Ulla Frick i Billinge, om traditionella figurer i glaserad keramik av ca 20 cm höjd. Denna krubba donerades kyrkan inför säsongen 1979 av Nancy Svensson.

Allerums kyrka (ca 1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 12 (1968) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Ask kyrka (1968–1969 LUKA 15, 1988 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

1968 recipierade Ask kyrka, och systerkyrkan Konga, var sin uppsättning julkrubbor av Ulla Frick i Billinge, tillverkad i glaserad keramik.

Efter tjugo år i kyrkan, 1988, utbyttes Ulla Fricks keramikjulkrubbor mot sydda dockfigurer, typ "Waldoffdockor", av skumgummi, tyg och ris av ca 25 cm höjd. Annika Lindefalk har tillverkat krubban och dess sceneri, för den årliga framställningen svarar kyrkvaktmästare Nils Folke Andersson, och den ställes fram i kyrkan under säsongen, jul till och med 13 januari. De tre vise männen ställes ut till trettondagen.

Billesholms kyrka (ca 1968 LUKA 12, 1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 12 (1968) med jasvar till julkrubba i kyrkan, denna återstår dock att dokumentera. I LUKA 15 beskrivs en krubba med texten: Krubba inköpt av församlingen via Pro Ecclesia i Malmö, recipierad i kyrkan i 1973.

I en bilaga som skickats med LUKA 24 står: Krubba troligen från Tyskland, om ca 20 cm höga traditionella figurer i gips. Sannolikt inköpt av församlingen. För krubbans årliga framställning svarar kyrkvaktmästaren och den ställs fram till 1:a söndagen i advent och tas ner efter trettondagen. De vise männen flyttas närmare krubban i enlighet med julberättelsen.

Bodarps kyrka (ca 1968 LUKA 12, 1983 LUKA 24, jasvar till julkrubba i LUKA 19 & 23)

Den tidigare krubba som finns omnämnd i LUKA 12 (1968) återstår att dokumentera men i LUKA 24 finns en krubba beskriven med texten: Krubba införskaffad av församlingen, om traditionella figurer av ca 15 cm höjd i gips, från firma Pro Ecclesia i Malmö till en kostnad ettusen kronor. Krubbans sceneri är utformat av Kjell Hansson, som tillverkat stallet, samt Ingegerd Hansson som utformat krubbans sceneri med olika naturmaterial. Krubban ställes fram i kyrkan den 1:a söndagen i advent till och med Trettondag jul.

Borrby kyrka (1968 LUKA 12 & 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba som beskrivs enbart i LUKA 12 och 15 med orden: Tillverkad av komminister Ragnar Sundin i Malmö, och recipierat i kyrkan 1968. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Everöds kyrka (ca 1968 LUKA 12, 1986 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 12 (1968) med jasvar till julkrubba i kyrkan, denna återstår att dokumentera.

Till Luciahelgen 1986 recipierade en ny julkrubba Everöds kyrka. Denna inköptes av pastor Folke Andrén genom församlingens medel och uppdrag.

Krubban i skuret olivträ från Israel, med ca 25 cm höga traditionella figurer. Kyrkovaktmästaren Wille Carlsson och maken Britten samt förre kyrkvärden Evert Andersson har utformat krubbans sceneri och ansvarar för dess årliga framställning i kyrkan till andra söndagen i advent.

Falsterbo, S:ta Gertruds kyrka (ca 1968 LUKA 12, 1981 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Som kyrkoherde Anders Rydbergs efterforskningar ger vid handen, och även påpekas i en not bifogad systerförsamlingen Skanör, återstår sporadiska delar av äldre krubbor i kyrkorna. Emellertid återstår att dokumentera bland annat vad som varit recipienter i kyrkorna. 1968 svarsdebuterar Falsterbo med jasvar till julkrubba i kyrkan.

I LUKA 24 presenteras en julkrubba tillverkad av keramiker Danielle Peters i Falsterbo, 15 cm höga traditionella figurer i keramik. Donerade kyrkan från dess syförening. En tradition har blivit att syföreningen årligen tillför krubban en ny figur. Dessa figurer kostar, enligt en notering i LUKA 24, ca 3000 kronor per styck. Julkrubbans sceneri har utförts av träsnidare Sven-Åke Rönnvång. För julkrubbans framställning i kyrkan svarar under säsongen, 1:a advent till och med Trettondag jul, kyrkans vaktmästare och kyrkvårdar

Fuglie kyrka (ca 1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i LUKA 19, 23 & 24)

Svarsdebuterar i LUKA 12 (1968) med jasvar till julkrubba i kyrkan.

I LUKA 24 ges en sparsam beskrivning av en odaterad julkrubba om ca 15 cm höga figurer i keramik, införskaffad kyrkan genom en lokal keramiker i Fuglie. Krubban ställes fram av kyrkans vaktmästare i kyrkan under säsongen från och med 1:a söndagen i advent till och med Trettondag jul.

Gessie kyrka (ca 1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar med jasvar till julkrubba i kyrkan i LUKA 12 (1968) detta svar bekräftas i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Gryts kyrka (ca 1968 LUKA 12, 1974 LUKA 15, slutet av 1970-talet LUKA 24)

Svarsdebuterar i LUKA 12 från 1968, med jasvar till julkrubba i kyrkan.

Enligt LUKA 15 recipienter kyrkan 1974 en julkrubba beställd via Lutherhjälpen.

Enligt svar i LUKA 24 beskrivs Gryts krubba på följande sätt: Krubban av okänd härkomst och ålder omfattar traditionella figurer i skuret trä av ca 10 cm höjd. Krubban är inköpt av församlingen och recipienter i kyrkan vid slutet av 1970-talet. Krubban uppgivs vara relaterad till komministern och kyrkovaktmästaren i församlingen. Kyrkovaktmästaren sägs ha utformats

krubbans sceneri och svarar för krubbans framställning i kyrkan under säsongen, mellan 1:a advent till och med trettonhelgen. Jesusbarnet läggs i krubban till julottan, juldagen.

Hallaröds kyrka (ca 1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 12 (1968) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Hovs kyrka (1968 LUKA 12, ca 1970 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Enligt LUKA 12 recipierar Hov kyrka julkrubba, tillverkad av keramiker och komminister Ragnar Sundin i Malmö 1968, enligt LUKA 24 kring 1970, Julkrubban omfattar traditionella figurer av ca 20 cm höjd i keramik. Krubban utgör en donation av Gerda Lidberg. För årliga framställningen i kyrkan under säsongen, mellan skolavslutningarna i adventet till och med trettonhelgen, svarar kyrkovaktmästaren.

Klippan, S:t Petri kyrka (1968 LUKA 12, 1969 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 23 & 24)

1968 enligt LUKA 12, 1969 enligt LUKA 15 recipierar S:t Petri kyrka i Klippan julkrubba av Jean och Jaqueline Lerat i Frankrike, om traditionella figurer av ca 50 cm höjd i stengodskeramik, införskaffad till en kostnad av 6000 kronor, som doneras kyrkan från. Söndagsskolans mammaförening i Klippan. Krubban ställes fram i Klippans kyrka av dess vaktmästare under säsongen, dagarna före jul till och med Trettondag jul.

Konga kyrka (1968–1969 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

1968 recipierade till Konga kyrka och systerkyrkan Ask, var sin uppsättning julkrubbor i glaserad keramik av keramiker Ulla Frick i Billinge. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Kverrestads kyrka (ca 1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsrecipierar i LUKA 12 med ett jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Lyby kyrka (ca 1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 12 (1968) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 15, 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Malmö, Caroli kyrka (ca 1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Julkrubba som svars recipierar i LUKA 12 med ett jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Malmö, Helgeandskyrkan (ca 1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 12 (1968) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Rya kyrka (ca 1968 LUKA 12, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 12 (1968) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

S:t Olofs kyrka (1968 LUKA 12, 15 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

1968 recipierar S:t Olofs kyrka julkrubba tillverkad av bildhuggare Green i Bjärnum, om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i trä. Införskaffad kyrkan för en summa av 1500 kronor genom S:t Olof kyrkas stiftelse. För krubbans årliga framställning i kyrkan svarar kyrkväktarna, under säsongen 4: e söndagen i advent till och med tjugondag Knut. De vise nalkas successivt stallet till Trettondag jul.

Simris kyrka (ca 1968 LUKA 12)

Svarsdebuterar i LUKA 12 (1968) med jasvar till julkrubba i kyrkan, enligt LUKA 24 finns det ingen julkrubba i Simris kyrka.

Stehags kyrka (ca 1968 LUKA 12, 1970 LUKA 24, 1970–1972 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 23)

Svarsdebuterar i LUKA 12 (1968) med jasvar till julkrubba i kyrkan, denna krubba återstår att dokumentera. I LUKA 24 beskrivs en krubba av bildhuggare Alois Kopf i Oberammergau, Tyskland, om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i skuret trä, donerad kyrkan genom insamling från

församlingsbor med anledning av kyrkoherdens 50-årsdag 1970. Krubbans sceneri har utformats av kyrkovaktmästarna, som även svarar för dess framställning i kyrkan under säsongen, mellan den 1:a advent till och med Trettondag jul. De vise männen nalkas krubban under säsongen fram till trettonhelgen. Numera är Stehag kyrka upptagen i en ny församling Östra Onsjö.

Tygelsjö kyrka (ca 1968 LUKA 12, 1969 LUKA 24, 1971 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubban från tyska tillverkaren Goebel, om de traditionella figurerna av ca 20 cm höjd i porslin, krubban är donerad Tygelsjö kyrka av Gert Jenisch. Stallet är utformat av Ingvar Skansjö. Blenda Skansjö och Ingrid Hartler har utformat julkrubbans sceneri. För krubbans årliga framställning under säsongen 1:a advent till och med tjugondag Knut har Bodil Hedlund och Birgitta Blomberg svarat. Kristusbarnet läggs i krubban till julafton. I LUKA 15 finns en notering om att Tygelsjö kyrka sedan 1971 innehar en julkrubba tillverkad av Ingvar Skansjö.

Valleberga kyrka (1968 LUKA 24, 1969 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan 19 & 23)

Sy föreningsdonation till Valleberga kyrka om krubba med ca 20 cm höga traditionella figurer tillverkade i lera av komminister Ragnar Sundin som även utformat krubbans sceneri. Kyrkans vaktmästare svarar för krubbans årliga framställande i kyrkan, veckan innan jul till och med Trettondag jul.

Vankiva kyrka (1968 LUKA 12, 1969 LUKA 15, 1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Enligt den sparsamma informationen i LUKA 12 (1968) beskrivs en krubba inköpt från Oberammergau via Pro Ecclesia.

Enligt den sparsamma informationen i LUKA 15 (1974) beskrivs en krubba som recipient i kyrkan 1969 och inköpt i Lund av en anonym församlingsbo.

I LUKA 24 beskrivs en krubba av odokumenterat ursprung, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i olivträ, införskaffad av församlingen, troligen genom Lutherhjälpen. För krubbans framställande i kyrkan under säsongen, den 23 december till och med den 15 januari, svarar kyrkans vaktmästare.

Östra Nöbbelöv kyrka (ca 1968 LUKA 12)

Svarsdebuterar i LUKA 12 (1968) med jasvar till julkrubba i kyrkan, enligt LUKA 24 har Östra Nöbbelöv ingen krubba.

Östra Sönnarslöv kyrka (ca 1968 LUKA 12, 1991 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubban som beskrivs i LUKA 12 återstår att dokumentera, enda notering som återfinns är ja privat, men i LUKA 24 finns en krubba daterad 1991 beskriven med texten: Krubban tillverkad i Oberammergau i Tyskland, med traditionella figurer i keramik av ca 20 cm höjd. Krubban är inköpt som donation till kyrkan från Kyrkliga Syföreningen via firman Weibulls i Malmö. Kristusbarnet läggs i krubban till juldagen. Präst och vaktmästare ansvarar för den årliga framställningen av krubban.

Filborna, Gode herdens kyrka, i Helsingborg (1969 LUKA 24, 1999 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba från Italien om ca 10 cm höga traditionella figurer i trä. Krubban är inköpt av församlingen och en inte namngiven präst finns som relaterad till införskaffandet av krubban. För den årliga framställningen svarade kyrkvaktmästaren och den ställdes fram till lucia och togs ner trettonhelgen. De vise männen flyttades närmare krubban allt efter julberättelsen. Denna tidiga krubba togs ur bruk 1999 och den nya krubban beskrivs i LUKA 24 med texten:

Krubba från Katarina Gustafsson i Tågarp, omfattande traditionella figurer av ca 12 cm höjd i keramik, inköpt till kyrkan av dess församling till en köpeskilling om 13000 kronor. Tillverkaren har även utformat krubbans sceneri. För krubbans framställning i kyrkan under säsongen, luciadagen till och med Trettondedag jul svarar kyrkans vaktmästare. De vise nalkas successivt krubban fram till Trettondedag jul.

Gråmanstorps kyrka (1969 LUKA 15, 1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Enligt LUKA 15 (1974) finns en krubba tillverkad av Jean, Jaqueline Lerat, Frankrike. Enligt LUKA 24 recipierade 1975 en krubba om traditionella figurer i keramiskt material, av församlingen för 800 kronor exklusive moms, införskaffad och donerad kyrkan från firma Libraria genom medel från Eva Svenssons fond. Krubbans sceneri med stall har utförts av Knut Paulsson och Wilhelm Ekstrand. För krubbans årliga framställning i kyrkan svarar kyrkans vaktmästare från och med den 23:e december till och med Trettondedag jul.

Höörs kyrka (1969 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Enligt beskrivningen i LUKA 15 (1974), recipierar julkrubba i Höörs kyrka 1969 med texten: Tillverkad av "RKU: s material och färdigställd av församlingen". Innehavet bekräftas vidare i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns

noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Hjärnarp kyrka (1970 LUKA 15 & 24, Ja svar till krubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

1970 recipierar julkrubban i träarbete från Kakondestemmen i Tanzania, om traditionella figurer av afrikansk karaktär och tradition av inte angiven höjd, jämför Adolf Fredriks kyrka i Stockholms stift 1979.

Krubban är donerad kyrkan av Ruth Salomonsson, stall och sceneri är utformat av Erik Tani. Krubban ställes fram i kyrkan under perioden, 2:a söndagen i advent till och med Trettondedag jul.

Kyrkheddinge kyrka (1970 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Enligt den sparsamma beskrivningen i LUKA 15 (1974), har Kyrkheddinge en julkrubba som recipierat i kyrkan 1970, denna beskrivs med orden tillverkad av Italiensk träsnidare i Italienskt träsnideri. Innehav bekräftas i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Långaröd kyrka (1970-talet LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Krubban om traditionella figurer av olivträ, inköpt i Israel av församlingen. Inköpssumman uppges i LUKA 24 uppgå till 5000 kronor. För krubbans framställande i kyrkan under säsongen, första söndagen i advent till och med Trettondag jul, svarar kyrkans vaktmästare.

Löddeköpinge kyrka (1970 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) att julkrubba recipierar i Löddeköpinge kyrka 1970, den beskrivs vara från Oberammergau, innehavet bekräftas i LUKA 19. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Munkarp kyrka (1970 LUKA 15, 1996 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan och med kommentaren "RKU material, halvfabrikat".

I LUKA 24 beskrivs krubban med texten: Krubban av keramiker Ulla Frick i Billinge, med ca 20 cm höga, traditionella figurer, tillverkade i lergods, inköpta 1996 av församlingen till ett pris av 6250 kronor och framställdes i kyrkan av kyrkovaktmästaren den 1:a advent till och med Trettondag jul.

Krubbans har alltsedan dess innehaft sin plats i kyrkan. Kristusbarnet läggs fram i krubban till juldagen och de tre vise männen nalkas krubban efter kyrkoårets tradition.

Enligt LUKA 24 finns det tre krubbor i församlingen, rörande de två andra julkrubborna finns en kort slutnot som betyder att ”De andra två julkrubborna vet vi inte något om, den ena var av plast den andra av trä”.

Mörarps kyrka (Ca 1970 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15, 19 & 23)

Den första krubban togs ur bruk 1999. I LUKA 24 cirkadateras den till 1970 samt hävdas i en anteckning att den första julkrubban var skänkt av privatperson. Den var av enklare kvalitet i någon slags pappmaterial. Den var utsliten och kan inte ihågkommas för en redogörelse.

1999 recipienten den nya krubba som utbytes mot den äldre. Denna 1999 års krubba från Israel, omfattar traditionella figurer av ca 15 cm höjd i trä, införskaffad kyrkan av dess församling genom firma Arken i Lund för en kostnad av 4000 kronor. Krubbans sceneri är utformat av kyrkans vaktmästare, som även svarar för dess framställning i kyrkan under säsongen, Lucia till och med Trettondag jul.

Oppmanna kyrka (Ca 1970 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan i LUKA 19 & 23)

Krubba av församlingen införskaffad genom firma Libraria, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i olivträ. Krubbans sceneri är utformat av kyrkans vaktmästare som även svarar för krubbans årliga framställning i kyrkan under perioden 2:a söndagen i advent till och med mitten av januari. Kristusbarnet läggs i krubban till juldagen. Herdarna omger krubban till juldagen. Efter juldagen återgår herdarna. De vise nalkas successivt krubban fram till Trettondedag jul.

Osby kyrka (1970-talet LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba av italienskt ursprung om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä. Krubbans sceneri är utformat av kyrkans vaktmästare som även svarar för krubbans framställande i kyrkan under säsongen 4:e söndagen i advent till och med 1:a söndagen efter Trettondag jul.

Sibbhults kapell (1970 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kapellet i LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med svaret att krubba finns i kapellet sedan 1970, den beskrivs med orden: ”Tysk, från början av 1900 talet”. I LUKA 24 återfinnes en anteckning under Hjäsås kyrka 2000 om att det har tidigare

(1980-talet–1999) funnits en krubba i Sibbhult. Den var av enkel modell (litet hopplock) och är nu inte i bruk.

Stora Hammar nya och gamla kyrka (ca 1970 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba inköpt från Betlehem av församlingen, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä. Sceneriet är utformat av kyrkovaktmästarna som även svarar för krubbans framställning i kyrkan under säsongen, måndagen efter 1:a söndagen i advent till och med tjugondag Knut. De vise nalkas successivt krubban fram till Trettondedag jul. Eftersom de två kyrkorna inte svarar var för sig i LUKA 24 är det omöjligt att särskilja de åt.

Stora Köpinge kyrka (1970 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Enligt den sparsamma beskrivningen i LUKA 15 (1974) så recipierar en julkrubba i Stora Köping kyrka 1970 och den beskrivs med följande: Tillverkad av N.O Sandberg Karlskrona, gjord av poly krom keramik. Innehavet bekräftas i LUKA 19. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Södra Sandby kyrka (1970 LUKA 15 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Enligt dokumentationen i LUKA 15 är den tillverkad av "hantverkare i Betlehem" i LUKA 24 beskrivs krubban med följande text: Krubba från Israel, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä. Sceneriet utformat av vaktmästaren som även svarar för framställningen av krubban i kyrkan under säsongen 1:a söndagen i advent till och med Trettondedag jul Efter kyrkoherde Hallenborgs pensionering flyttades på begäran av efterträdaren julkrubban från vapenhuset längre in i kyrkorummet inför år 2000.

Vä kyrka (1970 LUKA 15 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba från Oberammergau, om traditionella figurer av ca 25 cm höjd i trä, införskaffad som donation till kyrkan från dess dåvarande kyrkoherde. Krubbans sceneri är utformat av kyrkans vaktmästare som även svarar för krubbans årliga framställning i kyrkan under säsongen, 2:a söndagen i advent till och med 2:a söndagen efter Trettondedag jul.

Östraby kyrka (1970 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Krubba tillverkad av keramiker Ulla Frick i Billinge, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i keramik. Krubban recipierar i Östraby kyrka som donation

från dess syförening 1970. Krubban ställes fram av kyrkvårdarna i kyrkan under perioden 1:a söndagen i advent till och med Trettondag jul.

Öveds kyrka (Ca 1970 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15 & 19)

Krubba av italiensk tillverkning, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i korkliknande material. Införskaffad från Stockholm till församlingen genom kollektmedel. Krubbans sceneri är utformat av kyrkans vaktmästare som även ansvarar för den årliga framställningen i kyrkan från och med Lucia till och med efter julhelgerna.

Björnekulla kyrka i Åstorp (1971 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan 19, 23 & 24)

Krubba från Oberammergau, om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i skuret trä. Tillverkade kring 1960. Enligt LUKA 24 kompletterade 1980 församlingen krubban med en ängel av skuret trä, utav samma tillverkning som tidigare. Krubban ställes fram i kyrkan under säsongen första decemberveckan till och med mitten av januari. Herdarna ställes framför krubban till julafton och de vise männen till trettondagen.

Borgeby kyrka (1971 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Burlöv (nya) kyrka i Arlöv (1971 LUKA 15, 1979 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarar i LUKA 15 (1974) att krubba har recipierat Burlövs kyrka i Arlöv 1971, med texten: "Astrid Lundh, Söndagsskolelärare i församlingen". Detta bör innebära att det funnits en tidigare krubba i kyrkan än den som beskrivs i LUKA 24 med texten: Krubba tillverkade av ledarna för kyrkans barn- och yngreveksamhet, Astrid Lund och Ann Christine Karlsson i Arlöv, med traditionella figurer av ca 15 cm höjd i keramik. Tillverkarna har donerat krubban till kyrkan receptionsåret 1979, parallellt med Burlöv gamla kyrka, se dito 1979 nedan. Även krubbans sceneri är utformat av tillverkarna. Barnveksamheten svarar för krubbans årliga framställning i kyrkan 1:a söndagen i advent till och med vecka 2 efter nyåret.

Burlöv gamla kyrka (1971 LUKA 15, 1979 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarar i LUKA 15 (1974) att krubba har recipierat Burlövs gamla kyrka 1971, med texten: "Astrid Lund, Söndagsskolelärare i församlingen". Detta bör

innebära att det funnits en tidigare krubba i kyrkan än den som beskrivs i LUKA 24 med texten: Krubba tillverkade av ledarna för kyrkans barn och yngreverksamhet, Astrid Lund och Ann Christine Karlsson i Arlöv, med traditionella figurer av ca 15 cm höjd i keramik. Tillverkarna har donerat krubban till kyrkan receptionsåret 1979, parallellt med Burlöv (nya) kyrka i Arlöv, se dito 1979 ovan. Även krubbans sceneri är utformat av tillverkarna. Barnverksamheten svarar för krubbans årliga framställning i kyrkan 1:a söndagen i advent till och med vecka 2 efter nyåret.

Hammenhögs kyrka (1971 LUKA 24, 1972 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Som en donation 1972 från kyrkans ungdomskrets recipierade krubban från Jerusalem, med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä. Kyrkans sceneri utformades av snickare och kyrkans vaktmästare, som sedan dess svarar för att krubbans årliga framställning i kyrkan så nära jul som möjligt, till och med trettonhelgen.

Hardeberga kyrka (1971 LUKA 24, 1973 LUKA 15, 1976 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

1971 recipierade första julkrubban i Hardeberga kyrka som donation av Ulla Bengtsson, Björka, Hardeberga. Krubban är tillverkad av en församlingsbo, med traditionella figurer av ca 10 cm höjd i keramik. 1976 flyttades denna krubba till församlingshemmet och utbyttes i kyrkan mot julkrubba om traditionella figurer av ca 40 cm höjd i skuret olivträ, genom Arbetsföreningen inköpt från Israel och donerad kyrkan inför säsongen 1976. Krubbans sceneri är utformat av vaktmästaren som även svarar för krubbans framställning i kyrkan under säsongen 1:a advent till och med trettonhelgen. Kristusbarnet läggs i krubba julaften

Ingelstorps kyrka (1971 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Av församlingen införskaffad inte närmare dokumenterad krubba av 10 cm höjd i trä. Krubban ställes fram alltsedan receptionsåret 1971 i Ingelstorp kyrka av kyrkovaktmästaren under säsongen mellan 1:a advent och tjugondag Knut.

Revinge kyrka (1971 LUKA 15 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba tillverkad av keramiker Ulla Frick i Billinge, om traditionella figurer av ca 25 cm höjd i keramik, inköpt och donerad kyrkan av Syföreningen. Stall, byggnation och sceneri har utförts och donerats av Revinge Dagens. För krubbans framställning i kyrkan svarar kyrkvärd och vaktmästare under säsongen första söndagen i advent till och med tjugondag Knut.

Förlövs kyrka (1972 LUKA 24, 1973 LUKA 15, ca 1990 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubban är enligt LUKA 24 donerad kyrkan 1972 av Marta Nelson och införskaffad i Förlöv från keramikerparet Gustav och Ulla Kreitz. Enligt LUKA 15 anges däremot receptionsåret till 1973 och tillverkarna är här keramiker Ulla och Gustav Kreitz. Krubban av ovanstående tillverkning, omfattar traditionella figurer av ca 30 cm höjd i keramik. Tillverkarna har även utformat krubbans sceneri. Krubban ställes fram i kyrkan av dess vaktmästare under säsongen, veckan efter 1:a advent till och med tjugondag Knut. Inte utan viss komik meddelas att guldets som den ene vise mannen hade i händerna numera saknas.

Vidare dokumenterar LUKA 24 ytterligare en julkrubba, recipierad 1993. Här meddelas även i en notering att den andra krubban i Förlövs kyrka är likadan och av samma år som den i Grevie.

Dessa båda julkrubbor utgör alltså krubbor av församlingen införskaffade från keramiker Ulla Frick i Billinge, om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i glaserad keramik. Krubbornas scenerier är utformades av kyrkornas vaktmästare. Krubborna ställes fram i kyrkorna under säsongen, 1:a söndagen i advent till och med tjugondag Knut.

Hannas kyrka (1972 LUKA 15 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

1972 recipierade julkrubban från Jerusalem, med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i Olivträ. Anskaffandet av krubban relateras närmast till en av kyrkans kyrkvårdar. Under en senare femårsperiod har krubban inte varit framställd i kyrkan. En kommentar i LUKA 24 noterar dock att frågelistan gjort att krubban nu åter lyfts fram ur glömskan.

Nevishögs kyrka (1972 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med ett sparsamt svar att krubba recipierat Nevishögs kyrka 1972, tillverkare uppges vara en träsnidare i Bolzano, Italien. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Reslövs kyrka (1972 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med ett sparsamt svar att krubba recipierat Reslövs kyrka 1972, tillverkad i Italien. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Ronneby, Heliga korskyrkan (1972 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med ett sparsamt svar att krubba recipient Heliga korskyrkan 1972, tillverkad av träsnidare i Oberammergau. Innehavet bekräftas i LUKA 19 & 23. LUKA 24 uppger att församlingen inte har kunnat hitta tillräckligt med uppgifter angående denna krubba. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Sireköpinge kyrka (1972 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 23 & 24)

I den sparsamma redogörelsen framgår att krubban från bildhuggare Leonard Höldrich i Oberammergau, omfattar traditionella figurer av ca 25 cm höjd i trä. Kyrkans vaktmästare ser till dess framställning i kyrkan under säsongen, 1:a advent till och med Trettondedag jul.

Staffanstorps, S:t Staffans kyrka (1972 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med en sparsam beskrivning av julkrubban som recipient Staffanstorps kyrka 1972: Tillverkad av träsnidare i Bolzano, Italien, innehavet bekräftas vidare i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Väsby kyrka (1972 LUKA 15 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba tillverkad av konstnär Ernst Olle Måving i Arild, Brunnby församling, omfattande de traditionella figurerna av ca 20 cm höjd i stengods, donerad Väsby kyrka 1972 av Ernst och Estrid Johansson. Kyrkans sceneri är utformat av Ingrid Bengtsson och Dagmar Andersson tillsammans med kyrkovaktmästarna. Krubban ställes fram inför säsongen i kyrkan mellan den 17 december och den 7 januari.

Backaryds kyrka (1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med en sparsam beskrivning av julkrubban som recipient Backaryds kyrka 1973: från Jerusalem, gjord i olivträ, innehavet bekräftas vidare i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Fjällkinge kyrka (1973 LUKA 15, 1974 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

I LUKA 15 (1974) framgår att "Kyrkovaktmästaren har tillverkat skalet och miljön däromkring. Figurerna tillverkade i Italien, köpta genom Libraria." Med skalet menas sannolikt stallet.

Dock motsägs detta i LUKA 24 där det står som följer: Krubba från Israel, om traditionella figurer av ca 15 cm höjd i inte redovisat material, inhandlad av församlingen via firma Libraria. En icke namngiven präst och församlingsbo står omnämnda i samband med införskaffandet. Krubbans sceneri har utformats av kyrkovaktmästaren som även svarar för dess årliga framställning i kyrkan under säsongen från mitten av december till och med trettonhelgen.

Glumslövs kyrka (1973 LUKA 15, ca 1993 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med ett sparsamt svar som uppger att krubba recipierad i Glumslövs kyrka är införskaffad från firma Weibull av söndagsskolelärare W. Bengtsson.

Denna ersattes 1994 med ny krubba införskaffad av församlingen, om traditionella figurer av ca 15 cm höjd i gipsmaterial. En inte namngiven präst finns som relaterad till anskaffandet av krubban. Kyrkvaktmästaren svarar för den årliga framställningen av krubban i kyrkan under säsongen 1:a advent till och med 13 januari. Jesusbarnet läggs i krubban på julafton och de vise männen och herden avancerar mot krubban.

Jämshögs kyrka (1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med att julkrubba recipierar i Jämshögs kyrka 1973, som tillverkad av konstnär Rickard Wils, Näsrum, innehavet bekräftas även i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Norra Nöbbelöv kyrka (1973 LUKA 15, 1974 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba inhandlad av församlingen från Eva Spångberg i Gamla Hjälmeryd, om traditionella figurer av ca 10 cm höjd i trä. Krubbans sceneri är utformat av kyrkvärden Signhild Nyberg, som tillsammans med vaktmästarna även svarar för krubbans årliga framställning i kyrkan under säsongen, före första söndagen i advent till och med Trettondag jul. De vise nalkas successivt krubban till trettonhelgen.

Norra Vrams kyrka (1973 LUKA 15, 80-talet LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

I LUKA 15 (1974) omnämns en krubba recipierad 1973, inköpt via Pro Ecclesia i Malmö. I LUKA 24 omnämns en krubba med texten: Krubba tillverkad i Tyskland om ca 12 cm höga traditionella figurer av trä. Krubban är köpt av församlingen. För krubbans årliga framställning svarar vaktmästarna och den ställs fram till första advent och tas ner efter trettonhelgen. De vise männen nalkas krubban allt efter julberättelsen.

S:t Ibbs kyrka, på Ven, (1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med svaret att julkrubba recipierar S:t Ibbs kyrka 1973. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Trollenäs kyrka (1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23 & 24)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med att julkrubba recipierar Trollenäs kyrka 1973, den finns beskriven med den sparsamma kommentaren: Tillverkad av kyrkan juniorer. I LUKA 24 kompletteras dokumentationen med uppgiften att: "Vår krubba är av plast och har inget historiskt värde. Ingen i församl. har några uppgifter om den." Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Vanstads kyrka (1973 LUKA 15, ca 1985 LUKA 24)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med svaret att julkrubba recipierat Vanstads kyrka 1973, tillverkad av söndagsskolan.

Ca 1985 skedde ett utbyte till krubban av inte dokumenterat ursprung, om traditionella figurer av ca 10 cm höjd i plastiskt material. Den är donerad kyrkan av Gittan Jönsson som också utformat krubbans sceneri. Krubban ställes fram i kyrkan under säsongen efter Lucia till och med trettonhelgen. De vise nalkas fram till krubban trettonafton.

Västra Strö kyrka (1973 LUKA 15, 1998 LUKA 24)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med att krubba recipierat Västra Strös kyrka 1973, sparsamt beskriven som tillverkad av kyrkan juniorer.

Uppger endast att julkrubba, inköpt av församlingen och relaterad till inte namngiven präst, recipierat i kyrkan 1998. Övrig dokumentation återstår.

Öljehults kyrka (1973 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med att krubba recipierat Öljehults kyrka 1973, sparsamt beskriven som: från Jerusalem och gjord i olivträ, innehavet bekräftas i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Barsebäcks kyrka (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 19. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Brösarps kyrka (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Drottninghögs kyrka i Helsingborg, (ca 1974 LUKA 15)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Eljaröds kyrka (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 19. I LUKA 24 står det att Eljaröd inte har någon krubba.

Eskilstorps kyrka (1974 LUKA 15, 1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba av konstnär Karin Schultz i Malmö, om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i terrakotta. Krubban utgör donation till kyrkan från familjen Viktorsson i Eskilstorp. Krubbans sceneri är utformat av konstnären. Kyrkvärd och kyrkovaktmästare svarar för krubbans årliga framställning i kyrkan under säsongen 1:a söndagen i advent till och med trettonhelgen. Kristusbarnet läggs i krubban till juldagen.

Finja kyrka (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan och texten: Tillverkad av en barngrupp. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 19 &

23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Fågeltofta kyrka (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Glemminge kyrka (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Grönby kyrka (1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Gärdslövs kyrka (ca 1974 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

En julkrubba som omnämns i LUKA 24 med texten att den ej varit uppställd under informantens vetskap mellan åren 1974–1997, men med svaret i LUKA 19 som kom 1980 kan vi förmoda att den var uppställd före 1974. Därför denna datering.

Krubba av odokumenterat ursprung om traditionella figurer av ca 10 cm höjd i olivträ, samt tillhörande stallbyggnad. Krubbans sceneri har sedan 1974 utformats av informanten i LUKA 24, kyrkorådets ordförande, kyrkvärden Ulla Andersson som därutöver svarar för dess framställande i kyrkan under perioden från och med julafton till och med Trettondag jul.

Hammarlunda kyrka (1974 LUKA 15, 1980 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubban tillverkade av keramiker Ulla Frick i Billinge, om traditionella figurer av ca 25 cm höjd i keramik, donerad kyrkan av Hammarlunda-Slogstorps syförening. Krubbans sceneri är utformat av Albert Nordahl i Löberöd. För dess framställning i kyrkan svarar under säsongen, 1:a söndagen i advent till och med Trettondag jul, kyrkovärdar och syföreningsmedlemmar. Kristusbarnet läggs i krubban till juldagen och de vise avancerar successivt till krubban Trettondag jul.

Helsingborg, S:t Eskils kapell (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kapellet LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kapellet, innehavet bekräftas vidare i LUKA 19. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Helsingborg, S:t Mikael's kyrka (ca 1974 LUKA 15)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Helsingborg, S:t Olofs kyrka (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 19. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Hyllie kyrka i Malmö (ca 1974 LUKA 15, 1999 LUKA 24, 1999 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan samt den sparsamma kommentaren: "Barnen, varje år".

I LUKA 24 redogörs för hur den tidigare krubban utbytes mot en nyare julkrubba 1999. Denna krubba från Jerusalem omfattar traditionella figurer av ca 10 cm höjd i trä, donerad kyrkan från Hyllieskolan. Krubbans stall är införskaffat genom firma Arken i Lund. Krubbans årliga framställning i kyrkan sker under säsongen, första söndagen i advent till och med Trettondag jul, av kyrkans vaktmästare, kantor, diakonipersonal och prästerskap.

1999, samma år som den från Hyllieskolan donerade julkrubban, recipierade ytterligare en julkrubba i kyrkan, som en donation till Hyllie kyrka, från Helga Holmgren. Krubban från keramiker Ulla Wiotti i Skara, omfattar här traditionella figurer av ca 20 cm höjd i keramik. För övrigt samma keramiker som tillverkat altartavlan i Hyllie kyrka. Krubbans sceneri är utformat av konstnären. Krubban ställes fram i Hyllie kyrka under säsongen, 1:a söndagen i advent till och med Trettondag jul. Kristusbarnet läggs i krubban på julafton.

Härslövs kyrka (Ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23 & 24)

Krubba av okänd härkomst och tillverkning, om ca 15 cm höga traditionella figurer av gips. En sparsam information talar om att krubban ställs fram 1:a advent och tas ner efter trettonhelgen. Den årliga framställningen svarar kyrkvaktmästaren för. I en andra LUKA 24 beskrivs en krubba sparsamt med

texten: Krubba av okänd härkomst och tillverkning om ca 7 cm höga traditionella figurer i gips. Ingen information ges om krubban brukas i kyrkan eller inte.

Karlskrona, Heliga Trefaldighetskyrkan (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21 & 23, Samsvarar under Karlskrona församling i LUKA 24)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 21 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Kiaby kyrka (1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Enligt svaret i LUKA 15 (1974) så finns en krubba tillverkad av Ulla Frick i Billinge. Tore Hansson och Per Olsson finns också omnämnda som tillverkare av krubban och dess utformning. Innehavet bekräftas även i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Kirsebergs (Östra sjukhusets) kyrka i Malmö (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Kågeröds kyrka (1974 LUKA 15, 1977 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Enligt LUKA 15 recipierar Kågeröd kyrka första julkrubban 1974, dess sparsamma dokumentation uppger att den är tillverkad på Kyrkans Barntimmar.

1977 utskiftas denna första krubba mot en julkrubba införskaffad av keramiker Ulla Frick i Billinge, om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i glaserad keramik, som donation till Kågeröds kyrka från Evert Pettersson, Hägnaden, i Kågeröd. Krubbans sceneri är utformat av prästfrun och diakonissan Cecilia Tiréus. För krubbans årliga framställning i kyrkan under säsongen, 2:a söndagen i advent till och med Trettondag jul, svarar kyrkvärdarna.

Källna kyrka (1974 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba av Henrik Nilsson Kularehus Östra Ljungby församling och målaren Bertil Malmros och Jan Fredriksson, om traditionella figurer i trä. Krubban uppges komma från Stidsvig i Östra Ljungby. Krubban är donerad av Henrik

Nilsson som även svarat för krubbans sceneri. För krubbans årliga framställning svarar kyrkvaktmästaren. Den ställs fram mellan den 18:e och 20:e december och tas ner senast den 13:e januari.

Lunds, Helgeandskyrkan (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 19. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Lund, Petersgården (1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med att kyrkan recipierar julkrubba 1974 den beskrivs med den sparsamma texten: "Eva Spångberg". Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Lunds, S:t Knuts kyrka (ca 1974 LUKA 15)

Svarsdebuterar i LUKA 15 med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Matteröds kyrka (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan och med beskrivningen, tillverkad av en barngrupp. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 19. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Norra Åsums kyrka (ca 1974 LUKA 15, 1976 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba från Jerusalem, om traditionella figurer i olivträ, införskaffad för ca 5000 kronor och donerad kyrkan av Hovby syförening. För krubbans årliga framställning svarar kyrkvaktmästaren och den ställs fram under säsongen första advent till och med 13 januari. De vise nalkas successivt stallet fram till Trettondag jul.

Ringstorps kyrka i Helsingborg (ca 1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Rängs kyrka (ca 1974 LUKA 15, 1976 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan i LUKA 19 & 23)

Krubba från Oberammergau i Tyskland med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä. Krubba av församlingen och dess kyrkoherdepar Stig och Gullan Hahne inköpt i Tyskland tillsammans med medföljande stallbyggnad.

Krubban ställes årligen fram i kyrkan av dess vaktmästare under säsongen 4 december till och med 13 januari.

Röddinge kyrka (1974 LUKA 15, 1992 LUKA 24)

Enligt LUKA 15 (1974) recipierade Röddinge kyrka sin första julkrubba 1974. En sparsam kommentar berättar att denna krubba är tillverkad av söndagsskolans barn.

Enligt LUKA 24 donerade församlingsbor sedermera kyrkan krubba från barntimmeverksamheten och syföreningen, om traditionella figurer av ca 10 cm höjd i sydd textil. Denna krubba recipierade i Röddinge kyrka den 19 december 1992. Sceneriet är utformat av Hans Hansson och Egon Ekelund. Krubban ställes fram i kyrkan mellan 2:a advent och tas ner efter trettonhelgen. De vise nalkas stallet fram till trettonhelgen.

Skepparslövs kyrka (1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19, 23 & 24)

Julkrubba av italiensk tillverkning om traditionella figurer av ca 15 cm höjd i lindträ. Införskaffad från firma Libraria, till kyrkan av kyrkorådet. Krubbans sceneri är utformat av kyrkans prästerskap. Krubban ställes fram i kyrkan under säsongen 3:e advent till och med Trettondedag jul.

Stiby kyrka (ca 1974 LUKA 15, ca 1978 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba sannolikt inköpt i Israel, omfattande de traditionella figurerna i skuret olivträ, möjligen ceder. Krubban utgör en donation av en inte namngiven församlingsbo. Krubbans sceneri har utformats av kyrkovaktmästare Bertil Lindgren som även svarar för krubbans årliga framställning mellan Julafton och Trettondedag jul. Denna krubba recipierade i Stiby kyrka enligt uppgift i LUKA 24 mellan 1978 och 1988. Uppgift finnes här även om en tidigare julkrubba tillverkad av kyrkans ungdomsverksamhet, ledd av Carla Jeppsson. Denna krubba dateras till ”någon gång under 60 talet” Denna krubba omtalas vara i dåligt skick och användes inte. Inga uppgifter förekommer om att denna skulle ha recipierat i kyrkan.

Strövelstorps kyrka (1974 LUKA 15, 1980-talet LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) att kyrkan recipierat krubba 1974, den finns sparsamt beskriven med texten: Kyrkans miniorer.

Enligt svar i LUKA 24 redogörs för, krubba tillverkade av barnverksamheten i Strövelstorp om traditionella figurer av ca 12 cm höjd i pappmaterial och trä. Barnverksamheten har även utformat krubbans sceneri och svarar för dess årliga framställning i kyrkan, före jul till och med Trettondedag jul. Möjligheten föreligger att svaren i LUKA 15 och 24 kan avse samma krubba.

Tomelilla kyrka(1974 LUKA 15, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med att julkrubba recipierat Tomelilla kyrka 1974 och att den är tillverkad av träslöjdsläraren från Hannas, innehavet bekräftas vidare i LUKA 19 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Trolle-Ljungby kyrka (1974 LUKA 15 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba tillverkade av keramiker Ulla Frick i Billinge, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i keramik. Donerad till kyrkan av Kyrkliga Syföreningen. Krubbans sceneri och stall har utformats av Allan Möllerstedt. För krubbans årliga framställning i kyrkan under säsongen, 4:e advent till och med trettonhelgen, svarar Kyrkliga Syföreningen.

Tyringe kyrka (ca 1974 LUKA 15)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan och beskrivs som tillverkad av en barngrupp. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Åsljunga småkyrka (Ca 1974 LUKA 15, 1981 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 15 (1974) med jasvar till julkrubba i kyrkan, denna återstår dock att dokumentera, innehavet bekräftas vidare i LUKA 19 & 23.

I LUKA 24 dokumenteras 1981 års julkrubba som en krubba från Betlehem, om traditionella figurer av ca 16 cm höjd, tillverkade av olivträ. Krubban införskaffades i Betlehem för 1500 kronor av Hans och Ingegerd Ekelund som donerat krubban till kyrkan. Krubban ställes fram i kyrkan under säsongen, den 23 december till och med vecka 3. De vise nalkas successivt krubban fram till Trettondedag jul.

Dalby kyrka (1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba tillverkad och donerad av Otto Åkesson i Dalby, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i snidad lind, med stall och byggnationer utförda av Valfrid Henriksson. I LUKA 24 förekommer även uppgift om att figurerna är snidade i pilträd. För krubbans årliga framställning i kyrkan svarar diakoniassistenten och församlingspedagogen under säsongen 1:a advent till och med tjugondag Knut. De vise nalkas successivt krubban fram till trettonhelgen.

Glostorps kyrka, (1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Krubba tillverkad av keramiker Elsi Borelius i Löberöd, om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i keramik, införskaffade för en summa av 600 kronor och donerad kyrkan genom Glostorp-Käglinge kyrkliga syförening. Krubbans årliga framställning sker under säsongen något efter 1:a söndagen i advent till och med Trettondag jul.

Hofterups kyrka (1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba inköpt till kyrkan av församlingen via firma i Lund, om traditionella figurer av ca 10 cm höjd i olivträ. Krubban ställes fram i kyrkan 1:a söndagen i advent till och med Trettondag jul. Kristusbarnet läggs i krubba julafton.

Huaröds kyrka (1975 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba av Elsi Borelius i Maglehem om traditionella figurer av ca 25 cm höjd i keramik, med 3 stycken kameler i trä av Erik Elofsson i Huaröd. Krubban införskaffad av församlingen för 800 kronor och likaså stallbyggnad för 1100 kronor av Erik Olsson i Maglehem. För krubbans framställning i kyrkan svarar kyrkans vaktmästare veckan innan jul till och med Trettondag jul.

Kyrkhults kyrka (1975 LUKA 15 & 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19)

Krubban från Lübeck som är donerad kyrkan 1975 av Arvid Olsson i Våghult och består av traditionella figurer av ca 20 cm höjd i keramik. Krubbans sceneri är utformat av kyrkoherde Mogens Johansson. Krubban ställes fram i kyrkan av dess vaktmästare under säsongen, julveckan till och med Trettondag jul. De vise nalkas successivt krubban fram till Trettondag jul. Förvisso svaras ja i LUKA 15 med året 1975 dock bör man komma ihåg att LUKA 15 kom 1974. Detta kan bero på olika faktorer såsom att året är felaktigt eller att man har skickat in svaret 1975.

Bergakyrkan i Bjärred (1976 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubbba från Israel inköpt från firma Pro Ecclesia om ca 25 cm traditionella figurer i olivträ. Krubban är donerad av Bjärreds kyrkliga syförening och inköpt för 2200 kr från Pro Ecclesia i Malmö. För krubbans sceneri svarar kyrkans ungdom. Den ställs årligen fram fredagen före 2:a advent och tas ner någon vardag efter Trettondag jul.

Farstors kyrka (1976 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubbba från bildhuggaren Bert Aldén i Falkenberg om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä, donerad kyrkan av syskon till förre kyrkovaktmästaren Karl Andersson. Krubbans sceneri är utformat av tillverkaren. För krubbans framställning i kyrkan under säsongen, till skolavslutningarna till och med Trettondag jul, svarar kyrkans vaktmästare. Kristusbarnet läggs i krubban inför juldagens morgon.

Fridlevstads kyrka (1976 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubbba från Jerusalem om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i olivträ införskaffad till kyrkan av dess kyrkoherde. Krubban ställes fram i kyrkan under säsongen 1:a söndagen i advent till och med Trettondag jul. Kristusbarnet läggs i krubban till julnatten.

Hästveda kyrka (1976 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubbba tillverkad av bildkonstnär Eva Spångberg i Hjälmteryd, om traditionella figurer i lind av ca 25 cm höjd. Införskaffad av församlingen till dess kyrka för 350 kronor. Julafton framträder herdarna inför stallet. De vise nalkas successivt stallet fram till Trettondag jul.

Rinkaby kyrka (1976 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubbba troligen från Israel, omfattande traditionella figurer av ca 15 cm höjd i olivträ, införskaffad genom firma Libraria som donation till kyrkan från Kyrkliga Syföreningen. Krubbans sceneri har utformats av kyrkovaktmästare Tommy Sjöberg som även svarar för dess årliga framställning i kyrkan under säsongen mellan julafton till och med trettonhelgen. De vise nalkas successivt krubban fram till trettonhelgen.

Rörums kyrka (1976 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba av traditionella figurer i trä, enligt kommentar i LUKA 24 av samma typ som i S:t Olof, Donerade kyrkan av dess kyrkliga arbetsförening som för en köpeskilling av 2000 kronor införskaffat arbetet från bildhuggare Evert Green i Bjärnum.

Krubban ställes fram i kyrkan av dess vaktmästare under säsongen, julafton till och med tjugondag Knut. De vise nalkas successivt krubban fram till Trettondag jul.

Södervidinge kyrka (1976 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba från Betlehem, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd, införskaffad av församlingen till kyrkan. Krubban ställes fram i kyrkan under säsongen, tredje söndagen i advent till och med tjugondag Knut.

Tåstarps kyrka (1976 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrka LUKA 19 & 23)

Krubba av odokumenterat ursprung, om traditionella figurer i olivträ av ca 15 cm höjd införskaffad kyrkan till en köpeskilling av 630 kronor från firma Libraria i Stockholm, som donation från Kyrkliga Arbetskretsen. Krubban ställes fram i kyrkan av dess vaktmästare under säsongen, 2:a söndagen i advent till och med Trettondedag jul. De vise ställes fram inför krubban till Trettondedag jul.

Vikens kyrka (1976 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i glaserad keramik, införskaffad för 1000 kronor av keramiker Ulla Frick i Billinge, donerad kyrkan från Gertrud Edson i Viken. Krubban ställes fram i kyrkan 2 veckor före jul till och med veckan efter trettonhelgen.

Blentarps kyrka (1978 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Av Kyrkliga Syföreningen donerad julkrubba om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i keramik, inköpt för 12000 kronor av keramiker Ulla Frick i Billinge. Krubbans sceneri har utformats av kyrkovaktmästare Tony Karlsson, som även svarar för krubbans årliga framställning i kyrkan under säsongen 1:a advent till och med trettonhelgen.

Kattarps kyrka (1978 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan i LUKA 19 & 23)

Krubba införskaffade genom firma Kyrktryck i Katrineholm, om traditionella figurer av ca 15 cm höjd i olivträ, inskaffad för 1500 kronor och donerad kyrkan av dess söndagsskola. Krubbans sceneri är utfört av snickarmästare Mårtensson i Vegeholm. För krubbans framställning i kyrkan under perioden, advent till och med Trettondedag jul, svarar kyrkans vaktmästare.

Stora Harrie kyrka (1978 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Av församlingskyrkorådet och kyrkliga syföreningen genom bokhandeln Arken i Lund gemensamt anskaffad julkrubba med gjutna traditionella figurer av ca 20 cm höjd. Krubban ställes fram av Kyrkans Barntimmar i kyrkan under säsongen mellan 1:a advent till och med Trettondedag jul.

Sövestads kyrka (1978 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Som donation av Ingeborg Larsson, bland annat ledare för kyrkans barnverksamhet i Sövestad, recipierade Sövestad kyrka 1978 julkrubba från Jerusalem, om ca 12 cm höga, traditionella figurer i trä. Donatorn har även utformat krubbans sceneri. För årliga framställningen i kyrkan, första söndagen i advent till och med Trettondedag jul, svarar kyrkans vaktmästare.

Bräkne-Hoby kyrka (1979 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba införskaffad från bildkonstnären Louise Persson i Hoby kulle om ca 20 cm höga traditionella figurer i keramik, donerad kyrkan från dess ungdom i Bräkne-Hoby. En kamel och ett lamm som förkommit har genom kompletterande införskaffning av församlingen 1999 ersatts med motsvarande figurer från ursprungliga tillverkaren, nu Louise Swegen, Klinta gård, Bosjökloster. Julkrubbans sceneri har utformats av tillverkaren. Krubban ställes fram av dess vaktmästare i kyrkan under säsongen Luciadagen till och med Trettondedag jul.

Bårslövs kyrka (1979 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Onsdagsgruppen donerade krubba tillverkad av keramiker Ulla Frick i Billinge, om traditionella figurer av 30 cm höjd i keramik, krubban inköpt av konstnären för 2000 kronor. Krubbans sceneri är utformat av konstnären, Onsdagsgruppen svarar för dess framställande i kyrkan under säsongen, 1:a advent till och med trettonhelgen. Krubban har utbytbar Mariafigur på åsna, för tiden fram till julnatten.

Färingtofta kyrka (1979 LUKA 24, ja svar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubbba från keramiker Ulla Frick i Billinge, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i keramik, införskaffad och donerad kyrkan av Färingtofta-Snällerröd kyrkliga syföreningar. Krubbans sceneri är utformat av kyrkorådet och snickarmästaren Gunnar Andersson. Kyrkans vaktmästare och prästerskap svarar för krubbans årliga framställning under säsongen, 4: e söndagen i advent till och med Trettondag jul.

Genarps kyrka (1979 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubbba tillverkad av keramiker Louise Hansdotter i Blekinge, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i keramik, införskaffad och donerad kyrkan av Genarps Kyrkliga Syförening. För krubbans framställning i kyrkan svarar vaktmästaren under perioden 1:a söndagen i advent till och med fredagen före tjugondag Knut. Den heliga familjen och de vise nalkas successivt krubban för att vara framme vid aktuell högtid, jul respektive trettondag, i enlighet med kyrkoårets skildring.

Listerby kyrka (1979 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Till kyrkan av kyrkoherdeparet Bo och Ingrid Hallberg donerad krubbba från Oberammergau i Tyskland, om traditionella figurer av ca 20 cm i skuren lind. Krubbans sceneri är utformat av kyrkovaktmästaren och församlingsassistenten som även svarar för krubbans årliga framställning i kyrkan under säsongen, mellan vecka 49 och vecka 2.

Tjörnarps kyrka (1979 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubbba från Italien, om ca 15 cm höga traditionella figurer i polykromt träsnideriarbete. Införskaffat kyrkan av församlingen. Krubbans sceneri är utformat av Astrid Sjögård och Arvid Kristoffersson, som även svarar för krubbans årliga framställning i kyrkan från och med adventstid till och med Trettondedag jul. De vise avancerar successivt fram till stallet Trettondedag jul.

Välinge kyrka (1979 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubbba av tyskt ursprung, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä, införskaffad och donerad Välinge kyrka av den kyrkliga arbetsföreningen. Stallbyggnationen är utförd av Gösta Lerborn. Krubban ställes fram i kyrkan av dess vaktmästare under säsongen, 4: e söndagen i advent till och med tjugondag Knut. Kristusbarnet läggs i krubba på julafton.

Västra Karups kyrka (1979 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubbba från Bräkne-Hoby, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i keramik, för 4000 kronor införskaffad och donerad kyrkan från Ramsjö och Slättaröds syförening. Julkrubbans sceneri är utformat av Mari-Louise Persson. Krubbans årliga framställning i kyrkan sker under säsongen, tredje söndagen i advent till och med tjugondag Knut.

Arrie kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas även i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Asarums kyrka (Ca 1980 LUKA 19, 1990 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, denna återstår att dokumentera.

I LUKA 24 redogörs för krubba recipierad 1990, från träsnidare Per Loberg i Backaryd, om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i trä, införskaffad av församlingen. Krubbans sceneri är utformat av kyrkans vaktmästare som även ansvarar för dess framställning i kyrkan under säsongen 1:a söndagen i advent till och med Trettondag jul.

Baskemölla kapell (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kapellet LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kapellet, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Bjärshögs kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Björka kyrka (ca 1980 LUKA 19, 1992 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, denna äldre krubba finns enbart på detta sätt beskriven.

Krubbba med ca 15 cm höga, traditionella figurer av ursprungsmärkningen "Gelenburg", av församlingen till en kostnad av 2000 kronor inköpta via firma Kyrktryck i Katrineholm. Krubbans sceneri har utformats av kyrkans

vaktmästare som även svarar för den årliga framställningen under säsongen från och med 1:a söndagen i advent, till och med Trettondag jul. Kristusbarnet placeras i krubban på julafton och de tre vise nalkas krubban fram till Trettondagsafton.

Bollerups kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Bosjöklusters kyrka (ca 1980 LUKA 19, 1986 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från keramikern Elsi Borelius, Gårdarp i Gudmuntorp församling, om traditionella figurer av ca 25 cm höjd i keramik, donerad kyrkan av Syföreningen. Elsi Borelius har även utfört krubbans sceneri. För dess årliga framställning i kyrkan under säsongen, till jul och efter nyåret, svarar kyrkovaktmästarna.

Dagstorps kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Dalköpinge kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Djurröds kyrka (ca 1980 LUKA 19, 1995 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Enligt anteckning i LUKA 24 skall en julkrubba sannolikt tillverkad av kyrkans barnverksamhet ha recipierat före den krubba som recipierad 1995 och dokumenteras nedan. Den första krubban är då sannolikt den krubba som åsyftas i jasvar till julkrubba i LUKA 19 (1980).

1995 recipierar emellertid den krubba som av församlingen är införskaffad för 4000 kronor genom firma Arken i Lund. Denna krubba från Dolfi i Italien, om traditionella figurer av ca 10 cm höjd i plastisk massa av papier-maché karaktär. Stallet är tillverkat av David Olssons snickeri i Sösdala. För krubbans årliga framställning i kyrkan svarar kyrkans vaktmästare under säsongen, ca 2 veckor före jul till och med Trettondag jul.

Ekeby kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas även i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Fjälkestads kyrka (Ca 1980 LUKA 19, 1985 LUKA 24)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, denna krubba återstår dock att dokumentera.

1985 införskaffas enligt LUKA 24 en julkrubba från församlingen till kyrkan om traditionella figurer av ca 10 cm höjd i plastiskt material. Krubbans sceneri är utformat av söndagsskolan. Krubban ställes fram i kyrkan av dess vaktmästare under säsongen, 1:a söndagen i advent till och med Trettondag jul.

Fjälkinge, Gustav Adolfs kyrka, (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23 & 24)

Krubba från Israel, om ca 28 cm höga traditionella figurer i olivträ. Enligt en notering i LUKA 24 fanns det ingen krubba före denna inköptes 1976, dock står det inget receptionsår. Krubban är inköpt av församlingen och en inte namngiven präst och kyrkovaktmästare står som relaterade till krubban införskaffande. Krubbans sceneri är utformat av vaktmästaren. För krubbans årliga framställning svarar vaktmästaren och den ställs fram i regel till skolavslutningen och tas ner söndag efter jul. De vise männen nalkas krubban allt efter julberättelsen.

Flädie kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 från 1980 med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas även i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Fru Alstads kyrka (ca 1980 LUKA 19, 1991 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan 23)

Krubba från österrikiska Tyrolen, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd, donerad kyrkan av Birgitta Lindskog, Lars Österling och Stig Beland. Krubban ställes fram årligen av kyrkans vaktmästare från och med 1:a söndagen i advent till och med veckan före fastlagssöndagen.

Gislövs kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Holmby kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas även i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Hyby gamla kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas även i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Hyby nya kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas även i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Håslövs kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Hässleholm, Västerkyrkan (ca 1980 LUKA 19, 1998 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, denna äldre krubba återstår dock att dokumentera. I LUKA 24 beskrivs en krubba i trä recipierad kyrkan 1998, tillverkad 1997 av Anders O. Johansson i Broby. Krubbans sceneri är utformat av tillverkaren. För krubbans framställning i kyrkan under säsongen, lucia till och med Trettondag jul, svarar gudstjänstvärdgrupperna. De vise nalkas successivt stallet fram till Trettondedag jul. Ett märkligt svar i LUKA 24 betygar att ingen krubba funnits i kyrkan sedan 1966.

Högseröds kyrka (ca 1980 LUKA 19, 1997 LUKA 24)

Krubba från Israel i olivträ, införskaffad av församlingen. Krubbans sceneri är utformat av kyrkans vaktmästare som även svarar för dess årliga framställning i kyrkan under säsongen december till och med Trettondedag jul.

Hörja kyrka (Ca 1980 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Av församlingen anskaffad krubba om de traditionella figurerna i trä av ca 15 cm höjd. Krubbans sceneri är utformat av kyrkovaktmästare Eskil Johannessson, som även tillverkat stallet av halm, gips och frigolit. Kyrkovaktmästaren svarar även för krubbans årliga framställning i kyrkan under säsongen, i början av december, då även familjegudstjänst firas, till och med trettonhelgen.

Ignaberga gamla kyrka (Ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Ignaberga nya kyrka, (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Ilstorp kyrka (ca 1980 LUKA 19, 1982 LUKA 24)

Krubba tillverkad av Karen Vanby med traditionella figurer av ca 15 cm höjd i ljusst trä och inköpt av församlingen för 2000 kronor. Krubbans sceneri har utformats av kyrkans vaktmästare som även svarar för dess årliga framställning under säsongen; första söndagen i advent till och med Trettondedag jul.

Jonstorps kyrka (ca 1980 LUKA 19, 1987 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Betlehem, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i olivträ, införskaffad kyrkan från dess församling. Krubban ställes fram i kyrkan av dess syförening under säsongen, 3:e söndagen i advent till och med Trettondedag jul.

Kallinge kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Kiviks kapell i Vitaby församling (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Knästorps kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Kungsmarks kyrka i Karlskrona (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 21 & 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas även i LUKA 21 & 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Källstorps kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Lackalänga kyrka (1980-talet LUKA 24, 1996 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

I LUKA 24 dokumenteras två krubbor i ovanstående samsvar utan att relateras till specifik kyrka av de båda.

Krubba om figurer av ca 30 cm höjd i keramik, köpt av församlingen. För krubbans sceneri svarar kyrkans vaktmästare samt en scenchef från en opreciserad teater. Krubban ställes fram i kyrkan av dess vaktmästare under perioden 1:a söndagen i advent till och med Trettondedag jul.

1996 recipierar på samma sätt. Enligt en anteckning i LUKA 24 finns denna krubba i församlingshemmet under adventstiden för krubbvisningar, flyttas sedan till kyrkan innan 3:e söndagen i advent för att vara där över julen. Denna krubba från Beit Sahuur i Palestina om traditionella figurer av ca 15 cm höjd i cederträ, utgör en vinst inom Lunds stift. Komminister Åsa Modén har utformat krubbans sceneri. Krubban ställes fram i kyrkan under säsongen, inför advent till och med Trettondedag jul. Eftersom Lackalänga kyrka och Stävie kyrka samsvarar i LUKA 24, är det omöjligt att skilja dem åt.

Lilla Slågarps kyrka (ca 1980 LUKA 19, 1989 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba tillverkad av Astrid Lund i Arlöv om traditionella figurer i keramik av ca 20 cm höjd, donerad kyrkan av Inga-Britt Seelbach och familjen Novén i Villie. Krubban ställes fram av kyrkans vaktmästare årligen från och med veckan före 1:a söndagen i advent till och med veckan före fastlagssöndagen.

Lilla Beddinge kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. I LUKA 24 anges att Lilla Beddinge inte har någon krubba i kyrkan.

Ljungdalakyrkan i Hässleholm (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Malmö, S:t Jakobs kapell (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kapellet LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kapellet, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Malmö, S:ta Katarina kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Mellangrevie kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan. Enligt svar i LUKA 24 finns ingen krubba i Mellan Grevie.

Möljeryds kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Mölleberga kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Norrvidinge kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Norra Rörums kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Norra Mellby kyrka (ca 1980 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba från Israel, om traditionella figurer av ca 35 cm höjd i olivträ, införskaffade för ca 2000 kronor, genom Lutherhjälpen som donation från kyrkans syförening till kyrkan. Krubbans sceneri har utförts av kyrkovaktmästaren som också svarar för den årliga framställningen som sker 1:a advent till och med efter trettonhelgen.

Norra Skrävlinge kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Nosaby kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Nymö kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 24)

Krubba av förmodat italienskt ursprung om de traditionella figurerna av ca 20 cm höjd i skuret trä. För krubbans sceneri och årliga framställning i kyrkorummet, mellan 2.–3. advent till efter Trettondedag jul, svarar kyrkovaktmästaren. De vise männen nalkas krubban inför trettondagen

Nättraby kyrka (Ca 1980 LUKA 19, 1988 LUKA 24)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, denna återstår dock att dokumentera.

LUKA 24 dokumenterar julkrubban som 1988 ersätter en tidigare krubba. 1988 års krubba från Israel om traditionella figurer av ca 25 cm höjd i

olivträ, införskaffad av församlingen till kyrkan via firma Verbum. Krubbans sceneri är utfört av kyrkoherden Wallner Näslund. Krubban ställes fram i kyrkan under säsongen, den 20 december till och med Trettondedag jul. Kristusbarnet läggs i krubban till julafton.

Oderljunga kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas även i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Onslunda kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas även i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Oxie kyrka i Malmö (ca 1980 LUKA 19, 1992 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, denna återstår dock att dokumentera.

I LUKA 24 dokumenteras julkrubban som tillverkades som ett projektarbete av kyrkans barnverksamhet och recipierade i kyrkan 1992. Denna krubba omfattar traditionella figurer av ca 30 cm höjd i textila material. Krubbans sceneri är utformat av kyrkans vaktmästare som även svarar för dess årliga framställning i kyrkan under säsongen måndagen efter 1:a söndagen i advent till och med måndagen efter Trettondag jul. De vise nalkas successivt krubban fram till Trettondag jul.

Perstorps kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Ramsåsa kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Ravlunda kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Riseberga kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Saxemara kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Silvåkra kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Skillinge kapell (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Skurups kyrka (ca 1980 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba från Israel om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i olivträ, införskaffade av församlingen. Krubbans sceneri är utarbetat av kyrkans vaktmästare som även årligen framställer krubban i kyrkan under säsongen 13 december till och med Trettondag jul.

Starby kyrka (ca 1980-talet LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba om traditionella figurer av ca 12 cm höjd i pappmaterial och trä, tillverkade av barnverksamheten i Strövelstorp, som även har utformat krubbans sceneri och svarar för dess årliga framställning i kyrkan, före jul till och med Trettondag jul.

Stora Herrestads kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Stävie kyrka (1980-talet LUKA 24, 1996 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

I LUKA 24 dokumenteras två krubbor i ovanstående samsvar utan att relateras till specifik kyrka av de båda.

Krubba om figurer av ca 30 cm höjd i keramik, köpt av församlingen. För krubbans sceneri svarar kyrkans vaktmästare samt en scenchef från en opreciserad teater. Krubban ställes fram i kyrkan av dess vaktmästare under perioden 1:a söndagen i advent till och med Trettondag jul.

1996 recipierar på samma sätt. Enligt en anteckning i LUKA 24 finns denna krubba i församlingshemmet under adventstiden för krubbvisningar, flyttas sedan till kyrkan innan 3:e söndagen i advent för att vara där över julen. Denna krubba från Beit Sahuur i Palestina om traditionella figurer av ca 15 cm höjd i cederträ, utgör en vinst inom Lunds stift. Komminister Åsa Modén har utformat krubbans sceneri. Krubban ställes fram i kyrkan under säsongen, inför advent till och med Trettondedag jul. Eftersom Lackalänga kyrka och Stävie kyrka samsvarar i LUKA 24 så är det omöjligt att skilja dem åt.

Svalövs kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23 & 24)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. I LUKA 24 beskrivs en krubba av keramiker Ulla Frick i Billinge, om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i keramik, införskaffad till Svalövs kyrka av Axelvolds syförening. Krubbans sceneri är utformat av tillverkaren.

Särslövs kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Södra Åkarps kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Tirups kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

I LUKA 24 framgår dock att kyrkan inte innehaft eller innehar några julkrubbor.

Tofta kyrka (1980 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba av Ulla Frick i Billinge, om ca 30 cm höga traditionella figurer av keramik. Krubban är donerad av Tofta kyrkliga syförening och är inhandlad för en kostnad av 2000 kr och bordet den står på för en kostnad av 1121 kr från Billinge. Relaterad till krubbans införskaffande är Ingegerd och Sten Fromell, syföreningen och kyrkvärd. För krubbans sceneri svarar syföreningen och kyrkvaktmästaren. Krubbans årliga framställning arrangeras av kyrkvaktmästaren, och den ställs fram 1:a söndagen i advent och tas ner efter trettondag Knut.

Torekovs kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Torhamns kyrka (ca 1980 LUKA 19, 1995 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Tidigare julkrubbor än 1995 återstår att dokumentera.

Krubban presenterad i LUKA 24 om de traditionella figurerna av ca 30 cm höjd i filt och pappmateriel är tillverkade och donerade kyrkan av damerna i trosgruppen. Vaktmästaren svarar för krubbans årliga framställning i kyrkan under säsongen mellan julafton och trettonhelgen.

Tosterups kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Tottarps kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Tullstorps kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

I LUKA 24 uppges det inte finnas någon krubba i kyrkan i Tullstorp.

Vallby kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan. I LUKA 24 står det att Vallby inte har någon julkrubba

Vedby kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Vitaby kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Vombs kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

I LUKA 24 finns där ett nej svar till julkrubba i kyrkan.

Västerstads kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Västra Alstad kyrka (1980 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

Krubba från keramiker Ulla Frick i Billinge, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i keramik införskaffad för 2000 kronor och donerad kyrkan av dess kyrkliga syförening. Krubban ställes fram av kyrkans vaktmästare i kyrkan årligen från och med 1:a söndagen i advent till och med veckan före fastlagssöndagen.

Västra Ingelstads kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23 & 24)

Krubba av okänd härkomst och tillverkning, om traditionella figurer av ca 10 cm höjd i gips. För den årliga framställningen svarar kyrkvaktmästaren. Den sparsamma informationen i LUKA 24 talar om att krubban har flyttas inom kyrkan för att barnen lättare skulle kunna se den. Den ställs fram innan skol- och förskolegudstjänsterna och tas ner efter trettondagen.

Västra Karaby kyrka (Ca 1980 LUKA 19, 1991 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, denna äldre julkrubba återstår dock att dokumentera. LUKA 24 redogör, för en krubba från Palestina, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i olivträ. Krubban recipierar kyrkan 1991. Denna krubba har inköpts av församlingen för 14000 kronor. Krubbans sceneri är utformat av kyrkorådet. Kyrkans vaktmästare svarar för krubbans årliga framställning under säsongen, 2:a söndagen i advent till och med Trettondedag jul.

Yngsjö kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Äspö kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

I LUKA 24 står att det inte finns någon julkrubba i kyrkan.

Öja Kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Örkened kyrka (1980 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba av odokumenterat ursprung om ca 10 cm höga traditionella figurer och kamel med ryttare i plastisk massa av gipskaraktär, sannolikt av äldre ursprung. Krubban är donerad kyrkan av församlingsbo från familj där krubban sannolikt utgjort en längre tradition. Krubbans ålder återstår att dokumentera. Som ovan beskrivits enligt LUKA 24 är julkrubban emellertid recipierad i Örkened kyrka 1980 där kyrkans vaktmästare utformat krubbans

sceneri och svarar för dess årliga framställning under säsongen från barnverksamhetens avslutning till och med Trettondedag jul.

Östra Grevie kyrka (ca 1980 LUKA 19, 1994 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, denna äldre krubba återstår dock att dokumentera. I LUKA 24 beskrivs krubba recipierad kyrkan 1994, om traditionella figurer samt tupp, höns och kycklingar. Figurernas höjd ca 20 cm i trä, ylle och textila material, tillverkade av B. M. Larsson som även utformat krubbans sceneri och tillsammans med kyrkovaktmästarna svarar för dess årliga framställning i kyrkan 1:a advent till och med trettonhelgen.

Östra Herrestads kyrka (ca 1980 LUKA 19)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan. I LUKA 24 står svaret att Östra Herrestad inte har någon julkrubba.

Östra Karaby kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Östra Karups kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i LUKA 23 & 24)

Enligt informanten i LUKA 24 noteras här att nedan dokumenterade julkrubba finnes med i 1980 års inventariebok.

Krubba av tyskt ursprung om traditionella figurer av ca 17 cm höjd i plastisk massa, inköpta för kyrkan. Bertil Malmros och Jan Fredriksson från församlingen har varit behjälpliga med bland annat måleriarbeten. Krubban ställes fram i kyrkan av kyrkans vaktmästare från och med julafton till och med Trettondedag jul. Krubban har tidigare framställts i Källna kyrka varifrån den donerats Östra Karups kyrka.

Östra Klagstorps kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Övraby kyrka (ca 1980 LUKA 19, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 19 (1980) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Fulltofta kyrka (1981 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Israel med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i olivträ, donerad kyrkan från dess syförening. Krubbans sceneri är utformat av kyrkans prästerskap. Krubban ställs fram i kyrkan under säsongen 1:a söndagen i advent till och med Trettondag jul.

Ramdala kyrka (1981 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

I LUKA 24 finns en krubba från 1981 beskriven med följande text: Krubban om ca 18 cm höga traditionella figurer av tungt syntetiskt material. Inköpt av församlingen troligen från firma Verbum. Krubbans sceneri är utfört av Daniel Arnoldsson snickare på orten. För den årliga framställningen svarar kyrkovaktmästaren och den ställs fram till den 4:e söndagen i advent och tas ner efter 1:a söndagen efter trettonhelgen.

Sillhövda kyrka (1981 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Leonard Höldrich, Bildhauermeister, Ludwig-Thoma-Straße 8. Oberammergau, Tyskland, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i snidat, polykromt trä. Till arbetet hör även stall i originalutförande av tillverkaren. Krubban är inköpt av församlingen för 8918 kronor inklusive förhöjd omsättningsskatt via firma Pro Ecclesia, Haraldsson, Stora Nygatan, i Malmö. Krubbans sceneri är utformat av kyrkans prästerskap. Krubban ställs årligen fram i kyrkan av dess vaktmästare under säsongen, 1:a söndagen i advent till och med Trettondedag jul. De vise nalkas successivt stallet fram till Trettondedag jul.

Vadensjö kyrka (1981 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba av Italienskt ursprung, om ca 27 cm höga traditionella figurer av papier-maché och donerad av kyrkliga syföreningen och inköpt för 1 000,30 kr från firma Weibulls. För krubbans sceneri svarar en okänd församlingsbo som tillverkade ett bord till en kostnad av 50 kr. Krubban ställs fram 1:a advent och tas ner 31:a december. Kyrkan används enbart som sommarkyrka idag men planer på att använda den till adventstid finns.

Barkåkra kyrka (1982 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba av italienskt ursprung med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä, införskaffad kyrkan via firma Verbum till en kostnad av ca 12000 kronor som

donation från syföreningen. Krubban ställes fram i kyrkan under säsongen den 22 december till och med Trettondedag jul

Bjuvs kyrka (1982 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Betlehem, om traditionella figurer av ca 25 cm höjd i olivträ. Inköpt från Betlehem för insamlade medel under en konfirmandresa med kyrkoherde Lars Håkansson och donerad Bjuvs kyrka. Konfirmanderna bar in figurerna vid receptionen på Luciagudstjänsten den 11 december 1982. Två stenar från Herdarnas Äng vid Betlehem ingår även i krubban.

I krubbans sceneri är stallbyggnaden utförd av kyrkovaktmästare Bengt Thomasson.

Vollsjö kyrka (1982 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Som donation av kyrkans syförening recipierade kyrkan julkrubba tillverkad i Betlehem, med traditionella figurer av stort format i Olivträ, och införskaffad genom firma Libraria i Stockholm. Krubbans sceneri är utformat av snickaremästare Nils Jönsson i Vollsjö. Krubbans årliga framställning i kyrkan ombesörjs av kyrkans vaktmästare från och med första söndagen i advent till och med söndagen efter Trettondedag jul. Kristusbarnet läggs i krubban till midnattsmässa på julafton.

Lund, Allhelgonakyrkan (1983 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba tillverkad av medarbetare i församlingen om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i keramisk lera. Krubbans sceneri har utformats av vaktmästare och församlingspedagog, som även svarar för den årliga framställningen under säsongen 1:a advent till och med första söndagen efter Trettondedag jul. Förutom traditionella figurer ingick även ett lejon i krubban. Då oxen och lejon förkommit från ursprungliga krubban, har sådana figurer åter tillkommit genom donation från en konstnär i Lund. Kristusbarnet läggs i krubban inför julbönen på julafton.

Kulladals kyrka, S:t Mikael's kyrka i Malmö (1983 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Israel om traditionella figurer av ca 40 cm höjd i olivträ, införskaffad av församlingen. Krubbans sceneri är utformat av församlingens kyrkoherde, Olle Ståhl och församlingsassistenten Karin Assarsson. Krubban ställes fram i kyrkan under säsongen, fredagen före 1:a söndagen i advent till och med tjugondag Knut. En bilaga till LUKA 24 visar hur församlingen inbjuds till Julkrubbsvisning och adventsbön.¹⁹

Brunnby kyrka (1984 LUKA 24, jasvar till julkrubba i LUKA 21)

Krubba av bildhuggarmästare Leonard Höldrlar i Oberammergau, om traditionella figurer av ca 35 cm höjd i Lindträ. Julkrubban utgör en donation till Brunnby kyrka från Axel och Kerstin Kjellberg och ställes fram i kyrkan under säsongen 1:a söndagen i advent till och med tjugondag Knut.

Maglarps kyrka (1984 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba tillverkad av firman Marolin i Tyskland, om de traditionella figurerna av ca 20 cm höjd i plastisk massa, s.k. Marolin, införskaffad via firman Hermi i Trelleborg som donation till kyrkan av Inger och Ingvar Krigström. Krubbans sceneri är utformat av kyrkovaktmästare Astrid Snygg som även svarat för krubbans årliga framställning i kyrkan under säsongen, 1:a söndagen i advent till och med trettonhelgen. Kristusbarnet läggs i krubban till juldagen och de vise nalkas krubban successivt till trettonafton.

I LUKA 24 dokumenteras att Skegrie, Västra Tommarp och Maglarp 1984 fick var sin exakt likadana julkrubba varför svaren kan vara relevanta för alla tre församlingarna.

Skegrie kyrka (1984 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba av tyskt ursprung om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i plastiskt material, införskaffade genom firma Hermi i Trelleborg och donerade kyrkan av familjen Inger och Ingemar Krigström, till minnet av Karl Christian Krigströms första jul. För julkrubbans framställande i kyrkan under säsongen 1:a söndagen i advent till och med Trettondedag jul.

I LUKA 24 dokumenteras att Skegrie, Västra Tommarp och Maglarp fick 1984 var sin exakt likadana julkrubba varför svaren kan vara relevanta för alla tre församlingarna.

Västra Tommarp kyrka (1984 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba tillverkad av firman Marolin i Tyskland om de traditionella figurerna av ca 20 cm höjd i plastisk massa, s.k. Marolin, och införskaffad via firman Hermi i Trelleborg som donation till kyrkan av Inger och Ingvar Krigström. Krubbans sceneri är utformat av kyrkovaktmästare Astrid Snygg som även svarat för krubbans årliga framställning i kyrkan under säsongen, 1:a söndagen i advent till och med trettonhelgen. Kristusbarnet läggs i krubban till juldagen och de vise nalkas krubban successivt till trettonafton. I LUKA 24 dokumenteras att Skegrie, Västra Tommarp och Maglarp fick 1984 var sin exakt likadana julkrubba varför svaren kan vara relevanta för alla tre församlingarna.

Östra Vemmerlöv kyrka (1984 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

1984 recipierade Östra Vemmerlöv sin julkrubba från okänd donator. Denna julkrubba av okänt ursprung omfattar traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä. Krubbans sceneri är utformat av kyrkans vaktmästare som även svarar för dess årliga framställande under säsongen 3:e söndagen i advent till och med Trettondag jul. Herdarna och deras hjord framflyttas inför stallet juldagen. De vise nalkas successivt stallet fram till Trettondag jul.

Everlövs kyrka (1985 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba tillverkade av Ulla Frick i Billinge om ca 25 cm höga traditionella figurer av lera.

Krubban är donerad av Agnes och Erik Persson Kumlatofta i Blentarp, den är inköpt för en kostnad av 5500 kr från Ulla Frick i Billinge. För krubbans sceneri svarar Jonny Johansson som tillverkade stallet 1985. Krubban ställs fram till 1:a advent och tas ner efter Trettondag jul. För den årliga framställningen svarar vaktmästaren.

Kvidinge kyrka (1985 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

I LUKA 24 dokumenteras julkrubban som recipierar i kyrkan 1984. Krubban från Betlehem omfattar traditionella figurer av ca 30 cm höjd i olivträ, införskaffad till en kostnad av 4914 kronor från firma Libraria i Stockholm, och donerad kyrkan från dess arbetskrets. Krubban ställes årligen fram i kyrkan under säsongen, veckan före jul till och med tjugondag Knut.

Lund, S:t Hans kyrka (1985 LUKA 24, 1998 LUKA 24)

Ursprungliga krubban från 1985 tillverkades med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i keramik. Heliga familjen och de vise nalkas successivt krubban med framkomst till respektive högtid; jul respektive trettonhelgen. Kristusbarnet läggs i krubban julafton. Krubban ställes fram i kyrkan veckan före 1:a söndagen i advent till och med veckan efter Trettondedag jul.

1998 utbyttes denna krubba mot krubba från Anders O. Johansson, Alltmöjlighetverkstaden i Broby, med traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä, inköpt av församlingen. Denna julkrubba har tillverkats så flera av figurerna kan konverteras att passa julevangeliets utveckling, till exempel Kristus liggande eller buren av Maria, Josef med lykta som lyser. Krubban ställes fram måndagen efter 1:a advent. Fram till 3:e advent, efter kyrkans luciagudstjänst står krubban uppställd i församlingshemmets stora sal. Därefter flyttas den in i kyrkan, där den placeras framför altaret. I LUKA 24 uppges detta arrangemang bero på att det är lättare att ha krubbvisningar för skolor och förskolor i församlingssalen. Krubbans sceneri är utformat av Bengt Aronsson och Kristina

Lindström som även, tillsammans med kyrkorådsordföranden Mats Alveteg utfört landskap och konstruktioner i krubban. För dess årliga framställning under säsongen svarar förskoleläraren. Efter framställningen, med omflyttning i enlighet med vad här har berättats, tas krubban åter ned efter Trettondag jul. Figurerna nalkas krubban, omplaceras och omformas i enlighet med julberättelsen.

Mörrums kyrka (Ca 1985 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

I LUKA 24 beskrivs krubban från bildkonstnär Eva Spångberg i Hjälmseryd, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä. Krubban är donerad kyrkan av anonym församlingsbo och ställes årligen fram i kyrkan under säsongen 4: e söndagen i advent till och med Trettondedag jul.

Sövde kyrka (1985 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba tillverkad av keramiker Ulla Frick i Billinge om traditionella figurer av ca 30 cm höga figurer i keramik, inköpta för 20000 kronor samt donerade Sövde kyrka från Sövde Kyrkliga Syförening 1985. För krubbans sceneri svarar kyrkovaktmästaren, som även svarar för dess årliga framställning i kyrkan under säsongen, 1:a advent till och med Trettondag jul. I

Vittsjö kyrka (1985 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubban ställes upp i församlingshemmet veckan före 1:a advent. 1:a advent ställes den in i kyrkan, där den står till efter trettonhelgen. Medan den står i församlingshemmet besöks den av barngrupperna som då även får ta del av julberättelsen.

Krubban från odokumenterad träsnidare i Betlehem om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i olivträ, krubban inköpt i Amman av Vittsjöbon Gunhild Sehlin, föreståndare för IM-hemmet i Sweileh och donerad Vittsjö kyrka av dess ungdoms- och kvällsgrupper. Krubbans sceneri har utformats av kyrkans barnledare och församlingspedagog som även svarar för dess årliga framställande i kyrkan under säsongen veckan före 1:a advent till och med trettonhelgen. De vise nalkas krubban fram till Trettondedag jul.

Örtofta kyrka (1985 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Julkrubba av Ulla Frick i Billinge, om traditionella figurer av ca 15 cm höjd i keramik. För krubbans årliga framställning i kyrkan svarar dess vaktmästare under säsongen andra söndagen i advent till och med Trettondag jul.

Arilds kapell (ca 1986 LUKA 21)

Svarsdebuterar i LUKA 21 (1986) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Aspö kyrka i Karlskrona (ca 1986 LUKA 21, jasvar till julkrubba i kyrkan i LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 21 (1986) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Hjortsberga kyrka (ca 1986 LUKA 21, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 21 (1986) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Mölle kapell (ca 1986 LUKA 21)

Svarsdebuterar i LUKA 21 (1986) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Stora Slågarps kyrka (1986 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 19 & 23)

1986 donerades kyrkan krubban av tyska fabrikatet Hummel om traditionella figurer av ca 15 cm höjd i porslin, som donation från kyrkliga syföreningen. Krubban har med tiden successivt utökats och kompletterats. 1986 bestod sålunda denna Hummelkrubba av 11 figurer och stall, 1987 utökades krubban med ytterligare tre figurer. Kyrkans vaktmästare svarar för den årliga framställningen från och med veckan före 1:a söndagen i advent, till och med veckan före fastlagssöndagen.

Tjurkö kyrka (ca 1986 LUKA 21, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 21 (1986) med jasvar till julkrubba i kyrkan, innehavet bekräftas vidare i LUKA 23. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Farhults kyrka (1987 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Betlehem, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i olivträ införskaffad kyrkan av dess församling. Krubban ställes årligen fram i kyrkan av dess vaktmästare under säsongen, 2:a söndagen i advent till och med Trettondag jul.

Vånga kyrka (1988 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubbans troligen av italienskt ursprung, om traditionella figurer av ca 15 cm höjd i olivträ, införskaffad av församlingen genom SKM (Svenska Kyrkans Mission) eller firma Verbum. Krubbans sceneri är utformat av kyrkans vaktmästare som även svarar för krubbans årliga framställande i kyrkan under säsongen 2:a söndagen i advent till och med mitten av januari. Kristusbarnet läggs i krubba till juldagen, då även herdarna omger krubban för att dagen efter åter dras tillbaka. De vise nalkas successivt krubban fram till Trettondag jul.

Västra Nöbbelöv kyrka (1988 LUKA 24)

Som donation till kyrkan från Västra Nöbbelövs kyrkliga syförening recipierade 1988 julkrubban från lokal konsthantverkare i mellersta Skåne om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i keramik. Krubbans sceneri har utformats av kyrkans vaktmästare som även biträder byalaget vid krubbans årliga framställning kring 1:a söndagen i advent till och med julhelgens slut.

Anderslövs kyrka (Ca 1990 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Svarsdebuterar med jasvar till julkrubba i kyrkan i LUKA 23 (1995). I LUKA 24 (2000) förekommer noteringen ”för omkring 10 år sedan” (alltså 1990) som en grovt skattad datering.

Krubbans av österrikisk tillverkning om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i cederträ, införskaffad till Anderslövs kyrka av dess församling. Omnämnt i samband med införskaffandet finns en G. Sandwall. Krubbans sceneri är utformat av Ordf. Sandwall och samma person står även för den årliga framställningen. Krubban ställs fram 1:a advent och tas ner efter trettondagen.

Östra Vrams kyrka (1990 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubbans av bildkonstnären Eva Spångberg i Hjälmseröd vid Vrigstad, om traditionella figurer av ca 40 cm höjd i ospecificerat träslag, av församlingen beställd och köpt för 1000 kronor. Krubbans sceneri är utformat av tillverkaren. För krubbans årliga framställning i kyrkan under säsongen, 1:a söndagen i advent till och med Trettondedag jul, svarar kyrkans vaktmästare.

Bunkeflostrands kyrka i Malmö (1991 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

1991 tillverkade och donerade en grupp församlingsbor kyrkan en julkrubba om traditionella figurer av ca 25 cm höjd i ull och textila material av Walldorffkaraktär. Krubbans sceneri är utformat av komminister Hansson och kyrkorådet Joelsson. Krubban ställs fram i kyrkan under perioden, veckan

efter 1:a söndagen i advent till och med tjugondag Knut. Kristusbarnet läggs i krubban på julafton. De vise nalkas successivt stallet fram till Trettondedag jul.

Kvistofta kyrka (1991 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från keramiker Ulla Frick i Billinge, om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i keramik. Krubban är köpt genom en fond i församlingen och Monica Kjällström, präst i församlingen, står omnämnd i samband med införskaffandet. Stallet är byggt utav Åke Svennefors från Fjärestad, som även utformat krubbans sceneri. Den årliga framställningen svarar kyrkorädsmedlemmar för. Krubban ställes fram i kyrkan under säsongen 1:a söndagen i advent till efter trettonhelgen.

Linderöds kyrka (1991 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Italien om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i snidat trä, införskaffade för 21625 kronor genom firma Kyrktryck i Katrineholm. Krubbans sceneri är utarbetat av kyrkans vaktmästare och kyrkvårdar. Krubbans stallbyggnad är tillverkad av Einar Persson. Kyrkvårdarna svarar för krubbans årliga framställning i kyrkan under säsongen 1:a söndagen i advent till och med Trettondedag jul. Kristusbarnet läggs i krubban till midnattsgudstjänst på julafton.

Ringamåla kyrka (1991 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba av odokumenterat ursprung, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i trä, införskaffade till kyrkan av dess församling. Krubbans sceneri har utformats av kyrkans vaktmästare, som även svarar för krubbans årliga framställande i kyrkan under säsongen, i början av december till och med Trettondedag jul. De vise nalkas successivt fram till krubban Trettondedag jul.

Rydebäcks kapell/kyrksal (1991 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kapellet/kyrksalen LUKA 23)

Krubba om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i papier-maché inköpt av församlingen 1991. Krubban ställes fram i kapellet/kyrksalen under säsongen, 1:a advent till och med tjugondag Knut.

Tåssjö kyrka (1992 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba av italiensk tillverkning med ca 20 cm höga traditionella figurer, införskaffad från firma Pergamus och donerad till Tåssjö kyrka den 20/12 1992, av Allan Lindgren som även utformat krubbans sceneri. Krubban ställes fram årligen i kyrkan under säsongen veckan före jul till och med Trettondedag jul.

Östra Torn, Maria Magdalena kyrka (1992 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Ett intressant exempel på julkrubba som inte bara är äldre än kyrkan, utan även brukats i församlingen fem år före kyrkobygget, dit den alltså slutligen recipierade i "sin" kyrka då Maria Magdalena invigdes (den 22 november) 1992, efter pionjärtiden i församlingsgården i den unga församlingen.

Krubba tillverkad av församlingsbor om traditionella figurer av ca 10 cm höjd i keramik. Tillverkarna svarar även för krubbans framställande i kyrkan under säsongen, kring 1:a söndagen i advent till och med Trettondag jul. Såväl Josef och Maria som de vise nalkas krubban efter julberättelsen fram till julafton, respektive Trettondedag jul.

Grevie kyrka (1993 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba av keramiker Ulla Frick i Billinge, om traditionella figurer av ca 20 cm höjd i keramik, köpt av församlingen för 5000 kronor. Krubbans sceneri är utformat av kyrkans vaktmästare som även svarar för krubbans årliga framställning i kyrkan under säsongen, 1:a advent till och med tjugondag Knut.

Hörups kyrka (1993 LUKA 24)

Krubba tillverkad av Hörups barnverksamhet om ca 10 cm höga figurer i målad lera, donerad kyrkan av barnverksamheten. För krubbans sceneri svarade Bob Bjerding. För krubbans årliga framställande i kyrkan, strax före jul till och med Trettondedag jul, svarar kyrkans vaktmästare.

Lyngsjö kyrka (1993 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba av konstnärinnan Ingrid Schubert, Tyskland om ca 30 cm höga traditionella figurer i lergods donerad kyrkan. Ingrid Schubert tidigare församlingsbo har likaledes utformat krubbans sceneri. Krubban ställes fram i kyrkan mellan 3:e och 4:e advent av kyrkans kyrkoherde och kyrkovaktmästare med församlingsbor och barn. De vise männen med kameler nalkas stallet fram till trettonhelgen. Innehavet bekräftas vidare i LUKA 23.

Skånes Fagerhults kyrka (1993 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från bildhuggaren och konstnärinnan Eva Spångberg i Hjelmseryd om ca 40 cm höga traditionella figurer i trä, donerad kyrkan av Fagerhults kyrkliga syförening. Krubban ställes fram i kyrkan årligen under säsongen mellan veckan före julafton till och med Trettondedag jul.

Fjärestads kyrka (1994 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Av Fjärestad syförening donerad krubba av keramiker Britt Inger Lanners i Åstorp, om traditionella figurer av 30 cm höjd i glaserat stengods, inköpt för 16300 kronor. Figurerna är gjorda med olika bibelcitater på kroppen och har rörliga armar. Konstnären har själv även utformat krubbans sceneri och Fjärestad kyrkliga syförening svarar för krubbans årliga framställande i kyrkan under säsongen, under 1:a advent till och med trettonhelgen.

Häglinge kyrka (1994 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba om traditionella figurer av ca 8 cm höjd i keramik av församlingen genom dess kyrkvårdar införskaffade för ca 150 kronor i Hässleholm. Krubbans sceneri är utarbetat av Katrina Echberg, ledare för kyrkans barnverksamhet. För krubbans årliga framställning i kyrkan under säsongen 1:a, eller 2:a advent till och med Trettondedag jul svarar församlingens öppna förskola.

Svensköps kyrka (1994 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba av italienskt ursprung om ca 20 cm höga figurer i plastmaterial. Krubban är införskaffad av församlingen för en köpeskilling av ca 3000 kronor. Krubban ställs fram i kyrkan under säsongen 1:a söndagen i advent till och med Trettondedag jul.

Svängsta kyrka (1994 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba av odokumenterat ursprung, om traditionella figurer av ca 10 cm höjd i trä. Av församlingen införskaffad till kyrkan från firma Arken i Lund. Krubbans sceneri är utformat av kyrkans vaktmästare som även svarar för krubbans årliga framställning i kyrkan under säsongen, vecka 50 till och med vecka 2, Jesusbarnet läggs i krubban julafton. De vise nalkas successivt krubban fram till Trettondedag jul.

Tvings kyrka (1994 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Italien om ca 22 cm höga traditionella figurer i trä. Krubban är inköpt av församlingen via firma Libreria i Stockholm, den kyrkliga syföreningen finns omnämnd som relaterad till anskaffandet. För krubbans sceneri svarar Kjell Ståhl slöjdlärare i församlingen. Krubban ställs årligen fram veckan innan jul och tas ner efter den trettonde januari.

Äsphults kyrka (1994 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från keramiker Inger Falkenberg från Ullatofte i Hörby, om ca 30 cm höga, traditionella figurer i stengods, donerad kyrkan från en anonym givare. Stallet har utformats av Karl Nilsson i Rickarum. För årliga framställningen

under säsongen i kyrkan mellan 1:a advent och trettonhelgen svarar kyrkvärdarna. Kristusbarnet läggs i krubban till juldagsmorgonen.

Annelövs kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Ausås kyrka (ca 1995 LUKA 23, 1997 LUKA 24)

Krubba från bildhuggaren Anders Johansson i Östra Broby, om traditionella figurer av ca 15 cm höjd i trä, införskaffade av församlingen genom Ausås diakonikrets för kyrkans prydnad. För krubbans årliga framställning i kyrkan under säsongen, 3:e söndagen i advent till och med Trettondedag jul, svarar kyrkans fritidsledare.

Bolshögs kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Brönnestads kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Börringe kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Emmaljunga kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Esarps kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Felestads kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Gumlösa kyrka (1995 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Av församlingen via firma Bok och Gospel i Hässleholm införskaffad julkrubba av italienskt ursprung om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i papier-maché. Krubbans sceneri har utformats av kyrkovaktmästare Torbjörn Lindkvist, kyrkväktare Rutger Bengtsson och vaktmästare Lars Fajermo, som även arrangerar krubbans årliga uppställning inför säsongen 2:a söndagen i advent till och med trettonhelgen. Krubban har fått en central placering i en vacker romansk nisch i denna, vad hittills känt, landets äldsta tegelkyrka.

Gödelövs kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Hasslö kyrka (1995 LUKA 24)

Krubba av okänt ursprung, om traditionella figurer av ca 10 cm höjd i trä. Krubban är inköpt av församlingen. Krubbans sceneri är utformat av kyrkans prästerskap och vaktmästare som även svarar för dess årliga framställning i kyrkan under perioden från mitten av december till och med Trettondag jul.

Hurva kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Hällaryds kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Hässlunda kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Igelösa kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Ivö kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Järrestads kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Katslösa kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Kristianstad, S:t Lukas kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Kristianstad, Österängskyrkan (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Kroppss kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Käll, Nöbbelövs kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Köpinge kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Lilla Harrie kyrka (1995 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Italien om traditionella figurer av ca 20 cm i papier-maché, av församlingen införskaffad för 928 kronor, samt tillhörande stallbyggnad för 398 kronor, genom firma Weibulls i Lund. Krubban ställes årligen fram i kyrkan under säsongen, söndagen före jul till och med Trettondedag jul.

Loshult kyrka (ca 1995 LUKA 23, 1999 LUKA 24)

Krubba av tyskt ursprung, om traditionella figurer av ca 30 cm höjd i plastisk massa av gipskaraktär, av församlingen införskaffad kyrkan genom Älmhults fröhandel. För krubbans årliga framställande i kyrkan under säsongen, dagen före julafton till och med Trettondag jul, svarar barnverksamhetens ledare.

Lyngby kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Löderup kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Lösen kyrka (1995 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba från Palestina, om traditionella figurer av ca 10 cm höjd i olivträ, införskaffad av församlingen genom Sackeus u-landsimport. Kyrkans sceneri är utfört av deltagare i kyrkans snickarcirkel. Krubban ställes årligen fram i kyrkan under säsongen, dagarna före julafton till och med dagarna efter Trettondedag jul.

Malmö, Mellanhedens kapell (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Malmö, S:t Tomas kapell (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Näsby kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Näsums kyrka (ca 1995 LUKA 23, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 24)

Krubba från Tyskland, om ca 12 cm höga traditionella figurer i ädelträ. Krubban är donerad av kyrkliga syföreningen och inköpt via Firma Kyrktryck för 500 kr per figur. Den årliga framställningen svara kyrkvaktmästarna för och den ställs fram till den 2:a advent och tas ner efter Trettondag jul.

Odarslövs kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Ottarps kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Rödaled, Heliga korsets kapell (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Simrishamn, Aspehejdans kapell (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Simrishamn, S:t Clemens kapell (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kapellet. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kapellet.

Skivarps kyrka (ca 1995 LUKA 23, 1996 LUKA 24)

Som donation av kyrkovärden Sonja Andersson recipierade 1996 julkrubban från Jerusalem om traditionella figurer i snidat cederträ från omkring 1985. För krubbans sceneri svarar ledarna för församlingens barnverksamhet, som även årligen framställer krubban i kyrkan inför säsongen till och med Trettondag jul.

Skrävle kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Smedstorps kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Stångby kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Södra Rörums kyrka (ca 1995 LUKA 23, 1997 LUKA 24)

Krubban utgör donation från Bygdeföreningens hobbycirkel som tillverkat de traditionella figurerna om ca 15 cm höjd i handmålade porslin. Krubbans sceneri är utformat av Sven Jansson. För krubbans årliga framställning i kyrkan svarar under säsongen; 1:a söndagen i advent till och med Trettondag jul, kyrkans vaktmästare.

Visseltofta kyrka (1995 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 23)

Krubba av sannolikt italienskt ursprung, om traditionella figurer i polykromt trä, införskaffad av församlingen från firma Libraria genom donationsmedel. Krubbans sceneri är utformat av kyrkans vaktmästare som även svarar för krubbans årliga framställande i kyrkan under säsongen 4:e söndagen i advent till och med 1:a söndagen efter Trettondag jul.

Vittskövle kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Värsjö småkyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Västra Hoby kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Västra Kärrstorps kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Västra Sönnarslövs kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Åryds kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Äspinge kyrka (ca 1995 LUKA 23, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 24)

Krubba från Israel, om traditionella figurer av 20 cm höjd i olivträ, införskaffad genom IM (Individuell Människohjälp) i Lund. Krubbans sceneri är utformat av Hilding Johansson. För krubbans årliga framställning i kyrkan under säsongen 1:a söndagen i advent till och med Trettondag jul svarar kyrkans vaktmästare.

Österslövs kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Östra Ingelstads kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Östra Tommarp kyrka (ca 1995 LUKA 23)

Svarsdebuterar i LUKA 23 (1995) med jasvar till julkrubba i kyrkan. Inget övrigt finns noterat rörande denna krubba utan det enda som anges är jasvar till julkrubba i kyrkan.

Slottsstadens S:t Andreas kyrka i Malmö (Bild 30) (1960 LUKA 24, 1964 LUKA 12, 1998 LUKA 24, jasvar till julkrubba i kyrkan LUKA 15 & 19)

Julkrubba om traditionella figurer med delvis modernt yttre. En herde är utformad som samtida präst i kaftan och elva. Figurerna är ca 50 cm höga och tillverkade i metall och målade i klara färger av den välkände Malmökonstnären Ture Thörn.

Andreaskyrkan tillhör den moderna kyrkoarkitektur som bl.a. omfattar ett atrium. Krubban recipierade i dess atrium 1960.²⁰ 1998 flyttades emellertid krubban inomhus i kyrkan där den sedan dess har sin plats, skyddad från väder och vind, därav denna datering av krubbans receptionsår i kyrkan. Krubbans sceneri är utformat av tillverkaren. För krubbans årliga framställning i kyrkan under säsongen, 1:a advent till och med Trettondedag jul, svarar kyrkans vaktmästare.

Västra Vemmenhögs kyrka (1998 LUKA 24)

Krubba av egen tillverkning, om ca 11 cm höga traditionella figurer av diverse material såsom, filt, trä och garn. Som tillverkare står Inga Hansson från västra Vemmenhög, krubban är donerad av Ingvar Green och Inga Hansson, dessa står även som ansvariga för krubban sceneri. För den årliga framställningen svarar Inga Hansson och den ställs fram från 1:a advent och tas ner efter trettondagshelgen.

Gualövs kyrka (1999 LUKA 24)

Krubba av bildkonstnären Per Loberg i Ronneby, om ca 30 cm höga traditionella figurer i Lindträ. Beställda och införskaffade för 25000 av konstnären och donerade kyrkan genom dess syförening.

Stoby kyrka (1999 LUKA 24)

Krubba av spanskt ursprung, med ca 20 cm höga, traditionella figurer, tillverkade i terrakotta, anskaffade kyrkan för 5000 kronor av församlingen från firma Kyrktryck. Församlingens prästerskap svarar för krubbans sceneri och dess årliga framställande i kyrkan under perioden, mellan 2:a advent till och med Trettondag jul. De tre vise männen nalkas stallet fram till trettonhelgen.

5.2 Spridningskartor för Lunds stift

Tillkomna krubbor i Lunds stift 1920-talet:

Västra: S:t Petri

Östra: -

Blekinge: -

Totalt: 1

[illegible]

Tillkomna krubbor i Lunds stift 1930-talet:

Västra: Össjö, Trelleborg S:t Nikolai, Hammarlöv

Östra: -

Blekinge: -

Totalt: 1 +3 = 4

1930 talet Lund väst.

Tillkomna krubbor i Lunds stift 1940-talet:

Västra: Landskrona Sofia Albertina, Malmö S:t Johannes, Veberöd, Kirseberg, Båstads S:ta Maria, Kävlinge nya (Korsbacka), Raus Allhelgona, Bara, Kävlinge gamla, Ängelholm, Örja, Bonderup, Höganäs Himmelfärds, Lomma, Fleninge.

Östra: Slimminge, Färlöv, Norra Strö, Hässleholm, Kristianstads Heliga Trefaldighet, Kviinge.

Blekinge: Sölvesborg S:t Nikolai, Karlskrona stadsförsamling Fredrik, Olofström, Augerum, Rödeby.

Totalt: $4 + 26 = 30$

1940 talet Lund väst.

[illegible]

Tillkomna krubbor i Lunds stift 1950-talet:

Västra: Frillestad, Görslöv, Lunds S:t Peters kloster, Malmö S:t Pauli, Svedala, Säby, Vålöv, Västra Vemmerlöv, Helsingborgs Gustav Adolf, Helsingborgs S:ta Maria, Lunds Domkyrka, Hököpinge, Uppåkra, Hällestad (Torna-Hällestad), Södra Åby, Malmö Eriksfalts Heliga Trefaldighet, Malmö Husie, Lilla Isie, Östra Torp, Malmö Möllevångens S:ta Maria, Brågarp, Bösarp, Gudmundtorp, Hemmesdyngge, Håstad, Malmö Södra Sallerup, Östra Ljungby, Malmö Fosie, Andrarum, Asmundtorp, Stora Råby, Vellinge.

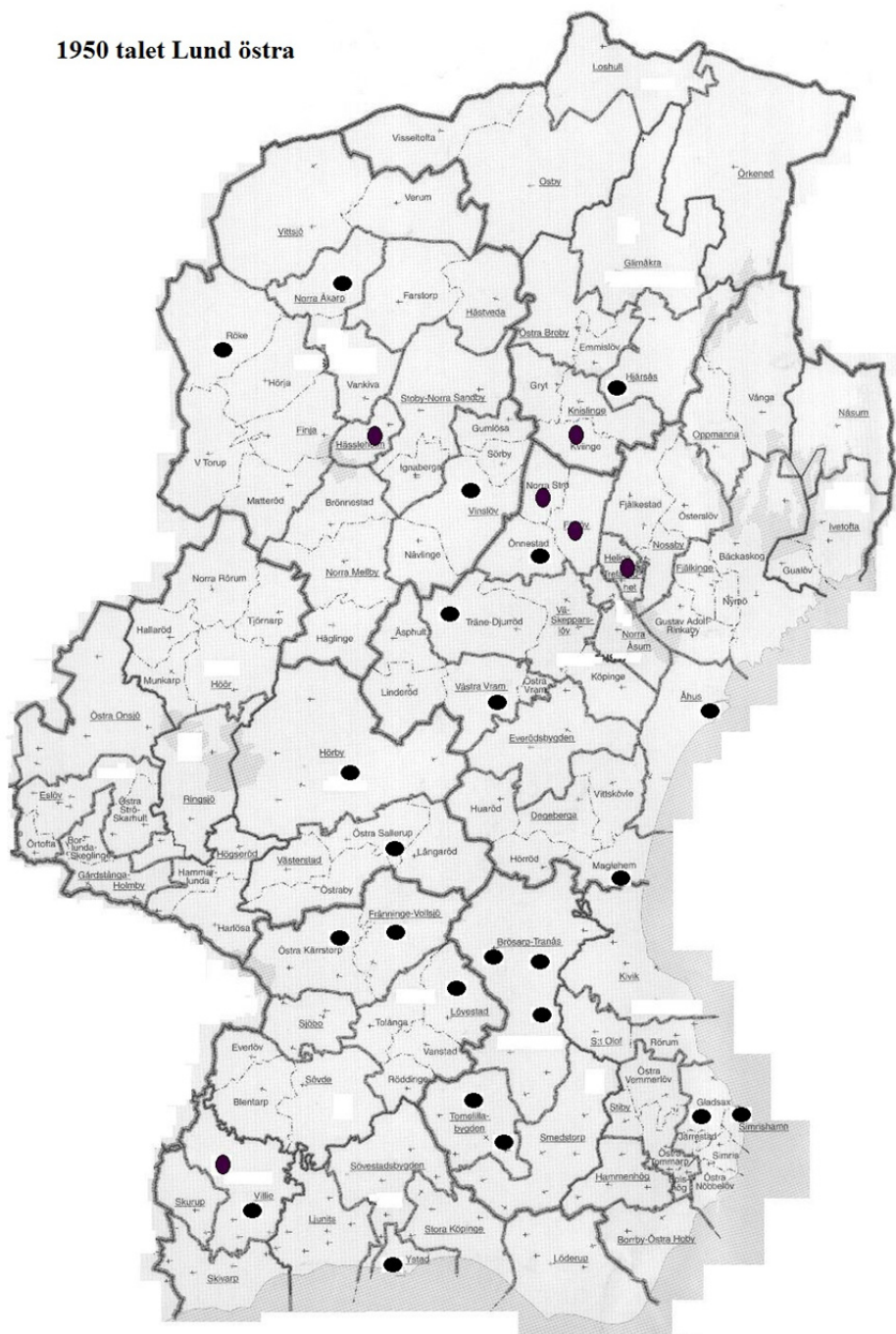
Östra: Fränninge, Röke, Östra Sallerup, Hörby, Lövestad, Vinslöv, Norra Åkarp, Spjutstorp, Tranås, Östra Kärrstorp, Maglehem, Träne, Ystads S:ta Maria, Gladsax, Hjärsås, Tryde, Villie, Ullstorp, Västra Vram, Simrishamns S:t Nikolai, Åhus, Önnestad.

Blekinge: Eringsboda, Mjällby, Jämjö, Karskrona amiralitets Ulrika Pia.

Totalt: 30 + 58 = 88

[illegible]

1950 talet Lund östra

Tillkomna krubbor i Lunds stift 1960-talet:

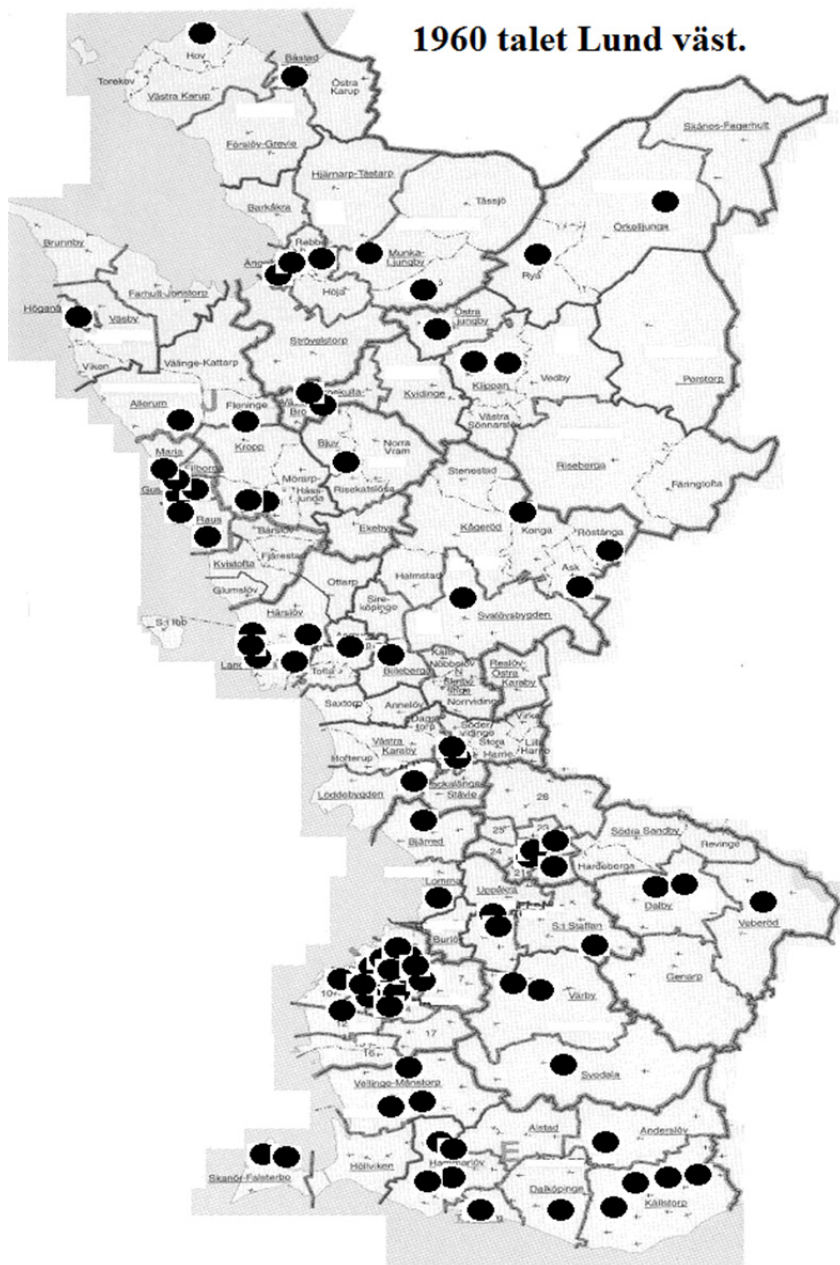
Västra: Billeberga, Limhamn, Skanör, Munka Ljungby, Raus, Hög, Västra Broby, Fjellie, Västra Broby Hyllinge småkyrka, Malmö Bunkeflo, Malmö Sofielund, Malmö Västra Skrävlinge, Helsingborgs Elineberg, Skabersjö, Önnarp, Örkelljunga, Borstahusen, Landskrona S:t Johannes, Rebbelberga, Röstånga, Torrlösa, Allerum, Ask, Billesholm, Bodarp, Falsterbo S:ta Gertrud, Fuglie, Gessie, Hov, Klippan S:t Petri, Konga, Malmö Caroli, Malmö Helge and, Rya, Tygelsjö, Helsingborgs Filborna Den gode Herden, Gråmanstorp.

Östra: Eslöv, Södra Åsum, Östra Sallerup, Emmislöv, Ivetofta S:t Andreas, Södra Mellby, Östra Broby, Degeberga, Harlösa, Benestad, Billinge, Bosarp, Knisslinge, Glimåkra, Borrby, Everöd, Gryt, Hallaröd, Kverrestad, Lyby, S:t Olof, Simris, Stehag, Valleberga, Vankiva, Östra Nöbbelöv, Östra Sönnarslöv, Höör.

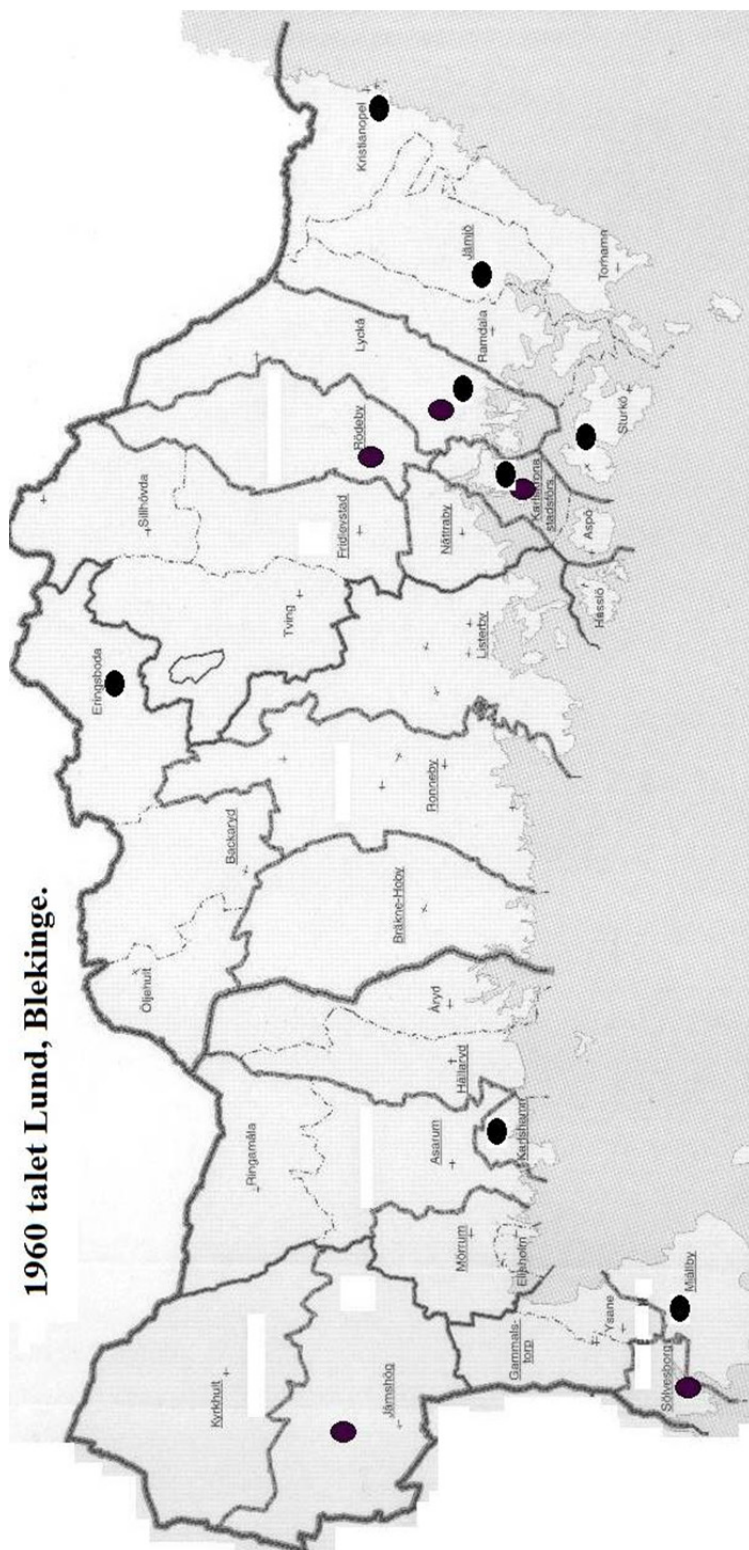
Blekinge: Flymen, Karlshamns Carl-Gustaf, Kristianopel, Sturkö.

Totalt: 88 + 69 = 157

1960 talet Lund väst.

1960 talet Lund, Blekinge.

Tillkomna krubbor i Lunds stift 1970-talet:

Västra: Hjärnarp, Kyrkheddinge, Löddeköpinge, Mörap, Stora Hammar nya och gamla, Södra Sandby, Åstorp Björnekulla, Borgeby, Burlövs nya i Arlöv, Burlövs gamla, Hardeberga, Revinge, Förslöv, Nevishög, Reslöv, Sireköpinge, Staffanstorp S:t Staffan, Väsby, Glumslöv, Norra Nöbbelöv, Norra Vram, Ven S:t Ibb, Barsebäck, Helsingborgs Drottninghög, Eskilstorp, Grönby, Gärdslöv, Helsingborg S:t Eskil, Helsingborg S:t Mikael, Helsingborg S:t Olof, Malmö Hyllie, Härslöv, Malmö Östra sjukhus Kirsbergs sjukhus k:a, Kågeröd, Källna, Lunds Helge and, Lunds Petersgården, Lunds S:t Knut, Helsingborgs Ringstorp, Räng, Strövelstorp, Dalby Heliga kors, Glostorp, Hoftorup, Bjärred Berga, Söderviddinge, Tåstarp, Viken, Kattarp, Stora Harrie, Bårslöv, Färingtofta, Genarp, Vålinge, Västra Karup, Åsljunga.

Östra: Långaröd, Munkarp, Oppmanna, Osby, Sibbhult, Stora Köpinge, Vä, Östraby, Öved, Hammenhög, Ingelstorp, Hannas, Fjälkinge, Trollenäs, Vanstad, Västra Strö, Brösarp, Eljaröd, Finja, Fågeltofta, Glemminge, Hammarlunda, Kiaby, Matteröd, Norra Åsum, Skepparslöv, Stiby, Tomelilla, Trolle Ljungby, Tyringe, Huaröd, Farstorp, Hästveda, Rinkaby, Rörum, Blentarp, Sövestad, Tjörnarp.

Blekinge: Ronneby Heliga kors, Backaryd, Ölgehult, Karskrona Heliga Trefaldighet, Röddinge, Kyrkhult, Fridlevstad, Bräkne Hoby, Listerby, Jämshög.

Totalt: 157+104= 261

1970 talet Lund väst.

This map illustrates the administrative divisions of Lund County, Sweden, during the 1970s. The municipalities are outlined, and their locations are marked with black dots. The map includes labels for various towns and regions, such as Hov, Bästad, Östra Karup, and many others. The title '1970 talet Lund väst.' is prominently displayed at the top right.

1970 talet Lund öster.

1970 talet Lund, Blekinge.

Map of Blekinge, Sweden, showing the distribution of 1700-year-old Lunda and Blekinge. The map displays the county's coastline and internal administrative boundaries. Numerous locations are marked with black dots, indicating the presence of these archaeological findings. The locations are distributed across the county, with a notable concentration in the central and southern regions. The map is titled "1970 talet Lund, Blekinge."

Tillkomna krubbor i Lunds stift 1980-talet:

Västra: Arrie, Bjärshög, Dagstorp, Dalköpinge, Ekeby, Flädie, Fru Alstad, Gisslöv, Hyby gamla, Hyby nya, Håslöv, Jonstorp, Knästorp, Källstorp, Norra Skrävlinge, Oderljunga, Malmö Oxie, Perstorp, Riseberga, Silvåkra, Starby, Stävie, Svalöv, Särslöv, Södra Åkarp, Tirup, Tofta, Torekov, Tottarp, Tullstorp, Vedby, Västra Alstad, Västra Ingelstad, Västra Karaby, Äspö, Östra Grevie, Östra Karaby, Östra Karup, Östra Klagstorp, Vadensjö, Barkåkra, Bjuv, Malmö Kulladals S:t Mikael, Lunds Allhelgona, Brunnby, Farhult, Maglarp, Skegrie, Västra Tommarp, Kvidinge, Lunds S:t Hans, Arild, Mölle, Vomb, Stora Slågarp.

Östra: Baskemölla, Björka, Bosjö kloster, Bollerup, Djurröd, Fjälkestad, Fjälkinge Gustav Adolf, Holmby, Hässleholms Västerkyrka, Östra Herrestad, Högseröd, Hörja, Ignaberga gamla, Ignaberga nya, Ilstorp, Vitaby Kiviks kapell, Onslunda, Ramsåsa, Ravlunda, Skillinge, Skurup, Stora Herrestad, Tosterup, Vallby, Vitaby, Västerstad, Yngsjö, Öja, Örkened, Övraby, Fulltofta, Vollsjö, Östra Vemmerlöv, Everlöv, Sövde, Vittsjö, Örtofta, Nosaby, Nymö, Vånga, Västa Nöbbelöv.

Blekinge: Asarum, Kallinge, Karlskrona stads Kungsmarks, Nättraby, Saxemara, Torhamn, Ramdala, Sillhövda, Mörrum, Karlskrona Äspö, Hjortsberga, Tjurkö.

Totalt: 261+108= 369

[illegible]

Tillkomna krubbor i Lunds stift 1990-talet:

Västra: Anderslöv, Malmö Bunkeflostrand, Kvistofta, Rydebäck, Tåssjö, Lund
Östra Torn Maria Magdalena, Grevie, Skånes Fagerhult, Fjärestad, Annelöv,
Ausås, Börringe, Esarp, Felestad, Gödelöv, Hässlunda, Kropp, Källs Nöbbleöv,
Lilla Harrie, Malmö Mellanheds kapell, Malmö S:t Tomas, Odarslöv, Ottarp,
Stångby, Värsjö, Västra Hoby, Västra Kärrstorp, Västra Sönnarslöv, Malmö
Slottsstaden S:t Andreas.

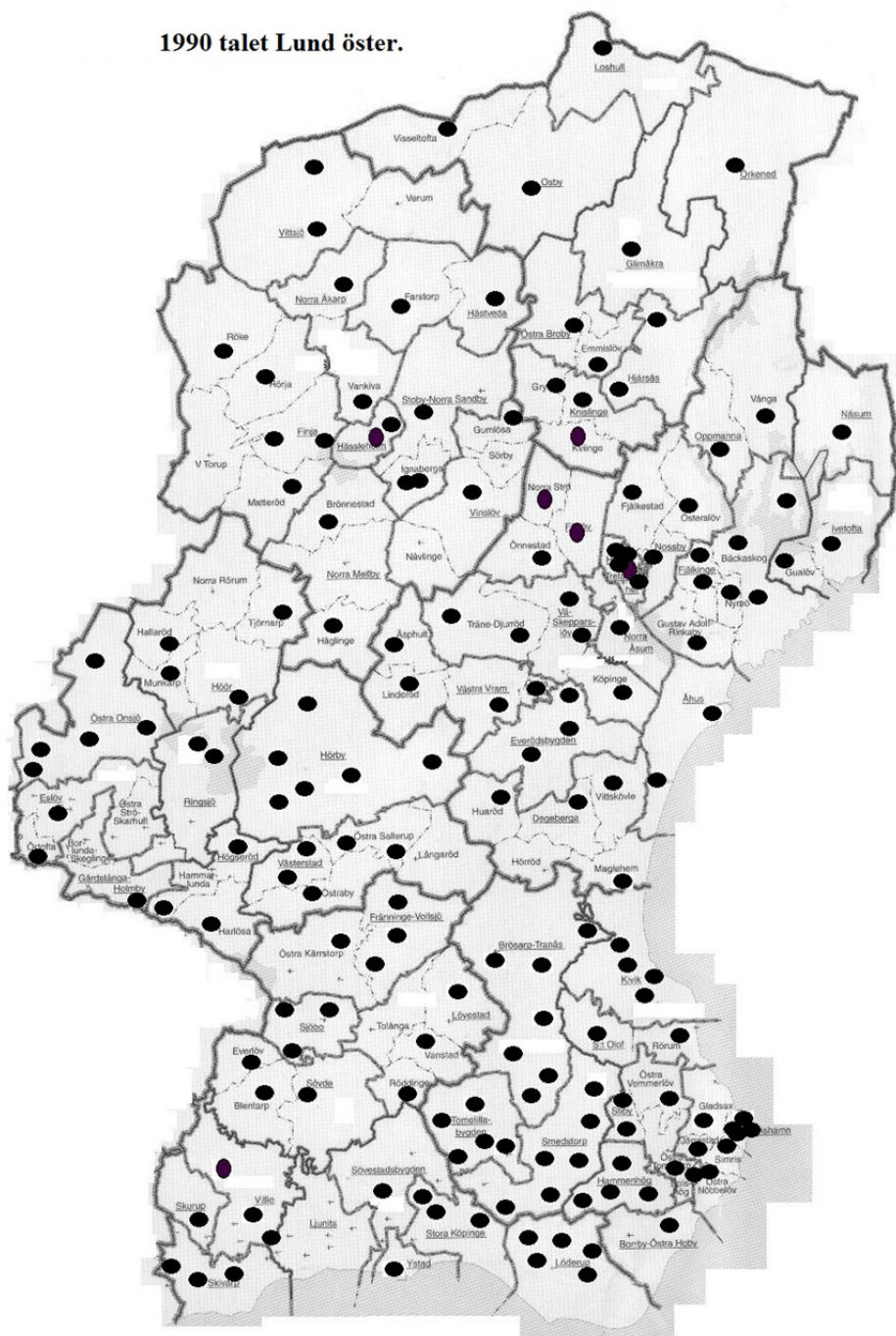
Östra: Östra Vram, Linderöd, Hörup, Lyngsjö, Håglinge, Svensköp, Äsphult,
Bolshög, Brönnestad, Emmaljunga, Gummlösa, Hurva, Igelösa, Ivö, Järrestad,
Katslösa, Kristianstad S:t Lukas, Kristianstad Österäng, Köpinge, Loshult,
Lyngby, Löderup, Näsby, Näsrum, Rödaleks Heliga kors, Simrishamns
aspenshejdans, Simrishamns S:t Clemens, Skivarp, Smedstorp, Södra Rörum,
Visseltofta, Vittskövle, Österlöv, Östra Ingelstad, Östra Tommarp, Västra
Vemmenhög, Äspinge, Gualöv, Stoby.

Blekinge: Ringamåla, Svängsta, Tving, Hasslö, Hällaryd, Skrävle, Lösen, Årryd.

Totalt: $369 + 76 = 445$

1990 talet Lund väst.

1990 talet Lund öster.

5.3 Kyrkoreception av julkrubborna i bokstavsordning

Anderslöv	1990
Andrarum	1959
Annelöv	1995
Arild	1986
Arrie	1980
Asarum	1980
Ask	1968
Asmundtorp	1959
Aspö i Karlskrona	1986
Augerum	1948
Ausås	1995
Backaryd	1973
Bara	1947
Barkåkra	1982
Barsebäck	1974
Baskemölla	1980
Benestad	1964
Berga i Bjärred	1976
Billeberga	1960
Billesholm	1968
Billinge	1964
Bjuv	1982
Bjärshög	1980
Björka	1980
Björnekulla i Åstorp	1971
Blentarp	1978
Bodarp	1968
Bollerup	1980
Bolshög	1995
Bondrup	1948
Borgeby	1971
Borrby	1968
Borstahusen	1967
Bosarp	1964

Bosjökloster	1980
Brunnby	1984
Brågarp	1956
Bräkne Hoby	1979
Brönnestad	1995
Brösarp	1974
Bunkeflo (Malmö)	1965
Bunkeflostrand i Malmö	1991
Burlöv nya i Arlöv	1971
Burlöv gamla	1971
Bårslöv	1979
Båstads, S:ta Maria	1945
Böringe	1995
Bösarp	1956
Dagstorp	1980
Dalby, Heliga Kors	1975
Dalköpinge	1980
Degeberga	1963
Djurröd	1980
Drottninghög i Helsingborg	1974
Ekeby	1980
Elinebergs i Helsingborg	1966
Eljaröd	1974
Emmaljunga	1995
Emmislöv	1962
Eriksfäls, Heliga Trefaldighet i Malmö	1954
Eringboda	1950
Esarp	1995
Eskilstorp	1974
Eslöv	1961
Everlöv	1985
Everöd	1968
Falsterbo, S:ta Gertrud	1968
Farhult	1987
Farstorp	1976
Felestad	1995
Filbornas, Gode Herdens i Helsingborg	1969
Finja	1974
Fjellie	1964
Fjälkestad	1980
Fjälkinge	1973

Fjälkinge, Gustav Adolf	1980
Fjärestad	1994
Fleninge	1949
Flymen	1960
Flädie	1980
Fosie i Malmö	1958
Fridlevstad	1976
Frillestad	1950
Fru Alstad	1980
Fränninge	1950
Fuglie	1968
Fulltofta	1981
Fågeltofta	1974
Färingtofta	1979
Färlöv	1944
Förslöv	1972
Genarp	1979
Gessie	1968
Gislöv	1980
Gladsax	1955
Glemminge	1974
Glimåkra	1967
Glostorp	1975
Glumslöv	1973
Grevie	1993
Gryt	1968
Gråmanstorp	1969
Grönby	1974
Gualöv	1999
Gudmuntorp	1956
Gumlösa	1995
Gärdslov	1974
Gödelöv	1995
Görslöv	1950
Hallaröd	1968
Hamenhög	1971
Hammarlunda	1974
Hammarlöv	1938
Hannas	1972
Hardeberga	1971
Harlösa	1963

Hasslö	1995
Helsingborgs, Gustav Adolf	1951
Helsingborgs, S:t Eskil	1974
Helsingborgs, S:t Maria	1951
Helsingborgs, S:t Mikael	1974
Helsingborgs, S:t Olof	1974
Hemmesdynge	1956
Hjortsberga	1986
Hjärnarp	1970
Hjärsås	1955
Hofterup	1975
Holmby	1980
Hov	1968
Huaröd	1975
Hurva	1995
Husie i Malmö	1954
Hyby Gamla	1980
Hyby nya	1980
Hyllie i Malmö	1974
Hyllinge småkyrka (Västra Broby)	1964
Håslöv	1980
Håstad	1956
Häglinge	1994
Hällaryd	1995
Hällestad (Torna Hällestad)	1953
Härslöv	1974
Hässleholm	1946
Hässleholms, Väster	1980
Hässlunda	1995
Hästveda	1976
Hög	1963
Höganäs, Himmelsfärds	1948
Högseröd	1980
Hököpinge	1952
Hörby	1952
Hörja	1980
Hörup	1993
Höör	1969
Igelösa	1995
Ignaberga gamla	1980
Ignaberga nya	1980

Ilstorp	1980
Ingelstorp	1971
Ivetofta, S:t Andreas	1962
Ivö	1995
Jonstorp	1980
Jämjö	1957
Jämshög	1973
Järrestad	1995
Kallinge	1980
Karlshamn (Carl-Gustaf)	1960
Karlskrona stads fsg, Fredriks	1943
Karlskrona, Amiralitets (Ulrika Pia)	1959
Karlskronas, Heliga Trefaldighet	1974
Katslösa	1995
Kattarp	1978
Kiaby	1974
Kirseberg	1942
Kirsebergssjukhus, Östra sjukhus	1974
Kiviks kapell i Vitaby fsg	1980
Klippans, S:t Petri	1968
Knislinge	1965
Knästorp	1980
Konga	1968
Kristiandopel	1960
Kristianstads, Heliga Trefaldighets	1948
Kristianstads, S:t Lukas	1995
Kristianstads, Österängs	1995
Kropp	1995
Kulladals, S:t Mikael i Malmö	1983
Kungsmarkskyrkan i Karlskrona stads	1980
Kverrestad	1968
Kvidinge	1985
Kviinge	1948
Kvistofta	1991
Kyrkheddinge	1970
Kyrkhult	1975
Kågeröd	1974
Källna	1974
Källs Nöbbelöv	1995
Källstorp	1980
Kävlinge Gamla	1947

Kävlinge Nya (Korsbacka)	1945
Köpinge	1995
Landskrona, S:t Johannes	1967
Landskrona, Sofia Albertina	1940
Lilla Harrie	1995
Lilla Isie	1954
Limhamn	1960
Linderöd	1991
Listerby	1979
Lomma	1948
Loshult	1995
Lunds domkyrka	1951
Lund, Allhelgona	1983
Lund, Helgeand	1974
Lund, Petersgården	1974
Lund, S:t Knut	1974
Lund, S:t Hans	1985
Lund, S:t Peters kloster	1950
Lyby	1968
Lyngby	1995
Lyngsjö	1993
Långaröd	1970
Löddköpinge	1970
Löderup	1995
Lösen	1995
Lövestad	1952
Maglarp	1984
Maglehem	1954
Malmö, Mellanhedskapellet	1995
Malmö, S:t Johannes	1940
Malmö, S:t Tomas	1995
Malmö, Caroli	1968
Malmö, Helgeand	1968
Malmö, S:t Pauli	1950
Malmö, S:t Petri	1929
Matteröd	1974
Mjällby	1952
Munka Ljungby	1962
Munkarp	1970
Mölle	1986
Möllevången, S:t Maria i Malmö	1955

Mörarp	1970
Mörtrum	1985
Nevishög	1972
Norra Nöbbelöv	1973
Norra Skrävlinge	1980
Norra Strö	1944
Norra Vram	1973
Norra Åkarp	1953
Norra Åsum	1974
Nosaby	1980
Nymö	1980
Näsby	1995
Näsum	1995
Nättraby	1980
Odarslöv	1995
Oderljunga	1980
Olofström	1947
Onslunda	1980
Oppmanna	1970
Osby	1970
Ottarp	1995
Oxie i Malmö	1980
Perstorp	1980
Ramdala	1981
Ramsåsa	1980
Raus	1962
Raus, Allhelgona	1946
Ravlunda	1980
Rebbelberga	1967
Reslöv	1972
Revinge	1971
Ringamåla	1991
Ringstorp i Helsingborg	1974
Rinkaby	1976
Riseberga	1980
Ronneby, Heliga Kors	1972
Rya	1968
Rydebäck	1991
Räng	1974
Rödaled, Heliga korset	1995
Rödninge	1974

Rödeby	1949
Röke	1950
Rörum	1976
Röstånga	1967
S:t Ibb på Ven	1973
S:t Olof	1968
Saxemara	1980
Sibbhult	1970
Sillhövda	1981
Silvåkra	1980
Simris	1968
Simrishamn, Aspehejdans	1995
Simrishamn, S:t Clemens	1995
Simrishamn, S:t Nicolai	1959
Sireköpinge	1972
Skabersjö	1966
Skanör	1961
Skegrie	1984
Skepparslöv	1974
Skillinge	1980
Skivarp	1995
Skrävle	1995
Skurup	1980
Skånes Fagerhult	1993
Slimminge	1940
Slottsstadens S:t Andreas i Malmö	1998
Smedstorp	1995
Sofielund Malmö	1965
Spjutstorp	1953
Staffanstorps, S:t Staffan	1972
Starby	1980
Stehag	1968
Stiby	1974
Stoby	1999
Stora Hammar, Nya och Gamla	1970
Stora Harrie	1978
Stora Herrestad	1980
Stora Köpinge	1970
Stora Råby	1959
Stora Slågarp	1986
Strövelstorp	1974

Sturkö	1960
Stångby	1995
Stävie	1980
Svalöv	1980
Svedala	1950
Svensköp	1994
Svängsta	1994
Säby	1950
Särslöv	1980
SöderVidinge	1976
Södra Mellby	1962
Södra Rörum	1995
Södra Sallerup i Malmö	1956
Södra Sandby	1970
Södra Åby	1953
Södra Åkarp	1980
Södra Åsum	1961
Sölvesborg, S:t Nikolai	1942
Sövde	1985
Sövestad	1978
Tirup	1980
Tjurkö	1986
Tjörnarp	1979
Tofta	1980
Tomelilla	1974
Torekov	1980
Torhamn	1980
Torrlösa	1967
Tosterup	1980
Tottarp	1980
Tranås	1953
Trelleborg, S:t Nicolai	1937
Trolleljungby	1974
Trollenäs	1973
Tryde	1955
Träne	1954
Tullstorp	1980
Tving	1994
Tygelsjö	1968
Tyringe	1974
Tåssjö	1992

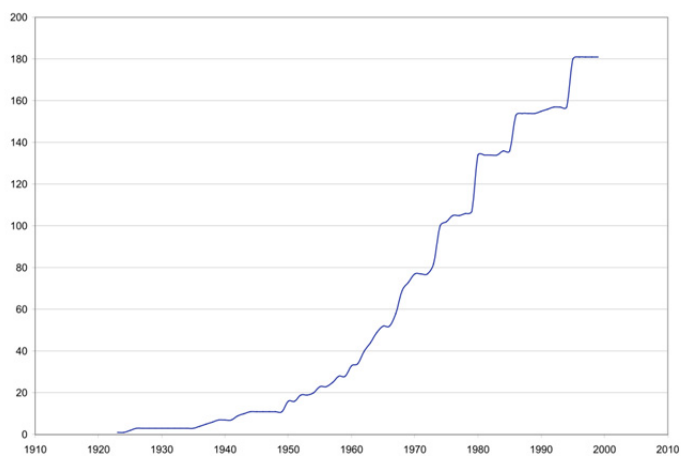
Tåstarp	1976
Ullstorp	1958
Uppåkra	1952
Vadensjö	1981
Vallby	1980
Valleberga	1968
Vankiva	1968
Vanstad	1973
Veberöd	1940
Vedby	1980
Vellinge	1959
Viken	1976
Villie	1957
Vinslöv	1952
Visseltofta	1995
Vitaby	1980
Vittsjö	1985
Vittskövle	1995
Vollsjö	1982
Vomb	1980
Vånga	1988
Vä	1970
Välinge	1979
Välluv	1950
Värsjö	1995
Väsby	1972
Västerstad	1980
Västra Alstad	1980
Västra Broby	1963
Västra Hoby	1995
Västra Ingelstad	1980
Västra Karaby	1980
Västra Karup	1979
Västra Kärrstorp	1995
Västra Nöbbelöv	1988
Västra Sallerup	1961
Västra Skrävlinge	1965
Västra Strö	1973
Västra Sönnarslöv	1995
Västra Tommarp	1984
Västra Vemmenhög	1998

Västra Vemmerlöv	1950
Västra Vram	1958
Yngsjö	1980
Ystads, S:ta Maria	1954
Åhus	1959
Årtyd	1995
Åsljunga	1974
Ängelholm	1947
Äsphult	1994
Äspinge	1995
Äspö	1980
Öja	1980
Öljeht	1973
Önnarp	1966
Önnestad	1959
Örja	1947
Örkelljunga	1966
Örkened	1980
Örtöfta	1985
Össjö	1933
Österslöv	1995
Östra Broby	1962
Östra Greve	1980
Östra Herrestad	1980
Östra Ingelstad	1995
Östra Karaby	1980
Östra Karup	1980
Östra Klagstorp	1980
Östra Kärrstorp	1953
Östra Ljunby	1956
Östra Nöbbelöv	1968
Östra Sallerup	1950
Östra Sönnarslöv	1968
Östra Tommarp	1995
Östra Torn, Maria Magdalena	1992
Östra Torp	1954
Östra Vemmerlöv	1984
Östra Vram	1990
Östraby	1970
Öved	1970
Övraby	1980

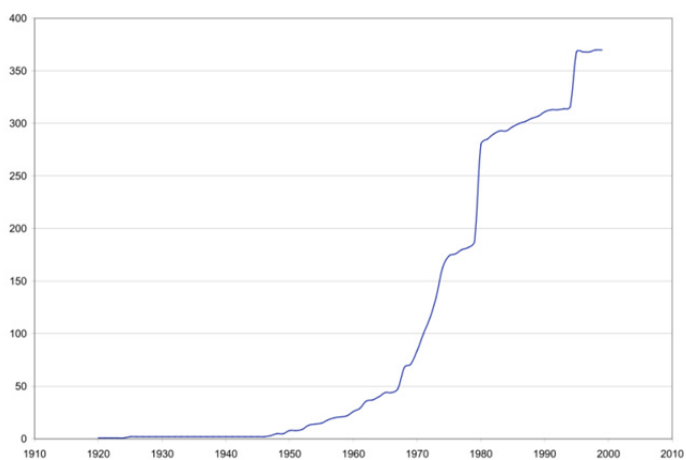

6 Diagram och kommentarer

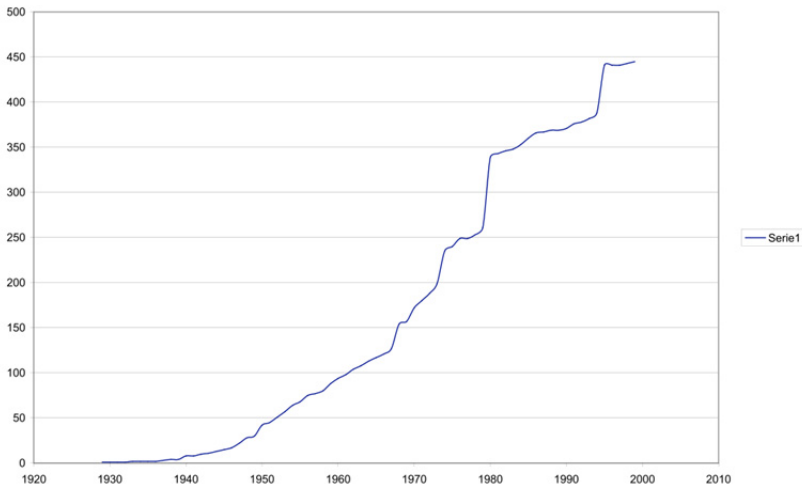
Stockholms stift

Göteborgs stift

Lunds stift

Analys och kommentar till diagram

I de tätbefolkade stadskärnorna med sina näraliggande gudstjänstlokaler gäller naturligtvis att ökad demografisk förtätning också ger presumtiva innovationer ökad receptionspotential per arealenhet. Det är mot denna bakgrund julkrubbans sed i Stockholms stadskärna utvecklas från dess katolska föregångare fram till en egen tradition. En immanent fara med en direkt reception av julkrubba till kyrklig miljö som dock inte utgör explicit gudstjänstrum har här varit att fastna i en tidig tradition med reception av julkrubbor i de kyrkliga institutionernas samlingssalar och motsvarande, något som snart bildade en tradition i traditionen. På samma sätt skedde en motsvarande fördröjd utveckling i Göteborgsstiftet, där prästgårdarna var den kyrkliga miljö som ömt vårdade julkrubbans/julbordets tradition i traditionen. I Lundastiftet vårdades i viss mån samma prästgårdstradition. Som här framgår följer däremot de tre stiftet något olika utvecklingsbanor mot implementeringen av julkrubborna i kyrkorna.

En tämligen jämn spridning visar tydligt hur den kyrkliga krubbspridningen i Stockholmsstiftet, särskilt efter 1950-talet, bildar en tydlig positiv korrelation med de demografiska förtätningar som nu utgör Stockholms nybyggda förorter och sovstäder. Det moderna miljonprogrammet innesluter självfallet även nyuppförda gudstjänstlokaler där intet av modern utrustning fick saknas, ej heller julkrubba. Om så var regel i de nyuppförda kyrkorna, blev det även så ett behov att fylla i de återstående tidigare kyrkorna där snart nog avsaknad av julkrubba kunde tolkas som motstånd.

I stockholmsstiftet övertar förorterna expansionen från och med 1950 medan innerstaden stagnerar av sannolika mättnadsskäl. Då det nya millenniet går in räknar stockholmsstiftet en folkmängd av 1 585 996 invånare. En inte oväsentlig mångkulturell invandring torde utgöra en av orsakerna till att endast 73,6 % av det totala invånarantalet tillhör Svenska Kyrkan.

1923 recipierar den första julkrubban i ett Svenska Kyrkans kyrkorum i Stockholms stift. Detta sker i Hjorthagskyrkan såsom här dokumenterats. Med en blick till karta och diagram över julkrubbans kyrkliga spridning och korrelation i stockholmsstiftet noteras att kort efter, 1925 följer Sofiakyrkan och 1926 Saltsjöbadens kyrka. Med facit i hand utgör receptionen i Sofiakyrkan 1925 förstlingsverket av Birger Frohm som spridare av julkrubbor till de svenska kyrkorna i såväl stiftet som riket. Ett nät av kyrkoreciperade julkrubbor och till dessa relaterade personer skulle mycket snart ytterligare sammanlänkas med andra likar. Så sker redan efterföljande år, 1926, då professor Börjessons dotter, keramiker Lena Börjesson, uppdrogs av brodern Caspar Börjesson, kyrkoherde i Saltsjöbaden, utföra första julkrubban för Saltsjöbadens kyrka. Redan 1938 får Lena Börjesson uppdraget att utföra Stockholms Domkyrkas, Storkyrkans, första julkrubba. Stockholmsstiftet präglas vidare av en tidig och i övrigt förhållandevis lugn och jämn reception av julkrubbor i kyrkorna. Att Stockholms första kyrkoreciperade julkrubba uppstår i en demografisk förtätning och modern kyrkomiljö med ett för sin samtid brett ungdomsarbete och likaså att julkrubbans tradition snart sprider sig till tätortens näraliggande kyrkor är endast följdriktigt. Däremot noteras här hur redan mycket tidigt julkrubbans reception omfattar ett förhållandevis stort antal kyrkor långt utanför tätorten. Även om Stockholmsstiftet utgör det minsta av de tre här presenterade storstadsstiften avsätter sig LUKA-listan 12, 1968, med uppgifter om år och tillverkare, LUKA-listan 15, 1974, med uppgifter om år och tillverkare, LUKA-listan 19, 1980, Till Stockholms stift har även här redovisade LUKA-listan 21 med jasvar om julkrubba finns till kyrkan brukats. För övriga stift såsom Göteborg och Lund har denna lista uppenbart endast utgått/inkommit i ett fåtal svarslistor. Här har dock valts att bruka även detta material. LUKA-listan 23, 1995, med jasvar om julkrubba finns i kyrkan. Som i diagram över övriga stift avsätter dessa ja-svar, c:a-svar och motsvarande här i fyra trappstegsliknande mönster som ej helt kan undvikas.

I diagrambilden för Göteborgsstiftet avspeglar sig uppenbara felsvar till LUKA 15 och LUKA 19 från Söndrum med receptionsåret 1920 och Dragsmark med receptionsåret 1925 i diagrammets början. Eftersom dessa svar inkommit till LUKA kan de vid tillämpning av vetenskaplig metod inte förtigas utan måste redogöras här med kommentar att påståendena återstår att såväl påvisa som dokumentera. I övrigt börjar veterligen diagrammet över

Göteborgsstiftet med Christinae kyrkas reception av julkrubba 1947. Receptionsutvecklingen av julkrubbor i Göteborgskyrkor är som framgår sen och dröjande. Detta är, som visats, delvis beroende av att många bland Göteborgsstiftets prästgårdar och i förekommande fall församlingshem av tradition varit rätta platsen för julkrubba/julbord och därvid, precis som varit fallet vid stockholmsstiftets institutioner, stelnat till att bli en tradition i traditionen.

Naturligtvis spelar tätortens demografiska förtätning en primär roll för att en tidig mängd julkrubbor kommer att recipiera i kyrkorna i Göteborgs tätort. Men här kvarstår samma faktum som i övriga här undersökta stift: En alltför stor del av kyrkorna utanför tätorten bildar mönster med recipierade julkrubbor för att fenomenet skall kunna kallas stänkspridning. Göteborgsdiagrammet följer här en lugn utveckling mellan receptionsdebuten 1947 och svarsdebuten i LUKA 12, 1968, LUKA 15, 1974, LUKA 19, 1980 och LUKA 23, 1995 som avsätter sig som fyra branta trappsteg upp till 370 kyrkoreciperade julkrubbor i Göteborgsstiftet vid ingången till det nya millenniet.

Som tidigare påpekats uppvisar Göteborgsstiftet, förutom en tämligen tidig även en jämn rural krubbspridning över stiftet i allmänhet.

En mera samlad grupp kring Halmstads S:t Nicolai 1953, Snöstorp 1954 och Harplinge 1958, Ullared 1957, i norr, och Knäred 1950-talet, har redan på 1950-talet bildat ett sydligt centrum kring kyrkoreciperade julkrubbor i Göteborgs stift.

Samtidigt har även en nordlig grupp tidigt etablerats utmed kustvägen via Strömstad i norr, 1955, Svenneby, 1956, och Torsby 1959.

I Göteborgs tätort, där den första kyrkoreciperade julkrubban recipierades i Christinae kyrka 1947, tätt följd av julkrubborna i Haga och S:t Pauli, båda 1948. Efter receptionen av julkrubba i Oscar Fredrik 1950 och Vasakyrkan 1952 kommer så 1953 den tidigaste recipierade krubban i Gustavi Domkyrka, med figurer från Ragnar Sundin i Malmö. Med Örgryte 1953 och Johanneberg 1956 är de kyrkoreciperade julkrubbornas tätortskärna i Göteborg kompletterad under 1950-talet.

Om Göteborgsreceptionen av kyrkornas julkrubbor sker tämligen sent i tiden, sker en mycket snabb påfyllnad av krubbor i kyrkorna mellan 1968–70 och de övriga diagramstegen efter LUKA:s jasvar vid innehav av julkrubba (12-1968, 15-1974, 19-1980 och 23-1995).

1929 recipierade Malmö S:t Petri kyrka Lundastiftets första julkrubba, en beställning av kyrkoherden Albert Lysander. Änskönt Lundastiftet inte saknar storstäder med demografiska förtätningar kom Lundastiftet att skilja sig från Stockholms- och Göteborgsstiften när det gällde den tidiga spridningen av kyrkoreciperade julkrubbor. Visserligen innebar Malmö-Lund-regionen rika

tillfällen till att tidiga julkrubbor recipierade också här, Men i Lundastiftet avtecknar sig omgående vad som närmast kan liknas vid bilden av en nebulosa: Efter Petrikrubban i Malmö 1929 kommer Osbykrubban i norr 1930 och Trelleborg och Hammarlöv i söder 1931. På 1940-talet har redan nu 30 recipierade julkrubbor en vackert jämn spridning kring hela lundastiftet, från väster: Landskrona Sofia Albertina, Malmö S:t Johannes och d:o Kirsebergs, Veberöd, Båstad, Kävlinge gamla och nya kyrka, Raus, Bara, Ängelholm, Örja, Bonderup, Höganäs, Lomma och Fleninge, i öster: Slimminge, Färlöv, Norra Strö, Hässleholm, Kristianstads Heliga Trefaldighetskyrka och Kviinge, och i Blekinge: Sölvesborg S:t Nikolaikyrka, Karlskrona Fredrikskyrka, Olofström, Augerum och Rödeby. De fortsatta decennierna endast förstärker samma utveckling. Här ser vi även hur Malmö alltmera fylls på och hur Domkyrkan mottar sin julkrubba 1951.

I linje med vad här tidigare har påpekats framgår hur här Hägerstrandsskolans spridnings- och korrelationsteorier knappast är möjliga att tillämpa.

Under andra halvan av 1900-talet skulle Lundastiftets kyrkliga krubbspridning vila i trygga nätverk, där komminister Sundins i Malmö skickliga konstnärskap och sedermera kyrkvärden Ulla Fricks i Billinge keramikergärning väl skulle motsvara vad en Frohm och en Börjesson kommit att betyda för Stockholmsstiftet. I diagrammet följer även i Lundafallet de fyra trappstegskurvorna allteftersom de olika LUKA-listorna inkommer med ackumulerade jasvar: LUKA 12, 1968, LUKA 15, 1974, LUKA 19, 1980 och LUKA 23, 1995. Fjärran från en tid då en julkrubba i kyrkan ägde ett skimmer av sällsynt exotisk raritet, kom nu en tid då den i stället skulle lysa med sin eventuella frånvaro. Julkrubban ingick i en kyrkas normala utrustning. Julkrubbans sed hade blivit en kyrklig tradition.

7 Sammanfattande analys

På många sätt kan stockholmsstiftet här tyckas framstå som något av en paradox: Sveriges huvudstad och största metropol och samtidigt det lilla småstiftet som först 1942 ur Uppsala ärkestift upphöjdes till eget stift.

Det har här aldrig ifrågasatts att rikets huvudstad naturligtvis i alla tider utgjort en knutpunkt för modernitetens materiella och ideella innovationer. Det är såtillvida följdriktigt att det är från huvudstaden som vi sedan 1804 känner seden med julkrubban, dock som en katolsk ceremoni^s. Som en ytterligare paradox lade dock detta tidiga faktum för långa tider sannolikt sin tunga hämsko på den öppna möjligheten för julkrubbans implementering i ett Svenska kyrkans gudstjänstrum.

I vad som i dag är de nordliga delarna av Polen och Tyskland uppstår ur en luthersk lågkyrklighet redan på tidigt 1800-tal betydande institutioner för karitativ verksamhet. Bland dessa blir tillverkning och spridning av julkrubbor ett av många sätt att både bedriva inre mission och samtidigt bidra till finansieringen av den diakonala verksamheten.

Med inflyttare som Mormor på Herrestad, Emilie Petersen (1780–1859), och hennes nätverk framträder alltmer den lutherska julkrubban², åtminstone sedan 1850 har hon en dokumenterad evangelisk julkrubba i sitt privathem. Den svenska medelklass som vid resor eller studier i utlandet kommer i kontakt med julkrubbans sed medbringrar inte sällan någon krubba eller inspireras till att i familjen sedermera anskaffa julkrubba. Fru Petersens nätverk av inre mission hade sannolikt öppnat svenska vägar till julkrubban såväl socialt som geografiskt. Den femårige blivande konung Gustaf V har här åtminstone kunnat dokumenteras med egenhändigt tillverkad julkrubba³ 1863. Den 27 december 1858 dokumenteras i ett brev till "mormor" från hennes väninna på Tagels gård den äldsta ännu kvarvarande Betlehemshyddan (julkrubban) stående mellan de båda stora julgranarna. (Se bild 1.) Från Lunds Universitet utgjorde rektorn, August Qvennerstedt, en ofta sedd och kär gäst.

1906 donerar makarna Borg i Stockholm en julkrubba som sjökapten John Borg medfört efter en resa med besök i den evangeliskt lutherska Zülchowanstalten, till Ersta diakonissanstalt där den under säsongen framställes i matsalen, sedan tidigare även platsen för säsongens julgran⁴.

Erstajulkrubban utgör såtillvida förelöpare till de julkrubbor som vid tidigt 1900 tal nu mottages på olika till Svenska Kyrkan anknutna institutioner, t.ex. 1915 i Stockholms stadsmission, Stora Sköndal 1922, Tyska församlingen 1925.

Samtidigt som Friedrich von Bodelschwingh d.y. dokumenterar hur man i tyska lutherska kyrkan, vid Betelmissionen i Hamburg 1883, firar sin julbön med julkrubban på kyrkans högaltare, tycks ännu trösklarna till Svenska kyrkans helgade gudstjänstrum i våra tre här undersökta storstadsstift ett halvsekel senare fortfarande vara alltför höga⁵.

Varför detta, samtidigt som julkrubban utanför kyrkorummet är högt älskad och varmt mottagen som något av ett centrum för det kristna julfirandet vid sidan av julgranen? Ganska snart kan en tradition i traditionen tyckas framväxa, där hemmet, prästgården eller samlingssalen blir platsen för julkrubban som julfirandets centrum, julens och hemmets altare.

Till detta kommer skuggan av en katolsk ceremoni som ännu i viss mån verkar falla över begreppet julkrubba. I en tid då svenska präster med påstådda eller verkliga tecken till katoliserande sympatier utsattes för skarpa repressalier är det uppenbart att den prästerliga ämbetsmannakåren med få undantag ängsligt undvek vadhelst som kunde strida mot den läromässiga renheten.

Mot denna bakgrund ställer det sig endast följdriktigt att stiftens territoriella ämbetslinje kan känna viss tröghet och tvekan. De friare icketerritoriella institutionernas samlingssalar utgjorde däremot frizoner i dessa avseenden. Här kunde ett krubbsedens svenskkyrkliga brohuvud i lugn och ro upprättas under varmt och positivt välkomnande. Här noteras hur en tradition i traditionen redan tidigt uppstod. Dessa tidiga julkrubbor, i olika institutioner och salar, fyllde sin uppgift just som centrala blickfång och enande band i en helgtradition vid sidan av den kyrkliga gudstjänsten, på samma sätt som de även bildade tradition i många prästgårdar. Det skulle sålunda dröja långt in på 1990-talet innan de kyrkliga institutionernas tidiga julkrubbor recipierade i deras respektive kyrkolokaler. Som här påvisats skulle det dröja t ex 90 år innan Erstakrubban från 1906 som första krubba recipierar i Ersta kyrka 1996. Stadsmissionens julkrubba från 1912 recipierar i kyrksalen 1992. Stora Sköndals krubba från 1922 recipierar i Stora Sköndals kyrka 1995 och Tyska kyrkans julkrubba⁶ från 1925 recipierar i kyrkan först 1999.

Emellertid utgör dessa tidiga julkrubbor en av de faktorer som utifrån Stockholmsstiftets horisont skulle verka som en bidragande katalysator för julkrubbens tidiga spridning och, trots att så inte genast var fallet på de egna institutionerna, även dess kyrkliga reception. I flera svar på Kyrkohistoriska Arkivets frågelistor framhålls att man från de kyrkliga organisationerna ofta besjälades av inspiration till egen, kyrkorecipierad, julkrubba. Med Ersta i spetsen bars den kyrkliga julkrubbens innovation ut över Svenska Kyrkans

verksamhetsfält där dessa frön såddes av ständigt nya årgångar diakonifolk. I Stora Sköndal poängteras denna sammanhållning i utsändningen just av seden med att från verksamhetsfältet sända hem personliga stenar med namn och ort till den gamla krubbans sceneri⁷. Samtidigt en frälsningshistorisk aspekt, ett julbord, där alla tillsammans med Kristus är ett i tid och rum, något av julkrubbans frälsningshistoriska aspekt som tidigt möter i de västsvenska "julborden".

Trettondedag jul, den 6 januari 1923, avtäcker komminister August Lindh vid familjegudstjänsten i Hjorthagens kyrka stockholmsstiftets första kyrkorecipierade julkrubba⁸ (se bild 8 & 9). Analysen av detta spontana genombrott skänker nycklar till förståelse av det komplicerade förlopp som inneslutes i julkrubbesedens implementering i Svenska Kyrkan.

I stockholmsstiftet skulle emellertid Hjorthagskyrkans julkrubba inneha sin suveräna plats i nästan ett decennium, innan Sofiakyrkan 1931 skulle följa efter. Om Hjorthagskrubban kan sägas vara ett resultat av en kontinental bilsemester, tillkom Sofiakyrkans julkrubba genom en kreativ då 19-årig ungdomsledare vid namn Birger Frohm⁹.

På ett ungt 1900-tal skulle nu de sentida efterföljarna till den tidiga krubbspridningen framför allt bestå av julkrubbans tillverkare och distributörer. Arvet från ett gammalt nätverk bildade nya mönster, nu inom Svenska kyrkans helgade rum.

Skaran av sådana krafter skulle mycket snart växa sig stark och månghövdad. 1936 tillverkade keramiker Lena Börjesson en julkrubba till Saltsjöbadens kyrka, 1938 fick hon uppdraget att utföra julkrubban i Stockholms storkyrka. (Se bild 13.)

1941, året innan stiftsbildningen, togs beslutet att påbörja byggandet av Stockholms tunnelbana. På 1960-talet kan detta utläsas ur de här redovisade spridningskartorna. En lineär utveckling med c:a 4 kyrkorecipierade krubbor följer nu den demografiska utvecklingen om en c:a 1,7 % årlig ökning i Stockholmsstiftet. En tydlig positiv korrelation mellan folktäthet och julkrubbor i svenska kyrkorum kan sålunda konstateras. Även den tilltagande privatbilismen och dess flödesvägar bildar här viktiga strukturer¹⁰.

Under andra världskriget, 1940-talet och under Manfred Björkquists episkopat byggdes, mellan 1939 och 1957, med undantag av S:t Olofskyrkan i Täby 1941, inga kyrkor i Stockholms stift. Församlingarna kommer under denna tid att hyra olika lokalvarianter för gudstjänst och övrig verksamhet. Lokaler kommer och försvinner. Något av den stora oredans tid gör i detta avseende tidssituationen generellt sett svåröverblickbar. Emellertid kvarstår naturligtvis LUKA-listornas dokumentation. Varje nybyggd kyrka kan nu som regel förväntas ha sin egen julkrubba, som ett naturligt inslag i inventariet.

I Göteborgsstiftet möter man mycket tidigt julkrubbans tradition, här med namnet julbord, älskad och ömt vårdad ofta i medelklasshem och prästgårdar. Det speciella med Göteborgs stift är att julkrubborna följer allt som oftast prästerskapet och prästgårdarna, ett exempel på detta är Ljungby kyrkas julkrubba. (Se bild 23.)

I Stockholmsstiftets storstadsområden förekommer sällan den typ av prästgårdsmiljö som möter i t.ex. Göteborgsstiftet. Med prästerskapets urbana boende förflyttas naturligt forum för det kyrkliga livet ut såväl till de olika kyrkligt anknutna institutionerna som de församlingshem som nu började byggas.

I Västsverige, med tyngd på Göteborgsstiftet, delar traditionsuppfattningen en tidigare generellt dominerande kyrkosyn utefter en i mycket ofta i mycket schartauanskt präglad självavård. Denna utesluter i sig själv ett större intresse för katolska kyrkobruk. Utgångspunkten i förhållandet till julkrubbans tradition blir den lågkyrkligt evangeliska som med en frälsningshistorisk botten skapar en definition åt det västsvenska begreppet ”julbord”.

Det avlånga västsvenska stiftet saknade naturligt huvudstadens näraliggande förtätning av kyrkligt anknutna offentliga institutioner. Med lång lantlig tradition var det emellertid

prästgården som var naturligt samlande för socknens folk. Prästfamiljen, inte minst prästfruollen, hävdade sig härvid ofta väl som förebild för ett svenskt kyrkligt ideal. Härifrån hämtades också inspiration till spridningen av innovationer, seder och bruk.

Prästgårdens julbord/julkrubba som samlande pedagogiskt och meditativt centrum för familjens kristna advents- och julfirande kan vid jämförelsen med Stockholmsstiftets första implementering av julkrubbans sed i offentlig svenskkyrkligt anknuten miljö sägas vara till typen olika, men till den praktiska funktionen så gott som identiskt motsvarande. Från dessa båda utåt olika härdar spreds en stor del av seden, från stockholmsstiftet inte minst genom diakonins folk som tog inspirationen med sig till nya arbetsfält i landet. Fröet till ett genombrott för de svenska kyrkornas julkrubbor var nu sått. Varför dröjde det då så många år innan seden nådde kyrkorummet?

Svaret torde stå att finna i att samlingssalarnas och representationsrummens julkrubbor kom att bli en tradition i traditionen, så ock de tidiga församlingshemmens julkrubbor. Att andra institutioner i Göteborgsstiftet, såsom de stora sjukhusen, tidigt kunde inneha julkrubba är både möjligt och troligt då såväl biskop som övrigt prästerskap med ansvar för aktuell självavård sannolikt förrättade andaktsbesök i lokaler som inte betraktades som regelrätta kyrkolokaler. Vid efterforskningar återstod dock intet att dokumentera.

På sitt sätt ter sig fallet i Göteborgsstiftet liknande det i Stockholmsstiftets kyrkligt anknutna institutioner där det också odlas en tradition i traditionen, nämligen Prästgårdens julbord, med tiden inte sällan förlagt till Församlingshemmet.

I Göteborgsstiftet förekommer inga egentliga förelöpare. Julkrubborna recipieras i kyrkorna sent i tiden. Jämfört med såväl Stockholm 1923, som Lund /Malmö 1929 kommer Göteborg (Christinae kyrka) 1947 och fylles på i sakta mak under 1950-talet. I materialet förekommer dock två uppgifter som efterforskningarna visat vara med största sannolikhet felaktiga, se Göteborgs stift: Receptionen av julkrubbor i kyrkorna 1947–2000, Söndrum 1920 och Dragsmark 1925.

Lundastiftet ansågs länge vara först med julkrubba i Svenska Kyrkan, Malmö S:t Petri 1929. Om Albert Lysander i Malmö möjligen skulle ha omnämnts som en variant av lundahögkyrklighet till sin kyrkosyn, fullföljde även han den tradition som redan nu 1929 verkar ligga i traditionen: Petrikyrkans julkrubba recipierade i det s.k. Krämarekapellet, visserligen i kyrkan, men dock som defileringskrubba nordväst bakom kyrkans långskepp. Här fick man gå tillbaka in för att betrakta julkrubban. Prosten Lysander aktade heller inte för rov att beställa krubban från den heliga apostoliska stolens förläggare, firman Butzon & Bercker i Kevlaer, Rheinland¹¹.

Redan året före hade han beställt julkrubba till kyrkan härifrån, men dels ansåg han denna krubba vara för liten, dels anlände den inte i tid till säsongen 1928. Denna krubba avyttrade han sedermera till sin kollega Prosten Emil Ahrent i Fjellie strax utanför Lund¹². I Fjellie prästgård kom denna ”första till en svensk kyrka beställda” julkrubba att ömt vårdas. 1973 skänktes krubban till Fjellie kyrka där den alltså recipierade 45 år efter att 1928 först ha inköpts till Petrikyrkan i Malmö. Hypotesen kan hävdas att båda dessa lundastiftskrubbor exemplifierar hur även här, på olika sätt, föreligger en tradition i traditionen. Först i slutet av 1990-talet gäller för båda dessa krubbor att de på sätt och vis avancerar in i kyrkans rum. Så i många avseenden kan man även i Lunds stift, precis som i Göteborgs stift, finna samma tendens, med prästgården som centrum för julkrubban.

Med facit i hand efter föreliggande undersökning med jämförelse av samtliga LUKA-listor träder lundastiftet fram som det kommunikativa och kontinentala stiftet. Som klart framgår uppträder här tidigt under fyrtioalet, men framförallt efter världskriget, 1950-talet och framåt, en stark tillväxt av kyrkoreciperade julkrubbor. I denna bild av skeendet är det endast följdriktigt att även de större städernas kyrkor, med början i Malmö S:t Petri 1929, tidigt recipierar julkrubbor, men detta sker nu i ökande mängd även kring stiftets hela landsbygd. Betecknande är att lundastiftets andra julkrubba kommer, 1933, i den lilla lantförsamlingen Osby-Össjö och på förslag av dess från

Österrike inflyttade kyrkovaktmästare Vöchs¹³ (Se bild 25.). Efter en försiktig början ökar receptionen mot slutet av 1940-talet, för att bli överraskande stor på 1950-talet. Men när vi betraktar det historiska skeendet saknas inte viss kontinental invandring främst via de skånska portarna i Helsingborg, Malmö, Trelleborg och Ystad. Konstateras kan emellertid att från ett oroligt Europa kom allt efter tiden människor, mera sparsamt under själva krigsåren, men från och med 1945 i större skala. Bland dessa människor fanns folk som kunde både vittna om och tala för en kyrklig tradition med julkrubba, på samma sätt som i t.ex. Osby-Össjö.

Vid denna tid börjar även juls skyltningen etablera sig. Det är intet annat än följdriktigt att kyrkans tjänare i julkrubbans sed mot ett kommersialiserat helgbudskap, vill framhålla advents- och julbudskapets kristna kärna.

Mot bakgrund av biskop Nils Bolanders i Lund poetiska utgivning som program för socialt engagemang och kristocentrisk kyrkosyn torde hans entusiasm för julkrubba i Lundadomen, nära till hands, gestaltas i ett beställningsverk från pastor Ragnar Sundin i Malmö¹⁴. Med facit i hand är det inte utan att Lundadomens julkrubba kan ses som något av en kyrklig programförklaring.

I Lundadomens julkrubba framträder även i biskop Bolander och komminister Sundin som en flik av ett omfattande nätverk av tillverkning och spridning av julkrubbor i Svenska Kyrkan. Ragnar Sundins betydelse kan härvid knappast överskattas. Först på 1970-talet skulle kyrkvärden och keramikern Ulla Frick i lundastiftets Billinge följa en liknande omfattande konstnärlig verksamhet.

I Luka-listorna utläser vi att mången av dessa första krubbor från 1940–50 talen ofta var enkla och anspråkslösa pedagogiska redskap för meditativ andakt och barnverksamhet. Till stor del vittnar också LUKA-listorna om att de ofta utan vidare dokumentation skattade åt tidens tand. Kring 1960-talet inträder en tid när svenskarna började chartersemestra i utlandet. Denna tid sammanfaller ofta med att första generationens julkrubbor ersätts med exklusivare anskaffningar från det heliga Landet, hemförda från Oberammergau eller beställda konstnärliga verk. De tidiga julkrubborna som stämningsskapande pedagogiska inslag verkar nu få en allt högre status av kyrklig konst, mervärden av framtoningen från Jesu hemorter, religiösa centralorter som Oberammergau, eller samhörigheten hos dem som på hemmaplan t.ex. med waldorffmodeller som förebilder skapat textila figurer etc.

Inför föreliggande arbete ställdes frågan hur spridningsförloppet av de kyrkliga julkrubborna avtecknades. Enligt här presenterade hägerstrandsskolan sprids innovationer från större orter ned till allt mindre. Viss s.k. stänkspridning kan dock ske utanför mönstret. Gentemot denna teori hävdar

Christer Winberg att förståelsen av ett förlopp genom vilket värderingar och innovationer sprides måste sökas i det komplicerade mönster som interrelationerna bildar¹⁵.

Under arbetet har till stora delar hägerstrandsskolans korrelationsteori visat sig mindre tillförlitlig till styrka för Winberg m.fl. Ovan har visats hur de valda tre storstadsstiften fick sina första kyrkorecipierade julkrubbor. Men punctum saliens uppstår inte i någon storstad utan på Skaraslättens jordbruksbygd i Händene kyrka 1886. När det 1886 begav sig såsom det här berättas bestod församlingen av ett par hundra invånare och en präst med stort engagemang och intresse för kyrkliga uttrycksmedel.

Svenska kyrkans äldsta kyrkorecipierade julkrubba möter i Händene kyrka av Skara stift år 1886. Som här ovan dokumenterats kom detta ödets genomslag även som svar på det andliga och materiella rekvisit som nu stod färdigt. Theodor Lundblad i Händene ingick i de nätverk där praktisk och teologisk grundsyn för den kyrkliga julkrubban förelåg, ett sådant var som här visats Paramentikens Wänner, där den tidiga entusiasmen delades med bl.a. U. L. Ullman¹⁶.

Vi ser här alltså hur julbord/julkrubbor sprids utmed de komplicerade mönster och interrelationer som präster, grupper av signifikanta andra, prästgårdar och kyrkligt anknutna institutioner m.m. utgör. Mönstret kan anta komplicerade former och tradition uppstår som visats lätt inom traditionen. Detta kan som visats även verka hämmande på en bred spridning i tiden.

Det behöver här inte påpekas att Händenekyrkan inte tillhör något av de tre storstadsstift som utvalts för detta arbetes omfattning. Däremot ingår den naturligt i den undersökning som gjorts att finna källor och rötter till de äldre svenska julkrubborna.

Händenekrubban från 1886 och Skara stift i övrigt torde utan vidare diskussion kunna räknas till den Västsvenska regionen. Nästa kyrkorecipierade julkrubba i Svenska Kyrkan faller dock innanför föreliggande undersökningsområde, nämligen Stockholm och Hjorthagskyrkan år 1923. Utan att på något veterligt sätt vara relaterad till Händene möter vi 37 år senare en ung prästman som i mycket liknar Theodor Lundblad i Händene, nämligen Hjorthagsprästen, August Lind, besjälad av musik, teater och ett omfattande ungdomsarbete¹⁷.

I Malmö S:t Petri anskaffas också en julkrubba av församlingens präst, Prosten Albert Lysander, som helt enkelt beställer en julkrubba från den Heliga Stolens förläggare i tyska Kevlaer. 1929 framställdes som här visats denna för första gången i Petri kyrkas Krämarekapell¹⁸.

I inget av tre första fall av kyrkorecipierade julkrubbor i Svenska Kyrkan finner vi att en julkrubba av särskilt evangeliskt slag har utvalts för ändamålet. Julkrubban i Malmö S:t Petri är till och med direktinköpt via Katolska kyrkans

förläggare. Julkrubba recipierade i Göteborgsstiftet först 1947, då Christinae kyrka fick sin Lena Börjessontillverkade krubba.

Inför föreliggande arbete fanns en viss förmodan att olika krubbor, inte minst efter deras tillverkning och ursprung, skulle bedömas kanske kyrkopolitiskt, etniskt eller konfessionellt olika. Men så har alltså visats inte alls varit fallet.

I stockholmsstiftet började snart tillverkning av julkrubbor genom ungdomsledaren Birger Frohm. Efter Sofiakyrkan i Stockholm skulle åtskilliga krubbor produceras eller omgestaltas genom honom, även långt över stockholmsstiftets gränser. Oftast var det inte här frågan om någon egentlig tillverkning. I de allra flesta fall köptes färdiga prisbilliga krubbbfigurer från t.ex. Katolska Bokhandeln eller Claestorpsboden i Stockholm. I regel fixerade Frohm dessa figurer fastlimmade i underlaget så att en fast enscenig krubba skapades och färdigställdes genom att tillfoga stall och naturelement.

Vem som skapat julkrubbans sceneri är för det mesta uppenbart, men oftast är figurerna tillfogade från annan tillverkning. I denna undersökning räknas med tillverkare av julkrubbbfigurer, utformare av sceneri (för julkrubba) samt framställare (som vid säsongen advent-jul ställer fram och eventuellt sköter krubban genom att flytta, dra tillbaka och föra fram figurer eller motsvarande samt vid säsongens slut återställer julkrubban genom tillsyn och förrädsställning inför nästkommande säsong).

Det kan sålunda konstateras att redan från de tidigaste kyrkokrubbarnas tid fanns inget fokus på om krubban emanerade från katolsk eller annan proveniens. På sikt kan 1906 års ”protestantiska” Erstajulkrubba kan möjligen ha haft en funktion som tidig isbrytare för de svenska kyrkokrubborna. Dock sker som visats en slutgiltig öppning för den svenska kyrkliga krubbseden när domkyrkorna receperar sina julkrubbor

Utan att tillgripa matematiska statistiska svarsmetoder framgår ur receptionsskildringarna för stiftens hur svenskarna framåt 1950-talet börjar få allt större resurser i tid och tillgångar för resor. Inom många församlingar fångas detta behov upp i studiecirklar som omgärdar resan och bygger upp projektkänslan i gruppen. De kyrkliga resmålen är många, men domineras av Det Heliga Landet, där inköp av julkrubba för många ofta är ett måste. Många av dessa resmål med särskild kristen framtoning har även utvecklat en affärsidé med försäljning av på platsen framställa andaktsföremål. Inte bara Det Heliga Landet ingår här med naturlig självklarhet. Från Oberammergau, den ort i Alplandskapet där de berömda passionsspelen framförs, medför besökarna mången julkrubba men även Rom, med kristet anknutna orter.

Sammanfattningsvis följer de olika här relaterade stiftens reception av julkrubbor i tid och antal genom enkelt överblickbara grafiska framställningar. Vid tolkningen av graferna måste emellertid hänsyn tas till materialets

immanenta deviation: De branta stegringarna återspeglar LUKA-listornas opreciserade jasvar, vilka här endast kunnat bokföras på svarslistornas årtal. Särskilt markant blir detta för LUKA 23 (1995), 19 (1980), 15 (1974) och 12 (1968). Mest framträder detta fenomen på Lundastiftets och Göteborgsstiftets kyrkorika kurvor. För det jämförelsevis lilla Stockholmsstiftet framstår dessa stegringar förhållandevis mindre markerat. Gemensamt för alla tre stiftet är den markanta stegringen från och med LUKA 12, år 1968 till och med LUKA 23, år 1995. Under dessa c:a 30 år sker uppenbart den konsolideringsfas som slutligen leder till att samtliga stift därifrån till det nya millenniet uppvisar plåtår av ett mättat utbud. Julkrubbans sed är tradition, under säsongen en symbiotisk del i kyrkorummet inom Svenska Kyrkan.

Som ovan visats, och som framgår av redovisningen över den tillverkning av julkrubbor som recipierat i de olika stiftens kyrkorum eller motsvarande, har vissa tillverkare, vissa utbud, vissa tidsepoker varit av avgörande betydelse för den kyrkliga julkrubbans implementering. De lokala aktörerna avsätter sina verk främst i det egna hemstiftet.

I lundastiftet framstår dock malmökomministern Ragnar Sundin med flest tillverkade, 39 stycken till lundastiftet under åren 1947 t.o.m. 1977. Komminister Sundin vårdade en gammal konstform från grunden. Figurerna skar han till perfektion i trä. Från dessa utfördes därefter formar ur vilka det slutliga resultatet i plastisk gipsmassa steg fram. Slutligen fick figurerna en utomordentligt känsligt utförd polykrom färgsättning. Denna förestods ofta av Karin Zadig Hoberg i Malmö. Ragnar Sundin tillhörde den från lundastiftets horisont första generationens inhemska tillverkare av kyrkliga julkrubbor, veterligt från 1947. 1950 fick han av dåvarande domprosten, sedermera biskopen, Nils Bolander uppdraget att utföra lundadömens julkrubba. Under 1950 och 1960-talen skulle Ragnar Sundins krubbor därefter utgöra något av en dynasti, även i kyrkor och hem långt utanför de egna gränserna.

Ulla Frick i Billinge, där hon under fyra decennier verkat som församlingsengagerad barn- och ungdomsledare, söndagsskolelärare, kyrkoråd och kyrkvärd, följer som en något senare årgång. När författaren själv, i början av 1970-talet som ung komminister kom till Billinge stod i modellera (plastilina) ett av hennes förstlingsverk; en romersk centurion till häst på skrudskåpet i sakristian. Ur engagemanget för barnen fokuserades hennes keramiska kunskaper på julkrubborna, först 1964 hemma i Billinge, sedan till annexförsamlingen Röstånga 1967, Konga och Ask 1968. Därefter följde i Lundastiftet 32 kyrkorecipierade julkrubbor t.o.m. 1998. Hennes betydelse för implementeringen av kyrkornas julkrubbor kan knappast överskattas alltsedan Theodor Lundblad i Händene 1886 tillverkade första kyrkokrubban.

Som vi här har sett har krubban tillkommit kyrkorna mer tack vare olika personer än av självverkande faktorer i tiden. Detta är mest märkbart i

Lundastiftet och i de norra delarna av Göteborgsstiftet. Medan det i Stockholmsstiftet och i Göteborgs centrala och södra delar uppstår en spridning utifrån Stockholm respektive Göteborg och Halmstad i söder, där den demografiska tätheten torde ge flera möjliga avnämare, dock är detta inte fallet i lundastiftet eller i norra Göteborgs stift.

Många av kyrkornas julkrubbor har hemburits från fjärran horisonter och orter som inte utesluter att kunna skänka dessa krubbor en extra krydda åt framtoningen, likaså beträffande de egentillverkade som uppstått genom gemensamheten i församlingsgruppen. Den överväldigande stora gruppen av våra kyrkliga julkrubbor utgörs dock av inköp och gåvor vilkas ursprung ännu står odokumenterade.

Med öga och hjärta har Kyrkans folk hemburit sin konung.

8 Bilder

1. Tagels gård, nu skogsvårdsanstalt, privat julkrubba ännu i bruk. I skrift dokumenterad 1858, den veterligt äldsta i Sverige. (tvådimensionella pappfigurer). (Tagels gård arkivbild).

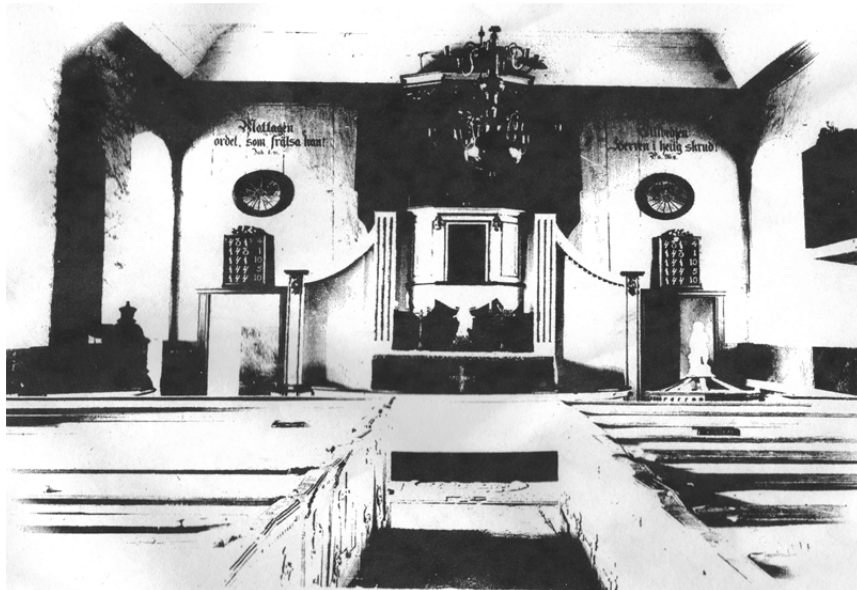
2. Händene kyrka. Julkrubban recipierad 1886, av Gustav Theodor Lundblad. Krubban är den hittills veterligt äldsta till såväl ålder som receptionsår i Svenska Kyrkan. I bakgrunden Emmausvandringen, altartavla av Gunnar Lundblad 1912. Notera krubbans djup och tredimensionalitet genom framställningens trompe-d'œilteknik. (Egen bild 2007)

3. Händene kyrka. 1886 års julkrubba. Recipierad 1886 och ännu i bruk. I förgrunden, med slutet öga, det slaktade lammet. (Egen bild 2007)

4. Händene kyrka. 1886 års julkrubba, detalj. Notera särskilt Barnets gloria som genom perforering av duken, och levande ljus bakom, ger ett subliment bakgrundsljus med holografiska effekter. (Egen bild 2007)

5. Händene kyrka. Interiör efter ombyggnaden 1832, före 1912. (Händene kyrka arkivbild).

6. Ersta kyrka 1906 års julkрубba, recipierad i Ersta kyrka 1996. (Egen bild 2003)

7. Stockholms Stadsmision, 1915 års julkрубba, här recipierad i Bullkyrkan (Stadsmisionens kyrksal) 1992. (Egen bild 2003)

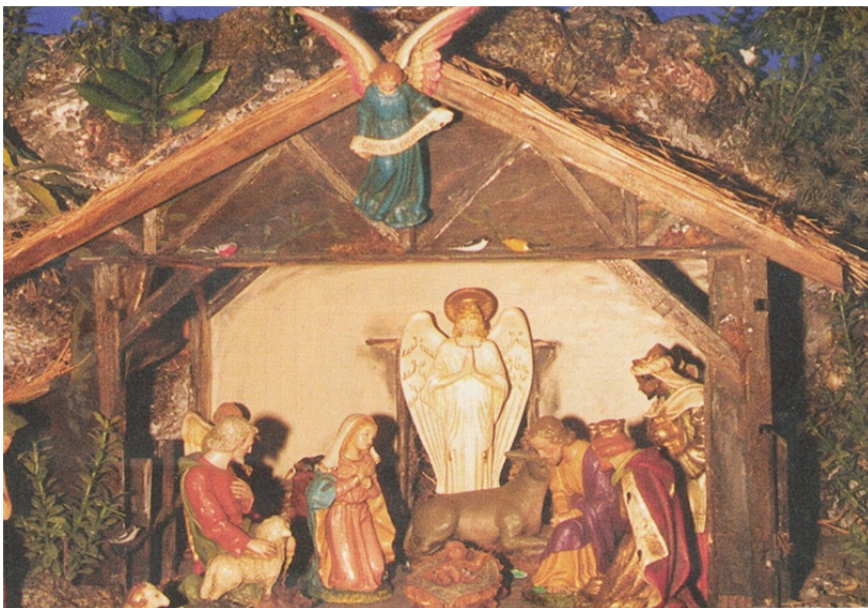
8. Hjorthagskyrkan. Julkrubban, recipierad 1923. (Egen bild 2003)

9. Hjorthagskyrkan. 1923 års julkrubba, detalj. Figurernas bottenmärken påvisar ursprung från Paris. (Egen bild 2003)

10. Hjorthagskyrkan. Tore Strindbergs altartriptyk från 1909 återger här ständigt Kristi födelse. (Egen bild 2003)

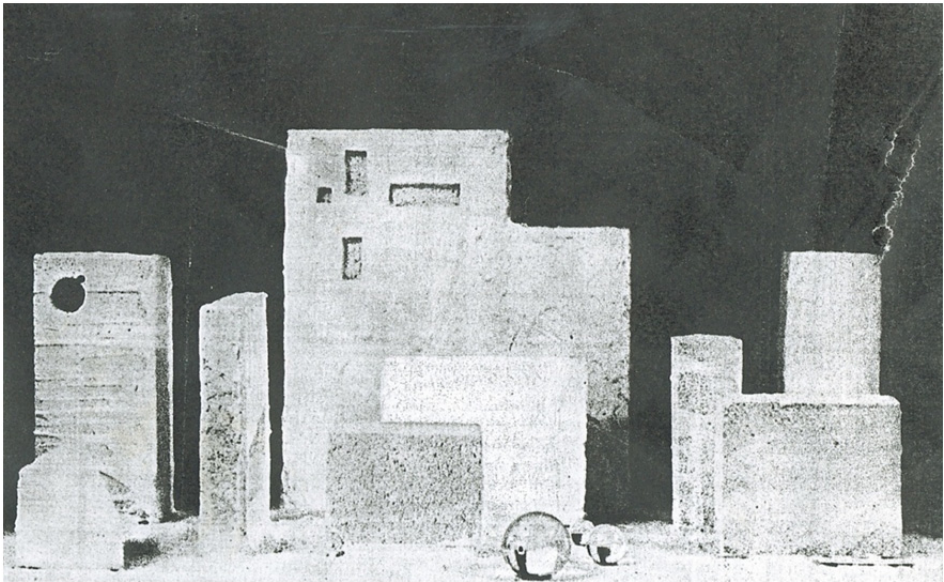
11. Sofiakyrkan. Julkrubban, recipierad 1931. (Sofiakyrkan arkivbild)

12. Stefanskyrkan. Den gamla, nu förkomna, julkрубba. (Stefanskyrkan genom Vera Häggsäter Arkivbild)

13. Storkyrkans/Stockholms domkyrkas äldre kрубba från 1938 av Lena Börjesson. (Arkivbild Stockholmsdomkyrka/ Storkyrkan)

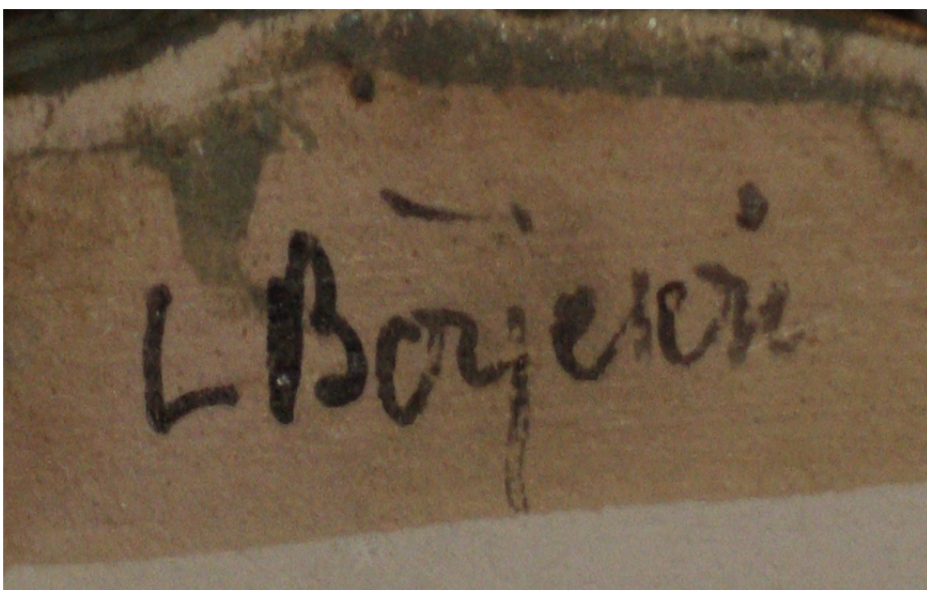
14. Konstfacks elevtävling 1959. Nonfigurativ julkrubba av Ante Lindbom (Vår Kyrka nr 51, 1959, arkivbild)

15. Sätträängs kyrka. Danderyd. 1975–1980. Julkrubba i naturlig storlek skapad av präst, församlingsbor och Sätträängs prästgårds frivilliga. (Sätträängs kyrka, arkivbild.)

16. Christinæ kyrka. Julkrubba av Lena Börjesson, recipierad 1947. (Egen bild 2007)

17. Christinæ kyrka. 1947- års julkrubba, signerad Lena Börjeson, Stockholm, detalj. (Egen bild 2007)

18. Hagakyrkan. Julkrubban recipierad 1948. (Egen bild 2007)

19. Halmstads S:t Nikolai kyrka. Julkrubba (av Ragnar Sundin i Malmö) recipierad 1953. (Egen bild 2007)

20. Örgryte nya kyrka. Julkrubba (av Reinhold Zeller, München) recipient 1953. (Egen bild 2007)

21. Snöstorps kyrka. Julkrubba recipient 1954. (Egen bild 2007)

22. Gustavi domkyrka. Julkrubba av komminister Ragnar Sundin i Malmö, recipierad 1957. (Egen bild 2007)

23. Ljungby kyrka. 1899 års julkрубba. Recipierad 1995. Stiftets äldsta i kyrkobruk. Figurer från Zülchow, inköpta i Tyskland 1899 av prosten G. L. Björck. (Egen bild 2011)

24. S:t Petri kyrka i Malmö. Julkrubba recipient 1929. Tillverkad av firman Kevelaer i Tyskland. (Arkivbild S:t Petri Malmö)

25. Össjö kyrka. Julkrubba recipient 1933. (Össjö kyrka, arkivbild)

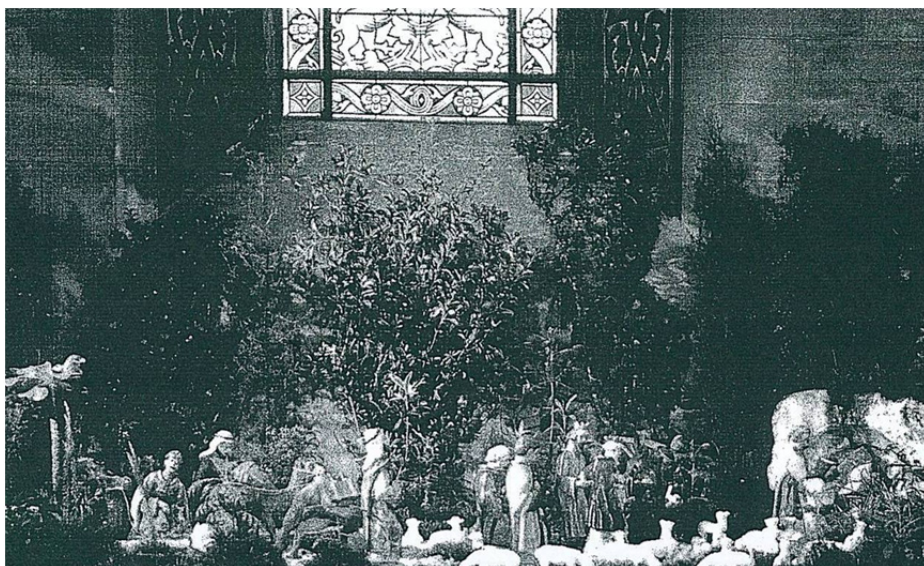
26. S:t Nikolai kyrka i Trelleborg. Julkrubba recipierad 1938. Tillverkad av firman Kevelaer i Tyskland och donerad till kyrkan 1938. (S:t Nikolai kyrka, Trelleborg, arkivbild)

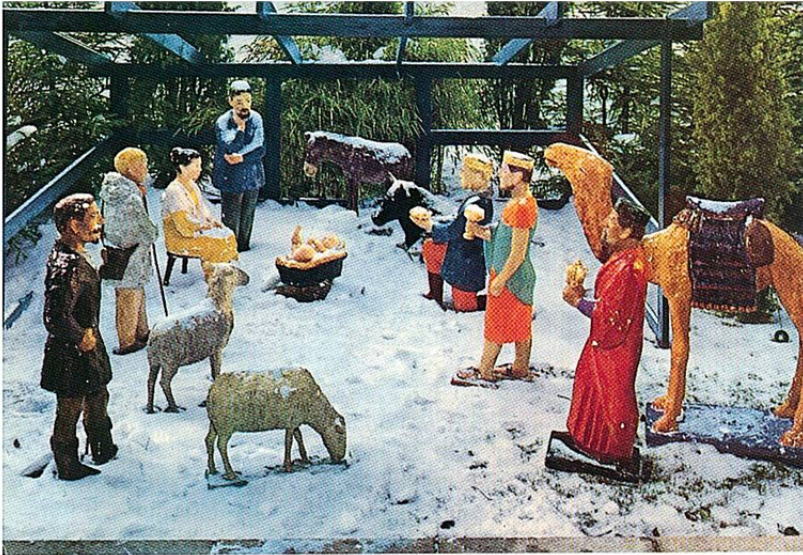
27. S:t Johannes kyrka i Malmö. Julkrubban av Ragnar Sundin i Malmö, recipierad 1940. (S:t Johannes kyrka i Malmö, arkivbild.)

28. Gustav Adolfskyrkan i Helsingborg. Julkrubban från Oberammergau recipierad 1965. Ersatte den äldre julkrubban. (Gustav Adolfskyrkan, arkivbild)

29. Lunds domkyrka. Julkrubban av Ragnar Sundin i Malmö, recipierad 1951. Här med ursprungligt sceneri. (Lunds domkyrka, arkivbild.)

30. Slottsstadens S:t Andreas kyrka i Malmö. Julkrubban av Thure Thörn tillverkad 1960, recipierad in i kyrkan 1998. (Slottsstadens S:t Andreas kyrka i Malmö, arkivbild.)

31. Fjelie kyrka. Julkrubban tillverkad av firman Kevelaer i Tyskland, recipierad 1973 i Fjelie kyrka. Julkrubban ursprungligen beställd av Prosten Lysander till S:t Petri i Malmö, men kom ej att brukas där, utan inköptes istället av Prosten Emil Arendt och uppställdes i Fjelie prästgård, sedermera skänkt till Fjelie kyrka och ersatte där den ursprungliga krubban från 1964. (Fjelie kyrka arkivbild.)

9 Notförteckning

1. Inledning

1.1 Syfte

1. Helén, Gunnar, Fröken på Tagel, Stockholm 1977, s. 49 (jfr Åberg, Göran s. 224) se även bild 1.
2. Se bild 2.
3. Edquist, Märta f. Borgenstierna, "Ur minnets dagbok" i En julbok till församlingarna i Göteborgs stift 1938 s. 137.

1.2 Forskningsläge

1. Widengren, Geo, Die Religionen Irans. Stuttgart 1965; dens, Kungar, profeter och harlekiner. Lund 1961.
2. Ström, Åke V., "De vise och stjärnan, Legend-tradition-historia" i Stockholms stiftsbok 1967–1968.
3. Berliner, Rudolf, Die Weihnachtskrippe. München 1955.
4. Kastner, Otto, Die Krippe. Linz 1964.
5. Ringler, Josef Benedikt, Alte Tiroler Weihnachtskrippen. München 1969.
6. Karasek, Alfred & Lanz Josef, Krippenkunst in Böhmen und Mähren. Marburg 1974.
7. Westholm, Alfred, Gamla julkrubbor, sydtysk och italiensk skulptur från Bayerisches Nationalmuseum, München. Göteborgs Konstmuseum. Göteborg 1953.
8. Persson Nilsson, Martin Om julkrubbans förekomst. Stockholm 1936.
9. Bringéus, Nils-Arvid, "Julkrubban i vårt moderna samhälle", Kyrklig Studiefrent nr 7–8, 1965.
10. Bringéus, Nils-Arvid, "Die Einführung der Weihnachtskrippe in schwedischen Kirchen. Mit 2 Karten und 6 Abbildungen", i Festschrift Mathias Zender. Studien zu Volkskultur, Sprache und Landesgeschichte. Erster Band. Bonn 1972. ss.182–194.
11. Lundebeck, Anders, Gustav V som ung. Stockholm 1952 s. 83.
12. Bringéus, Nils-Arvid, "Die Einführung der Weihnachtskrippe in schwedischen Kirchen. Mit 2 Karten und 6 Abbildungen", i Festschrift Mathias Zender. Studien zu Volkskultur, Sprache und Landesgeschichte. Erster Band. Bonn 1972 s.184.
13. Rehnberg, Bertil & Kullén Rehnberg, Lilian, Julkrubban berättar. Göteborg 1995.
14. Nilsson, Ying Toijer, "Adventskalendern" i Karlstads stifts julbok 1962 ss. 5–10.
15. Mantling, Carl Henrik, "Den återupptäckta julkrubban" i Karlstads stifts julbok 1962 ss. 11–24.
16. Niemeyer, Günther, Julkrubban. Stockholm 1978.

17. Löfström, Inge, Julen i tro och tradition. Lund 1981.
18. Swahn, Jan-Öjvind, Den svenska julboken. Lund 1993.
19. Näslund, Görel Kristina, Julboken. Stockholm 1995.
20. Hägerstrand, Torsten, Innovationsförloppet ur korologisk synpunkt, Meddelanden från Lunds Universitets Geografiska Institution. Avhandlingar XXV. Diss. Lund 1953.
21. Svensson, Sigfrid, Bygd och yttervärld Nordiska Muséets handlingar XV. Stockholm 1942.
22. Gladwell, Malcolm, The Tippingpoint, How little things can make a big difference. Oxford 2000.

1.3 Teori, metod och begreppsanalys

1. Tosh, John, Historisk teori och metod. Lund 2000 s. 120.
2. Winberg, Christer, Hur Västsverige blev västsvenskt. Göteborg 2000 s. 180.
3. Rehnberg, Mats, Ljusn på gravarna och andra ljusseder. Nya traditioner på 1900-talet. Diss. Stockholm 1965.

1.4 Material och representativitet

1. Gustafsson, Göran, Luka 27 om Kyrklig sed 2002, Materialbeskrivning Resultatuppvisning Analysexempel, Meddelanden från Kyrkohistoriska Arkivet i Lund. Ny följd 8. Lund 2006.
2. Se 7.4.
3. Claesson, Sven, "Margarinlådan som blev evangelium" i Sofiabladet nr 4. Stockholm 1975.
4. Schlyter, Herman, Julkrubban i S:t Petri 50 år. Malmö 1979.
5. E.F, Svenska Dagbladet 15/11 1959 [artikel om elevtävling för teckningslärarinstitutets årsklass 2, med "julkrubban"].
6. Vår kyrka, nr 51, 1959 [artikel om tävling i skapandet av julkrubbor för konstfacks teckningslärarlinje].

1.5 Avgränsning

- Geete, K.R., art. "Jul" i Nordisk Familjebok. Konversationslexikon och Realencyklopedi, 2 uppl, vol. XIII. Stockholm 1910, sp. 259.
- Sydow, C. Wilhelm von & Svensson, Sigfrid, art. "Jul" i Svensk Uppslagsbok, 2.uppl, vol. XV. Malmö 1947.
- Swahn, Jan-Öjvind, art. "Julkrubba" i Nationalencyklopedin, 1.uppl, vol. X, Höganäs 1991, s. 248f.
- Osign. art. "Julkrubba" i Lexikon för Konst, Bildkonst, Arkitektur, Konsthantverk, Konstindustri, 1 uppl., vol. H–O, Stockholm 1958, s. 621.
5. Jászai, G., art. "Krippe" i Lexikon der Christlichen Ikonographie, 1 uppl. vol. II (Roma, Freiburg, Basel, Wien, 1970), s. 658.
 6. Arkitektur. Organ för svenska Teknologföreningens afdelning för husbyggnadskonst, nr 2.
 7. Wolfe, Tom, Det målade ordet (med "Anmälan av utställningen 'Sju realister' i New York Times, 1974-04-28" av Hilton Kramer). Stockholm 1976.
 8. Svenska Dagbladet 15/11 1959.
 9. Vår Kyrka, nr 51, 1959.

10. Rehnberg, Bertil & Kullvén Rehnberg, Lilian, Julkrubban berättar. Kulturarv och budskap i en helgtradition, med förord av ordf. för Göteborgs stiftshistoriska sällskap, prof. Anders Jarlert, Göteborg 1995 s. 48 et al.
11. Ibid. s. 5.
12. Edquist, Märta, "Ur minnets dagbok" i En julbok till församlingarna i Göteborgs stift 1938, s. 137.
13. Lagerlöf, Selma, Den heliga natten och andra julberättelser. Stockholm 1991.
14. van Dyke, Henry, Den fjärde vise mannen, Stockholm 1940.
15. Ronda, "Svenska hem i ord och bilder: Julkrubbor" nr 12 (1941).
16. Holm, Nicklas, "Julkrubbor från världens alla hörn", Sydsvenska Dagbladet 3/11 1994.
17. Sandberg, Fredrik, "Julkrubbor från hela världen", Helsingborgs Dagblad 15/12 2002.

2 Historisk utveckling

- 2.1 Rötterna 1. Adlerbeth, Gudmund Göran, Gustav III:s resa i Italien, anteckningar utgifna af Henrik Schück, Stockholm 1909 s. 121. (Original i fascikel å KB, egenhändigt skriven av förf. m. titeln Dagbok över en resa genom Tyskland och Italien åren 1783 och 1784 af G. Adlerbeth.), ss. 121f.
2. Gorani, Joseph, Memoires secrets et critiques es cours, des guvernements, et des moeurs des principaux états de l'Italie. Tome premier. Paris 1794. Cf. bilagor 6.1. (La Crèche singulière, par Joseph Gorani, a Paris 1794.) vol. I, ss. 328–335.
3. Niemeyer, Günther, foto: Sören Hallgren & Christer Niemeyer, "Jag vill till stallet gå", julkrubbor. Antik & Auktion, nya, nr 12, 1982 ss. 36–37.
4. Folke Odenbring, "Julkrubbor" i Linköpings stiftsbok 1988/89 ss. 126–127.
5. Chledowski, Kasimir, Furstar och folk i Neapel, XIV–XVIII seklen, ed. 1819, sv. övers. Stockholm 1919.
6. Ibid. s. 375. (Äldre neapolitanska krubbor finnes ännu bevarade, t.ex. i Museo S.Martino i Neapel.)
7. Suterska huset, beläget å Adolf Fredriks torg nr 1 i Stockholm.
8. Hans Abr. åsyftar en broder inom årstafamiljen.
9. Dessa 168 silhuettartade "transparenttavlor" med bibliska motiv hade utförts av Louis Jean Desprez. De visades första gången tillsammans med julkrubban år 1803 i huset å Stora Glasbruksgatan 31 i Stockholm.
10. Hägerström, Petter Ersson (1734–?); kusk på Årsta. Andersson tillfälligt anställd på Årsta.
11. 1 riksdaler (specie, banco eller riksgälds) = 48 skilling (specie, banco eller riksgälds) å 12 rundstycken (rst; specie, banco eller riksgälds).
12. Reenstierna, Märta Helena, Årstadagboken. Journaler från åren 1793–1839, utg. gm Sigurd Erixon, Arvid Stålhane och Sigurd Wallin, urval och förklaringar av Gunnar Broman, vol. 1; 1793–1812, ed. Stockholm 1993.
13. Desprez, Louis Jean, (1743–1804) fransk - svensk målare och arkitekt, född 1743 i Auxerre i Burgund, gift 1774 med Anne de Vermale. Efter studier vid Arkitekturakademien i Paris uppbär han 1776 Prix de Rome med tre års studier vid Franska akademien i Rom, bekostade av den franske konungen. Desprez åstadkom här framstående studier och verk från Rom och inte minst Neapel. Under sin vistelse i Rom 1784 kom Gustaf den III i

- kontakt med Desprez och lät genom Sergel kontraktera Desprez som föreståndare för den nya svenska operans dekorationsväsen. Redan i oktober 1784 tog han sig an dekorationerna till Adelcrantz nyuppförda operahus i Stockholm. Som arkitekt utförde han bl.a. ritningarna till Haga slott och utnämndes 1788 till konungens förste arkitekt. Av Gustav IV Adolf den 10 november 1802 utnämnd ”att uti Italien vara svensk agent för de vackra konsterna och antikviteterna”.
14. Fredenheim, Carl Fredrik, (1748–1803) son till ärkebiskop C. F. Mennander, adlad Fredenheim 1769. Expeditionssekreterare i utrikesdepartementet 1775. Tf. statssekreterare 1776. Hovceremonimästare 1780. Konung Gustaf III:s konstagent. Överintendent och preses i konstakademien från 1795.
 15. Wollin, Nils Gustaf Axelsson, Desprez i Sverige. Louis Jean Desprez’ verksamhet 1784– 1804. Sveriges Allmänna Konstförenings publikation XLV. Ed. 1936, Stockholm ss. 244f.
 16. Rydqvist, Johan Erik, Nordens äldsta Skådespel. Archaeologisk afhandling af Johan Erik Rydqvist, Jur. Utr. Kand., Andre Amanuens i Kongl. Bibliotheket. Täflingsskrift, som vunnit Kongl. Vitterhets Historie och Antiquitets Academiens Handlingar. Nittonde delen. Ed. 1850, Stockholm s. 82.
 17. Il Bambino, eller Santo Bambino, klädd träskulptur i avsikt att återge Jesusbarnet. Enligt traditionen skuren av en franciscan i Jerusalem, enligt olika uppfattningar på 1300-talet, kring 1480, eller på 1600-talet. Skulpturen är i sin helhet övertäckt med guld och ädla stenar, gåvor ”per grazie ricevute”, samt krönt med en gyllene krona (av kardinal Rampolla den 2 maj 1897, på uppdrag av påven Leo XIII). Cf. Selma Lagerlöf, Antikrists Mirakler. 1897, idéroman om kristendom och socialism i vilken Il Bambino och en avbild av denne utgör ett ledmotiv.
 18. Lundin, Claes och Strindberg, August, Gamla Stockholm. Anteckningar ur tryckta och otryckta källor, Framletade, Samlade och Utgifna af Claes Lundin och August Strindberg. Ed. 1880, Stockholm. s. 42.
 19. Ibid. s. 141.
 20. Åberg, Göran, Emilie Petersen, ”Mormor på Herrestad” och hennes nätverk, Växjö Stiftshistoriska Sällskap Skrifter 14, Lund 2005, s. 15, 16 ff.
 21. Ibid.s. 36.
 22. von Sydow, Carl Wilhelm, ”Min barndoms jular”, Julpost 1929.
 23. Adelheid von Schmiterlöv (A. v. S.), ”Wilhelm Rappe och Mathilda Rappe född Schmiterlöv på Tagel. En tidsbild från 1800-talets Småland av A. v. S”, Värebygd, Norra Allbo hembygdsförening 1950.
 24. Jarlert, Anders, Sveriges kyrkohistoria 6, Stockholm 2001, ss. 195–197.
 25. Dufvorösten, christlig barntidning 1851, nr 12
 26. Åberg, Göran, op. cit. s. 46. Cf. idem not 3: Alfhild Andersson var folkskollärare i Kärda från 1936 till slutet av 1960-talet. En utförlig skildring av julaften på Herrestad, skriven av fru Petersen själv är införd i Räddningsskolans tredje årsredogörelse 1847–49, avtryckt i Hägg, 1944. Julen på Herrestad är också skildrad i Johann Hinrich Wicherns lilla skrift Die gute Frau Gerhard oder zwei Tage in Herrestad. – Seden med julgran och julkrubba hade med fru Petersens tyska bakgrund att göra. Julkrubban på Herrestad torde vara en av de allra tidigaste evangeliska julkrubbor som är kända i Sverige, kanske den första. Krubbor av liknande art är kända inom den rappeska släkten, bl.a. på Tagel och Drettinge i Mistelås

respektive Dädesjö, båda i Kronobergs län. Se härom artikel av Herman Schlyter i Skånska Dagbladets julläsning 1983.

27. Helén, Gunnar, Fröken på Tagel, Stockholm 1977, s. 49. (Cf. Åberg, Göran, op. cit. s. 224.)
28. Ibid. s. 68.
29. Åberg, Göran, op. cit. s. 159.
30. Lundebeck, Anders, Gustav V som ung. Stockholm 1952, s. 83.
31. Friedrich von Bodelschwingh, Friedrich J:r, Lyckliga barnaår. Stockholm 1949, ss. 78–82.
32. Åberg, Göran op. cit. s. 47, not. 3 (s. 235).
33. LUKA 1, Strängnäs stift, act. nrs 045343.
34. Bexell, Oloph, Liturgins teologi hos U. L. Ullman, diss. Uppsala, 1988, s. 339.
35. Idem.

2.2 Den tidigaste receptionen

1. Flink, Gunilla, brev till förf. 2007-01-13: Dokumentation av Händene kyrkas julkrubba. Alltsedan 1885 på altaret därstädes under säsongen.
2. Jes. 53, 6–7.
3. Upp. 5, 12.
4. von Bodelschwingh, Friedrich Jr, Lyckliga barnaår (1947), sv. övers. Stockholm, 1949, s. 79.
5. Brander Jonsson, Hedvig, Bild och fromhetsliv i 1800-talets Sverige, diss. Stockholm 1994, s.181.
6. Cederbom, L. A. & Friberg, C. O., Skara stifts herdaminne 1850–1930, vol. II, Stockholm 1931, ss. 130f.
7. Flink, Gunilla, brev till Händene kyrkovaktmästare 01-08-15: Antecedentia över Gustav Teodor Lundblad och Händene kyrka.
8. Lundblad, Gustav Teodor, ed., Svensk koralbok i reviderad rytmisk form, Gävle 1901.
9. Svenska Psalmboken; av konungen gillad och stadfäst år 1921 nr 630.
10. Cederbom, L. A. & Friberg, C. O., Skara stifts herdaminne 1850–1930, vol. II, Stockholm 1931, ss. 693–695.
11. Davidsson, David, ed., Hvad vilja Paramantikens Wänner? Kort framställning af Paramantikens grundläror i frågor och swar. Göteborg 1890 s. 7.
12. Lundblad, Gustav Teodor, Om kyrkliga prydnader: och särskilt de s.k. paramenterna,
13. Skara medeltidsgille, Bebyggelseregistret, Händene kyrka.
14. Flink, Gunilla, brev till Händene kyrkovaktmästare 2001-08-15: Antecedentia över Gustav Teodor Lundblad och Händene kyrka.

2.3 Vägen mot julkrubbans implementering i Svenska Kyrkan

1. Oscar Berg hemkallades från Rom för att 1878 deltaga i den dekorativa utsmyckningen av den nya universitetsbyggnaden i Uppsala, bl. a. inför reliefbilderna av de fyra fakulteterna. Samma år utförde han även den dekorativa utsmyckningen av den då nybyggda konstakademien, bl a. de välkända relieferna av de stora konstepokerna. På dessa arbeten tillämpade han, betecknande nog efter tidens krav, ett helt genomfört klassicerande formspråk.

2. Hazelius, Artur, ed., Samfundet för nordiska muséets främjande, 1895 och 1896, meddelanden. Stockholm 1897, s.158.
3. Berg, Gösta, "Skansen och stockholmarna" i Ur Stockholms historia 1863–1963. Stockholm 1964, ss. 82f.
4. Lindblom, Theodor, "Inledning" i Bibliskt Galleri i Kristi Lif, separatkatalog: Allmänna konst och industriutställningen i Stockholm 1897. Stockholm 1897, s. 2.
5. Hasselgren, A, Utställningen i Stockholm 1897: Beskrivning i ord och bild öfver allmänna konst- och industriutställningen. Stockholm 1897, s. 2.
6. Febe. Ersta diakonissanstalts julkalender 1906, s. 70.
7. Romare, Barbro, brev till förf: Antecedentia över morföräldrarna John och Antonia Borg samt Erstajulkrubbas donation.
9. En missionshydda utgjorde en variant av mindre centrum för karitativ diakonal kristen verksamhet.
9. Gunnard, Anna, ms brev till förf.: Antecedentia över föräldrarna, kyrkoherden i Lidingö sedan 1915, Martin & fru Ida Sandahl, samt Stadsmissionens julkrubba.

3.1 Stockholms stift. Receptionen av julkrubbor i kyrkorna 1923–2000.

1. Konstnären Tore Strindberg, 1882–1968, kom framförallt att verka som skulptör, medaljgravör och grafiker. 1898–1902 utbildades han som medaljgravör vid dåvarande Kungl. Myntverket i Stockholm. Under Åren 1902–1907 studerade han vid konstakademin, och deltog redan som akademieleiv i "De fries" utställning i Stockholm 1904. År 1909 utställde han med Konstnärsförbundet. Förutom de ovan beskrivna arbetena vid Hjorthagskyrkan 1908–1909, arbetade Strindberg även med de dekorativa stuckrelieferna för Engelbrektskyrkan 1911–1912, där han även utförde en Kristusskulptur i trä.
2. Arkitektur, Organ för svenska Teknologföreningens afdelning för husbyggnadskonst, nr 2, 9 februari 1910, s. 29. Nilsson, John. Omkring en kyrka, Stockholm 1964 s. 310, utgiven i samband med Engelbrektskyrkans femtioårsjubileum 1964. Gunnard, Anna. Traditionsbärare och informant. Brev till förf. Gunnard, Anna. Traditionsbärare och informant. Brev till förf.
6. Claesson. Sven, tidigare kyrkovaktmästare i Sofiakyrkan i Stockholm. Dokumentation med Claesson som sagesman.
7. Claesson, Sven, "Margarinlådan som evangelium", i Sofiabladet nr 4, 1975 s. 4–7.
 8. LUKA 6, notering i listan.
 9. Wallin, Bo. LUKA 24.
 10. Edquist, Märta, f. Borgensstierna, "Ur minnets dagbok", i En julkbok till församlingarna i Göteborgs stift 1938 s. 137.
 11. Gustavsson, Arne Julkrubban i Storkyrkan en av de äldsta i stiftet, artikel i Storkyrkobladet nr 4, 1973.
12. Inventarieförteckning för Stockholms domkyrkoförsamling, data KSAK. N III. Reg 2000-12-06, opag.
13. Inventarieförteckning för Stockholms domkyrkoförsamling, N III. data KSAK, Reg datum: 2000-12-06, opag.
 14. S:t Johannes kyrkoblad, nr 4 1993, art. Erland Ros, Stefanskyrkans julkrubba jubilerar. Enl. Luka 4 1940. enl. Luka 6 1936.

15. Församlingsbladet för Engelbrekts församling. Nr 1. 1951. artikel s. 3.
16. Svenska Dagbladet 15/11 1959.
17. Vår Kyrka nr 51, 1959.
18. De Vanförs Jultidning 1959 s. 2, art. "Julkrubban" av Pastor Primarius Åke Zetterberg.
19. Kyrkonytt i Farsta, julnummer 1974.
20. Brev 1997-01-13 till kyrkoherde Tibell, Markuskyrkan. Skarpnäck, från Helena Lindblom. Bil. till LUKA 24.
21. Evaldsson, John, tidigare prost i församlingen, kulturbärare och informant.
22. Se kap. 2.1 Rötterna.
23. Inventariebok för S:ta Clara kyrka, Stockholms domkyrkoförsamling, 2001–02.
24. Westberg, Margit i Danderyds kyrkblad Nr 4, 1975, December–Januari, s.6
25. Den svenska psalmboken, Stockholm, 1986
26. Gåvobrev från Karin Hedin till Adolf Fredriks kyrka och församling. Adolf Fredriks kyrkoarkiv.

4.1 Göteborgs stift. Receptionen av julkrubbor i kyrkorna 1947–2000.

1. Bertil Rehnberg och Lilian Kullén Rehnberg. Julkrubban Berättar. Göteborg 1995, s. 7 ff. Se utskrift av <http://www.kyrkanviskafors.se/>
2. Se 2.1. Rötter.
3. Svenska Dagbladet, den 9/4 1985 [artikel om Birger Frohms död, "En julkrubbarnas mästare."]
4. Bertil Rehnberg och Lilian Kullén Rehnberg. Julkrubban Berättar. Göteborg 1995, s. 7 ff, se även s. 48 ff och s. 52 ff.

5.1 Lunds stift. Receptionen av julkrubbor i kyrkorna 1929–2000

1. Swahn, Jan-Öjvind, art. "Julkrubba" i Nationalencyklopedin, 1.uppl, vol. 10 s.. 248f. Höganäs 1991.
2. Wentz, Hilmer, Från Lundastiftet. Personteckningar till prästmötet i Lund hösten 1956. Stockholm 1956, s. 105–116, Christian Callmer, art Lysander, Christian Albert, i Svenskt Biografiskt Lexikon 24, s. 456–458.
3. Schlyter, Herman, "Att städa i Betlehem, något om de första julkrubborna i Lunds stift" i Lunds stifts julbok 1976, s. 7.
4. Schlyter, Herman, "Att städa i Betlehem, något om de första julkrubborna i Lunds stift" i Lunds stifts julbok 1976, s. 7–8.
5. Olson, Erland & Lindqvist, Barbro, Fredrik Muckenhirn, Katolsk präst och luthersk kyrkoherde. Uppsala 1977.
6. Schlyter, Herman, "Att städa i Betlehem, något om de första julkrubborna i Lundsstift" i Lunds stifts julbok 1976 s. 9f.
7. Edhardt, Carl-Gustaf, "Församlingsbladet för Munka-Ljungby, Tåssjö och Össjö församlingar" Nr. 1 Årg. 37, Vintern 1998/99. December–Februari. art "Unik julkrubba i Össjö kyrka" s. 9, Ängelholm 1998.
8. Frostin, Ernst, "Trelleborgs kyrka SANKT NICOLAI" s. 130. Trelleborg 1983.

9. Schlyter, Herman, "Att städa i Betlehem, något om de första julkrubborna i Lunds stift" särtryck ur Lunds stifts julbok. s. 10, Lund 1976.
10. Liedman, Elvir & Löfström, Inge & Rydén, Tord, Verktyg i Herrens hand. Minnesteckningar till prästmötet i Lunds stift 1981. Lund [1981]. Johansson, Fredrik, "Örja kyrka blir unik bostad", HD 20/4 2012.
11. SDS 30/11 1967, "Julkrubban" artikel om hur Lunds domkyrkas julkrubba framställdes den 29/11 1967.
12. Rosenberg, Annika, "KYRKOBLADET" Nr. 1, Årg. 26, Dec 2000–2001. art. "BOSTAD SÖKES" Foto av Petersson, Göran. u.t. u.å.
13. Hällberg, Annki, SDS 7/12 1990, art. "Fjelie har äldsta julkrubban" och art, "Julkrubba med förflyter" Foto av Westerlund, Lisbeth,.
14. S:t Petri kyrkoarkiv, Rechnung für Herrn Oberpfarrer Alb. Lysander, Malmö Schweden S:t Petri, Kevelaer, 29. Dez. 1928.
15. Schlyter, Herman, "Att städa i Betlehem, något om de första julkrubborna i Lunds stift" i Lunds stifts julbok 1976, s. 6f.
16. Nilsson, P, "Hälsning till Bunkeflo, Glostorp och Oxie". Nr. 22, Advent 1967–kyndelsmäss 1968.
17. Löndahl, Berth, och Frennessen, Gulli, "Bunkeflo Församlingsblad, Nr 4/98, Advent/ Jul 1998".
18. Bilaga till LUKA 24, av församlingen mångfaldigad inbjudan till "Julkrubbsvisning och Adventsbön" u.å.
19. Schlyter, Herman, "Att städa i Betlehem, något om de första julkrubborna i Lunds stift" i Lunds stifts julbok 1976 s. 11f.

7. Sammanfattande analys

1. Reenstierna, Märta Helena, Årstadagboken, Journaler från åren 1793–1839, utg. gm Sigurd Erixon, Arvid Stålhane och Sigurd Wallin, urval och förklaringar av Gunnar Broman, vol. 1: 1793–1812. Stockholm 1993.
2. Åberg, Göran, Emilie Petersen, "Mormor på Herrestad" och hennes nätverk, Växjö Stiftshistoriska Sällskap Skrifter 14. Lund 2005
3. Lundebeck, Anders, Gustav V som ung. Stockholm 1952, s. 83..
4. Febe. Ersta diakonissanstalts julkalender 1906, s. 70
5. von Bodelschwingh, Friedrich Jr, Lyckliga barnaår. Stockholm 1949 s. 79.
6. Se 2.1 Rötterna.
7. Se LUKA 24 bilaga.
8. Åkerman, Gunnar (red) m.fl, Engelbrekts församling 25. Minnesskrift. Stockholm 1931.
9. Claësson, Sven, "Margarinlådan som evangelium", Sofiabladet nr 4 1975 s. 4–7.
10. Stockholms stadsbyggnadskontor, strategiska avdelningen, Översiktsplan 1999. Stockholm 2000.
11. Schlyter, Herman, Julkrubban i S:t Petri 50 år. Malmö 1979.
12. Schlyter Herman, Att städa i Betlehem. "Något om de flesta julkrubborna i Lunds stift" i Lunds stifts julbok 1976.

13. Carl-Gustaf Edelhardt, "Unik julkrubba i Össjö kyrka" i Församlingsbladet för Munka Ljungby kyrkliga samfällighet 1999.
14. SDS 30/11 1967. Bild med notis om att julkrubban i Lunds domkyrka sattes upp under gårdagen.
15. Winberg Christer, Hur Västsverige blev västsvenskt. Göteborg 2000.
16. Davidsson David, utg. Hvad vilja PARAMENTIKENS WÄNNER. "Kort framställning af PARAMENTIKENS grundläror, i frågor och svar på uppdrag av Styrelsen för Paramentikens Wänner". Göteborg 1890.
17. Åkerman, Gunnar (red) m. fl Engelbrekts församling 25. Minnesskrift. Stockholm 1931.
18. Schlyter, Herman, Julkrubban i S:t Petri 50 år. Malmö 1979.

10 Bilaga

La Crèche singulière, par Joseph Gorani, a Paris 1794.

Memoires secrets et critiques des cours, des gouvernements, et des moers des principaux états de l'Italie, par Joseph Gorani, a Paris 1794.

La Crèche singulière.

Lorsque l'on se trouve à Naples dans le mois de décembre ou de janvier, on ne manque jamais de visiter les crèches qui sont pour les napolitains l'objet d'un luxe aussi extravagant qu'excessif. Cette mode existe encore dans plusieurs pays catholiques, mais elle est modifiée dans chacun selon le plus ou le moins des préjugés qui les dominent. En Espagne, c'est un objet d'amusement pour la famille royale. La cour de Lisbonne y prend le même plaisir. On est plus modéré en Allemagne, mais j'ai vu néanmoins de très-beaux simulacres à Vienne ainsi qu'à Munich.

C'est particulièrement à Naples que se trouvent les plus belles chrèches du monde catholique-apostolique-romain. Ce jeu de chapelle excite la cupidité; et les dépenses qu'on fait pour cet objet, loin d'être perdues, rapportent de très-gros profits à l'entrepreneur.

Ceux qui ont établi des crèches dans cette vue, les conservent avec soin, et ne font que varier les ornemens qui les décorent. Les mêmes matériaux servent; mais distribués d'une manière nouvelle, ils présentent des objets d'optiques très-variés, et offrent chaque année les graces de la nouveauté.

Si cette invention n'avoit pas pour unique but celui de rappeler la naissance du Christ, on pourroit en tirer parti pour offrir à l'oeil étonné du spectateur, l'imitation de la nature embellie par les efforts de l'art. Mais, la superstition étouffe le génie. Les crèches ne servent qu'à alimenter celle des napolitains; il s'y passe des scènes qui excitent l'indignation d'un esprit philosophique.

J'ai vu plusieurs crèches à Naples. Celle qui m'a frappé le plus apparait au signor Torres, libraire, dont il a été parlé dans le sommaire précédent. Comme cette crèche est un vrait tableau parlant, je vais en donner une idée.

Tous ces monuments de la crédulité de nos pères tiennent au caractère de la nation. Ils font connoître les moeurs, les coutumes, les opinions, les

costumes, et les pendrans des habitans de la ville de Naples, qui allient involontairement la gaiété à la tristesse, le profane au sacré la polissonnerie à la dévotion, la gravité à la bouffonnerie la moins ménagée.

Cette crèche offre des points de vue trèsbien ménagés. On y voit des figures d'hommes, de femmes, d'animaux; et malgré les disparates inséparables de tout ce qui, chez les Napolitains, tient à l'invention, ce spectacle plaît et peut faire passer quelques momens agréables à l'homme le plus raisonnable.

Mais lorsque l'on s'apperçoit que l'objet représenté n'a aucun rapport à l'objet qu'il doit rappeler; lorsqu'au lieu d'offrir la saison de l'hiver et les frimats qui l'accompagnent, on repose ses yeux sur la nature embellie des charmes du printemps, sur le don de Cérès et ceux de Pomone, l'illusion se détroit et le plaisir s'envole.

On voit de superbes cascades, des ruisseaux argentins qui serpentent dans des prairies émaillées, ou prêtes à céder à la faux, de riches moissons en état de maturité. Plus loin, des montagnes et des plaines couvertes de neige, des étranges glaces, des arbres dont les branches sont dépouillées de feuilles, tandis qu'à côté sont des arbres touffus, et des fruits prêts à être cueillis. Cette déviation de bon sens revolte au premier coup d'oeil; mais comme l'exécution de chaque morceau est une imitation de la nature aussi ingénieuse que l'esprit humain peut la concevoir, ces crèches sont partiellement précieuses aux yeux de l'amateur.

Les disparates ne se bornent pas au mélange des saisons, l'anachronisme s'en mêle. L'époque certaine de la naissance du Christ est connue, et cependant on se permet des rapprochemens qui rappellent les siècles de la plus profonde ignorance. Des capucins paroissent revenir de leur quête. Ils s'approchent d'un couvent sonnent; le frère lai leur ouvre, ils entrent. On observe au lecteur que ces figures sont mouvantes.

Un jacobin, suivi de son compagnon, sonne à la porte d'un couvent de religieuses. La tourière paroît et ouvre des parloirs. A travers la porte on voit plusieurs religieuses s'acheminer lentement vers le chœur où elles vont chanter matines.

L'archevêque de Naples paroît ensuite, précédé de son clergé et suivi d'une foule de moines et de peuple. Il porte respectueusement le sang de Saint-Janvier et s'arrête à la vue du Vésuve en éruption; lui oppose la relique sacrée, et l'incendie cesse.

Des paysans moissonnent d'un côté, allument de grands feux de l'autre, et se chauffent en donnant toutes les marques d'un froid excessif. Plus loin, un prêtre célèbre la messe, servie par un enfant.

Les rois mages s'avancent la couronne en tête et portant au col l'ordre de Saint Janvier. Un grand nombre de valets en livrée marchent à leur suite, et précédent des carrosses de cérémonies drapés à la manière napolitaine. Enfin,

paroissent des gardes-du-corps, vêtus en uniforme, et armés de fusils et de pistolets.

Sur une montagne s'élève un fort bâti à la moderne. Ses batteries sont pointées; les sentinelles sont postées et armées de fusils; et derrière ce fort paroît un corps d'armée habillé à la prussienne, qui se prépare à commencer le siège.

Les vues les plus pittoresques des environs de Naples, son château, le Vésuve, la montagne de Some; des vaisseaux portant pavillon napolitain, anglois, françois, turc, s'offrent à la vue du spectateur. Ces diverses choses sont tres-bien exécutées; mais à quelques distance on voit des montagnards habillés, les uns en paysans Suisses, les autres en Ecossois, descendre de leurs retraites; ce qui détruit toute illusion.

A côté est la représentation d'un salle de spectacle. Les affiches placardées à la porte sont en lettres lisibles, et annoncent un opéra dont le compositeur est un napolitain. Un abbé donne la main à une dame, une autre est conduite par un officer; des seigneurs napolitains, décorés d'ordres, se présentent à cette porte gardée par un détachement de soldats.

Mais comme si ces disparates ne suffisoient pas, comme si elles n'offroient pas assez d'idées extravagantes, on se plaît à représenter des briguelles, des arlequins, des docteurs Pantalons qui dansent ent'reux, et ce n'est pas encore tout, car on voit des paglietti qui se disputent des polichinels; ceux-ci s'en moquent en mangeant des macaroni; exemple qu'imité une troupe de lazzaroni: les lazzi ne sont oubliés.

Enfin, on voit des boutiques remplies des diverses marchandises qui se débitent à Naples.

Les napolitains ne sont point révoltés par ces compositions déréglées. Au contraire, plus on entasse d'objets disparates dans ces crèches, plus elles deviennent intéressantes. On court les voir, on s'y presse, et la plus admirée est toujours la plus compliquée. Celle de Torres offre des urnes, des vases étrusques, et des statues antiques.

Le roi de Suède, qui a voulu la voir, a fait présent à Torres de plusieurs médailles. L'Electeur palatin a suivi son exemple. A la manière dont il parloit de ces présens, il paroissoit desirer que j'en augmentasse le nombre; mais comme le hazard ne m'a point donné de couronne, je me suis borné à des remerciemens et des complimens queéellement on ne peut refuser à cet amas indigeste de choses curieuses chacune dans leur genre.

Julkrubban i Svenska kyrkans församlingar i Göteborgs, Lunds och Stockholms stift

Kyrkohistoriska arkivet vid Lunds universitet kartlägger regelbundet olika aspekter av kyrklig sed. Det samlade resultatet av detta arbete ger svar på frågor om den kyrkliga sedens förändring. Vi ber Er därför att så noggrant som möjligt besvara frågorna nedan, samt återsända dem senast den 31 januari 2001 i bifogade portofria svarskuvert.

Frågorna nedan handlar om julkrubbor och som framgår av frågorna är vi intresserade av en rad saker kring dessa. Observera att vi vill ha kunskap om varje enskild julkrubba som har, eller tidigare haft, plats i kyrka, kapell, församlingshem eller någon annan lokal. Undersökningen omfattar alltså även sådana julkrubbor som bytts ut eller inte längre används. Med "julkrubba" menas här en flexibel eller fast installation som i skiftande storlek, teknik eller material är ägnad att återge det kristna julbudskapet. – Undersökningen avser alltså inte tablåer eller julspel.

Om församlingen har fler än en julkrubba, ber vi Er besvara ett formulär för varje enskild krubba, alltså även för sådana som inte längre används. Om ni har eller har haft fler än en krubba så numrera formulären på så sätt att det första formuläret gäller för den äldsta krubban, formulär nummer 2 gäller för den näst äldsta krubban, osv. För detta ändamål bifogar vi två exemplar av frågeformuläret. Om ni behöver fler än dessa två, så ring oss så skickar vi fler.

Om ni har några frågor kring besvarandet av formuläret, ring gärna något av numren ovan.

ETT STORT TACK FÖR DIN HJÄLP!!!!

Församling:.....

Uppgifterna lämnade av:

Namn:.....

Befattning:.....

Telnr:.....

Kännedom om församlingen

sedan år:.....

1. Hur många julkrubbor, både nu existerande och sådana som inte längre används, har församlingen haft under 1900-talet? stycken
2. Hur många julkrubbor var i församlingens bruk 2000? stycken
3. Följande avser julkrubba nummer
4. Krubban kom till församlingen år:
5. Krubban togs ur bruk år
6. Är julkrubban av sådant slag att den årligen, inklusive samtliga figurer, nytillverkas (t.ex. av en person eller av barn- eller annan grupp) och därför inte sparas till nästa år? ☐ Ja ☐ Nej
7. Julkrubban uppställdes första gången år
8. Var ställdes den upp då? ☐ Kyrka ☐ Kapell ☐ Annat gudstjänstrum
Annan lokal, nämligen.....
9. Har denna krubba, alltsedan den första gången uppställdes, kontinuerligt haft sin plats i denna lokal? ☐ Ja ☐ Nej, den har flyttats ☐ Nej, den har tagits ur bruk
10. Om Ni svarat "Nej, den har flyttats" i föregående fråga: Vart flyttades den? ☐ Kyrka ☐ Kapell ☐ Annat gudstjänstrum
Annan lokal, nämligen.....
11. Vilket år slutade Ni använda den i den först nämnda lokalen? År
12. Vilket år uppställdes den i den nya lokalen? År
13. Varför flyttade Ni julkrubban?
.....
.....
.....

14. Om krubban upprepade gånger flyttat kring i olika lokaler, försök att återge dess vandringshistoria med angivande av plats och årtal samt motiv till varför den flyttats!.....

15. Om julkrubban tagits ur bruk: Ersattes den av annan krubba i den ursprungliga lokalen och i så fall när?

☐ Ja, med krubba nr.....
 År.....

☐ Nej. I den ursprungliga lokalen har sedan 19.... inte funnits någon julkrubba

16. Vem har tillverkat figurerna, eller av vilket fabrikat är de?:.....

17. Vilket land och ort (eller ort i Sverige) kommer de från?:

18. Vilket är tillverkningsåret?

19. Av vilket/vilka material är figurerna tillverkade?

20. Vilken storlek har de (ange höjd i cm)?

21. Ange vilka figurer som ingår i krubban. Ange också hur många det finns av varje grupp samt deras kroppsställning och om de har något i händerna eller liknande. T.ex. 1 Kristusbarn (liggande); 1 Maria (knästående); 1 Josef (stående med lykta i vänster hand o stav i höger hand – lyktan försedd med inbyggd belysning); 1 ox (liggande); 1 åsna (liggande); 3 kameler (en stående, 2 liggande); 2 änglabarn stående i grupp med positiv, vilket inrymmer mekanisk speldosa med melodin "Stilla natt")
 etc.:.....

30. Har krubban kompletterats med nya figurer eller föremål, i så fall vad och när?

Föremål	Tillverkare	År	Antal	Inköpsställe	Anskaffare	Pris
.....						
.....						
.....						
.....						
.....						
.....						
.....						
.....						
.....						
.....						

31. Har någon speciell person komponerat julkrubban som helhet (skapat installationen), i så fall: Vem?

- ☐ Nej
☐ Ja.....
.....har gjort det

32. Vem har utfört konstruktionerna i julkrubbans landskap (t.ex. stall m.m.)?

Det har.....
.....gjort

33. Vem/vilka arrangerar den årliga uppställningen?

Det gör.....
.....

34. När ställs julkrubban upp för säsongen?

Den ställs upp den.....
.....

35. När packas julkrubban ner för säsongen?

Den packas ner den.....
.....

36. Hur stor yta upptar den färdigställda krubban?

Den upptar ca.....m²

37. Ingår några ljuseffekter i julkrubban (t.ex. levande ljus, stjärnor, lyktor, eldar etc.)? Om det finns, sådant: Var vänlig och beskriv detta närmare!

- ☐ Nej
☐ Ja,
.....

38. Ingår några ljudeffekter i julkrubban (t.ex. klockor, spelverk, inspelningar med miljö ljud, berättande presentationer. etc)? Om det finns, sådant: Var vänlig och beskriv detta närmare!
- ☐ Nej
☐ Ja,
.....
.....
.....
39. Kan något eller några av figurerna eller tillbehören i landskapet röra sig? Om så: Var vänlig och beskriv detta närmare!
- ☐ Nej
☐ Ja,
.....
.....
.....
40. Flyttas några av figurerna eller tillbehören i landskapet under den tid som julkrubban är uppställd (t.ex. de vise männen eller herdarna)? Om så: Var vänlig och beskriv detta närmare!
- ☐ Nej
☐ Ja,
.....
.....
.....
41. Förekommer speciella arrangemang eller gudstjänster relaterade till julkrubban? Om Ja, ange arrangemanget.
- ☐ Nej
☐ Ja,
.....
.....
.....
42. Om arrangemang förekommer: Vilken dag eller vilka dagar äger detta eller dessa rum?
- Arrangemangen äger rum:
.....
.....
.....
43. Om arrangemang förekommer: Vilka riktar det eller de sig till?
- Arrangemangen är främst avsedda för:
.....
.....
.....
44. Har församlingen någon till julkrubban motsvarande installation för annan tid av kyrkoåret, t.ex. påsklandskap?
- ☐ Nej
☐ Ja, vi har.....
.....
.....
.....
.....

45. Om "Ja" i föregående fråga?

Installation	Tillverkare	År	Inköpsställe	Anskaffare	Pris
.....					
.....					
.....					

11. Källor och litteratur

11.1 Otryckta källor

Lund

Arkivcentrum Syd

Lunds Universitets Kyrkohistoriska arkiv (LUKA)

LUKA Kyrklig sed, Frågelista 4, 12, 15, 19, 21 och 23

LUKA 6, Frågelista 1964, Kyrkornas julkrubbor (26 frågor)

LUKA 24, Frågelista 2000, "Julkrubban i Svenska kyrkans församlingar i Göteborgs, Lunds och Stockholms stift" (45 frågor) samt insända bilagor

Malmö

S:t Petri kyrkoarkiv, "Rechnung für Herrn Oberpfarrer Alb. Lysander, Malmö Schweden S:t Petri" Kevlaer, 29. Dez. 1928.

Sigtuna

Sigtunastiftelsens klipparkiv

Skarpnäck

Skarpnäcks kyrkoarkiv

Brev från Helena Lindblom t kyrkoherde Tibell

Stockholm

Adolf Fredriks kyrkoarkiv

Gåvobrev från Karin Hedin till Adolf Fredriks kyrka och församling

Konstfacks arkiv: Serie B1:1, Ö1:3

Stockholms domkyrkoförsamlings arkiv

Inventariebok för S:ta Clara kyrka

Verbum förlag

Librarias arkiv

Hos författaren

Brev från Anna Gunnard

Brev från Eva-Lisa Lennartsson

Brev från Gunilla Flinck Lundblad

Intervjuer

11.2 Tryckta källor och litteratur

- Adlerbeth, Gudmund Göran, Gustaf III:s resa i Italien, anteckningar af Gudm. Göran Adlerbeth utgifna af Henrik Schück. Original i fascikel å Kungliga Biblioteket I Stockholm, egenhändigt skriven av Adlerbeth under titeln "Dagbok över En Resa genom Tyskland och Italien åren 1783 och 1784 af G. Adlerbeth". Stockholm 1902)
- Allmänna konst och industriutställningen i Stockholm 1897, Bibliskt Galleri Kristi Lif, separatkatalog med inledning av Theodor Lindblom. Stockholm 1897
- Antik & Auktion, nya, nr 12, 1982 [artikel av Günther Niemeyer "Jag vill till stallet gå", om julkrubbor, s. 36–37]
- Arkitektur, Organ för svenska Teknologföreningens afdelning för husbyggnadskonst, Nr 2, 9 februari 1910 (artikel "Hjorthagens Kapell" samt artikel "Murbruk som material för konstnärlig utsmyckning"]
- Berg, Gösta, "Skansen och stockholmarna" i Ur Stockholms historia 1863–1963. Stockholm 1964
- Berliner, Rudolf, Die Weihnatskrippe. München 1955
- Bexell, Oloph, Liturgins teologi hos U. L. Ullman diss. Uppsala 1988
- Bibeln. Bibel 2000 med parallellhänvisningar och Apokryferna
- Bibliskt Galleri, Kristi Lif, framställt af Oskar Berg vid Allmänna konst och industriutställningen i Stockholm 1897, med inledning af Theodor Lindblom. Stockholm 1897 von Bodelschwingh, J:r Friedrich Lyckliga Barnaår. Stockholm 1949
- Brander Jonsson, Hedvig. Bild och fromhetsliv i 1800-talets Sverige, diss. Stockholm 1994
- Bringéus, Nils-Arvid, "Julkrubban i vårt moderna samhälle" i Kyrklig Studiefrent nr 7–8. 1965
- Bringéus, Nils-Arvid, "Die Einführung der Weihnatskrippe in schwedischen Kirchen. Mit 2 karten und 6 Abbildungen" i Festschrift Mathias Zender. Studien zu Volkskultur, Sprache und Landesgeschichte. Erster Band. Bonn 1972
- Bringéus, Nils Arvid, "Frågelistorna och den kyrkliga seden", i Arkiv Fakultet Kyrka, Festskrift till Ingmar Brohed, s. 413–422. Lund 2004
- Bunkeflo församlingsblad, Nr 4/98, Advent/Jul [art av Berth Löndahl och Gulli Frennessen]
- Callmer, Christian, art Lysander, Christian Albert, i Svenskt Biografiskt Lexikon 24. Stockholm 1982–84
- Cederbom, L. A. & Friberg, C. O. Skara Stifts Herdaminne 1850–1930, fortsättning och komplettering av J. W. Warholm, Skara Stifts Herdaminne, utgivet 1871–1873, vol. II. Stockholm 1931
- Chledowski, Kasimir, ed. Furstar och folk i Neapel, XIV–XVIII seklen, 1819. Stockholm 1919
- Dagens Nyheter, 25/11 1959 [artikel om Teckningslärarinstitutets vid Konstfackskolan i Stockholm elevutställning]
- Danderyds kyrkblad nr 4, 1975 [artikel av Margit Westberg, "Gudstjänst kring krubban"]

- Davidsson, David (utg.), *Hvad vilja Paramentikens Wänner, Kort Framställning af Paramentikens grundläror i frågor och swar, På uppdrag af Styrelsen för Paramentikens Wänner*. Göteborg 1890
- Den Svenska Psalmboken 1986
- Desprez, Louis Jean, *Den Heliga Skrift, Föreställd Genom Transparent-Taflor I Etrusque smak. Af H: r Desprez, Konungens af Sverige Förste Architect, och Des Agent för Konsterna uti Italien. För att befrämja Ungdomens undervisning*. Stockholm 1802
- De Vanföras Jultidning 1959 [artikel "Julkrubban" av pastor primarius Åke Zetterberg]
- Dufworösten. Christelig Barntidning nr 12, 1850 [artikel "Jul på Herrestad" av Emilie Petersen] van Dyke, Henry, *Den fjärde vise mannen*. Stockholm 1940)
- Edquist, Märta f. Borgenstierna, "Ur minnets dagbok" i *En julbok till församlingarna i Göteborgs stift* 1938
- Febe, Ersta diakonissanstalts julkalender 1906
- Frostin, Ernst, *Trelleborgs kyrka Sankt Nicolai*. Trelleborg 1983
- Församlingsbladet för Engelbrekts församling i Stockholm, nr 1, 1956 [artikel "Vi minns ... från julen i Engelbrektskyrkan ... att vi framme i Kyrkans kor i år för första gången haft en julkrubba..."]
- Församlingsbladet för Munka Ljungby, Tåssjö och Össjö församlingar, nr 1, Årg 37, Vintern 1998/ 99. December-Februari [artikel av Carl-Gustaf Edhardt, "Unik Julkrubba i Össjö kyrka"]
- Församlingsbladet för Munka Ljungby kyrkliga samfällighet, nr 1, Årg. 44, vinter 2005/2006 [artikel av Lilian Johansson]
- Geete, K.R, art. "Jul" i *Nordisk Familjebok. Konversationslexikon och Realencyklopedi*, 2 uppl, vol. XIII. Stockholm 1910
- Gladwell, Malcolm, *The tipping point. How little things can make a big difference*. Oxford 2008
- Gorani, Joseph, *Memoires secrets et critiques des cours, des gouvernements, et des moers des principaux états de l'Italie*, Tome Premier. Paris 1794
- Gustafsson, Göran, *Luka 27 om Kyrklig Sed* 2002. Materialbeskrivning Resultatredovisning Analysexempel. Meddelanden från kyrkohistoriska arkivet i Lund. Ny följd 8. Lund 2006
- Hasselgren A. *Utställningen i Stockholm 1897, Beskrifning i ord och bild öfver allmänna konst- & industriutställningen*. Stockholm 1897.
- Hazellius, Artur, ed. *Samfundet för Nordiska Muséets främjande, meddelanden* 1895 och 1896. Stockholm 1897
- Helén, Gunnar, *Fröken på Tagel*. Stockholm 1977
- Helsingborgs Dagblad 15/12 2002 [artikel "Julkrubbor från hela världen" av Fredrik Sandberg]
- Hägerstrand, Torsten, *Innovationsförloppet ur korologisk synpunkt*. Meddelanden från Lunds Universitets Geografiska Institution. Avhandlingar XXV. Diss. Lund 1953
- Hälsning till Bunkeflo, Glostorp och Oxie. Nr 22. Advent 1967–Kyndelsmäss 1968 [artikel av P. Nilsson]
- Jarlert, Anders, *Sveriges kyrkohistoria VI*. Stockholm 2001

- Jarlert, Anders (red), Arkiv Fakultet Kyrka. Festskrift till Ingmar Brohed, [artikel "Kyrkohistoriska arkivet - utveckling och kontinuitet" s. 399–413, av Thomas Björkman, samt artikel "Frågelistorna och den kyrkliga seden" s. 413–423, av Nils-Arvid Bringéus]. Lund 2004
- Jászai, G., art. "Krippe" i Lexikon der Christlichen Ikonographie, 1 uppl. vol. II (Roma, Freiburg, Basel, Wien, 1970)
- Jonsson, Hedvig Brander, Bild och fromhetsliv i 1800-talets Sverige, diss. Uppsala 1994
- Julhälsning till församlingarna i Ärkestiftet 1951 [artikel "Julkrubban" av Carl-Martin Edsman]
- Julpost 1929 [artikel "Min Barndoms Jular" av Carl Wilhelm von Sydow]
- Karasek, A. & Lantz, J. Krippenkunst in Böhmen und Mähren. Marburg 1974
- Karlstads stifts julbok 1962 [artikel "Adventskalendern" av Nilsson, Ying Toijer, samt "Den återupptäckta julkrubban" av Carl Henrik Martling]
- Kastner, Ottot Die Krippe. Linz 1964
- Konstfack, University College of Arts, Crafts and Design, Redogörelse för verksamhetsåret 1959/60. Stockholm 1960
- Konsthistoriskt Inventarium Sveriges kyrkor volym 182, Stockholm band IX: 3 Hjorthagens kyrka, Bengt O H Johansson & Marian Ullén. Stockholm 1980
- Kyrklig Studiefrent nr 7–8, 1965 [artikel "Julkrubban i vårt moderna samhälle" av Nils-Arvid Bringéus]
- Kyrkonytt i Farsta, julnummer 1974
- Lagerlöf, Selma, Antikrists Mirakler. Stockholm 1897
- Lagerlöf, Selma, Den Heliga Natten och andra julberättelser. Stockholm 1991
- Lexikon för konst, Bildkonst Arkitektur Konsthantverk Konstindustri, 1 uppl. vol. H–O. Stockholm 1958 [osign. art. "Julkrubba"]
- Lindblom, Theodor, "Inledning" i Bibliskt Galleri i Kristi Lif, separatkatalog: Allmänna konst och industriutställningen i Stockholm. Stockholm 1897
- Lundblad, Gustav Teodor, Om Kyrkliga prydnader, och särskilt de s. k. Paramenterna. Skara 1891
- Lundblad, Gustav Teodor, ed. Svensk koralbok i reviderad rytmisk form. Gävle 1901
- Lundebeck, Anders, Gustaf V som ung. Stockholm 1952
- Lundin, Claes & Strindberg, August, Gamla Stockholm. Anteckningar ur tryckta och otryckta källor, Framletade, Samlade och Utgivna. Stockholm 1882
- Löfström, Inge, Julen i tro och tradition. Lund 1981
- Mandelbrot, Benoit, The Fractal Geometry of Nature. 1977
- Nationalencyklopedins Ordbok. Höganäs 1996
- Niemeyer, Günther, Julkrubban. Stockholm 1978
- Nilsson, John, Omkring en kyrka, utgiven i samband med Engelbrektskyrkans femtioårsjubileum 1964. Stockholm 1964
- Nilsson, Martin P:n, Om julkrubbans förekomst. Stockholm 1936
- Näslund, Görel Kristina, Julboken. Stockholm 1995
- Odenbring, Folke, "Julkrubbor" i Linköpings stiftsbok 1988–1989

- Olson, Erland & Lindqvist, Barbro, Fredrik Muckenhirn. Katolsk präst och luthersk kyrkoherde. Uppsala 1997
- Ordbok över svenska språket, utgiven av svenska akademien, vol. XIII, Instrument-Kazik. Lund 1935
- Persson, Gudrun, Guds ousägligt rika gåva – om advents- och julfirande på Ersta diakoni. Stockholm 2005
- Reenstierna, Märta Helena, Årstadagboken. Journaler från åren 1793–1839 utgivna genom Sigurd Erixon. Del I 1793–1812, Arvid Stålhane & Sigurd Wallin. Urval och förklaringar av Gunnar Broman. Stockholm 1993
- Rehnberg, Mats, Ljusn på gravarna och andra ljusseder. Nya traditioner under 1900-talet, diss. Stockholm 1965
- Rehnberg, Bertil & Kullén Rehnberg, Lilian, Julkrubban berättar – Kulturarv och budskap i en helgtradition [även förord av Anders Jarlert]. Göteborg 1995
- Ridderstedt, Lars, 100 kyrkor på hundra år. Kyrkfrämjandet och kyrkobyggandet i Stockholmsregionen 1890–1990. Uddevalla 1993
- Ringler, J. Alte Tiroler Weihnachtskrippen. München 1969
- Liedman, Elvir & Löfström, Inge & Rydén, Tord, Verktyg i Herrens hand. Minnesteckningar till prästmötet i Lunds stift 1981. Lund 1981
- Rydqvist, Johan Erik, Jur. Utr. Kand., Andre Amanuens i Kongl. Bibliotheket, Nordens äldsta Skådespel. Archaeologisk afhandling. Täflingsskrift... i Kongl. Vitterhets Historie och Antiquitets Academiens Handlingar. Nittonde delen. Stockholm 1850
- Samfundets för Nordiska Muséets främjande meddelanden 1895 och 1896. Utgifna af Samfundets sekreterare Artur Hazelius. Stockholm 1897
- Schlyter, Herman, Julkrubban i S:t Petri 50 år. Malmö 1979
- Schlyter, Herman, "Att städa i Betlehem. Något om de första julkrubborna i Lundastiftet" i Lunds Stifts Julbok 1976
- von Schmiterlów, Adelheid (A. v. S.), Wilhelm Rappe och Mathilda Rappe, född Schmiterlów på Tagel. En tidsbild från 1800 talets Småland. Värendsbygder, Norra Allbo Hembygdsförening, Alvesta 1950
- Sjögren, Arthur, Ur Anteckningsboken, Konst- och kulturhistoriska anteckningar. Stockholm 1921
- Skånska Dagbladet 24/12 1983 [artikel av Herman Schlyter, "Julläsning"]
- Sofiablader nr 4, 1975 [artikel av Sven Claesson, "Margarinlådan som blev evangelium"]
- S:t Johannes kyrkblad, nr 4, 1993, artikel av komminister Erland Roos, Stefanskyrkans julkrubba jubilerar]
- Stockholms Stiftsbok 1939 [artikel av Henrik Alm, Ett märkligt huskomplex vid Stortorget, Stadsmisionens fyra stockholmskus]
- Stockholms Stiftsbok 1967–68 [artikel De vise och stjärnan, av Åke V. Ström]
- Storkyrkobladet, nr 4, 1973 [artikel av Arne Forsberg, Julkrubban i Storkyrkan en av de äldsta i stiftet]
- Strindberg, August, Samlade Skrifter, Sjätte delen, Gamla Stockholm, Anteckningar ur tryckta och otryckta källor framletade, samlade och utgivna av August Strindberg. Stockholm 1915

- Swahn, Jan-Öjvind, Den svenska Julboken. Malmö 1993
- Swahn, Jan-Öjvind, art. "Julkrubba" i Nationalencyklopedin, 1 uppl. vol X. Höganäs 1991
- Svensk Koralbok, i reviderad rytmisk form, på uppdrag af Sällskapet "Kyrkosångens Vänners" centralkommitté, undersakkunnig medverkan utgifven af G. T. Lundblad. Gefle 1901
- Svenska Dagbladet 15/11 1959 [artikel om elevtävling för teckningslärarinstitutets årsklass II, med "julkrubban" som skissuppgift]
- Svenska Dagbladet 9/4 1985 [artikel om Birger Frohm död "En julkrubbornas mästare"]
- Den Svenska Psalmboken, av konungen gillad och stadfäst år 1921
- Den Svenska Psalmboken 1986
- Svenska Hem, i ord och bilder, julnummer, nr 12, 1941 [illustrerad artikel om julkrubbor av Ronda]
- Svensson, Sigfrid, Bygd och yttervärld, Nordiska Museets handlingar XV. Stockholm 1942
- Sydow, C. Wilhelm von & Svensson, Sigfrid, art. "Jul" i Svensk Uppslagsbok, 2 omarbetade & utvidgade uppl., vol. XV, Johansfors-Kimon. Malmö 1947
- Sydsvenska Dagbladet Snällposten 30/11 1967 [artikel "Julkrubban", om hur Lunds domkyrkas julkrubba framställdes i domkyrkan den 29 november 1967]
- Sydsvenska Dagbladet Snällposten 3/11 1994 [artikel av Niclas Holm "Julkrubbor från världens alla hörn"]
- Sydsvenska Dagbladet Snällposten 7/12 1990 [artikel av Annki Hällberg, "Fjelie har äldsta julkrubban"]
- Sydsvenska Dagbladet Snällposten, 9/12 2001 [artikel av Mikael Anjou, "S:t Nikolai kyrka i Trelleborg"]
- Tosh, John, Historisk teori och metod. Lund 2000
- Vår Kyrka, nr 51, 1959 [artikel om tävling i skapandet av julkrubbor för Konstfacks teckningslärarelinje]
- Västerås stiftsbok 1965 [artikel, s. 6–11, av Sven Silén, Barnet i krubban, s. 12–27, av Birger Gerhardsson, Djuren vid krubban samt s. 28–39, av Carl-Martin Edsman, Solens födelsedag]
- Wadensjö, Bengt, "Romersk-katolska kyrkan i svensk opinion 1920–1923", Kyrkohistorisk Årsskrift 1968
- Wentz, Hilmer, Från Lundastiftet. Personteckningar till prästmötet i Lund hösten 1956. Stockholm 1956.
- Werner, Yvonne Maria, Världsvid men främmande. Den katolska kyrkan i Sverige 1873–1929. Uppsala 1996
- Westholm, Alfred, Gamla julkrubbor, sydtysk och italiensk skulptur från Bayerisches Nationalmuseum, München. Göteborgs Konstmuseum. Göteborg 1953
- Widengren, Geo, Die Religionen Irans. Stuttgart 1965
- Widengren, Geo, Kungar profeter och harlekiner. Lund 1961
- Winberg, Christer, Hur Västsverige blev västsvenskt. Göteborg 2000
- Wolfe, Tom, Det målade ordet [anmälan av utställningen "Sju realister" i Times den 28 april 1974 av Hilton Kramer] (New York 1974), sv. övers. Stockholm 1976

Wollin, Nils Gustaf Axelsson, ed. Desprez i Sverige. Louis Jean Desprez verksamhet 1784–1804. Stockholm 1936

Wrangel, Ewert, Lunds domkyrkas konsthistoria. Lund 1926

Åberg, Göran, Emilie Petersen, ”Mormor på Herrestad”, och hennes nätverk. Växjö Stiftshistoriska Sällskap Skrifter 14. Lund 2005

Åkerman, Gunnar (red.) m.fl. Engelbrekts församling 25 år, Minnesskrift, Stockholm 1931

Översiktsplan 1999 Stockholm, Stadsbyggnadskontoret Strategiska avdelningen, December 2000, Stockholm 2000

12 Summary in English

The Christmas Crib in the Church of Sweden. The reception of the Christmas Crib in the churches and chapels in the dioceses of Stockholm, Göteborg, and Lund until the end of the twentieth century

The basis for this study is mainly gathered from Lund University's Archives of Ecclesiastical History (LUKA). Questionnaires called "kyrklig sed" are frequently emitted to all of the Swedish parishes to document different customs within the church. Since 1962 they contain also questions about cribs in the churches. Beside these questionnaires of "kyrklig sed", there are also special questionnaires of different extent. LUKA 24 (2001), "Julkribban i Svenska Kyrkans församlingar i Stockholms, Göteborgs och Lunds stift", was emitted as a support for this thesis.

In this thesis, the concept of Christmas crib is "a representation, independent of technique, material or size that is devoted to symbolize the Christian Christmas announcement only during Advent and Christmas time".

The systematization of the Christmas crib is subsequently treated in its different characteristics, natures, types, together with its position in the church. Also Christmas cribs that often are claimed with special values, by for instance origin from locations with a Christian appearance or the sentimental value of old Christmas cribs, are treated here.

The historical roots the Christmas cribs of our times, included in the church, begin with the visit of King Gustaf III in Naples in 1784, where the king and his entourage among other things visited "the remarkable crib". Twenty years later the court painter and first architect of Gustaf III, Louis Jean Desprez, himself deriving from Naples, would however make the 168 drawings of the biblical stories in transparency of what was then called "en catolsk ceremonie" (a Catholic ceremony). On January 3, 1804, this "Catholic ceremony", depicting the birth of The Savior or The Child in the Crib and more, is documented taking place in the "Suterska Huset" in Stockholm, all according to diary entries of Ms Märta Helena Reenstierna at Årsta, who herself attended this oldest known Swedish Christmas crib, although in a Catholic production. In 1880 August Strindberg and Clas Lundin writes about the same crib in the book "Gamla Stockholm".

It is also from these circuits that the up to now oldest known Christmas cribs in Protestant possession are documented. In 1813, the Petersen spouses leave Hamburg from the war and settle on their Swedish farm Herrestad, about ten kilometres west of Värnamo. To the new home, the spouses brought a wide network of contacts, with roots in internal commission and revival, from their time in Hamburg. A basis is founded in 1833 when schools for children are instituted on the two farms in Herrestad and Tagel. From 1837 these farms are also made available for the monthly mission prayers of the Svenska Missionssällskapet. On Christmas Eve 1850 it is documented by Ms Emilia Petersen, now popularly more known as the name of honor "Mormor på Herrestad", how Christmas eve service is preceded before the Christmas crib at home. Christmas crib at Tagel's farm is documented in writing since 1858 and is even now in use in the same place in the present forest institute Tagel. (See picture 1). Among the early Christmas cribs is also an image capture in Anders Lundebeck, "Gustav V som ung" (Stockholm 1952 p. 83) with a Christmas crib, cut out and painted by prince Gustaf at 5 years of age in 1863. The up to now oldest description of a Christmas crib in a Lutheran church, from the church of Bethel Mission Church in Bielefeld 1883, is given by Friedrich von Bodelschwing J:r. On both sides of the Christmas crib, that was located in the front in the church, were two fir-trees with litted candles, and between the crotches a cross of red roses. The family's Christmas crib in the home is also described here.

In 1886, three years after the depiction of the Bethel Mission's Christmas crib, the first Christmas crib was assimilated in a Swedish church: in Händene church in the diocese of Skara. The crib is personally made by the then 35-year-old perpetual curate Gustav Teodor Lundblad and is still in use in the 21st century. (picture 2-5)

Except a Christmas crib of 7 waxworks in natural size made by sculptor Oscar Berg for Skansens Oktorpsgård 1896, and 1897, by the same artist, a Christmas crib of matching size and material that opens his solo exhibition of fifteen biblical productions at the Stockholm exhibition the same year, the next cultural step for the Swedish Christmas crib would be in the early twentieth century.

With the Ersta Diakonissanstalt in the front in 1906 (picture 6), churches are now receiving Christmas cribs: City Mission 1915 (picture 7), Diakonianstalten Stora Sköndal 1922 and Tyska kyrkan 1925. The Christmas crib is often decorating the rectory and the vestry, but in the church it takes its time. Within the ecclesiastical institutions this location was probably solidified to a tradition in the tradition: 90 years later, in 1996, the Christmas crib was moved into Ersta church, in 1992 the Christmas crib in Stockholm's City Mission was moved into the Church Hall, "Bullkyrkan". In Stora Sköndal

church the Christmas crib was placed in 1995 and in the German congregation the Christmas crib was not presented in the church until 1991.

Behind the church-presented Christmas cribs' relatively wide and rapid spread was early a net, quite like the one that once surrounded the friends at "Mormor på Herrestad", now often with people like manufacturing sculptors, priests and Township employees. With the Hjorthagskyrkan in the diocese of Stockholm, in the year of 1923, now follows, with the diocese of Stockholm in the lead, the describing text on how every single church (or equivalent) presents Christmas cribs (picture 8-10). Through every diocese description, followed by maps of correlation and distribution, the churches presenting Christmas cribs and their expansion can continuously be followed. In the diocese of Stockholm it should be logical to find an early reception of Christmas cribs in the churches. Early impulses and closeness between the takers gave a dense dispersion beginning in the downtown area, but also an early and fast external proliferation.

The diocese of Gothenburg is probably initiated with error responses in some of the questionnaires of the archives. The oldest documented response is from the Christinae church in Gothenburg with reception of Christmas crib in 1947. As commented in the work, a certain delay in the ecclesiastical reception phase is clear from the maps of correlation and distribution. Three densification phases of the reception is early noted: Except from urban Gothenburg, an area just south of Strömstad, and an area around Halmstad in the south.

In former research, the Christmas crib in Malmö S:t Petri church was held to be the first reception in the Church of Sweden. By then the Christmas crib assimilated in Händene church in 1886 was not yet observed by modern ecclesiastical history research.

The earliest reception of a Christmas crib within a church in the diocese of Lund took place in Malmö S:t Petri church in 1929 (picture 24). With the maps of correlation and distribution, the Lund diocese is showing an instant striving towards a nebula-like maximal total spread.

To every diocese history is also an alphabetic list of church reception of the Christmas cribs.

13 Bildförteckning

1. Tagels gård, inom Växjö stift, nu skogsvårdsanstalt, privat julkrubba ännu i bruk. I skrift dokumenterad 1858. Den veterligt äldsta i Sverige (tvådimensionella pappfigurer). Tagels gård arkivbild.
2. Händene kyrka, Skara stift. Julkrubban recipierad 1886, av Gustav Theodor Lundblad. Krubban hittills veterligt äldsta till såväl ålder som receptionsår i Svenska Kyrkan. I bakgrunden Emmausvandringen, altartavla av Gunnar Lundblad 1912. Notera krubbans djup och tredimensionalitet genom framställningens trompe l'œil-teknik. Egen bild 2007.
3. Händene kyrka, Skara stift. 1886 års julkrubba recipierad 1886 och ännu i bruk. I förgrunden, med slutet öga, det slaktade lammet. Egen bild 2007.
4. Händene kyrka, Skara stift. 1886 års julkrubba, detalj. Notera särskilt Barnets gloria, som genom perforering av duken och med levande ljus bakom, ger ett sublimt bakgrundsljus med holografiska effekter. Egen bild 2007.
5. Händene kyrka, Skara stift. Interiör efter ombyggnaden 1832 och före 1912. Händene kyrka arkivbild.
6. Ersta kyrka, Stockholms stift 1906 års julkrubba. Här recipierad i Ersta kyrka 1996. Egen bild 2003.
7. Stockholms stadsmission, Stockholms stift 1915 års julkrubba. Här recipierad i Bullkyrkan (Stadsmissionens kyrksal) 1992. Egen bild 2003.
8. Hjorthagskyrkan, Stockholms stift. Julkrubba, recipierad 1923. Ännu i bruk. Egen bild 2003.
9. Hjorthagskyrkan, Stockholms stift, 1923 års julkrubba, detalj. Figurernas bottenmärke påvisar ursprung från Paris. Egen bild 2003.
10. Hjorthagskyrkan, Stockholms stift. Tore Strindbergs altartriptyk från 1909 återger här ständigt Kristi födelse. Egen bild.
11. Sofiakyrkan, Stockholms stift julkrubban, recipierad 1931. Sofiakyrkan, arkivbild.
12. Stefanskyrkan, Stockholms stift. Den gamla, nu förkomna julkrubban. Stefanskyrkan genom Vera Häggsäter, arkivbild.
13. Storkyrkan/Stockholmsdomkyrka, Stockholms stift. Storkyrkans äldre krubba från 1938, av Lena Börjesson. Stockholmsdomkyrka/Storkyrkan, arkivbild.
14. Konstfacks elevtävling från 1959, Nonfigurativ julkrubba av Ante Lindbom. Vår Kyrka nr 51, 1959. Arkivbild.
15. Sätträängs kyrka i Danderyd, Stockholms stift 1975–1980. Julkrubba i naturlig storlek skapad av präst, församlingsbor och Sättra prästgårds frivilliga. Sätträängs kyrka, arkivbild.
16. Christinae kyrka, Göteborgs stift, julkrubba av Lena Börjesson, recipierad 1947. Egen bild 2007.

17. Christinae kyrka, Göteborgs stift 1947 års julkrubba, signerad Lena Börjesson, Stockholm, detalj. Egen bild 2007.
18. Hagakyrkan, Göteborgs stift, julkrubban recipierad 1948. Egen bild 2007.
19. Halmstads S:t Nikolai kyrka, Göteborgs stift. julkrubban av Ragnar Sundin i Malmö, recipierad 1953. Egen bild 2007.
20. Örgryte nya kyrka, Göteborgs stift, julkrubban av Reinhold Zeller i München, recipierad 1953. Egen bild 2007.
21. Snöstorps kyrka, Göteborgs stift, julkrubban recipierad 1954. Egen bild 2007.
22. Gustavi domkyrka, Göteborgs stift, julkrubban av Ragnar Sundin i Malmö, recipierad 1957. Egen bild 2007.
23. Ljungby kyrka, Göteborgs stift 1899 års julkrubba, recipierad 1995. Stiftets äldsta i kyrkobruk. Figurer från Zülchow, inköpta i Tyskland 1899 av Prosten G.L. Björck. Egen bild 2007.
24. S:t Petri kyrka i Malmö, Lunds stift, julkrubban recipierad 1929. Tillverkad av firman Kevelaer i Tyskland. S:t Petri kyrka i Malmö, arkivbild.
25. Össjö kyrka, Lunds stift, julkrubban recipierad 1930. Arkivbild Össjö kyrka.
26. S:t Nikolai kyrka i Trelleborg, Lunds stift, julkrubban recipierad 1938, tillverkad av Kevelaer i Tyskland och donerad till kyrkan 1938. S:t Nikolai kyrka i Trelleborg, arkivbild.
27. S:t Johannes kyrka i Malmö, Lunds stift, julkrubban av Ragnar Sundin i Malmö, recipierad 1940. S:t Johannes kyrka i Malmö, arkivbild.
28. Gustav Adolfskyrkan i Helsingborg, Lunds stift, julkrubban från Oberammergau recipierad 1965. Ersatte den äldre julkrubban. Gustav Adolfskyrkan i Helsingborg, arkivbild.
29. Lunds domkyrka, Lunds stift, julkrubban av Ragnar Sundin i Malmö, recipierad 1951. Här med ursprungligt sceneri. Lunds domkyrka, arkivbild.
30. Slottsstadens S:t Andreas kyrka i Malmö, Lunds stift, julkrubban av Thure Thörn tillverkad 1960, recipierad in i kyrkan 1998, här med ursprungligt sceneri från kyrkans atrium. Slottsstadens S:t Andreas kyrka i Malmö, arkivbild.
31. Fjellie kyrka, Lunds stift, julkrubban tillverkad av firman Kevelaer i Tyskland, recipierad 1973 i Fjellie kyrka. Julkrubban ursprungligen beställd av Prosten Lysander till S:t Petri i Malmö, men kom ej att brukas där, utan inköptes istället av Prosten Emil Arendt och uppställdes i Fjellie prästgård, sedermera skänkt till Fjellie kyrka och ersatte den ursprungliga krubban från 1964. Fjellie kyrka, arkivbild.

BIBLIOTHECA HISTORICO- ECCLESIASTICA LUNDENSIS

1. K G Hammar, Liberalteologi och kyrkopolitik. 1972.
2. Karl-Johan Tyrberg, Lekmannaverksamheten och församlingens förnyelse. 1972.
3. Goran Åberg, Enhet och frihet. Studier i Jönköpings missionsförenings historia. 1972.
4. Hugo Söderström, Confession and Cooperation. The Policy of the Augustana Synod in Confessional Matters and the Synod's Relations with other Churches up to the Beginning of the Twentieth Century. 1973.
5. Ingmar Brohed, Prostmöter i Svenska kyrkan under 1900-talet. 1975
6. Lars Edvardsson, Kyrka och Judendom. Svensk judemission med särskild hänsyn till Svenska Israelmissionens verksamhet 1875 -1975. 1976.
7. Ingmar Brohed, Offentligt förhör och konfirmation i Sverige under 1700-talet. En case study rörande utvecklingen i Lunds stift. 1977.
8. Leif Eeg-Olofsson, Johan Dillner. Präst, musiker och mystiker. 1978.
9. Goran Åberg, Sällskap – samfund. Studier i Svenska Alliansmissionens historia fram till 1950-talets mitt. 1980.
10. Kristin Drar, Konungens herravälde såsom rättvisans, fridens och frihetens beskydd: Medeltidens fursteideal i svenskt hög- och senmedeltida källmaterial. 1980.
11. Rhode Struble, Den samfundsfria församlingen och de karismatiska gåvorna och tjänsterna. Den svenska Pingströrelsens församlingssyn 1907-1947. 1982.
12. Hans Wahlbom, Husförhöret under regressionsperioden i Lunds stift. 1983.
13. Anders Jarlert, Ämbete och tro. En undersökning av den kyrkliga debatten i Göteborgs stift under slutet av 1800-talet. 1984.
14. Alvin Isberg, Kyrkopolitik och nationalitet. Ett dilemma för minoritets-kyrkorna i mellankrigstidens Polen. 1985.
15. Anders Jarlert, Emanuel Linderholm som kyrkohistoriker. 1987
16. Rune Imberg, In Quest of Authority. The "Tracts for the Times" and the Development of the Tractarian Leaders 1833-1841. 1987.
17. Rune Imberg, Tracts for the Times. A Complete Survey of All the Editions. 1987.
18. Aleksander Radler, Peregrinatio religiosa. Studien zum Religionsbegriff in der schwedischen Romantik. Teil 1: Die christliche Persönlichkeits-philosophie Erik Gustaf Geijers. 1988.
19. Kjell O U Leijon, Reagan, Religion and Politics. The Revitalization of "a Nation under God" during the 80s. 1988. 103
20. Birgitta Rosén, Fädernas kyrka – Församlingens hus. Svenska kyrkan och gudstjänstrummet ca 1890-1930 med speciell hänsyn till Stockholm. 1988
21. Lars Alden, Stifts kyrkans förnyelse. Framväxten av stiftsmöten och stiftsråd i Svenska kyrkan till omkr 1920. 1989.

22. Petur Petursson, Från väckelse till samfund. Svensk pingstmission på öarna i Nordatlanten. 1990.
23. Jan Carlsson, Region och religion. En regionindelning utifrån den kyrkliga sedens styrka på 1970-talet. 1990.
24. Samuel Rubenson, The Letters of St. Antony. Origenist Theology, Monastic Tradition and the Making of a Saint. 1990.
25. Rune Imberg, Biskops- och domprostutnämningar i Svenska Kyrkan 1866-1989. 1991.
26. Kristin Parikh, Kvinnoklostren på Östgötaslätten under medeltiden. 1991.
27. Alf Lindberg, Förkunnarna och deras utbildning. Utbildningsfrågan inom Pingströrelsen, Lewi Pethrus ideologiska roll och de kvinnliga förkunnarnas situation. 1991.
28. Thomas Björkman, Ein Lebensraum für die Kirche. Die Rundbriefe von Landesbischof D. Moritz Mitzenheim 1945-1970. 1991.
29. Anders Bjornberg, Teaching and Growth. Christian Religious Education in a Local and International Missionary Context. 1991.
30. Mats Selén, The Oxford Movement and Wesleyan Methodism in England 1833- 1882: A Study in Religious Conflict. 1992.
31. Catharina Segerbank, Dödstanken i svensk romantik. Odödlighetstanke och uppståndelsetro hos tre svenska diktare: P.D.A. Atterbom, J.O. Wallin, E.J. Stagnelius. 1993.
32. Kjell O U Lejon, "God Bless America!" President Georg Bushs religio-politiska budskap. 1994.
33. Resan till Continenten. Christian August Sylvans resedagbok. Redigerad av Carl-Edvard Normann. Slutförd och med förord av Barbro Lindgren. 1995.
34. Hilding Pleijel Symposium 1993. Ett hundraårsjubileum. 1995.
35. Anders Jarlert, The Oxford Group, Group Revivalism, and the Churches in Northern Europe, 1930-1945, with Special Reference to Scandinavia and Germany. 1995.
36. Church and People in Britain and Scandinavia. Ingmar Brohed (ed.). 1996.
37. Barnet i kyrkohistorien. Anders Jarlert (red). 1998.
38. Owe Samuelsson, Sydsvenska baptister inför mydigheter. Tillämpning av religionsbestämmelser i Lunds och Växjö stift 1857-1862. 1998
39. Kyrka och nationalism. Nationalism och skandinavism i de nordiska folkkyrkorna under 1800-talet. Ingmar Brohed (utgivare). 1998.
40. Ingegerd Sjölin, Dopsed i förändring. Studier av Örebro pastorat 1710-1910. 1999.
41. Johann Arndt – Rezeption und Reaktion im Nordisch-Baltischen Raum. Anders Jarlert (Herausgeber). 1999.
42. Rune W. Dahlén, Med Bibeln som bekännelse och bekymmer. Bibelsynsfrågan i Svenska missionsförbundet 1917-1942 med särskild hänsyn till Missionsskolan och samfundsledningen. 1999.
43. Lars Rubin, Engagemang i Lutherhjälpen. Studier av motiv och drivkrafter hos frivilligt aktiva. 2000.
44. Erik Sidenvall, Change and Identity: Protestant English Interpretations of John Henry Newman's Secession, 1845-1864. 2002.

45. Tuve Skånberg, Glömda gudstecken. Från fornkyrklig dopliturgi till allmogens bomärken. 2003.
46. Stig Alenäs, Lojaliteten, prostarna, språket. Studier i den kyrkliga "försvenskningen" i Lunds stift under 1680-talet. 2003.
47. Lund – medeltida kyrkometropol. Symposium i samband med ärkestiftet Lunds 900-årsjubileum, 27-28 april 2003. Per-Olov Ahrén & Anders Jarlert (red.). 2004
48. Arkiv Fakultet Kyrka. Festskrift till Ingmar Brohed. Anders Jarlert (red.). 2004
49. Revival and Communication. Studies in the History of Scandinavian Revivals 1700-2000. Arne Bugge Amundsen (Ed.). 2007
50. Jarl Jergmar, Biskopsmötet i Sverige 1902–1924. 2007
51. Magnus Friedrich Roos – ein Württembergtheologe und Schweden. Anders Jarlert (Herausgeber). 2011
52. Ingvar Bengtsson, "Allt detta lovar jag". Löftesmomentet vid prästvigning, med särskild hänsyn till debatten om prästeden vid kyrkomötena 1868–1893 och dess senare följder. 2011
53. Hans Ahlfors, Julkrubban i Svenska kyrkan. Julkrubbans reception i Stockholms, Göteborgs och Lunds stifts gudstjänstrum fram till 1900-talets slut. 2012